Bhikkhupātimokkhapāḷiyā ceva

Bhikkhunipātimokkhapāḷiyā ca

Saṁvaṇṇanābhūtā

Bhadantamahābuddhaghosattherena katā

KAṄKHĀVITARAṆĪ-AṬṬHAKATHĀ

Ciraṁ Tiṭṭhatu Saddhammo - Marammaraṭṭhe Buddhasāsana Society - Buddhavasse 2552

Buddhavasse 2552 Marammavasse 1370 AD. 2008

Romanized from Myanmar version published in 1994

Aṭṭhakathā Series 05

First published in 2008 by Ministry of Religious Affairs

Yangon, Myanmar

THE PĀḶI ALPHABET
IN BURMESE AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

အ a	အာ ā	ဣ i	ဤ ī	ဥ u	ဦ ū	ဧ e	ဩ o

CONSONANTS WITH VOWEL "A"

က ka	ခ kha	ဂ ga	ဃ gha	င ṅa
စ ca	ဆ cha	ဇ ja	ဈ jha	ဉ ña
ဋ ṭa	ဌ ṭha	ဍ ḍa	ဎ ḍha	ဏ ṇa
တ ta	ထ tha	ဒ da	ဓ dha	န na
ပ pa	ဖ pha	ဗ ba	ဘ bha	မ ma

ယ ya	ရ ra	လ la	ဝ va	သ sa	ဟ ha	ဠ ḷa	ံ ṁ

VOWELS IN COMBINATION

ာ ါ = ā	ိ = i	ီ = ī	ု ု = u	ူ ူ = ū	ေ = e	ော ေါ = o

က ka	ကာ kā	ကိ ki	ကီ kī	ကု ku	ကူ kū	ကေ ke	ကော ko
ခ kha	ခါ khā	ခိ khi	ခီ khī	ခု khu	ခူ khū	ခေ khe	ခေါ kho ...

CONJUNCT-CONSONANTS

က္က kka	င်္ဃ ṅgha	ဏ္ဌ ṇṭha	ဓျ dhya	ပ္လ pla	လ္လ lla
က္ခ kkha	စ္စ cca	ဏ္ဍ ṇḍa	ဓွ dhva	ပ္ဗ pba	လျ lya
ကျ kya	စ္ဆ ccha	ဏ္ဏ ṇṇa	န္တ nta	ဗ္ဘ bbha	လှ lha
ကြိ kri	ဇ္ဇ jja	ဏှ ṇha	န္တွ ntva	ဗျ bya	ဝှ vha
က္လ kla	ဇ္ဈ jjha	တ္တ tta	န္ထ ntha	ဗြ bra	သ္တ sta
ကွ kva	ည ñña	တ္ထ ttha	န္ဒ nda	မ္ပ mpa	သ္တြ stra
ချ khya	ဉှ ñha	တွ tva	န္ဒြ ndra	မ္ဖ mpha	သ္န sna
ခွ khva	ဉ္စ ñca	တျ tya	န္ဓ ndha	မ္ဗ mba	သျ sya
ဂ္ဂ gga	ဉ္ဆ ñcha	တြ tra	န္န nna	မ္ဘ mbha	ဿ ssa
ဂ္ဃ ggha	ဉ္ဇ ñja	ဒ္ဒ dda	နျ nya	မ္မ mma	သ္မ sma
ဂျ gya	ဉ္ဈ ñjha	ဒ္ဓ ddha	နှ nha	မျ mya	သွ sva
ဂြ gra	ဋ္ဋ ṭṭa	ဒျ dya	ပ္ပ ppa	မှ mha	ဟ္မ hma
င်္က ṅka	ဋ္ဌ ṭṭha	ဒြ dra	ပ္ဖ ppha	ယျ yya	ဟွ hva
င်္ခ ṅkha	ဍ္ဍ ḍḍa	ဒွ dva	ပျ pya	ယှ yha	ဠှ ḷha
င်္ဂ ṅga					

၁	၂	၃	၄	၅	၆	၇	၈	၉	၀
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

Dvemātikāpāḷi

Mātikā | Piṭṭhaṅka

Bhikkhupātimokkhapāḷi

Bhikkhunīpātimokkhapāḷi

Kaṅkhāvitaraṇī-aṭṭhakathā

Mātikā Piṭṭhaṅka

Aniyatakaṇḍa

Nissaggiyakaṇḍa

1. Cīvaravagga

2. Eḷakalomavagga

Mātikā Piṭṭhaṅka

Bhikkhunīpātimokkhavaṇṇanā

Mātikā		Piṭṭhaṅka

7. Gabbhinīvagga

8. Kumāribhūtavagga

9. Chattupāhanavagga

10-16. Musāvādādivagga

Pāṭidesanīyakaṇḍa

Kaṅkhāvitaraṇī-aṭṭhakathāya mātikā niṭṭhitā.

Dvemātikāpāḷi

Bhikkhupātimokkhapāḷi

Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.

Pubba karaṇa 4

Sammajjanī padīpo ca, udakaṁ āsanena ca.
Uposathassa etāni, "**pubbakaraṇan**"ti vuccati.

Pubba kicca 5

Chandapārisuddhi-utukkhānaṁ, bhikkhugaṇanā ca ovādo.
Uposathassa etāni, "**pubbakiccan**"ti vuccati.

Pattakalla aṅgā 4

Uposatho yāvatikā ca bhikkhū kammappattā,
Sabhāgāpattiyo ca na vijjanti,
Vajjanīyā ca puggalā tasmiṁ na honti, "**pattakallan**"ti vuccati.

Pubbakaraṇapubbakiccāni samāpetvā desitāpattikassa samaggassa bhikkhusaṁghassa anumatiyā pātimokkhaṁ uddisituṁ ārādhanaṁ karoma.

Nidānuddesa

Suṇātu me bhante saṁgho, ajjuposatho pannaraso, yadi saṁghassa pattakallaṁ, saṁgho uposathaṁ kareyya, pātimokkhaṁ uddiseyya.

Kiṁ saṁghassa pubbakiccaṁ? Pārisuddhiṁ āyasmanto ārocetha, pātimokkhaṁ uddisissāmi. Taṁ sabb'eva santā sādhukaṁ suṇoma manasi karoma. Yassa siyā āpatti, so āvikareyya, asantiyā āpattiyā tuṇhī bhavitabbaṁ. Tuṇhībhāvena kho pan'āyasmante "parisuddhā"ti vedissāmi.

Yathā kho pana paccekapuṭṭhassa veyyākaraṇaṁ hoti, evamevaṁ evarūpāya parisāya yāvatatiyaṁ anusāvitaṁ hoti. Yo pana bhikkhu yāvatatiyaṁ anusāviyamāne saramāno santiṁ āpattiṁ nāvikareyya, sampajānamusāvāda'ssa hoti. Sampajānamusāvādo kho pan'āyasmanto antarāyiko dhammo vutto Bhagavatā, tasmā saramānena bhikkhunā āpannena visuddhāpekkhena santī āpatti āvikātabbā. Āvikatā hi'ssa phāsu hoti.

Uddiṭṭhaṁ kho āyasmanto nidānaṁ. Tatth'āyasmante pucchāmi kacci'ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi kacci'ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi kacci'ttha parisuddhā? Parisuddh'etth'āyasmanto, tasmā tuṇhī, evametaṁ dhārayāmīti.

Nidānaṁ niṭṭhitaṁ.

Pārājikuddesa

Tatr'ime cattāro pārājikā dhammā uddesaṁ āgacchanti.

Methunadhamma sikkhāpada

1. Yo pana bhikkhu bhikkhūnaṁ sikkhāsājīvasamāpanno sikkhaṁ appaccakkhāya dubbalyaṁ anāvikatvā methunaṁ dhammaṁ paṭiseveyya, antamaso tiracchānagatāyapi, pārājiko hoti asaṁvāso.

Adinnādāna sikkhāpada

2. Yo pana bhikkhu gāmā vā araññā vā adinnaṁ theyyasaṅkhātaṁ ādiyeyya, yathārūpe adinnādāne rājāno coraṁ gahetvā haneyyuṁ vā bandheyyuṁ vā pabbājeyyuṁ vā "coro'si bālo'si mūḷho'si theno'sī"ti, tathārūpaṁ bhikkhu adinnaṁ ādiyamāno ayampi pārājiko hoti asaṁvāso.

Manussa viggaha sikkhāpada

3. Yo pana bhikkhu sañcicca manussaviggahaṁ jīvitā voropeyya, satthahārakaṁ vā'ssa pariyeseyya, maraṇavaṇṇaṁ vā saṁvaṇṇeyya, maraṇāya vā samādapeyya "ambho purisa kiṁ tuyh'iminā pāpakena dujjīvitena,

mataṁ te jīvitā seyyo"ti, iti cittamano cittasaṅkappo anekapariyāyena maraṇavaṇṇaṁ vā saṁvaṇṇeyya, maraṇāya vā samādapeyya, ayampi pārājiko hoti asaṁvāso.

Uttari manussadhamma sikkhāpada

4. Yo pana bhikkhu anabhijānaṁ uttarimanussadhammaṁ attupanāyikaṁ alamariyañāṇadassanaṁ samudācareyya "iti jānāmi, iti passāmī"ti. Tato aparena samayena samanuggāhīyamāno vā asamanuggāhīyamāno vā āpanno visuddhāpekkho evaṁ vadeyya "ajānamevaṁ āvuso avacaṁ jānāmi, apassaṁ passāmi, tucchaṁ musā vilapin"ti, aññatra adhimānā, ayampi pārājiko hoti asaṁvāso.

Uddiṭṭhā kho āyasmanto cattāro pārājikā dhammā. Yesaṁ bhikkhu aññataraṁ vā aññataraṁ vā āpajjitvā na labhati bhikkhūhi saddhiṁ saṁvāsaṁ yathā pure, tathā pacchā, pārājiko hoti asaṁvāso. Tatth'āyasmante pucchāmi kacci'ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Parisuddh'etth'āyasmanto, tasmā tuṇhī, evametaṁ dhārayāmīti.

Pārājikaṁ niṭṭhitaṁ.

Saṁghādisesuddesa

Ime kho pan'āyasmanto terasa saṁghādisesā
dhammā uddesaṁ āgacchanti.

Sukkavissaṭṭhi sikkhāpada.

1. * Sañcetanikā sukkavissaṭṭhi aññatra supinantā saṁghādiseso.

Kāya saṁsagga sikkhāpada

2. * Yo pana bhikkhu otiṇṇo vipariṇatena cittena mātugāmena saddhiṁ kāyasaṁsaggaṁ samāpajjeyya hatthaggāhaṁ vā veṇiggāhaṁ vā aññatarassa vā aññatarassa vā aṅgassa parāmasanaṁ, saṁghādiseso.

---

* Iminā lakkhaṇena dassitasikkhāpadāni Bhikkhunivibhaṅge natthi.

Duṭṭhullavācā sikkhāpada

3. * Yo pana bhikkhu otiṇṇo vipariṇatena cittena mātugāmaṁ duṭṭhullāhi vācāhi obhāseyya yathā taṁ yuvā yuvatiṁ methunupasaṁhitāhi, saṁghādiseso.

Attakāma pāricariya sikkhāpada

4. * Yo pana bhikkhu otiṇṇo vipariṇatena cittena mātugāmassa santike attakāmapāricariyāya vaṇṇaṁ bhāseyya, "etadaggaṁ bhagini pāricariyānaṁ yā mādisaṁ sīlavantaṁ kalyāṇadhammaṁ brahmacāriṁ etena dhammena paricareyyā"ti methunupasaṁhitena, saṁghādiseso.

Sañcaritta sikkhāpada

5. Yo pana bhikkhu sañcarittaṁ samāpajjeyya itthiyā vā purisamatiṁ purisassa vā itthimatiṁ jāyattane vā jārattane vā, antamaso taṅkhaṇikāyapi, saṁghādiseso.

Kuṭikāra sikkhāpada

6. * Saññācikāya pana bhikkhunā kuṭiṁ kārayamānena assāmikaṁ attuddesaṁ pamāṇikā kāretabbā, tatr'idaṁ pamāṇaṁ, dīghaso dvādasa vidatthiyo Sugatavidatthiyā, tiriyaṁ sattantarā. Bhikkhū abhinetabbā vatthudesanāya, tehi bhikkhūhi vatthu desetabbaṁ anārambhaṁ saparikkamanaṁ. Sārambhe ce bhikkhu vatthusmiṁ aparikkamane saññācikāya kuṭiṁ kāreyya, bhikkhū vā anabhineyya vatthudesanāya, pamāṇaṁ vā atikkāmeyya, saṁghādiseso.

Vihārakāra sikkhāpada

7. * Mahallakaṁ pana bhikkhunā vihāraṁ kārayamānena sassāmikaṁ attuddesaṁ bhikkhū abhinetabbā vatthudesanāya, tehi bhikkhūhi vatthu desetabbaṁ anārambhaṁ saparikkamanaṁ. Sārambhe ce bhikkhu vatthusmiṁ aparikkamane mahallakaṁ vihāraṁ kāreyya, bhikkhū vā anabhineyya vatthudesanāya, saṁghādiseso.

Duṭṭhadosa sikkhāpada

8. Yo pana bhikkhu bhikkhuṁ duṭṭho doso appatīto amūlakena pārājikena dhammena anuddhaṁseyya "app'eva nāma naṁ imamhā brahmacariyā

cāveyyan"ti. Tato aparena samayena samanuggāhīyamāno vā asamanuggāhīyamāno vā amūlakañc'eva taṁ adhikaraṇaṁ hoti, bhikkhu ca dosaṁ patiṭṭhāti, saṁghādiseso.

Aññabhāgiya sikkhāpada

9. Yo pana bhikkhu bhikkhuṁ duṭṭho doso appatīto aññabhāgiyassa adhikaraṇassa kiñci desaṁ lesamattaṁ upādāya pārājikena dhammena anuddhaṁseyya "app'eva nāma naṁ imamhā brahmacariyā cāveyyan"ti. Tato aparena samayena samanuggāhīyamāno vā asamanuggāhīyamāno vā aññabhāgiyañc'eva taṁ adhikaraṇaṁ hoti koci deso lesamatto upādinno, bhikkhu ca dosaṁ patiṭṭhāti, saṁghādiseso.

Saṁghabheda sikkhāpada

10. Yo pana bhikkhu samaggassa saṁghassa bhedāya parakkameyya, bhedanasaṁvattanikaṁ vā adhikaraṇaṁ samādāya paggayha tiṭṭheyya, so bhikkhu bhikkhūhi evamassa vacanīyo "m'āyasmā samaggassa saṁghassa bhedāya parakkami, bhedanasaṁvattanikaṁ vā adhikaraṇaṁ samādāya paggayha aṭṭhāsi, samet'āyasmā saṁghena. Samaggo hi saṁgho sammodamāno avivadamāno ekuddeso phāsu viharatī"ti, evañca so bhikkhu bhikkhūhi vuccamāno tath'eva paggaṇheyya, so bhikkhu bhikkhūhi yāvatatiyaṁ samanubhāsitabbo tassa paṭinissaggāya, yāvatatiyañce samanubhāsiyamāno taṁ paṭinissajjeyya, icc'etaṁ kusalaṁ, no ce paṭinissajjeyya, saṁghādiseso.

Bhedānuvattaka sikkhāpada

11. Tass'eva kho pana bhikkhussa bhikkhū honti anuvattakā vaggavādakā eko vā dve vā tayo vā, te evaṁ vadeyyuṁ "m'āyasmanto etaṁ bhikkhuṁ kiñci avacuttha, dhammavādī c'eso bhikkhu, vinayavādī c'eso bhikkhu, amhākañc'eso bhikkhu chandañca ruciñca ādāya voharati, jānāti, no bhāsati, amhākamp'etaṁ khamatī"ti. Te bhikkhū bhikkhūhi evamassu vacanīyā "m'āyasmanto evaṁ avacuttha, na c'eso bhikkhu dhammavādī, na c'eso bhikkhu vinayavādī. M'āyasmantānampi saṁghabhedo ruccittha, samet'āyasmantānaṁ saṁghena. Samaggo hi saṁgho sammodamāno avivadamāno ekuddeso phāsu

viharatī”ti, evañca te bhikkhū bhikkhūhi vuccamānā tath’eva paggaṇheyyuṁ, te bhikkhū bhikkhūhi yāvatatiyaṁ samanubhāsitabbā tassa paṭinissaggāya, yāvatatiyañce samanubhāsiyamānā taṁ paṭinissajjeyyuṁ, icc’etaṁ kusalaṁ, no ce paṭinissajjeyyuṁ, saṁghādiseso.

Dubbaca sikkhāpada

12. Bhikkhu pan’eva dubbacajātiko hoti uddesapariyāpannesu sikkhāpadesu bhikkhūhi sahadhammikaṁ vuccamāno attānaṁ avacanīyaṁ karoti “mā maṁ āyasmanto kiñci avacuttha kalyāṇaṁ vā pāpakaṁ vā, ahampāyasmante na kiñci vakkhāmi kalyāṇaṁ vā pāpakaṁ vā, viramath’āyasmanto mama vacanāyā”ti. So bhikkhu bhikkhūhi evamassa vacanīyo “m’āyasmā attānaṁ avacanīyaṁ akāsi, vacanīyamev’āyasmā attānaṁ karotu, āyasmāpi bhikkhū vadatu sahadhammena, bhikkhūpi āyasmantaṁ vakkhanti sahadhammena. Evaṁ saṁvaddhā hi tassa Bhagavato parisā yadidaṁ aññamaññavacanena aññamaññavuṭṭhāpanenā”ti. Evañca so bhikkhu bhikkhūhi vuccamāno tath’eva paggaṇheyya, so bhikkhu bhikkhūhi yāvatatiyaṁ samanubhāsitabbo tassa paṭinissaggāya, yāvatatiyañce samanubhāsiyamāno taṁ paṭinissajjeyya, icc’etaṁ kusalaṁ, no ce paṭinissajjeyya, saṁghādiseso.

Kuladūsaka sikkhāpada

13. Bhikkhu pan’eva aññataraṁ gāmaṁ vā nigamaṁ vā upanissāya viharati kuladūsako pāpasamācāro, tassa kho pāpakā samācārā dissanti c’eva suyyanti ca, kulāni ca tena duṭṭhāni dissanti c’eva suyyanti ca, so bhikkhu bhikkhūhi evamassa vacanīyo “āyasmā kho kuladūsako pāpasamācāro, āyasmato kho pāpakā samācārā dissanti c’eva suyyanti ca, kulāni c’āyasmatā duṭṭhāni dissanti c’eva suyyanti ca, pakkamat’āyasmā imamhā āvāsā, alaṁ te idha vāsenā”ti. Evañca so bhikkhu bhikkhūhi vuccamāno te bhikkhū evaṁ vadeyya “chandagāmino ca bhikkhū dosagāmino ca bhikkhū mohagāmino ca bhikkhū bhayagāmino ca bhikkhū tādisikāya āpattiyā ekaccaṁ pabbājenti, ekaccaṁ na pabbājentī”ti. So bhikkhu bhikkhūhi evamassa vacanīyo “m’āyasmā evaṁ avaca, na ca bhikkhū chandagāmino, na ca bhikkhū dosagāmino, na ca bhikkhū mohagāmino, na ca bhikkhū bhayagāmino. Āyasmā kho kuladūsako pāpasamācāro,

āyasmato kho pāpakā samācārā dissanti c’eva suyyanti ca, kulāni c’āyasmatā duṭṭhāni dissanti c’eva suyyanti ca, pakkamatāyasmā imamhā āvāsā, alaṁ te idha vāsenā”ti. Evañca so bhikkhu bhikkhūhi vuccamāno tath’eva paggaṇheyya, so bhikkhu bhikkhūhi yāvatatiyaṁ samanubhāsitabbo tassa paṭinissaggāya, yāvatatiyañce samanubhāsiyamāno taṁ paṭinissajjeyya, icc’etaṁ kusalaṁ, no ce paṭinissajjeyya, saṁghādiseso.

Uddiṭṭhā kho āyasmanto terasa saṁghādisesā dhammā nava paṭhamāpattikā, cattāro yāvatatiyakā. Yesaṁ bhikkhu aññataraṁ vā aññataraṁ vā āpajjitvā yāvatīhaṁ jānaṁ paṭicchādeti, tāvatīhaṁ tena bhikkhunā akāmā parivatthabbaṁ. Parivutthaparivāsena bhikkhunā uttari chārattaṁ bhikkhumānattāya paṭipajjitabbaṁ. Ciṇṇamānatto bhikkhu yattha siyā vīsatigaṇo bhikkhusaṁgho, tattha so bhikkhu abbhetabbo. Ekenapi ce ūno vīsatigaṇo bhikkhusaṁgho taṁ bhikkhuṁ abbheyya, so ca bhikkhu anabbhito, te ca bhikkhū gārayhā. Ayaṁ tattha sāmīci. Tatth’āyasmante pucchāmi, kacci’ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kacci’ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi, kacci’ttha parisuddhā? Parisuddh’etth’āyasmanto, tasmā tuṇhī, evametaṁ dhārayāmīti.

Saṁghādiseso niṭṭhito.

Aniyatuddesa

Ime kho pan’āyasmanto dve Aniyatā dhammā
uddesaṁ āgacchanti.

Paṭhama aniyata sikkhāpada

1. * Yo pana bhikkhu mātugāmena saddhiṁ eko ekāya raho paṭicchanne āsane alaṁkammaniye nisajjaṁ kappeyya, tamenaṁ saddheyyavacasā upāsikā disvā tiṇṇaṁ dhammānaṁ aññatarena vadeyya pārājikena vā saṁghādisesena vā pācittiyena vā, nisajjaṁ bhikkhu paṭijānamāno tiṇṇaṁ dhammānaṁ aññatarena kāretabbo pārājikena vā saṁghādisesena vā

pācittiyena vā, Yena vā sā saddheyyavacasā upāsikā vadeyya, tena so bhikkhu kāretabbo, ayaṁ dhammo aniyato.

Dutiya aniyata sikkhāpada

2. * Na h'eva kho pana paṭicchannaṁ āsanaṁ hoti n'ālaṁkammaniyaṁ, alañca kho hoti mātugāmaṁ duṭṭhullāhi vācāhi obhāsituṁ. Yo pana bhikkhu tathārūpe āsane mātugāmena saddhiṁ eko ekāya raho nisajjaṁ kappeyya, tamenaṁ saddheyyavacasā upāsikā disvā dvinnaṁ dhammānaṁ aññatarena vadeyya saṁghādisesena vā Pācittiyena vā, nisajjaṁ bhikkhu paṭijānamāno dvinnaṁ dhammānaṁ aññatarena kāretabbo saṁghādisesena vā pācittiyena vā. Yena vā sā saddheyyavacasā upāsikā vadeyya, tena so bhikkhu kāretabbo, ayampi dhammo aniyato.

Uddiṭṭhā kho āyasmanto dve aniyatā dhammā. Tatth'āyasmante pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi kacci'ttha parisuddhā. Parisuddh'etth'āyasmanto, tasmā tuṇhī, evametaṁ dhārayāmīti.

Aniyato niṭṭhito.

Nissaggiya pācittiya

Ime kho panāyasmanto tiṁsa nissaggiyā pācittiyā
dhammā uddesaṁ āgacchanti.

Kathina sikkhāpada

1. Niṭṭhitacīvarasmiṁ bhikkhunā ubbhatasmiṁ kathine dasāhaparamaṁ atirekacīvaraṁ dhāretabbaṁ, taṁ atikkāmayato nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Udosita sikkhāpada

2. Niṭṭhitacīvarasmiṁ bhikkhunā ubbhatasmiṁ kathine ekarattampi ce bhikkhu ticīvarena vippavaseyya, aññatra bhikkhusammutiyā nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Akālacīvara sikkhāpada

3. Niṭṭhitacīvarasmiṁ bhikkhunā ubbhatasmiṁ kathine bhikkhuno pan'eva akālacīvaraṁ uppajjeyya, ākaṅkhamānena bhikkhunā paṭiggahetabbaṁ, paṭiggahetvā khippameva kāretabbaṁ, no c'assa pāripūri, māsaparamaṁ tena bhikkhunā taṁ cīvaraṁ nikkhipitabbaṁ ūnassa pāripūriyā satiyā paccāsāya. Tato ce uttari nikkhipeyya satiyāpi paccāsāya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Purāṇa cīvara sikkhāpada

4. * Yo pana bhikkhu aññātikāya bhikkhuniyā purāṇacīvaraṁ dhovāpeyya vā rajāpeyya vā ākoṭāpeyya vā, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Cīvara paṭiggahaṇa sikkhāpada

5. * Yo pana bhikkhu aññātikāya bhikkhuniyā hatthato cīvaraṁ paṭiggaṇheyya aññatra pārivattakā, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Aññātaka viññatti sikkhāpada

6. Yo pana bhikkhu aññātakaṁ gahapatiṁ vā gahapatāniṁ vā cīvaraṁ viññāpeyya aññatra samayā, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ. Tatth'āyaṁ samayo, acchinnacīvaro vā hoti bhikkhu, naṭṭhacīvaro vā, ayaṁ tattha samayo.

Tatuttari sikkhāpada

7. Tañce aññātako gahapati vā gahapatānī vā bahūhi cīvarehi abhihaṭṭhuṁ pavāreyya, santaruttaraparamaṁ tena bhikkhunā tato cīvaraṁ sāditabbaṁ. Tato ce uttari sādiyeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Paṭhama upakkhaṭa sikkhāpada

8. Bhikkhuṁ pan'eva uddissa aññātakassa gahapatissa vā gahapatāniyā vā cīvaracetāpannaṁ upakkhaṭaṁ hoti "iminā cīvaracetāpannena cīvaraṁ cetāpetvā itthannāmaṁ bhikkhuṁ cīvarena acchādessāmī"ti. Tatra ce so bhikkhu pubbe appavārito upasaṅkamitvā cīvare vikappaṁ āpajjeyya "sādhu vata maṁ āyasmā iminā cīvaracetāpannena evarūpaṁ vā evarūpaṁ vā cīvaraṁ cetāpetvā acchādehī"ti kalyāṇakamyataṁ upādāya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Dutiya upakkhaṭa sikkhāpada

9. Bhikkhuṁ pan'eva uddissa ubhinnaṁ aññātakānaṁ gahapatīnaṁ vā gahapatānīnaṁ vā paccekacīvaracetāpannāni upakkhaṭāni honti "imehi mayaṁ paccekacīvaracetāpannehi paccekacīvarāni cetāpetvā itthannāmaṁ bhikkhuṁ cīvarehi acchādessāmā"ti. Tatra ce so bhikkhu pubbe appavārito upasaṅkamitvā cīvare vikappaṁ āpajjeyya "sādhu vata maṁ āyasmanto imehi paccekacīvaracetāpannehi evarūpaṁ vā evarūpaṁ vā cīvaraṁ cetāpetvā acchādetha ubho'va santā ekenā"ti kalyāṇakamyataṁ upādāya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Rāja sikkhāpada

10. Bhikkhuṁ pan'eva uddissa rājā vā rājabhoggo vā brāhmaṇo vā gahapatiko vā dūtena cīvaracetāpannaṁ pahiṇeyya "iminā cīvaracetāpannena cīvaraṁ cetāpetvā itthannāmaṁ bhikkhuṁ cīvarena acchādehī"ti. So ce dūto taṁ bhikkhuṁ upasaṅkamitvā evaṁ vadeyya "idaṁ kho bhante āyasmantaṁ uddissa cīvaracetāpannaṁ ābhataṁ, paṭiggaṇhātu āyasmā cīvaracetāpannan"ti. Tena bhikkhunā so dūto evamassa vacanīyo "na kho mayaṁ āvuso cīvaracetāpannaṁ paṭiggaṇhāma, cīvarañca kho mayaṁ paṭiggaṇhāma kālena kappiyan"ti. So ce dūto taṁ bhikkhuṁ evaṁ vadeyya "atthi pan'āyasmato koci veyyāvaccakaro"ti. Cīvaratthikena bhikkhave bhikkhunā veyyāvaccakaro niddisitabbo ārāmiko vā upāsako vā "eso kho āvuso bhikkhūnaṁ veyyāvaccakaro"ti. So ce dūto taṁ veyyāvaccakaraṁ saññāpetvā taṁ bhikkhuṁ upasaṅkamitvā evaṁ vadeyya "yaṁ kho bhante āyasmā veyyāvaccakaraṁ niddisi, saññatto so mayā, upasaṅkamat'āyasmā kālena, cīvarena taṁ acchādessatī"ti. Cīvaratthikena bhikkhave bhikkhunā veyyāvaccakaro upasaṅkamitvā dvattikkhattuṁ codetabbo sāretabbo "attho me āvuso cīvarenā"ti. Dvattikkhattuṁ codayamāno sārayamāno taṁ cīvaraṁ abhinipphādeyya, icc'etaṁ kusalaṁ, no ce abhinipphādeyya, catukkhattuṁ pañcakkhattuṁ chakkhattuparamaṁ tuṇhībhūtena uddissa ṭhātabbaṁ. Catukkhattuṁ pañcakkhattuṁ chakkhattuparamaṁ tuṇhībhūto uddissa tiṭṭhamāno taṁ cīvaraṁ abhinipphādeyya, icc'etaṁ kusalaṁ, tato ce uttari vāyamamāno taṁ cīvaraṁ abhinipphādeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

no ce abhinipphādeyya, yat'assa cīvaracetāpannaṁ ābhataṁ, tattha sāmaṁ vā gantabbaṁ, dūto vā pāhetabbo "yaṁ kho tumhe āyasmanto bhikkhuṁ uddissa cīvaracetāpannaṁ pahiṇittha, na taṁ tassa bhikkhuno kiñci atthaṁ anubhoti, yuñjant'āyasmanto sakaṁ, mā vo sakaṁ vinassā"ti, ayaṁ tattha sāmīci.

Kathinavaggo paṭhamo.

Kosiya sikkhāpada

11. * Yo pana bhikkhu kosiyamissakaṁ santhataṁ kārāpeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Suddha kāḷaka sikkhāpada

12. * Yo pana bhikkhu suddhakāḷakānaṁ eḷakalomānaṁ santhataṁ kārāpeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Dvebhāga sikkhāpada

13. * Navaṁ pana bhikkhunā santhataṁ kārayamānena dve bhāgā suddhakāḷakānaṁ eḷakalomānaṁ ādātabbā tatiyaṁ odātānaṁ catutthaṁ gocariyānaṁ. Anādā ce bhikkhu dve bhāge suddhakāḷakānaṁ eḷakalomānaṁ tatiyaṁ odātānaṁ catutthaṁ gocariyānaṁ navaṁ santhataṁ kārāpeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Chabbassa sikkhāpada

14. * Navaṁ pana bhikkhunā santhataṁ kārāpetvā chabbassāni dhāretabbaṁ. Orena ce channaṁ vassānaṁ taṁ santhataṁ vissajjetvā vā avissajjetvā vā aññaṁ navaṁ santhataṁ kārāpeyya aññatra bhikkhusammutiyā, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Nisidana santhata sikkhāpada

15. * Nisīdanasanthataṁ pana bhikkhunā kārayamānena purāṇasanthatassa sāmantā Sugatavidatthi ādātabbā dubbaṇṇakaraṇāya. Anādā ce bhikkhu

purāṇasantha tassa sāmantā Sugatavidatthiṁ navaṁ nisīdanasanthataṁ kārāpeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Eḷaka loma sikkhāpada

16. * Bhikkhuno pan’eva addhānamaggappaṭipannassa eḷakalomāni uppajjeyyuṁ, ākaṅkhamānena bhikkhunā paṭiggahetabbāni, paṭiggahetvā tiyojanaparamaṁ sahatthā haritabbāni asante hārake. Tato ce uttari hareyya, asantepi hārake, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Eḷaka loma dhovāpana sikkhāpada

17. * Yo pana bhikkhu aññātikāya bhikkhuniyā eḷakalomāni dhovāpeyya vā rajāpeyya vā vijaṭāpeyya vā, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Rūpiya sikkhāpada

18. Yo pana bhikkhu jātarūparajataṁ uggaṇheyya vā uggaṇhāpeyya vā upanikkhittaṁ vā sādiyeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Rūpiya saṁvohāra sikkhāpada

19. Yo pana bhikkhu nānappakārakaṁ rūpiyasaṁvohāraṁ samāpajjeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Kaya vikkaya sikkhāpada

20. Yo pana bhikkhu nānappakārakaṁ kayavikkayaṁ samāpajjeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Kosiyavaggo dutiyo.

Patta sikkhāpada

21. * Dasāhaparamaṁ atirekapatto dhāretabbo, taṁ atikkāmayato nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Ūna pañcabandhana sikkhāpada

22. Yo pana bhikkhu ūnapañcabandhanena pattena aññaṁ navaṁ pattaṁ cetāpeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ. Tena bhikkhunā so patto bhikkhuparisāya

nissajjitabbo, yo ca tassā bhikkhuparisāya pattapariyanto, so tassa bhikkhuno padātabbo “ayaṁ te bhikkhu patto yāva bhedanāya dhāretabbo”ti, ayaṁ tattha sāmīci.

Bhesajja sikkhāpada

23. Yāni kho pana tāni gilānānaṁ bhikkhūnaṁ paṭisāyanīyāni bhesajjāni, seyyathidaṁ, sappi navanītaṁ telaṁ madhu phāṇitaṁ, tāni paṭiggahetvā sattāhaparamaṁ sannidhikārakaṁ paribhuñjitabbāni, taṁ atikkāmayato nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Vassika sāṭika sikkhāpada

24. * “Māso seso gimhānan”ti bhikkhunā vassikasāṭikacīvaraṁ pariyesitabbaṁ, “addhamāso seso gimhānan”ti katvā nivāsetabbaṁ. Orena ce “māso seso gimhānan”ti vassikasāṭikacīvaraṁ pariyeseyya, orena“ddhamāso seso gimhānan”ti katvā nivāseyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Cīvara acchindana sikkhāpada

25. Yo pana bhikkhu bhikkhussa sāmaṁ cīvaraṁ datvā kupito anattamano acchindeyya vā acchindāpeyya vā, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Sutta viññatti sikkhāpada

26. Yo pana bhikkhu sāmaṁ suttaṁ viññāpetvā tantavāyehi cīvaraṁ vāyāpeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Mahā pesakāra sikkhāpada

27. Bhikkhuṁ pan’eva uddissa aññātako gahapati vā gahapatānī vā tantavāyehi cīvaraṁ vāyāpeyya, tatra ce so bhikkhu pubbe appavārito tantavāye upasaṅkamitvā cīvare vikappaṁ āpajjeyya “idaṁ kho āvuso cīvaraṁ maṁ uddissa viyyati, āyatañca karotha, vitthatañca appitañca suvītañca suppavāyitañca suvilekhitañca suvitacchitañca karotha, app’eva nāma mayampi āyasmantānaṁ kiñcimattaṁ anupadajjeyyāmā”ti. Evañca so bhikkhu vatvā kiñcimattaṁ anupadajjeyya antamaso piṇḍapātamattampi, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Acceka cīvara sikkhāpada

28. Dasāhānāgataṁ kattikatemāsikapuṇṇamaṁ bhikkhuno pan’eva accekacīvaraṁ uppajjeyya, accekaṁ maññamānena bhikkhunā paṭiggahetabbaṁ, paṭiggahetvā yāva cīvarakālasamayaṁ nikkhipitabbaṁ. Tato ce uttari nikkhipeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Sāsaṅka sikkhāpada

29. * Upavassaṁ kho pana kattikapuṇṇamaṁ yāni kho pana tāni āraññakāni senāsanāni sāsaṅkasammatāni sappaṭibhayāni, tathārūpesu bhikkhu senāsanesu viharanto ākaṅkhamāno tiṇṇaṁ cīvarānaṁ aññataraṁ cīvaraṁ antaraghare nikkhipeyya, siyā ca tassa bhikkhuno kocideva paccayo tena cīvarena vippavāsāya, chārattaparamaṁ tena bhikkhunā tena cīvarena vippavasitabbaṁ. Tato ce uttari vippavaseyya aññatra bhikkhusammutiyā, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Pariṇata sikkhāpada

30. Yo pana bhikkhu jānaṁ saṁghikaṁ lābhaṁ pariṇataṁ attano pariṇāmeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Pattavaggo tatiyo.

Uddiṭṭhā kho āyasmanto tiṁsa nissaggiyā pācittiyā dhammā. Tatth’āyasmante pucchāmi, kacci’ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kacci’ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi, kacci’ttha parisuddhā? Parisuddh’etth’āyasmanto, tasmā tuṇhī, evametaṁ dhārayāmīti.

Nissaggiyapācittiyā niṭṭhitā.

Suddha pācittiya

Ime kho pan’āyasmanto dvenavuti pācittiyā
dhammā uddesaṁ āgacchanti.

Musāvāda sikkhāpada

1. Sampajānamusāvāde pācittiyaṁ.

Omasavāda sikkhāpada

2. Omasavāde pācittiyaṁ.

Pesuñña sikkhāpada

3. Bhikkhupesuññe pācittiyaṁ.

Padaso dhamma sikkhāpada

4. Yo pana bhikkhu anupasampannaṁ padaso dhammaṁ vāceyya, pācittiyaṁ.

Paṭhama sahaseyya sikkhāpada

5. Yo pana bhikkhu anupasampannena uttaridirattatirattaṁ sahaseyyaṁ kappeyya, pācittiyaṁ.

Dutiya sahaseyya sikkhāpada

6. Yo pana bhikkhu mātugāmena sahaseyyaṁ kappeyya, pācittiyaṁ.

Dhamma desanā sikkhāpada

7. Yo pana bhikkhu mātugāmassa uttarichappañcavācāhi dhammaṁ deseyya aññatra viññunā purisaviggahena, pācittiyaṁ.

Bhūtārocana sikkhāpada

8. Yo pana bhikkhu anupasampannassa uttarimanussadhammaṁ āroceyya, bhūtasmiṁ pācittiyaṁ.

Duṭṭhullārocana sikkhāpada

9. Yo pana bhikkhu bhikkhussa duṭṭhullaṁ āpattiṁ anupasampannassa āroceyya aññatra bhikkhusammutiyā, pācittiyaṁ.

Pathavī khaṇana sikkhāpada

10. Yo pana bhikkhu pathaviṁ khaṇeyya vā khaṇāpeyya vā pācittiyaṁ.

Musāvādavaggo paṭhamo.

Bhūtagāma sikkhāpada

11. Bhūtagāmapātabyatāya pācittiyaṁ.

Aññavādaka sikkhāpada

12. Aññavādake vihesake pācittiyaṁ.

Ujjhāpanaka sikkhāpada

13. Ujjhāpanake khiyyanake pācittiyaṁ.

Paṭhama senāsana sikkhāpada

14. Yo pana bhikkhu saṁghikaṁ mañcaṁ vā pīṭhaṁ vā bhisiṁ vā kocchaṁ vā ajjhokāse santharitvā vā santharāpetvā vā taṁ pakkamanto n'eva uddhareyya, na uddharāpeyya, anāpucchaṁ vā gaccheyya, pācittiyaṁ.

Dutiya senāsana sikkhāpada

15. Yo pana bhikkhu saṁghike vihāre seyyaṁ santharitvā vā santharāpetvā vā taṁ pakkamanto n'eva uddhareyya na uddharāpeyya, anāpucchaṁ vā gaccheyya, pācittiyaṁ.

Anupakhajja sikkhāpada

16. Yo pana bhikkhu saṁghike vihāre jānaṁ pubbupagataṁ bhikkhuṁ anupakhajja seyyaṁ kappeyya "yassa sambādho bhavissati, so pakkamissatī"ti etadeva paccayaṁ karitvā anaññaṁ, pācittiyaṁ.

Nikkaḍḍhana sikkhāpada

17. Yo pana bhikkhu bhikkhuṁ kupito anattamano saṁghikā vihārā nikkaḍḍheyya vā nikkaḍḍhāpeyya vā, pācittiyaṁ.

Vehāsakuṭi sikkhāpada

18. Yo pana bhikkhu saṁghike vihāre uparivehāsakuṭiyā āhaccapādakaṁ mañcaṁ vā pīṭhaṁ vā abhinisīdeyya vā abhinipajjeyya vā, pācittiyaṁ.

Mahallaka vihāra sikkhāpada

19. Mahallakaṁ pana bhikkhunā vihāraṁ kārayamānena yāva dvārakosā aggaḷaṭṭhapanāya ālokasandhiparikammāya dvatticchadanassa pariyāyaṁ appahārite ṭhitena adhiṭṭhātabbaṁ, tato ce uttari appaharitepi ṭhito adhiṭṭhaheyya, pācittiyaṁ.

Sappāṇaka sikkhāpada

20. Yo pana bhikkhu jānaṁ sappāṇakaṁ udakaṁ tiṇaṁ vā mattikaṁ vā siñceyya vā siñcāpeyya vā, pācittiyaṁ.

Bhūtagāmavaggo dutiyo.

Ovāda sikkhāpada

21. * Yo pana bhikkhu asammato bhikkhuniyo ovadeyya, pācittiyaṁ.

Atthaṅgata sikkhāpada

22. * Sammatopi ce bhikkhu atthaṅgate sūriye bhikkhuniyo ovadeyya, pācittiyaṁ.

Bhikkhunupassaya sikkhāpada

23. * Yo pana bhikkhu bhikkhunupassayaṁ upasaṅkamitvā bhikkhuniyo ovadeyya aññatra samayā, pācittiyaṁ. Tatth’āyaṁ samayo, gilānā hoti bhikkhunī, ayaṁ tattha samayo.

Āmisa sikkhāpada

24. * Yo pana bhikkhu evaṁ vadeyya “āmisahetu therā bhikkhū bhikkhuniyo ovadantī”ti, pācittiyaṁ.

Cīvara dāna sikkhāpada

25. * Yo pana bhikkhu aññātikāya bhikkhuniyā cīvaraṁ dadeyya aññatra pārivattakā, pācittiyaṁ.

Cīvara sibbana sikkhāpada

26. * Yo pana bhikkhu aññātikāya bhikkhuniyā cīvaraṁ sibbeyya vā sibbāpeyya vā, pācittiyaṁ.

Saṁvidhāna sikkhāpada

27. * Yo pana bhikkhu bhikkhuniyā saddhiṁ saṁvidhāya ekaddhānamaggaṁ paṭipajjeyya antamaso gāmantarampi aññatra samayā, pācittiyaṁ. Tatth’āyaṁ samayo, satthagamanīyo hoti maggo sāsaṅkasammato sappaṭibhayo, ayaṁ tattha samayo.

Nāvābhiruhana sikkhāpada

28. * Yo pana bhikkhu bhikkhuniyā saddhiṁ saṁvidhāya ekaṁ nāvaṁ abhiruheyya uddhaṁgāminiṁ vā adhogāminiṁ vā aññatra tiriyaṁ taraṇāya, pācittiyaṁ.

Paripācita sikkhāpada

29. * Yo pana bhikkhu jānaṁ bhikkhuniparipācitaṁ piṇḍapātaṁ bhuñjeyya aññatra pubbe gihisamārambhā, pācittiyaṁ.

Raho nisajja sikkhāpada

30. * Yo pana bhikkhu bhikkhuniyā saddhiṁ eko ekāya raho nisajjaṁ kappeyya, pācittiyaṁ.

Ovādavaggo tatiyo.

Āvasatha piṇḍa sikkhāpada

31. Agilānena bhikkhunā eko āvasathapiṇḍo bhuñjitabbo. Tato ce uttari bhuñjeyya, pācittiyaṁ.

Gaṇa bhojana sikkhāpada

32. Gaṇabhojane aññatra samayā pācittiyaṁ. Tatth'āyaṁ samayo, gilānasamayo cīvaradānasamayo cīvarakārasamayo addhānagamanasamayo nāvābhiruhanasamayo mahāsamayo samaṇabhattasamayo, ayaṁ tattha samayo.

Parampara bhojana sikkhāpada

33. * Paramparabhojane aññatra samayā pācittiyaṁ. Tatth'āyaṁ samayo, gilānasamayo, cīvaradānasamayo, cīvarakārasamayo, ayaṁ tattha samayo.

Kāṇa mātu sikkhāpada

34. Bhikkhuṁ pan'eva kulaṁ upagataṁ pūvehi vā manthehi vā abhihaṭṭhuṁ pavāreyya, ākaṅkhamānena bhikkhunā dvattipattapūrā paṭiggahetabbā. Tato ce uttari paṭiggaṇheyya, pācittiyaṁ. Dvattipattapūre paṭiggahetvā tato nīharitvā bhikkhūhi saddhiṁ saṁvibhajitabbaṁ, ayaṁ tattha sāmīci.

Paṭhama pavāraṇā sikkhāpada

35. * Yo pana bhikkhu bhuttāvī pavārito anatirittaṁ khādanīyaṁ vā bhojanīyaṁ vā khādeyya vā bhuñjeyya vā, pācittiyaṁ.

Dutiya pavāraṇā sikkhāpada

36. * Yo pana bhikkhu bhikkhuṁ bhuttāviṁ pavāritaṁ anatirittena khādanīyena vā bhojanīyena vā abhihaṭṭhuṁ pavāreyya, "handa bhikkhu khāda vā bhuñja vā"ti jānaṁ āsādanāpekkho, bhuttasmiṁ pācittiyaṁ.

Vikāla bhojana sikkhāpada

37. Yo pana bhikkhu vikāle khādanīyaṁ vā bhojanīyaṁ vā khādeyya vā bhuñjeyya vā, pācittiyaṁ.

Sannidhikāraka sikkhāpada

38. Yo pana bhikkhu sannidhikārakaṁ khādanīyaṁ vā bhojanīyaṁ vā khādeyya vā bhuñjeyya vā, pācittiyaṁ.

Paṇīta bhojana sikkhāpada

39. * Yāni kho pana tāni paṇītabhojanāni, seyyathidaṁ, sappi navanītaṁ telaṁ madhu phāṇitaṁ maccho maṁsaṁ khīraṁ dadhi. Yo pana bhikkhu evarūpāni paṇītabhojanāni agilāno attano atthāya viññāpetvā bhuñjeyya, pācittiyaṁ.

Dantapona sikkhāpada

40. Yo pana bhikkhu adinnaṁ mukhadvāraṁ āhāraṁ āhareyya aññatra udakadantaponā, pācittiyaṁ.

Bhojanavaggo catuttho.

Acelaka sikkhāpada

41. * Yo pana bhikkhu acelakassa vā paribbājakassa vā paribbājikāya vā sahatthā khādanīyaṁ vā bhojanīyaṁ vā dadeyya, pācittiyaṁ.

Uyyājana sikkhāpada

42. Yo pana bhikkhu bhikkhuṁ "eh'āvuso gāmaṁ vā nigamaṁ vā piṇḍāya pavisissāmā"ti tassa dāpetvā vā adāpetvā vā uyyojeyya "gacch'āvuso na me tayā saddhiṁ kathā vā nisajjā vā phāsu hoti, ekakassa me kathā vā nisajjā vā phāsu hotī"ti etadeva paccayaṁ karitvā anaññaṁ, pācittiyaṁ.

Sabhojana sikkhāpada

43. Yo pana bhikkhu sabhojane kule anupakhajja nisajjaṁ kappeyya, pācittiyaṁ.

Raho paṭicchanna sikkhāpada

44. Yo pana bhikkhu mātugāmena saddhiṁ raho paṭicchanne āsane nisajjaṁ kappeyya, pācittiyaṁ.

Raho nisajja sikkhāpada

45. Yo pana bhikkhu mātugāmena saddhiṁ eko ekāya raho nisajjaṁ kappeyya, pācittiyaṁ.

Cāritta sikkhāpada

46. Yo pana bhikkhu nimantito sabhatto samāno santaṁ bhikkhuṁ anāpucchā purebhattaṁ vā pacchābhattaṁ vā kulesu cārittaṁ āpajjeyya aññatra samayā, pācittiyaṁ. Tatth'āyaṁ samayo, cīvaradānasamayo cīvarakārasamayo. Ayaṁ tattha samayo.

Mahānāma sikkhāpada

47. Agilānena bhikkhunā catumāsappaccayapavāraṇā sāditabbā aññatra punapavāraṇāya aññatra niccapavāraṇāya. Tato ce uttari sādiyeyya, pācittiyaṁ.

Uyyutta senā sikkhāpada

48. Yo pana bhikkhu uyyuttaṁ senaṁ dassanāya gaccheyya aññatra tathārūpappaccayā, pācittiyaṁ.

Senāvāsa sikkhāpada

49. Siyā ca tassa bhikkhuno kocideva paccayo senaṁ gamanāya, dirattatirattaṁ tena bhikkhunā senāya vasitabbaṁ. Tato ce uttari vaseyya, pācittiyaṁ.

Uyyodhika sikkhāpada

50. Dirattatirattaṁ ce bhikkhu senāya vasamāno uyyodhikaṁ vā balaggaṁ vā senābyūhaṁ vā anīkadassanaṁ vā gaccheyya, pācittiyaṁ.

Acelakavaggo pañcamo.

Surāpāna sikkhāpada

51. Surāmerayapāne pācittiyaṁ.

Aṅguli patodaka sikkhāpada

52. Aṅgulipatodake pācittiyaṁ.

Hasadhamma sikkhāpada

53. Udake hasadhamme pācittiyaṁ.

Anādariya sikkhāpada

54. Anādariye pācittiyaṁ.

Bhiṁsāpana sikkhāpada

55. Yo pana bhikkhu bhikkhuṁ bhiṁsāpeyya, pācittiyaṁ.

Joti sikkhāpada

56. Yo pana bhikkhu agilāno visibbanāpekkho jotiṁ samādaheyya vā samādahāpeyya vā aññatra tathārūpappaccayā, pācittiyaṁ.

Nahāna sikkhāpada

57. Yo pana bhikkhu oren'addhamāsaṁ nahāyeyya aññatra samayā, pācittiyaṁ. Tatth'āyaṁ samayo "diyaḍḍho māso seso gimhānan"ti "vassānassa paṭhamo māso" icc'ete aḍḍhateyyamāsā uṇhasamayo pariḷāhasamayo gilānasamayo kammasamayo addhānagamanasamayo vātavuṭṭhisamayo, ayaṁ tattha samayo.

Dubbaṇṇa karaṇa sikkhāpada

58. Navaṁ pana bhikkhunā cīvaralābhena tiṇṇaṁ dubbaṇṇakaraṇānaṁ aññataraṁ dubbaṇṇakaraṇaṁ ādātabbaṁ nīlaṁ vā kaddamaṁ vā kāḷasāmaṁ vā. Anādā ce bhikkhu tiṇṇaṁ dubbaṇṇakaraṇānaṁ aññataraṁ dubbaṇṇakaraṇaṁ navaṁ cīvaraṁ paribhuñjeyya, pācittiyaṁ.

Vikappana sikkhāpada

59. Yo pana bhikkhu bhikkhussa vā bhikkhuniyā vā sikkhamānāya vā sāmaṇerassa vā sāmaṇeriyā vā sāmaṁ cīvaraṁ vikappetvā appaccuddhāraṇaṁ paribhuñjeyya, pācittiyaṁ.

Apanidhāna sikkhāpada

60. Yo pana bhikkhu bhikkhussa pattaṁ vā cīvaraṁ vā nisīdanaṁ vā sūcigharaṁ vā kāyabandhanaṁ vā apanidheyya vā apanidhāpeyya vā antamaso hasāpekkhopi, pācittiyaṁ.

Surāpānavaggo chaṭṭho.

Sañcicca sikkhāpada

61. Yo pana bhikkhu sañcicca pāṇaṁ jīvitā voropeyya, pācittiyaṁ.

Sappāṇaka sikkhāpada

62. Yo pana bhikkhu jānaṁ sappāṇakaṁ udakaṁ paribhuñjeyya, pācittiyaṁ.

Ukkoṭana sikkhāpada

63. Yo pana bhikkhu jānaṁ yathādhammaṁ nihatādhikaraṇaṁ punakammāya ukkoṭeyya, pācittiyaṁ.

Duṭṭhulla sikkhāpada

64. * Yo pana bhikkhu bhikkhussa jānaṁ duṭṭhullaṁ āpattiṁ paṭicchādeyya, pācittiyaṁ.

Ūna vīsativassa sikkhāpada

65. * Yo pana bhikkhu jānaṁ ūnavīsativassaṁ puggalaṁ upasampādeyya, so ca puggalo anupasampanno, te ca bhikkhū gārayhā. Idaṁ tasmiṁ pācittiyaṁ.

Theyyasattha sikkhāpada

66. Yo pana bhikkhu jānaṁ theyyasatthena saddhiṁ saṁvidhāya ekaddhānamaggaṁ paṭipajjeyya antamaso gāmantarampi, pācittiyaṁ.

Saṁvidhāna sikkhāpada

67. * Yo pana bhikkhu mātugāmena saddhiṁ saṁvidhāya ekaddhānamaggaṁ paṭipajjeyya antamaso gāmantarampi, pācittiyaṁ.

Ariṭṭha sikkhāpada

68. Yo pana bhikkhu evaṁ vadeyya "tath'āhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi, yathā ye'me antarāyikā dhammā vuttā Bhagavatā, te paṭisevato n'ālaṁ antarāyāyā"ti. So bhikkhu bhikkhūhi evamassa vacanīyo "m'āyasmā evaṁ avaca, mā Bhagavantaṁ abbhācikkhi, na hi sādhu Bhagavato abbhakkhānaṁ, na hi Bhagavā evaṁ vadeyya. Anekapariyāyen'āvuso antarāyikā dhammā antarāyikā vuttā Bhagavatā, alañca pana te paṭisevato antarāyāyā"ti. Evañca so bhikkhu bhikkhūhi vuccamāno tath'eva paggaṇheyya, so bhikkhu bhikkhūhi yāvatatiyaṁ samanubhāsitabbo tassa paṭinissaggāya. Yāvatatiyañce samanubhāsiyamāno taṁ paṭinissajjeyya, icc'etaṁ kusalaṁ. No ce paṭinissajjeyya, pācittiyaṁ.

Ukkhitta sambhoga sikkhāpada

69. Yo pana bhikkhu jānaṁ tathāvādinā bhikkhunā akaṭānudhammena taṁ diṭṭhiṁ appaṭinissaṭṭhena saddhiṁ sambhuñjeyya vā saṁvaseyya vā saha vā seyyaṁ kappeyya, pācittiyaṁ.

Kaṇṭaka sikkhāpada

70. Samaṇuddesopi ce evaṁ vadeyya "tath'āhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi, yathā ye'me antarāyikā dhammā vuttā Bhagavatā, te paṭisevato n'ālaṁ antarāyāyā"ti. So samaṇuddeso bhikkhūhi evamassa vacanīyo "m'āvuso samaṇuddesa evaṁ avaca, mā Bhagavantaṁ abbhācikkhi, na hi sādhu Bhagavato abbhakkhānaṁ, na hi Bhagavā evaṁ vadeyya. Anekapariyāyen'āvuso samaṇuddesa antarāyikā dhammā antarāyikā vuttā Bhagavatā, alañca pana te paṭisevato antarāyāyā"ti, evañca so samaṇuddeso bhikkhūhi vuccamāno tath'eva paggaṇheyya, so samaṇuddeso bhikkhūhi evamassa vacanīyo "ajjatagge te āvuso samaṇuddesa na c'eva so Bhagavā Satthā apadisitabbo, yampi c'aññe samaṇuddesā labhanti bhikkhūhi saddhiṁ dirattatirattaṁ sahaseyyaṁ, sāpi te n'atthi, cara pire, vinassā"ti. Yo pana bhikkhu jānaṁ tathānāsitaṁ samaṇuddesaṁ upalāpeyya vā upaṭṭhāpeyya vā sambhuñjeyya vā saha vā seyyaṁ kappeyya, pācittiyaṁ.

Sappāṇakavaggo sattamo.

Sahadhammika sikkhāpada

71. Yo pana bhikkhu bhikkhūhi sahadhammikaṁ vuccamāno evaṁ vadeyya “na tāv’āhaṁ āvuso etasmiṁ sikkhāpade sikkhissāmi, yāva na aññaṁ bhikkhuṁ byattaṁ vinayadharaṁ paripucchāmī”ti, pācittiyaṁ. Sikkhamānena bhikkhave bhikkhunā aññātabbaṁ paripucchitabbaṁ paripañhitabbaṁ, ayaṁ tattha sāmīci.

Vilekhana sikkhāpada

72. Yo pana bhikkhu pātimokkhe uddissamāne evaṁ vadeyya “kiṁ pan’imehi khuddānukhuddakehi sikkhāpadehi uddiṭṭhehi, yāvadeva kukkuccāya vihesāya vilekhāya saṁvattantī”ti, sikkhāpadavivaṇṇake pācittiyaṁ.

Mohana sikkhāpada

73. Yo pana bhikkhu anvaddhamāsaṁ pātimokkhe uddissamāne evaṁ vadeyya “idān’eva kho ahaṁ jānāmi, ayampi kira dhammo suttāgato suttapariyāpanno anvaddhamāsaṁ uddesaṁ āgacchatī”ti. Tañce bhikkhuṁ aññe bhikkhū jāneyyuṁ nisinnapubbaṁ iminā bhikkhunā dvattikkhattuṁ pātimokkhe uddissamāne, ko pana vādo bhiyyo, na ca tassa bhikkhuno aññāṇakena mutti atthi, yañca tattha āpattiṁ āpanno, tañca yathādhammo kāretabbo, uttari ca’ssa moho āropetabbo “tassa te āvuso alābhā, tassa te dulladdhaṁ, yaṁ tvaṁ pātimokkhe uddissamāne na sādhukaṁ aṭṭhiṁ katvā manasi karosī”ti, idaṁ tasmiṁ mohanake pācittiyaṁ.

Pahāra sikkhāpada

74. Yo pana bhikkhu bhikkhussa kupito anattamano pahāraṁ dadeyya, pācittiyaṁ.

Talasattika sikkhāpada

75. Yo pana bhikkhu bhikkhussa kupito anattamano talasattikaṁ uggireyya, pācittiyaṁ.

Amūlaka sikkhāpada

76. Yo pana bhikkhu bhikkhuṁ amūlakena saṁghādisesena anuddhaṁseyya, pācittiyaṁ.

Sañcicca sikkhāpada

77. Yo pana bhikkhu bhikkhussa sañcicca kukkuccaṁ upadaheyya "iti'ssa muhuttampi aphāsu bhavissatī"ti etadeva paccayaṁ karitvā anaññaṁ, pācittiyaṁ.

Upassuti sikkhāpada

78. Yo pana bhikkhu bhikkhūnaṁ bhaṇḍanajātānaṁ kalahajātānaṁ vivādāpannānaṁ upassutiṁ tiṭṭheyya "yaṁ ime bhaṇissanti, taṁ sossāmī"ti etadeva paccayaṁ karitvā anaññaṁ, pācittiyaṁ.

Kammappaṭibāhana sikkhāpada

79. Yo pana bhikkhu dhammikānaṁ kammānaṁ chandaṁ datvā pacchā khīyanadhammaṁ āpajjeyya, pācittiyaṁ.

Chandaṁ adatvā gamana sikkhāpada

80. Yo pana bhikkhu saṁghe vinicchayakathāya vattamānāya chandaṁ adatvā uṭṭhāyāsanā pakkameyya, pācittiyaṁ.

Dubbala sikkhāpada

81. Yo pana bhikkhu samaggena saṁghena cīvaraṁ datvā pacchā khīyanadhammaṁ āpajjeyya "yathāsanthutaṁ bhikkhū saṁghikaṁ lābhaṁ pariṇāmentī"ti, pācittiyaṁ.

Pariṇāmana sikkhāpada

82. Yo pana bhikkhu jānaṁ saṁghikaṁ lābhaṁ pariṇataṁ puggalassa pariṇāmeyya, pācittiyaṁ.

Sahadhammikavaggo aṭṭhamo.

Antepura sikkhāpada

83. * Yo pana bhikkhu rañño khattiyassa muddhābhisittassa anikkhantarājake aniggataratanake pubbe appaṭisaṁvidito indakhīlaṁ atikkāmeyya, pācittiyaṁ.

Ratana sikkhāpada

84. Yo pana bhikkhu ratanaṁ vā ratanasammataṁ vā aññatra ajjhārāmā vā ajjhāvasathā vā uggaṇheyya vā uggaṇhāpeyya vā, pācittiyaṁ. Ratanaṁ vā pana bhikkhunā ratanasammataṁ vā ajjhārāme vā ajjhāvasathe vā uggahetvā vā uggahāpetvā vā nikkhipitabbaṁ “yassa bhavissati, so harissatī”ti, ayaṁ tattha sāmīci.

Vikāla gāmappavesana sikkhāpada

85. * Yo pana bhikkhu santaṁ bhikkhuṁ anāpucchā vikāle gāmaṁ paviseyya aññatra tathārūpā accāyikā karaṇīyā, pācittiyaṁ.

Sūcighara sikkhāpada

86. Yo pana bhikkhu aṭṭhimayaṁ vā dantamayaṁ vā visāṇamayaṁ vā sūcigharaṁ kārāpeyya, bhedanakaṁ pācittiyaṁ.

Mañcapīṭha sikkhāpada

87. Navaṁ pana bhikkhunā mañcaṁ vā pīṭhaṁ vā kārayamānena aṭṭhaṅgulapādakaṁ kāretabbaṁ Sugataṅgulena aññatra heṭṭhimāya aṭaniyā. Taṁ atikkāmayato chedanakaṁ pācittiyaṁ.

Tūlonaddha sikkhāpada

88. Yo pana bhikkhu mañcaṁ vā pīṭhaṁ vā tūlonaddhaṁ kārāpeyya, uddālanakaṁ pācittiyaṁ.

Nīsīdana sikkhāpada

89. * Nisīdanaṁ pana bhikkhunā kārayamānena pamāṇikaṁ kāretabbaṁ, tatr’idaṁ pamāṇaṁ, dīghaso dve vidatthiyo Sugatavidatthiyā, tiriyaṁ diyaḍḍhaṁ, dasā vidatthi. Taṁ atikkāmayato chedanakaṁ pācittiyaṁ.

Kaṇḍuppaṭicchādi sikkhāpada

90. Kaṇḍuppaṭicchādiṁ pana bhikkhunā kārayamānena pamāṇikā kāretabbā, tatr’idaṁ pamāṇaṁ, dīghaso catasso vidatthiyo Sugatavidatthiyā, tiriyaṁ dve vidatthiyo. Taṁ atikkāmayato chedanakaṁ pācittiyaṁ.

Vassika sāṭika sikkhāpada

91. * Vassikasāṭikaṁ pana bhikkhunā kārayamānena pamāṇikā kāretabbā, tatr'idaṁ pamāṇaṁ, dīghaso cha vidatthiyo Sugatavidatthiyā, tiriyaṁ aḍḍhateyyā. Taṁ atikkāmayato chedanakaṁ pācittiyaṁ.

Nanda sikkhāpada

92. Yo pana bhikkhu Sugatacīvarappamāṇaṁ cīvaraṁ kārāpeyya, atirekaṁ vā, chedanakaṁ pācittiyaṁ. Tatr'idaṁ Sugatassa Sugatacīvarappamāṇaṁ, dīghaso nava vidatthiyo Sugatavidatthiyā, tiriyaṁ cha vidatthiyo, idaṁ Sugatassa Sugatacīvarappamāṇanti.

Ratanavaggo navamo.

Uddiṭṭhā kho āyasmanto dvenavuti pācittiyā dhammā. Tatth'āyasmante pucchāmi kacci'ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi kacci'ttha parisuddhā? Parisuddh'etth'āyasmanto, tasmā tuṇhī, evametaṁ dhārayāmīti.

Pācittiyā niṭṭhitā.

Paṭidesanīya

Ime kho pan'āyasmanto cattāro pāṭidesanīyā dhammā uddesaṁ āgacchanti.

Paṭhama pāṭidesanīya sikkhāpada

1. * Yo pana bhikkhu aññātikāya bhikkhuniyā antaragharaṁ paviṭṭhāya hatthato khādanīyaṁ vā bhojanīyaṁ vā sahatthā paṭiggahetvā khādeyya vā bhuñjeyya vā, paṭidesetabbaṁ tena bhikkhunā "gārayhaṁ āvuso dhammaṁ āpajjiṁ asappāyaṁ pāṭidesanīyaṁ, taṁ paṭidesemī"ti.

Dutiya pāṭidesanīya sikkhāpada

2. * Bhikkhū pan'eva kulesu nimantitā bhuñjanti, tatra ce sā bhikkhunī vosāsamānarūpā ṭhitā hoti "idha sūpaṁ detha, idha odanaṁ dethā"ti. Tehi bhikkhūhi sā bhikkhunī apasādetabbā "apasakka tāva bhagini,

yāva bhikkhū bhuñjantī”ti. Ekassapi ce bhikkhuno na paṭibhāseyya taṁ bhikkhuniṁ apasādetuṁ “apasakka tāva bhagini, yāva bhikkhū bhuñjantī”ti, paṭidesetabbaṁ tehi bhikkhūhi “gārayhaṁ āvuso dhammaṁ āpajjimhā asappāyaṁ pāṭidesanīyaṁ, taṁ paṭidesemā”ti.

Tatiya pāṭidesanīya sikkhāpada

3. * Yāni kho pana tāni sekkhasammatāni kulāni, yo pana bhikkhu tathārūpesu sekkhasammatesu kulesu pubbe animantito agilāno khādanīyaṁ vā bhojanīyaṁ vā sahatthā paṭiggahetvā khādeyya vā bhuñjeyya vā, paṭidesetabbaṁ tena bhikkhunā “gārayhaṁ āvuso dhammaṁ āpajjiṁ asappāyaṁ pāṭidesanīyaṁ, taṁ paṭidesemī”ti.

Catuttha pāṭidesanīya sikkhāpada

4. * Yāni kho pana tāni āraññakāni senāsanāni sāsaṅkasammatāni sappaṭibhayāni, yo pana bhikkhu tathārūpesu senāsanesu pubbe appaṭisaṁviditaṁ khādanīyaṁ vā bhojanīyaṁ vā ajjhārāme sahatthā paṭiggahetvā agilāno khādeyya vā bhuñjeyya vā, paṭidesetabbaṁ tena bhikkhunā “gārayhaṁ āvuso dhammaṁ āpajjiṁ asappāyaṁ pāṭidesanīyaṁ, taṁ paṭidesemī”ti.

Uddiṭṭhā kho āyasmanto cattāro pāṭidesanīyā dhammā. Tatth’āyasmante pucchāmi kacci’ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi kacci’ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi kacci’ttha parisuddhā? Parisuddh’etth’āyasmanto, tasmā tuṇhī, evametaṁ dhārayāmīti.

Pāṭidesanīyā niṭṭhitā.

Sekhiya

Ime kho pan’āyasmanto sekhiyā dhammā uddesaṁ āgacchanti.

Parimaṇḍala sikkhāpada

1. * Parimaṇḍalaṁ nivāsessāmīti sikkhā karaṇīyā,
2. * Parimaṇḍalaṁ pārupissāmīti sikkhā karaṇīyā.

---

* Sekhiyasikkhāpadesu iminā lakkhaṇena chabbīsati sāruppasikkhāpadāni dassitāni.

Suppaṭicchanna sikkhāpada

3. * Suppaṭicchanno antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
4. * Suppaṭicchanno antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Susaṁvuta sikkhāpada

5. * Susaṁvuto antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
6. * Susaṁvuto antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Okkhittacakkhu sikkhāpada

7. * Okkhittacakkhu antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
8. * Okkhittacakkhu antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Ukkhittaka sikkhāpada

9. * Na ukkhittakāya antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
10. * Na ukkhittakāya antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Parimaṇḍalavaggo paṭhamo.

Ujjagghika sikkhāpada

11. * Na ujjagghikāya antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
12. * Na ujjagghikāya antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Uccasadda sikkhāpada

13. * Appasaddo antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
14. * Appasaddo antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Kāyappacālaka sikkhāpada

15. * Na kāyappacālakaṁ antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
16. * Na kāyappacālakaṁ antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Bāhuppacālaka sikkhāpada

17. * Na bāhuppacālakaṁ antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
18. * Na bāhuppacālakaṁ antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sīsappacālaka sikkhāpada

19. * Na sīsappacālakaṁ antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
20. * Na sīsappacālakaṁ antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Ujjagghikavaggo dutiyo.

Khambhakata sikkhāpada

21. * Na khambhakato antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
22. * Na khambhakato antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Oguṇṭhita sikkhāpada

23. * Na oguṇṭhito antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
24. * Na oguṇṭhito antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Ukkuṭika sikkhāpada

25. * Na ukkuṭikāya antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Pallatthika sikkhāpada

26. * Na pallatthikāya antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sakkacca paṭiggahaṇa sikkhāpada

27. + Sakkaccaṁ piṇḍapātaṁ paṭiggahessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Pattasaññī paṭiggahaṇa sikkhāpada

28. + Pattasaññī piṇḍapātaṁ paṭiggahessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Samasūpaka paṭiggahaṇa sikkhāpada

29. + Samasūpakaṁ piṇḍapātaṁ paṭiggahessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Samatittika sikkhāpada

30. + Samatittikaṁ piṇḍapātaṁ paṭiggahessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Khambhakatavaggo tatiyo.

+ Iminā lakkhaṇena tiṁsa bhojanappaṭisaṁyuttasikkhāpadāni dassitāni.

Sakkacca bhuñjana sikkhāpada

31. + Sakkaccaṁ piṇḍapātaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Pattasaññī bhuñjana sikkhāpada

32. + Pattasaññī piṇḍapātaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sapadāna sikkhāpada

33. + Sapadānaṁ piṇḍapātaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Samasūpaka sikkhāpada

34. + Samasūpakaṁ piṇḍapātaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Na thūpakata sikkhāpada

35. + Na thūpakato omadditvā piṇḍapātaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Odanappaṭicchādana sikkhāpada

36. + Na sūpaṁ vā byañjanaṁ vā odanena paṭicchādessāmi bhiyyokamyataṁ upādāyāti sikkhā karaṇīyā.

Sūpodana viññatti sikkhāpada

37. + Na sūpaṁ vā odanaṁ vā agilāno attano atthāya viññāpetvā bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Ujjhānasaññī sikkhāpada

38. + Na ujjhānasaññī paresaṁ pattaṁ olokessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Kabaḷa sikkhāpada

39. + Nātimahantaṁ kabaḷaṁ karissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Ālopa sikkhāpada

40. + Parimaṇḍalaṁ ālopaṁ karissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sakkaccavaggo catuttho.

Anāhaṭa sikkhāpada

41. + Na anāhaṭe kabaḷe mukhadvāraṁ vivarissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Bhuñjamāna sikkhāpada

42. + Na bhuñjamāno sabbahatthaṁ mukhe pakkhipissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sakabaḷa sikkhāpada

43. + Na sakabaḷena mukhena byāharissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Piṇḍukkhepaka sikkhāpada

44. + Na piṇḍukkhepakaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Kabaḷāvacchedaka sikkhāpada

45. + Na kabaḷāvacchedakaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Avagaṇḍakāraka sikkhāpada

46. + Na avagaṇḍakārakaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Hattha niddhunaka sikkhāpada

47. + Na hatthaniddhunakaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sitthāvakāraka sikkhāpada

48. + Na sitthāvakārakaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Jivhānicchāraka sikkhāpada

49. + Na jivhānicchārakaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Capucapukāraka sikkhāpada

50. + Na capucapukārakaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Kabaḷavaggo pañcamo.

Surusurukāraka sikkhāpada

51. + Na surusurukārakaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Hattha nillehaka sikkhāpada

52. + Na hatthanillehakaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Pattanillehaka sikkhāpada

53. + Na pattanillehakaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Oṭṭha nillehaka sikkhāpada

54. + Na oṭṭhanillehakaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sāmisa sikkhāpada

55. + Na sāmisena hatthena pānīyathālakaṁ paṭiggahessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sasitthaka sikkhāpada

56. + Na sasitthakaṁ pattadhovanaṁ antaraghare chaḍḍessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Chattapāṇi sikkhāpada

57. ++ Na chattapāṇissa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Daṇḍapāṇi sikkhāpada

58. ++ Na daṇḍapāṇissa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Satthapāṇi sikkhāpada

59. ++ Na satthapāṇissa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Āvudhapāṇi sikkhāpada

60. ++ Na āvudhapāṇissa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Surusuruvaggo chaṭṭho.

++ Iminā lakkhaṇena ekūnavīsa dhammadesanāpaṭisaṁyuttasikkhāpadāni dassitāni.

Pāduka sikkhāpada

61. ++ Na pādukāruḷhassa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Upāhana sikkhāpada

62. ++ Na upāhanāruḷhassa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Yāna sikkhāpada

63. ++ Na yānagatassa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sayana sikkhāpada

64. ++ Na sayanagatassa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Pallatthika sikkhāpada

65. ++ Na pallatthikāya nisinnassa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Veṭhita sikkhāpada

66. ++ Na veṭhitasīsassa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Oguṇṭhita sikkhāpada

67. ++ Na oguṇṭhitasīsassa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Chamā sikkhāpada

68. ++ Na chamāyaṁ nisīditvā āsane nisinnassa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Nīcāsana sikkhāpada

69. ++ Na nīce āsane nisīditvā ucce āsane nisinnassa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Ṭhita sikkhāpada

70. ++ Na ṭhito nisinnassa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Pacchato gamana sikkhāpada

71. ++ Na pacchato gacchanto purato gacchantassa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Uppatthena gamana sikkhāpada

72. ++ Na uppathena gacchanto pathena gacchantassa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Ṭhito uccāra sikkhāpada

73. ++ Na ṭhito agilāno uccāraṁ vā passāvaṁ vā karissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Harite uccāra sikkhāpada

74. ++ Na harite agilāno uccāraṁ vā passāvaṁ vā kheḷaṁ vā karissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Udake uccāra sikkhāpada

75. ++ Na udake agilāno uccāraṁ vā passāvaṁ vā kheḷaṁ vā karissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Pādukavaggo sattamo.

Uddiṭṭhā kho āyasmanto sekhiyā dhammā. Tatth'āyasmante pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Parisuddh'etth'āyasmanto, tasmā tuṇhī, evametaṁ dhārayāmīti.

Sekhiyā niṭṭhitā.

Adhikaraṇasamatha

Ime kho panāyasmanto satta adhikaraṇasamathā
dhammā uddesaṁ āgacchanti.

Uppannuppannānaṁ adhikaraṇānaṁ samatāya vūpasamāya
Sammukhāvinayo dātabbo,
Sativinayo dātabbo,
Amūḷhavinayo dātabbo,

Paṭiññāya kāretabbaṁ,
Yebhuyyasikā,
Tassapāpiyasikā,
Tiṇavatthārakoti.

Uddiṭṭhā kho āyasmanto satta adhikaraṇasamathā dhammā. Tatth’āyasmante pucchāmi, kacci’ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kacci’ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi, kacci’ttha parisuddhā? Parisuddh’etth’āyasmanto, tasmā tuṇhī, evametaṁ dhārayāmīti.

Adhikaraṇasamathā niṭṭhitā.

Uddiṭṭhaṁ kho āyasmanto nidānaṁ,
Uddiṭṭhā cattāro pārājikā dhammā,
Uddiṭṭhā terasa saṁghādisesā dhammā,
Uddiṭṭhā dve aniyatā dhammā,
Uddiṭṭhā tiṁsa nissaggiyā pācittiyā dhammā,
Uddiṭṭhā dvenavuti pācittiyā dhammā,
Uddiṭṭhā cattāro pāṭidesanīyā dhammā,
Uddiṭṭhā sekhiyā dhammā,
Uddiṭṭhā satta adhikaraṇasamathā dhammā, ettakaṁ tassa Bhagavato suttāgataṁ suttapariyāpannaṁ anvaddhamāsaṁ uddesaṁ āgacchati, tattha sabbeh’eva samaggehi sammodamānehi avivadamānehi sikkhitabbanti.

Vitthāruddeso pañcamo.

Bhikkhupātimokkhaṁ niṭṭhitaṁ.

Bhikkhunīpātimokkhapāḷi

Namo Tassa Bhagavato Arahato SammāsamBuddhassa.

Pubba karaṇa 4

Sammajjanī padīpo ca, udakaṁ āsanena ca.
Uposathassa etāni, **“pubbakaraṇan”ti** vuccati.

Pubba kicca 5

Chanda pārisuddhi utukkhānaṁ, bhikkhunigaṇanā ca ovādo.
Uposathassa etāni, **“pubbakiccan”ti** vuccati.

Pattakalla aṅgā 4

Uposatho, yāvatikā ca bhikkhunī kammappattā,
Sabhāgāpattiyo ca na vijjanti.
Vajjanīyā ca puggalā tasmiṁ na honti, **“pattakallan”ti** vuccati.

Pubbakaraṇapubbakiccāni samāpetvā desitāpattikassa samaggassa bhikkhunisaṁghassa anumatiyā pātimokkhaṁ uddisituṁ ārādhanaṁ karoma.

Nidānuddesa

Suṇātu me ayye saṁgho, ajjuposatho pannaraso, yadi saṁghassa pattakallaṁ, saṁgho uposathaṁ kareyya, pātimokkhaṁ uddiseyya.

Kiṁ saṁghassa pubbakiccaṁ, pārisuddhiṁ ayyāyo ārocetha, pātimokkhaṁ uddisissāmi, taṁ sabbā’va santā sādhukaṁ suṇoma manasi karoma. Yassā siyā āpatti, sā āvikareyya, asantiyā āpattiyā tuṇhī bhavitabbaṁ, tuṇhībhāvena kho pan’āyyāyo “parisuddhā”ti vedissāmi. Yathā kho pana paccekapuṭṭhassā veyyākaraṇaṁ hoti, evamevaṁ evarūpāya parisāya yāvatatiyaṁ anusāvitaṁ hoti. Yā pana bhikkhunī yāvatatiyaṁ anusāviyamāne saramānā santiṁ āpattiṁ n’āvikareyya, sampajānamusāvāda’ssā hoti. Sampajānamusāvādo kho pan’āyyāyo antarāyiko

dhammo vutto Bhagavatā, tasmā saramānāya bhikkhuniyā āpannāya visuddhāpekkhāya santī āpatti āvikātabbā. Āvikatā hi'ssā phāsu hoti.

Uddiṭṭhaṁ kho ayyāso nidānaṁ. Tatth'āyyāyo pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Parisuddh'etth'āyyāyo, tasmā tuṇhī, evametaṁ dhārayāmīti.

Nidānaṁ niṭṭhitaṁ.

Pārājikuddesa

Tatr'ime aṭṭha pārājikā dhammā uddesaṁ āgacchanti.

Methuna dhamma sikkhāpada

1. Yā pana bhikkhunī chandaso methunaṁ dhammaṁ paṭiseveyya, antamaso tiracchānagatenapi, pārājikā hoti asaṁvāsā.

Adinnādāna sikkhāpada

2. Yā pana bhikkhunī gāmā vā araññā vā adinnaṁ theyyasaṅkhātaṁ ādiyeyya, yathārūpe adinnādāne rājāno coraṁ gahetvā haneyyuṁ vā bandheyyuṁ vā pabbājeyyuṁ vā "corā'si bālā'si mūḷhā'si thenā'sī"ti, tathārūpaṁ bhikkhunī adinnaṁ ādiyamānā ayampi pārājikā hoti asaṁvāsā.

Manussa viggaha sikkhāpada

3. Yā pana bhikkhunī sañcicca manussaviggahaṁ jīvitā voropeyya, satthahārakaṁ vā'ssa pariyeseyya, maraṇavaṇṇaṁ vā saṁvaṇṇeyya, maraṇāya vā samādapeyya "ambho purisa kiṁ tuyhiminā pāpakena dujjīvitena, mataṁ te jīvitā seyyo"ti, iti cittamanā cittasaṅkappā anekapariyāyena maraṇavaṇṇaṁ vā saṁvaṇṇeyya, maraṇāya vā samādapeyya, ayampi pārājikā hoti asaṁvāsā.

Uttari manussa dhamma sikkhāpada

4. Yā pana bhikkhunī anabhijānaṁ uttarimanussadhammaṁ attupanāyikaṁ alamariyañāṇadassanaṁ samudācareyya "iti jānāmi, iti passāmī"ti,

tato aparena samayena samanuggāhīyamānā vā asamanuggāhīyamānā vā āpannā visuddhāpekkhā evaṁ vadeyya "ajānamevaṁ ayye avacaṁ jānāmi, apassaṁ passāmi, tucchaṁ musā vilapin"ti, aññatra adhimānā, ayampi pārājikā hoti asaṁvāsā.

Ubbhajāṇumaṇḍalikā sikkhāpada

5. * Yā pana bhikkhunī avassutā avassutassa purisapuggalassa adhakkhakaṁ ubbhajāṇumaṇḍalaṁ āmasanaṁ vā parāmasanaṁ vā gahaṇaṁ vā chupanaṁ vā paṭipīḷanaṁ vā sādiyeyya, ayampi pārājikā hoti asaṁvāsā ubbhajāṇumaṇḍalikā.

Vajjappaṭicchādikā sikkhāpada

6. * Yā pana bhikkhunī jānaṁ pārājikaṁ dhammaṁ ajjhāpannaṁ bhikkhuniṁ n'ev'attanā paṭicodeyya, na gaṇassa āroceyya. Yadā ca sā ṭhitā vā assa cutā vā nāsitā vā avassaṭā vā, sā pacchā evaṁ vadeyya "pubbev'āhaṁ ayye aññāsiṁ etaṁ bhikkhuniṁ 'evarūpā ca evarūpā ca sā bhaginī'ti, no ca kho attanā paṭicodessaṁ, na gaṇassa ārocessan"ti, ayampi pārājikā hoti asaṁvāsā vajjappaṭicchādikā.

Ukkhittānuvattikā sikkhāpada

7. * Yā pana bhikkhunī samaggena saṁghena ukkhittaṁ bhikkhuṁ dhammena vinayena Satthusāsanena anādaraṁ appaṭikāraṁ akatasahāyaṁ tamanuvatteyya, sā bhikkhunī bhikkhunīhi evamassa vacanīyā "eso kho ayye bhikkhu samaggena saṁghena ukkhitto, dhammena vinayena Satthusāsanena anādaro appaṭikāro akatasahāyo, m'āyye etaṁ bhikkhuṁ anuvattī"ti. Evañca sā bhikkhunī bhikkhunīhi vuccamānā tath'eva paggaṇheyya, sā bhikkhunī bhikkhunīhi yāvatatiyaṁ samanubhāsitabbā tassa paṭinissaggāya, yāvatatiyaṁ ce samanubhāsiyamānā taṁ paṭinissajjeyya, icc'etaṁ kusalaṁ, no ce paṭinissajjeyya, ayampi pārājikā hoti asaṁvāsā ukkhittānuvattikā.

---

* Iminā lakkhaṇena dassitasikkhāpadāni Bhikkhuvibhaṅge n'atthi.

Aṭṭhavatthukā sikkhāpada

8. *Yā pana bhikkhunī avassutā avassutassa purisapuggalassa hatthaggahaṇaṁ vā sādiyeyya saṅghāṭikaṇṇaggahaṇaṁ vā sādiyeyya santiṭṭheyya vā sallapeyya vā saṅketaṁ vā gaccheyya purisassa vā abbhāgamanaṁ sādiyeyya channaṁ vā anupaviseyya kāyaṁ vā tadatthāya upasaṁhareyya etassa asaddhammassa paṭisevanatthāya, ayampi pārājikā hoti asaṁvāsā aṭṭhavatthukā.

Uddiṭṭhā kho ayyāyo aṭṭha pārājikā dhammā. Yesaṁ bhikkhunī aññataraṁ vā aññataraṁ vā āpajjitvā na labhati bhikkhunīhi saddhiṁ saṁvāsaṁ yathā pure, tathā pucchā, pārājikā hoti asaṁvāsā. Tatth'āyyāyo pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Parisuddh'etth'āyyāyo, tasmā tuṇhī, evametaṁ dhārayāmīti.

Pārājikaṁ niṭṭhitaṁ.

Saṁghādisesuddesa

Ime kho pan'āyyāyo sattarassa saṁghādisesā
dhammā uddesaṁ āgacchanti.

Ussayavādikā sikkhāpada

1. * Yā pana bhikkhunī ussayavādikā vihareyya gahapatinā vā gahapatiputtena vā dāsena vā kammakārena vā antamaso samaṇaparibbājaken'āpi, ayampi bhikkhunī paṭhamāpattikaṁ dhammaṁ āpannā nissāraṇīyaṁ saṁghādisesaṁ.

Corī vuṭṭhāpikā sikkhāpada

2. * Yā pana bhikkhunī jānaṁ coriṁ vajjhaṁ viditaṁ anapaloketvā rājānaṁ vā saṁghaṁ vā gaṇaṁ vā pūgaṁ vā seṇiṁ vā aññatra kappā vuṭṭhāpeyya, ayampi bhikkhunī paṭhamāpattikaṁ dhammaṁ āpannā nissāraṇīyaṁ saṁghādisesaṁ.

Eka gāmantara gamana sikkhāpada

3. * Yā pana bhikkhunī ekā vā gāmantaraṁ gaccheyya, ekā vā nadīpāraṁ gaccheyya, ekā vā rattiṁ vippavaseyya, ekā vā gaṇamhā ohiyeyya, ayampi bhikkhunī paṭhamāpattikaṁ dhammaṁ āpannā nissāraṇīyaṁ saṁghādisesaṁ.

Ukkhittaka osāraṇa sikkhāpada

4. * Yā pana bhikkhunī samaggena saṁghena ukkhittaṁ bhikkhuniṁ dhammena vinayena Satthusāsanena anapaloketvā kārakasaṁghaṁ anaññāya gaṇassa chandaṁ osāreyya, ayampi bhikkhunī paṭhamāpattikaṁ dhammaṁ āpannā nissāraṇīyaṁ saṁghādisesaṁ.

Bhojana paṭiggahaṇa paṭhama sikkhāpada

5. * Yā pana bhikkhunī avassutā avassutassa purisapuggalassa hatthato khādanīyaṁ vā bhojanīyaṁ vā sahatthā paṭiggahetvā khādeyya vā bhuñjeyya vā, ayampi bhikkhunī paṭhamāpattikaṁ dhammaṁ āpannā nissāraṇīyaṁ saṁghādisesaṁ.

Bhojana paṭiggahaṇa dutiya sikkhāpada

6. * Yā pana bhikkhunī evaṁ vadeyya "kiṁ te ayye eso purisapuggalo karissati avassuto vā anavassuto vā, yato tvaṁ anavassutā, iṅgha ayye yaṁ te eso purisapuggalo deti khādanīyaṁ vā bhojanīyaṁ vā, taṁ tvaṁ sahatthā paṭiggahetvā khāda vā bhuñja vā"ti, ayampi bhikkhunī paṭhamāpattikaṁ dhammaṁ āpannā nissāraṇīyaṁ saṁghādisesaṁ.

Sañcaritta sikkhāpada

7. Yā pana bhikkhunī sañcarittaṁ samāpajjeyya itthiyā vā purisamatiṁ purisassa vā itthimatiṁ jāyattane vā jārattane vā antamaso taṅkhaṇikāyapi, ayampi bhikkhunī paṭhamāpattikaṁ dhammaṁ āpannā nissāraṇīyaṁ saṁghādisesaṁ.

Duṭṭhadosa sikkhāpada

8. Yā pana bhikkhunī bhikkhuniṁ duṭṭhā dosā appatītā amūlakena pārājikena dhammena anuddhaṁseyya "app'eva nāma naṁ imamhā brahmacariyā cāveyyan"ti. Tato aparena samayena samanuggāhīyamānā vā asamanuggāhīyamānā vā amūlakañc'eva taṁ adhikaraṇaṁ hoti, bhikkhunī ca

dosaṁ patiṭṭhāti, ayampi bhikkhunī paṭhamāpattikaṁ dhammaṁ āpannā nissāraṇīyaṁ saṁghādisesaṁ.

Aññabhāgiya sikkhāpada

9. Yā pana bhikkhunī bhikkhuniṁ duṭṭhā dosā appatītā aññabhāgiyassa adhikaraṇassa kiñcidesaṁ lesamattaṁ upādāya pārājikena dhammena anuddhaṁseyya "app'eva nāma naṁ imamhā brahmacariyā cāveyyan"ti. Tato aparena samayena samanuggāhīyamānā vā asamanuggāhīyamānā vā aññabhāgiyañc'eva taṁ adhikaraṇaṁ hoti. Koci deso lesamatto upādinno, bhikkhunī ca dosaṁ patiṭṭhāti, ayampi bhikkhunī paṭhamāpattikaṁ dhammaṁ āpannā nissāraṇīyaṁ saṁghādisesaṁ.

Sikkhaṁ paccācikkhaṇa sikkhāpada

10. * Yā pana bhikkhunī kupitā anattamanā evaṁ vadeyya "Buddhaṁ paccācikkhāmi dhammaṁ paccācikkhāmi, saṁghaṁ paccācikkhāmi, sikkhaṁ paccācikkhāmi, kinnu'mā'va samaṇiyo yā samaṇiyo Sakyadhītaro, santaññāpi samaṇiyo lajjiniyo kukkuccikā sikkhākāmā, tās'āhaṁ santike brahmacariyaṁ carissāmī"ti. Sā bhikkhunī bhikkhunīhi evamassa vacanīyā "m'āyye kupitā anattamanā evaṁ avaca 'Buddhaṁ paccācikkhāmi, dhammaṁ paccācikkhāmi, saṁghaṁ paccācikkhāmi, sikkhaṁ paccācikkhāmi, kinnu'mā'va samaṇiyo yā samaṇiyo Sakyadhītaro, santaññāpi samaṇiyo lajjiniyo kukkuccikā sikkhākāmā, tās'āhaṁ santike brahmacariyaṁ carissāmī'ti. Abhiram'āyye, svākkhāto dhammo, cara brahmacariyaṁ sammā dukkhassa antakiriyāyā"ti. Evañca sā bhikkhunī bhikkhunīhi vuccamānā tath'eva paggaṇheyya, sā bhikkhunī bhikkhunīhi yāvatatiyaṁ samanubhāsitabbā tassa paṭinissaggāya, yāvatatiyañce samanubhāsiyamānā taṁ paṭinissajjeyya, icc'etaṁ kusalaṁ, no ce paṭinissajjeyya, ayampi bhikkhunī yāvatatiyakaṁ dhammaṁ āpannā nissāraṇīyaṁ saṁghādisesaṁ.

Adhikaraṇa kupita sikkhāpada

11. * Yā pana bhikkhunī kismiñcideva adhikaraṇe paccākatā kupitā anattamanā evaṁ vadeyya "chandagāminiyo ca bhikkhuniyo dosagāminiyo ca bhikkhuniyo mohagāminiyo ca bhikkhuniyo bhayagāminiyo ca bhikkhuniyo"ti. Sā bhikkhunī bhikkhunīhi evamassa vacanīyā "m'āyye kismiñcideva adhikaraṇe paccākatā kupitā anattamanā evaṁ avaca

‘Chandagāminiyo ca bhikkhuniyo dosagāminiyo ca bhikkhuniyo, mohagāminiyo ca bhikkhuniyo, bhayagāminiyo ca bhikkhuniyo’ti, ayyā kho chandāpi gaccheyya, dosāpi gaccheyya, mohāpi gaccheyya, bhayāpi gaccheyyā”ti. Evañca sā bhikkhunī bhikkhunīhi vuccamānā tath’eva paggaṇheyya, sā bhikkhunī bhikkhunīhi yāvatatiyaṁ samanubhāsitabbā tassa paṭinissaggāya, yāvatatiyañce samanubhāsiyamānā taṁ paṭinissajjeyya, icc’etaṁ kusalaṁ, no ce paṭinissajjeyya, ayampi bhikkhunī yāvatatiyakaṁ dhammaṁ āpannā nissāraṇīyaṁ saṁghādisesaṁ.

Pāpasamācāra paṭhama sikkhāpada

12. * Bhikkhuniyo pan’eva saṁsaṭṭhā viharanti pāpācārā pāpasaddā pāpasilokā bhikkhunisaṁghassa vihesikā aññamaññissā vajjappaṭicchādikā, tā bhikkhuniyo bhikkhunīhi evamassu vacanīyā “bhaginiyo kho saṁsaṭṭhā viharanti pāpācārā pāpasaddā pāpasilokā bhikkhunisaṁghassa vihesikā aññamaññissā vajjappaṭicchādikā, viviccath’āyye, vivekaññeva bhaginīnaṁ saṁgho vaṇṇetī”ti. Evañca tā bhikkhuniyo bhikkhunīhi vuccamānā tath’eva paggaṇheyyuṁ, tā bhikkhuniyo bhikkhunīhi yāvatatiyaṁ samanubhāsitabbā tassa paṭinissaggāya, yāvatatiyañce samanubhāsiyamānā taṁ paṭinissajjeyyuṁ, icc’etaṁ kusalaṁ, no ce paṭinissajjeyyuṁ, imāpi bhikkhuniyo yāvatatiyakaṁ dhammaṁ āpannā nissāraṇīyaṁ saṁghādisesaṁ.

Pāpasamācāra dutiya sikkhāpada

13. * Yā pana bhikkhunī evaṁ vadeyya “saṁsaṭṭhā’va ayye tumhe viharatha, mā tumhe nānā viharittha. Santi saṁghe aññāpi bhikkhuniyo evācārā evaṁsaddā evaṁsilokā bhikkhunisaṁghassa vihesikā aññamaññissā vajjappaṭicchādikā, tā saṁgho na kiñci āha tumhaññeva saṁgho uññāya paribhavena akkhantiyā vebhassiyā dubbalyā evamāha ‘Bhaginiyo kho saṁsaṭṭhā viharanti pāpācārā pāpasaddā pāpasilokā bhikkhunisaṁghassa vihesikā aññamaññissā vajjappaṭicchādikā, viviccath’āyye, vivekaññeva bhaginīnaṁ saṁgho vaṇṇetī’ti”. Sā bhikkhunī bhikkhunīhi evamassa vacanīyā “m’āyye evaṁ avaca saṁsaṭṭhā’va ayye tumhe viharatha, mā tumhe nānā viharittha, santi saṁghe aññāpi bhikkhuniyo evācārā evaṁsaddā evaṁsilokā bhikkhunisaṁghassa vihesikā aññamaññissā vajjappaṭicchādikā,

tā saṁgho na kiñci āha, tumhaññeva saṁgho uññāya paribhavena akkhantiyā vebhassiyā dubbalyā evamāha 'Bhaginiyo kho saṁsaṭṭhā viharanti pāpācārā pāpasaddā pāpasilokā bhikkhunisaṁghassa vihesikā aññamaññissā vajjappaṭicchādikā, viviccath'āyye, vivekaññeva bhaginīnaṁ saṁgho vaṇṇetī'ti". Evañca sā bhikkhunī bhikkhunīhi vuccamānā tath'eva paggaṇheyya, sā bhikkhunī bhikkhunīhi yāvatatiyaṁ samanubhāsitabbā tassa paṭinissaggāya, yāvatatiyañce samanubhāsiyamānā taṁ paṭinissajjeyya, icc'etaṁ kusalaṁ, no ce paṭinissajjeyya, ayampi bhikkhunī yāvatatiyakaṁ dhammaṁ āpannā nissāraṇīyaṁ saṁghādisesaṁ.

Saṁghabhedaka sikkhāpada

14. Yā pana bhikkhunī samaggassa saṁghassa bhedāya parakkameyya, bhedanasaṁvattanikaṁ vā adhikaraṇaṁ samādāya paggayha tiṭṭheyya, sā bhikkhunī bhikkhunīhi evamassa vacanīyā "m'āyyā samaggassa saṁghassa bhedāya parakkami, bhedanasaṁvattanikaṁ vā adhikaraṇaṁ samādāya paggayha aṭṭhāsi, samet'āyyā saṁghena. Samaggo hi saṁgho sammodamāno avivadamāno ekuddeso phāsu viharatī"ti. Evañca sā bhikkhunī bhikkhunīhi vuccamānā tath'eva paggaṇheyya, sā bhikkhunī bhikkhunīhi yāvatatiyaṁ samanubhāsitabbā tassa paṭinissaggāya, yāvatatiyañce samanubhāsiyamānā taṁ paṭinissajjeyya, icc'etaṁ kusalaṁ. No ce paṭinissajjeyya, ayampi bhikkhunī yāvatatiyakaṁ dhammaṁ āpannā nissāraṇīyaṁ saṁghādisesaṁ.

Bhedānuvattaka sikkhāpada

15. Tassā yeva kho pana bhikkhuniyā bhikkhuniyo honti anuvattikā vaggavādikā ekā vā dve vā tisso vā, tā evaṁ vadeyyuṁ "m'āyyāyo etaṁ bhikkhuniṁ kiñci avacuttha, dhammavādinī c'esā bhikkhunī, vinayavādinī c'esā bhikkhunī, amhākañc'esā bhikkhunī chandañca ruciñca ādāya voharati, jānāti, no bhāsati, amhākampetaṁ khamatī'ti. Tā bhikkhuniyo bhikkhunīhi evamassu vacanīyā "m'āyyāyo evaṁ avacuttha, na c'esā bhikkhunī dhammavādinī, na c'esā bhikkhunī vinayavādinī, m'āyyānampi saṁghabhedo ruccittha, samet'āyyānaṁ saṁghena. Samaggo hi saṁgho sammodamāno avivadamāno ekuddeso phāsu viharatī"ti. Evañca tā bhikkhuniyo bhikkhunīhi vuccamānā tath'eva paggaṇheyyuṁ, tā bhikkhuniyo

bhikkhunīhi yāvatatiyaṁ samanubhāsitabbā tassa paṭinissaggāya, yāvatatiyañce samanubhāsiyamānā taṁ paṭinissajjeyyuṁ. Icc'etaṁ kusalaṁ. No ce paṭinissajjeyyuṁ, imāpi bhikkhuniyo yāvatatiyakaṁ dhammaṁ āpannā nissāraṇīyaṁ saṁghādisesaṁ.

Dubbaca sikkhāpada

16. Bhikkhunī pan'eva dubbacajātikā hoti uddesapariyāpannesu sikkhāpadesu bhikkhunīhi sahadhammikaṁ vuccamānā attānaṁ avacanīyaṁ karoti "mā maṁ ayyāyo kiñci avacuttha kalyāṇaṁ vā pāpakaṁ vā, ahamp'āyyāyo na kiñci vakkhāmi kalyāṇaṁ vā pāpakaṁ vā, viramath'āyyāyo mama vacanāyā"ti. Sā bhikkhunī bhikkhunīhi evamassa vacanīyā "m'āyyā attānaṁ avacanīyaṁ akāsi, vacanīyameva ayyā attānaṁ karotu, ayyāpi bhikkhuniyo vadatu sahadhammena, bhikkhuniyopi ayyaṁ vakkhanti sahadhammena. Evaṁ saṁvaddhā hi tassa Bhagavato parisā yadidaṁ aññamaññavacanena aññamaññavuṭṭhāpanenā"ti. Evañca sā bhikkhunī bhikkhunīhi vuccamānā tath'eva paggaṇheyya, sā bhikkhunī bhikkhunīhi yāvatatiyaṁ samanubhāsitabbā tassa paṭinissaggāya, yāvatatiyañce samanubhāsiyamānā taṁ paṭinissajjeyya, icc'etaṁ kusalaṁ. No ce paṭinissajjeyya, ayampi bhikkhunī yāvatatiyakaṁ dhammaṁ āpannā nissāraṇīyaṁ saṁghādisesaṁ.

Kuladūsaka sikkhāpada

17. Bhikkhunī pan'eva aññataraṁ gāmaṁ vā nigamaṁ vā upanissāya viharati kuladūsikā pāpasamācārā, tassā kho pāpakā samācārā dissanti c'eva suyyanti ca, kulāni ca tāya duṭṭhāni dissanti c'eva suyyanti ca, sā bhikkhunī bhikkhunīhi evamassa vacanīyā "ayyā kho kuladūsikā pāpasamācārā, ayyāya kho pāpakā samācārā dissanti c'eva suyyanti ca, kulāni cā'yyāya duṭṭhāni dissanti c'eva suyyanti ca, pakkamat'āyyā imamhā āvāsā, alaṁ te idha vāsenā"ti. Evañca sā bhikkhunī bhikkhunīhi vuccamānā tā bhikkhuniyo evaṁ vadeyya "chandagāminiyo ca bhikkhuniyo, dosagāminiyo ca bhikkhuniyo, mohagāminiyo ca bhikkhuniyo, bhayagāminiyo ca bhikkhuniyo, tādisikāya āpattiyā ekaccaṁ pabbājenti ekaccaṁ na pabbājentī"ti. Sā bhikkhunī bhikkhunīhi evamassa vacanīyā "m'āyyā evaṁ avaca, na ca bhikkhuniyo chandagāminiyo na ca bhikkhuniyo

dosagāminiyo na ca bhikkhuniyo mohagāminiyo na ca bhikkhuniyo bhayagāminiyo. Ayyā kho kuladūsikā pāpasamācārā, ayyāya kho pāpakā samācārā dissanti c'eva suyyanti ca, kulāni cā'yyāya duṭṭhāni dissanti c'eva suyyanti ca, pakkamat'āyyā imamhā āvāsā alaṁ te idha vāsenā"ti. Evañca sā bhikkhunī bhikkhunīhi vuccamānā tath'eva paggaṇheyya, sā bhikkhunī bhikkhunīhi yāvatatiyaṁ samanubhāsitabbā tassa paṭinissaggāya, yāvatatiyañce samanubhāsiyamānā taṁ paṭinissajjeyya, icc'etaṁ kusalaṁ. No ce paṭinissajjeyya, ayampi bhikkhunī yāvatatiyakaṁ dhammaṁ āpannā nissāraṇīyaṁ saṁghādisesaṁ.

Uddiṭṭhā kho ayyāyo sattarasa saṁghādisesā dhammā nava paṭhamāpattikā, aṭṭha yāvatatiyakā, yesaṁ bhikkhunī aññataraṁ vā aññataraṁ vā āpajjati, tāya bhikkhuniyā ubhatosaṁghe pakkhamānattaṁ caritabbaṁ. Ciṇṇamānattā bhikkhunī yattha siyā vīsatigaṇo bhikkhunisaṁgho, tattha sā bhikkhunī abbhetabbā. Ekāyapi ce ūno vīsatigaṇo bhikkhunisaṁgho taṁ bhikkhuniṁ abbheyya, sā ca bhikkhunī anabbhitā, tā ca bhikkhuniyo gārayhā. Ayaṁ tattha sāmīci. Tatth'āyyāyo pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Parisuddh'etth'āyyāyo, tasmā tuṇhī, evametaṁ dhārayāmīti.

Saṁghādiseso niṭṭhito.

Nissaggiya pācittiya

Ime kho pan'āyyāyo tiṁsa nissaggiyā pācittiyā
dhammā uddesaṁ āgacchanti.

Pattasannicaya sikkhāpada

1. * Yā pana bhikkhunī pattasannicayaṁ kareyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Akāla cīvarabhājana sikkhāpada

2. * Yā pana bhikkhunī akālacīvaraṁ "kālacīvaran"ti adhiṭṭhahitvā bhājāpeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Cīvara parivattana sikkhāpada

3. * Yā pana bhikkhunī bhikkhuniyā saddhiṁ cīvaraṁ parivattetvā sā pacchā evaṁ vadeyya “hand’āyye tuyhaṁ cīvaraṁ, āhara m’etaṁ cīvaraṁ, yaṁ tuyhaṁ tuyhamev’etaṁ, yaṁ mayhaṁ mayhamev’etaṁ, āhara m’etaṁ cīvaraṁ, sakaṁ paccāharā”ti acchindeyya vā acchindāpeyya vā, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Aññaviññāpana sikkhāpada

4. * Yā pana bhikkhunī aññaṁ viññāpetvā aññaṁ viññāpeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Aññacetāpana sikkhāpada

5. * Yā pana bhikkhunī aññaṁ cetāpetvā aññaṁ cetāpeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Paṭhama saṁghika cetāpana sikkhāpada

6. * Yā pana bhikkhunī aññadatthikena parikkhārena aññuddisikena saṁghikena aññaṁ cetāpeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Dutiya saṁghika cetāpana sikkhāpada

7. * Yā pana bhikkhunī aññadattikena parikkhārena aññuddisikena saṁghikena saññācikena aññaṁ cetāpeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Paṭhama gaṇika cetāpana sikkhāpada

8. * Yā pana bhikkhunī aññadatthikena parikkhārena aññuddisikena mahājanikena aññaṁ cetāpeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Dutiya gaṇika cetāpana sikkhāpada

9. * Yā pana bhikkhunī aññadatthikena parikkhārena aññuddisikena mahājanikena saññācikena aññaṁ cetāpeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Puggalika cetāpana sikkhāpada

10. * Yā pana bhikkhunī aññadatthikena parikkhārena aññuddisikena puggalikena saññācikena aññaṁ cetāpeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Pattavaggo paṭhamo.

Garupāvuraṇa sikkhāpada

11. * Garupāvuraṇaṁ pana bhikkhuniyā cetāpentiyā catukkaṁsaparamaṁ cetāpetabbaṁ. Tato ce uttari cetāpeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Lahupāvuraṇa sikkhāpada

12. * Lahupāvuraṇaṁ pana bhikkhuniyā cetāpentiyā aḍḍhateyyakaṁsaparamaṁ cetāpetabbaṁ. Tato ce uttari cetāpeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Kathina sikkhāpada

13. Niṭṭhitacīvarasmiṁ bhikkhuniyā ubbhatasmiṁ kathine dasāhaparamaṁ atirekacīvaraṁ dhāretabbaṁ. Taṁ atikkāmentiyā, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Udosita sikkhāpada

14. Niṭṭhitacīvarasmiṁ bhikkhuniyā ubbhatasmiṁ kathine ekarattampi ce bhikkhunī ticīvarena vippavaseyya, aññatra bhikkhunisammutiyā nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Akālacīvara sikkhāpada

15. Niṭṭhitacīvarasmiṁ bhikkhuniyā ubbhatasmiṁ kathine bhikkhuniyā pan'eva akālacīvaraṁ uppajjeyya, ākaṅkhamānāya bhikkhuniyā paṭiggahetabbaṁ, paṭiggahetvā khippameva kāretabbaṁ. No c'assa pāripūri, māsaparamaṁ tāya bhikkhuniyā taṁ cīvaraṁ nikkhipitabbaṁ ūnassa pāripūriyā satiyā paccāsāya. Tato ce uttari nikkhipeyya satiyāpi paccāsāya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Aññātaka viññatti sikkhāpada

16. Yā pana bhikkhunī aññātakaṁ gahapatiṁ vā gahapatāniṁ vā cīvaraṁ viññāpeyya aññatra samayā, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ. Tatth'āyaṁ samayo, acchinnacīvarā vā hoti bhikkhunī naṭṭhacīvarā vā. Ayaṁ tattha samayo.

Tatuttari sikkhāpada

17. Tañce aññātako gahapati vā gahapatānī vā bahūhi cīvarehi abhihaṭṭhuṁ pavāreyya, santaruttaraparamaṁ tāya bhikkhuniyā tato cīvaraṁ sāditabbaṁ. Tato ce uttari sādiyeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Paṭhama upakkhaṭa sikkhāpada

18. Bhikkhuniṁ pan'eva uddissa aññātakassa gahapatissa vā gahapatāniyā vā cīvaracetāpannaṁ upakkhaṭaṁ hoti "iminā cīvaracetāpannena cīvaraṁ cetāpetvā itthannāmaṁ bhikkhuniṁ cīvarena acchādessāmī"ti. Tatra c'esā bhikkhunī pubbe appavāritā upasaṅkamitvā cīvare vikappaṁ āpajjeyya "sādhu vata maṁ āyasmā iminā cīvaracetāpannena evarūpaṁ vā evarūpaṁ vā cīvaraṁ cetāpetvā acchādehī"ti kalyāṇakamyataṁ upādāya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Dutiya upakkhaṭa sikkhāpada

19. Bhikkhuniṁ pan'eva uddissa ubhinnaṁ aññātakānaṁ gahapatīnaṁ vā gahapatānīnaṁ vā paccekacīvaracetāpannāni upakkhaṭāni honti "imehi mayaṁ paccekacīvaracetāpannehi paccakacīvarāni cetāpetvā itthannāmaṁ bhikkhuniṁ cīvarehi acchādessāmā"ti. Tatra c'esā bhikkhunī pubbe appavāritā upasaṅkamitvā cīvare vikappaṁ āpajjeyya "sādhu vata maṁ āyasmanto imehi paccekacīvaracetāpannehi evarūpaṁ vā evarūpaṁ vā cīvaraṁ cetāpetvā acchādetha ubhova santā ekenā"ti kalyāṇakamyataṁ upādāya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Rāja sikkhāpada

20. Bhikkhuniṁ pan'eva uddissa rājā vā rājabhoggo vā brāhmaṇo vā gahapatiko vā dūtena cīvaracetāpannaṁ pahiṇeyya "iminā cīvaracetāpannena cīvaraṁ cetāpetvā itthannāmaṁ bhikkhuniṁ cīvarena acchādehī"ti. So ce dūto taṁ bhikkhuniṁ upasaṅkamitvā evaṁ vadeyya "idaṁ kho ayye ayyaṁ uddissa cīvaracetāpannaṁ ābhataṁ, paṭiggaṇhāt'āyyā cīvaracetāpannan"ti. Tāya bhikkhuniyā so dūto evamassa vacanīyo "na kho mayaṁ āvuso cīvaracetāpannaṁ paṭiggaṇhāma, cīvarañca kho mayaṁ paṭiggaṇhāma kālena kappiyan"ti. So ce dūto taṁ bhikkhuniṁ evaṁ vadeyya "atthi pan'āyyāya koci veyyāvaccakaro"ti. Cīvaratthikāya bhikkhave bhikkhuniyā veyyāvaccakaro niddisitabbo ārāmiko vā upāsako vā "eso kho āvuso bhikkhunīnaṁ veyyāvaccakaro"ti. So ce dūto taṁ veyyāvaccakaraṁ saññāpetvā taṁ bhikkhuniṁ upasaṅkamitvā evaṁ vadeyya "yaṁ kho ayye ayyā veyyāvaccakaraṁ niddisi, saññatto so mayā,

upasaṅkamat'āyyā kālena, cīvarena taṁ acchādessatī"ti. Cīvaratthikāya bhikkhave bhikkhuniyā veyyāvaccakaro upasaṅkamitvā dvattikkhattuṁ codetabbo sāretabbo "attho me āvuso cīvarenā"ti, dvattikkhattuṁ codayamānā sārayamānā taṁ cīvaraṁ abhinipphādeyya, icc'etaṁ kusalaṁ, no ce abhinipphādeyya, catukkhattuṁ pañcakkhattuṁ chakkhattuparamaṁ tuṇhībhūtāya uddissa ṭhātabbaṁ, catukkhattuṁ pañcakkhattuṁ chakkhattuparamaṁ tuṇhībhūtā uddissa tiṭṭhamānā taṁ cīvaraṁ abhinipphādeyya, icc'etaṁ kusalaṁ. Tato ce uttari vāyamamānā taṁ cīvaraṁ abhinipphādeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ. No ce abhinipphādeyya, yat'assā cīvaracetāpannaṁ ābhataṁ, tattha sāmaṁ vā gantabbaṁ, dūto vā pāhetabbo "yaṁ kho tumhe āyasmanto bhikkhuniṁ uddissa cīvaracetāpannaṁ pahiṇittha, na taṁ tassā bhikkhuniyā kiñci atthaṁ anubhoti, yuñjant'āyasmanto sakaṁ, mā vo sakaṁ vinassā"ti, ayaṁ tattha sāmīci.

Cīvaravaggo dutiyo.

Rūpiya sikkhāpada

21. Yā pana bhikkhunī jātarūparajataṁ uggaṇheyya vā uggaṇhāpeyya vā upanikkhittaṁ vā sādiyeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Rūpiya saṁvohāra sikkhāpada

22. Yā pana bhikkhunī nānappakārakaṁ rūpiyasaṁvohāraṁ samāpajjeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Kayavikkaya sikkhāpada

23. Yā pana bhikkhunī nānappakārakaṁ kayavikkayaṁ samāpajjeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Ūna pañcabandhana sikkhāpada

24. Yā pana bhikkhunī ūnapañcabandhanena pattena aññaṁ navaṁ pattaṁ cetāpeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ. Tāya bhikkhuniyā so patto bhikkhuniparisāya nissajjitabbo, yo ca tassā bhikkhuniparisāya pattapariyanto, so tassā bhikkhuniyā padātabbo "ayaṁ te bhikkhuni patto yāva bhedanāya dhāretabbo"ti, ayaṁ tattha sāmīci.

Bhesajja sikkhāpada

25. Yāni kho pana tāni gilānānaṁ bhikkhunīnaṁ paṭisāyanīyāni bhesajjāni, seyyathidaṁ? Sappi navanītaṁ telaṁ madhu phāṇitaṁ, tāni paṭiggahetvā sattāhaparamaṁ sannidhikārakaṁ paribhuñjitabbāni. Taṁ atikkāmentiyā, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Cīvara acchindana sikkhāpada

26. Yā pana bhikkhunī bhikkhuniyā sāmaṁ cīvaraṁ datvā kupitā anattamanā acchindeyya vā acchindāpeyya vā, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Suttaviññatti sikkhāpada

27. Yā pana bhikkhunī sāmaṁ suttaṁ viññāpetvā tantavāyehi cīvaraṁ vāyāpeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Mahāpesakāra sikkhāpada

28. Bhikkhuniṁ pan'eva uddissa aññātako gahapati vā gahapatānī vā tantavāyehi cīvaraṁ vāyāpeyya, tatra c'esā bhikkhunī pubbe appavāritā tantavāye upasaṅkamitvā cīvare vikappaṁ āpajjeyya "idaṁ kho āvuso cīvaraṁ maṁ uddissa viyyati, āyatañca karotha, vitthatañca appitañca suvītañca suppavāyitañca suvilekhitañca suvitacchitañca karotha, app'eva nāma mayampi āyasmantānaṁ kiñcimattaṁ anupadajjeyyāmā"ti. Evañca sā bhikkhunī vatvā kiñcimattaṁ anupadajjeyya antamaso piṇḍapātamattampi, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Acceka cīvara sikkhāpada

29. Dasāhānāgataṁ Kattikatemāsikapuṇṇamaṁ bhikkhuniyā pan'eva accekacīvaraṁ uppajjeyya, accekaṁ maññamānāya bhikkhuniyā paṭiggahetabbaṁ, paṭiggahetvā yāva cīvarakālasamayaṁ nikkhipitabbaṁ. Tato ce uttari nikkhipeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Pariṇata sikkhāpada

30. Yā pana bhikkhunī jānaṁ saṁghikaṁ lābhaṁ pariṇataṁ attano pariṇāmeyya, nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Pattavaggo tatiyo.

Uddiṭṭhā kho ayyāyo tiṁsa nissaggiyā pācittiyā dhammā. Tatth'āyyāyo pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Parisuddh'etth'āyyāyo, tasmā tuṇhī, Evametaṁ dhārayāmīti.

Nissaggiyapācittiyā niṭṭhitā.

Suddha pācittiya

Ime kho pan'āyyāyo chasaṭṭhisatā pācittiyā
dhammā uddesaṁ āgacchanti.

Lasuṇa sikkhāpada

1. * Yā pana bhikkhunī lasuṇaṁ khādeyya pācittiyaṁ.

Sambādha loma sikkhāpada

2. * Yā pana bhikkhunī sambādhe lomaṁ saṁharāpeyya pācittiyaṁ.

Talaghātaka sikkhāpada

3. * Talaghātake pācittiyaṁ.

Jatumaṭṭhakasikkhāpada

4. * Jatumaṭṭhake pācittiyaṁ.

Udaka suddhika sikkhāpada

5. * Udakasuddhikaṁ pana bhikkhuniyā ādiyamānāya dvaṅgulapabbaparamaṁ ādātabbaṁ. Taṁ atikkāmentiyā pācittiyaṁ.

Upatiṭṭhana sikkhāpada

6. * Yā pana bhikkhunī bhikkhussa bhuñjantassa pānīyena vā vidhūpanena vā upatiṭṭheyya, pācittiyaṁ.

Āmaka dhañña sikkhāpada

7. * Yā pana bhikkhunī āmakadhaññaṁ viññatvā vā viññāpetvā vā bhajjitvā vā bhajjāpetvā vā koṭṭetvā vā koṭṭāpetvā vā pacitvā vā pacāpetvā vā bhuñjeyya, pācittiyaṁ.

Paṭhama uccārachaḍḍana sikkhāpada

8. * Yā pana bhikkhunī uccāraṁ vā passāvaṁ vā saṅkāraṁ vā vighāsaṁ vā tirokuṭṭe vā tiropākāre vā chaḍḍeyya vā chaḍḍāpeyya vā, pācittiyaṁ.

Dutiya uccārachaḍḍana sikkhāpada

9. * Yā pana bhikkhunī uccāraṁ vā passāvaṁ vā saṅkāraṁ vā vighāsaṁ vā harite chaḍḍeyya vā chaḍḍāpeyya vā, pācittiyaṁ.

Nacca gīta sikkhāpada

10. * Yā pana bhikkhunī naccaṁ vā gītaṁ vā vāditaṁ vā dassanāya gaccheyya, pācittiyaṁ.

Lasuṇavaggo paṭhamo.

Rattandhakāra sikkhāpada

11. * Yā pana bhikkhunī rattandhakāre appadīpe purisena saddhiṁ eken'ekā santiṭṭheyya vā sallapeyya vā, pācittiyaṁ.

Paṭicchannokāsa sikkhāpada

12. * Yā pana bhikkhunī paṭicchanne okāse purisena saddhiṁ eken'ekā santiṭṭheyya vā sallapeyya vā, pācittiyaṁ.

Ajjhokāsa sallapana sikkhāpada

13. * Yā pana bhikkhunī ajjhokāse purisena saddhiṁ eken'ekā santiṭṭheyya vā sallapeyya vā, pācittiyaṁ.

Dutiyika uyyojana sikkhāpada

14. * Yā pana bhikkhunī rathikāya vā byūhe vā siṅghāṭake vā purisena saddhiṁ eken'ekā santiṭṭheyya vā sallapeyya vā nikaṇṇikaṁ vā jappeyya dutiyikaṁ vā bhikkhuniṁ uyyojeyya, pācittiyaṁ.

Anāpucchā pakkamana sikkhāpada

15. * Yā pana bhikkhunī purebhattaṁ kulāni upasaṅkamitvā āsane nisīditvā sāmike anāpucchā pakkameyya, pācittiyaṁ.

Anāpucchā abhinisīdana sikkhāpada

16. * Yā pana bhikkhunī pacchābhattaṁ kulāni upasaṅkamitvā sāmike anāpucchā āsane abhinisīdeyya vā abhinipajjeyya vā, pācittiyaṁ.

Anāpucchā santharaṇa sikkhāpada

17. * Yā pana bhikkhunī vikāle kulāni upasaṅkamitvā sāmike anāpucchā seyyaṁ santharitvā vā santharāpetvā vā abhinisīdeyya vā abhinipajjeyya vā, pācittiyaṁ.

Para ujjhāpanaka sikkhāpada

18. * Yā pana bhikkhunī duggahitena dūpadhāritena paraṁ ujjhāpeyya, pācittiyaṁ.

Para abhisapana sikkhāpada

19. * Yā pana bhikkhunī attānaṁ vā paraṁ vā nirayena vā brahmacariyena vā abhisapeyya, pācittiyaṁ.

Rodana sikkhāpada

20. * Yā pana bhikkhunī attānaṁ vadhitvā vadhitvā rodeyya, pācittiyaṁ.

Rattandhakāravaggo dutiyo.

Nagga sikkhāpada

21. * Yā pana bhikkhunī naggā nahāyeyya, pācittiyaṁ.

Udaka sāṭika sikkhāpada

22. * Udakasāṭikaṁ pana bhikkhuniyā kārayamānāya pamāṇikā kāretabbā. Tat'ridaṁ pamāṇaṁ, dīghaso catasso vidatthiyo Sugatavidatthiyā, tiriyaṁ dve vidatthiyo. Taṁ atikkāmentiyā chedanakaṁ pācittiyaṁ.

Cīvara sibbana sikkhāpada

23. * Yā pana bhikkhunī bhikkhuniyā cīvaraṁ visibbetvā vā visibbāpetvā vā sā pacchā anantarāyikinī n'eva sibbeyya, na sibbāpanāya ussukkaṁ kareyya aññatra catūhapañcāhā, pācittiyaṁ.

Saṅghāṭicāra sikkhāpada

24. * Yā pana bhikkhunī pañcāhikaṁ saṅghāṭicāraṁ atikkāmeyya, pācittiyaṁ.

Cīvara saṅkamanīya sikkhāpada

25. * Yā pana bhikkhunī cīvarasaṅkamanīyaṁ dhāreyya, pācittiyaṁ.

Gaṇacīvara sikkhāpada

26. * Yā pana bhikkhunī gaṇassa cīvaralābhaṁ antarāyaṁ kareyya, pācittiyaṁ.

Paṭibāhana sikkhāpada

27. * Yā pana bhikkhunī dhammikaṁ cīvaravibhaṅgaṁ paṭibāheyya, pācittiyaṁ.

Cīvaradāna sikkhāpada

28. * Yā pana bhikkhunī agārikassa vā paribbājakassa vā paribbājikāya vā samaṇacīvaraṁ dadeyya, pācittiyaṁ.

Kāla-atikkamana sikkhāpada

29. * Yā pana bhikkhunī dubbalacīvarapaccāsāya cīvarakālasamayaṁ atikkāmeyya, pācittiyaṁ.

Kathinuddhāra sikkhāpada

30. * Yā pana bhikkhunī dhammikaṁ kathinuddhāraṁ paṭibāheyya, pācittiyaṁ.

Naggavaggo tatiyo.

Ekamañca tuvaṭṭana sikkhāpada

31. * Yā pana bhikkhuniyo dve ekamañce tuvaṭṭeyyuṁ, pācittiyaṁ.

Ekattharaṇa tuvaṭṭana sikkhāpada

32. * Yā pana bhikkhuniyo dve ekattharaṇapāvuraṇā tuvaṭṭeyyuṁ, pācittiyaṁ.

Aphāsukaraṇa sikkhāpada

33. * Yā pana bhikkhunī bhikkhuniyā sañcicca aphāsuṁ kareyya, pācittiyaṁ.

Na upaṭṭhāpana sikkhāpada

34. * Yā pana bhikkhunī dukkhitaṁ sahajīviniṁ n'eva upaṭṭhaheyya, na upaṭṭhāpanāya ussukkaṁ kareyya, pācittiyaṁ.

Nikkaḍḍhana sikkhāpada

35. * Yā pana bhikkhunī bhikkhuniyā upassayaṁ datvā kupitā anattamanā nikkaḍḍheyya vā nikkaḍḍhāpeyya vā, pācittiyaṁ.

Saṁsaṭṭha sikkhāpada

36. * Yā pana bhikkhunī saṁsaṭṭhā vihareyya gahapatinā vā gahapatiputtena vā, sā bhikkhunī bhikkhunīhi evamassa vacanīyā "m'āyye saṁsaṭṭhā vihari gahapatināpi gahapatiputtenāpi, vivicc'āyye vivekaññeva bhaginiyā saṁgho vaṇṇetī"ti. Evañca sā bhikkhunī bhikkhunīhi vuccamānā tath'eva paggaṇheyya, sā bhikkhunī bhikkhunīhi yāvatatiyaṁ samanubhāsitabbā tassa paṭinissaggāya, yāvatatiyañce samanubhāsiyamānā taṁ paṭinissajjeyya, icc'etaṁ kusalaṁ. No ce paṭinissajjeyya, pācittiyaṁ.

Antoraṭṭha sikkhāpada

37. * Yā pana bhikkhunī antoraṭṭhe sāsaṅkasammate sappaṭibhaye asatthikā cārikaṁ careyya, pācittiyaṁ.

Tiroraṭṭha sikkhāpada

38. * Yā pana bhikkhunī tiroraṭṭhe sāsaṅkasammate sappaṭibhaye asatthikā cārikaṁ careyya, pācittiyaṁ.

Antovassa sikkhāpada

39. * Yā pana bhikkhunī antovassaṁ cārikaṁ careyya, pācittiyaṁ.

Cārika na pakkamana sikkhāpada

40. * Yā pana bhikkhunī vassaṁvuṭṭhā cārikaṁ na pakkameyya antamaso chappañcayojanānipi, pācittiyaṁ.

Tuvaṭṭavaggo catuttho.

Rājāgāra sikkhāpada

41. * Yā pana bhikkhunī rājāgāraṁ vā cittāgāraṁ vā ārāmaṁ vā uyyānaṁ vā pokkharaṇiṁ vā dassanāya gaccheyya, pācittiyaṁ.

Āsandiparibhuñjana sikkhāpada

42. * Yā pana bhikkhunī āsandiṁ vā pallaṅkaṁ vā paribhuñjeyya, pācittiyaṁ.

Suttakantana sikkhāpada

43. * Yā pana bhikkhunī suttaṁ kanteyya, pācittiyaṁ.

Gihiveyyāvacca sikkhāpada

44. * Yā pana bhikkhunī gihiveyyāvaccaṁ kareyya, pācittiyaṁ.

Adhikaraṇa sikkhāpada

45. * Yā pana bhikkhunī bhikkhuniyā "eh'āyye imaṁ adhikaraṇaṁ vūpasamehī"ti vuccamānā "sādhū"ti paṭissuṇitvā sā pacchā anantarāyikinī n'eva vūpasameyya na vūpasamāya ussukkaṁ kareyya, pācittiyaṁ.

Bhojanadāna sikkhāpada

46. * Yā pana bhikkhunī agārikassa vā paribbājakassa vā paribbājikāya vā sahatthā khādanīyaṁ vā bhojanīyaṁ vā dadeyya, pācittiyaṁ.

Āvasatha cīvara sikkhāpada

47. * Yā pana bhikkhunī āvasathacīvaraṁ anissajjetvā paribhuñjeyya, pācittiyaṁ.

Āvasatha vihāra sikkhāpada

48. * Yā pana bhikkhunī āvasathaṁ anissajjitvā cārikaṁ pakkameyya, pācittiyaṁ.

Tiracchānavijjā pariyāpuṇana sikkhāpada

49. * Yā pana bhikkhunī tiracchānavijjaṁ pariyāpuṇeyya, pācittiyaṁ.

Tiracchānavijjā vācana sikkhāpada

50. * Yā pana bhikkhunī tiracchānavijjaṁ vāceyya, pācittiyaṁ.

Cittāgāravaggo pañcamo.

Ārāma pavisana sikkhāpada

51. * Yā pana bhikkhunī jānaṁ sabhikkhukaṁ ārāmaṁ anāpucchā paviseyya, pācittiyaṁ.

Bhikkhu akkosana sikkhāpada

52. * Yā pana bhikkhunī bhikkhuṁ akkoseyya vā paribhāseyya vā, pācittiyaṁ.

Gaṇaparibhāsana sikkhāpada

53. * Yā pana bhikkhunī caṇḍīkatā gaṇaṁ paribhāseyya, pācittiyaṁ.

Pavārita sikkhāpada

54. * Yā pana bhikkhunī nimantitā vā pavāritā vā khādanīyaṁ vā bhojanīyaṁ vā khādeyya vā bhuñjeyya vā, pācittiyaṁ.

Kulamaccharinī sikkhāpada

55. * Yā pana bhikkhunī kulamaccharinī assa, pācittiyaṁ.

Abhikkhukāvāsa sikkhāpada

56. * Yā pana bhikkhunī abhikkhuke āvāse vassaṁ vaseyya, pācittiyaṁ.

Apavāraṇā sikkhāpada

57. * Yā pana bhikkhunī vassaṁvuṭṭhā ubhatosaṁghe tīhi ṭhānehi na pavāreyya diṭṭhena vā sutena vā parisaṅkāya vā, pācittiyaṁ.

Ovāda sikkhāpada

58. * Yā pana bhikkhunī ovādāya vā saṁvāsāya vā na gaccheyya, pācittiyaṁ.

Ovādūpasaṅkamana sikkhāpada

59. * Anvaddhamāsaṁ bhikkhuniyā bhikkhusaṁghato dve dhammā paccāsīsitabbā uposathapucchakañca ovādūpasaṅkamanañca. Taṁ atikkāmentiyā pācittiyaṁ.

Pasākhe jāta sikkhāpada

60. * Yā pana bhikkhunī pasākhe jātaṁ gaṇḍaṁ vā rudhitaṁ vā anapaloketvā saṁghaṁ vā gaṇaṁ vā purisena saddhiṁ eken’ekā bhedāpeyya

vā phālāpeyya vā dhovāpeyya vā ālimpāpeyya vā bandhāpeyya vā mocāpeyya vā, pācittiyaṁ.

Ārāmavaggo chaṭṭho.

Gabbhinī sikkhāpada

61. * Yā pana bhikkhunī gabbhiniṁ vuṭṭhāpeyya, pācittiyaṁ.

Pāyantī sikkhāpada

62. * Yā pana bhikkhunī pāyantiṁ vuṭṭhāpeyya, pācittiyaṁ.

Paṭhama sikkhamāna sikkhāpada

63. * Yā pana bhikkhunī dve vassāni chasu dhammesu asikkhitasikkhaṁ sikkhamānaṁ vuṭṭhāpeyya, pācittiyaṁ.

Dutiya sikkhamāna sikkhāpada

64. * Yā pana bhikkhunī dve vassāni chasu dhammesu sikkhitasikkhaṁ sikkhamānaṁ saṁghena asammataṁ vuṭṭhāpeyya, pācittiyaṁ.

Paṭhama gihigata sikkhāpada

65. * Yā pana bhikkhunī ūnadvādasavassaṁ gihigataṁ vuṭṭhāpeyya, pācittiyaṁ.

Dutiya gihigata sikkhāpada

66. * Yā pana bhikkhunī paripuṇṇadvādasavassaṁ gihigataṁ dve vassāni chasu dhammesu asikkhitasikkhaṁ vuṭṭhāpeyya, pācittiyaṁ.

Tatiya gihigata sikkhāpada

67. * Yā pana bhikkhunī paripuṇṇadvādasavassaṁ gihigataṁ dve vassāni chasu dhammesu sikkhitasikkhaṁ saṁghena asammataṁ vuṭṭhāpeyya, pācittiyaṁ.

Paṭhama sahajīvinī sikkhāpada

68. * Yā pana bhikkhunī sahajīviniṁ vuṭṭhāpetvā dve vassāni n’eva anuggaṇheyya na anuggaṇhāpeyya, pācittiyaṁ.

Pavattinī nānubandhana sikkhāpada

69. * Yā pana bhikkhunī vuṭṭhāpitaṁ pavattiniṁ dve vassāni nānubandheyya, pācittiyaṁ.

Dutiya sahajīvinī sikkhāpada

70. * Yā pana bhikkhunī sahajīviniṁ vuṭṭhāpetvā n'eva vūpakāseyya na vūpakāsāpeyya antamaso chappañcayojanānipi, pācittiyaṁ.

Gabbhinivaggo sattamo.

Paṭhama kumāribhūta sikkhāpada

71. * Yā pana bhikkhunī ūnavīsativassaṁ kumāribhūtaṁ vuṭṭhāpeyya, pācittiyaṁ.

Dutiya kumāribhūta sikkhāpada

72. * Yā pana bhikkhunī paripuṇṇavīsativassaṁ kumāribhūtaṁ dve vassāni chasu dhammesu asikkhitasikkhaṁ vuṭṭhāpeyya, pācittiyaṁ.

Tatiya kumāribhūta sikkhāpada

73. * Yā pana bhikkhunī paripuṇṇavīsativassaṁ kumāribhūtaṁ dve vassāni chasu dhammesu sikkhitasikkhaṁ saṁghena asammataṁ vuṭṭhāpeyya, pācittiyaṁ.

Ūna dvādasavassa sikkhāpada

74. * Yā pana bhikkhunī ūnadvādasavassā vuṭṭhāpeyya, pācittiyaṁ.

Paripuṇṇa dvādasavassa sikkhāpada

75. * Yā pana bhikkhunī paripuṇṇadvādasavassā saṁghena asammatā vuṭṭhāpeyya, pācittiyaṁ.

Khiyyana dhamma sikkhāpada

76. * Yā pana bhikkhunī "alaṁ tāva te ayye vuṭṭhāpitenā"ti vuccamānā "sādhū"ti paṭissuṇitvā sā pacchā khiyyanadhammaṁ āpajjeyya, pācittiyaṁ.

Paṭhama sikkhamāna navuṭṭhāpana sikkhāpada

77. * Yā pana bhikkhunī sikkhamānaṁ "sace me tvaṁ ayye cīvaraṁ dassasi, ev'āhaṁ taṁ vuṭṭhāpessāmī"ti vatvā sā pacchā anantarāyikinī n'eva vuṭṭhāpeyya na vuṭṭhāpanāya ussukkaṁ kareyya, pācittiyaṁ.

Dutiya sikkhamāna navuṭṭhāpana sikkhāpada

78. * Yā pana bhikkhunī sikkhamānaṁ "sace maṁ tvaṁ ayye dve vassāni anubandhissasi, ev'āhaṁ taṁ vuṭṭhāpessāmī"ti vatvā sā pacchā anantarāyikinī n'eva vuṭṭhāpeyya na vuṭṭhāpanāya ussukkaṁ kareyya, pācittiyaṁ.

Sokāvāsa sikkhāpada

79. * Yā pana bhikkhunī purisasaṁsaṭṭhaṁ kumārakasaṁsaṭṭhaṁ caṇḍiṁ sokāvāsaṁ sikkhamānaṁ vuṭṭhāpeyya, pācittiyaṁ.

Ananuññāta sikkhāpada

80. * Yā pana bhikkhunī mātāpitūhi vā sāmikena vā ananuññātaṁ sikkhamānaṁ vuṭṭhāpeyya, pācittiyaṁ.

Pārivāsika sikkhāpada

81. * Yā pana bhikkhunī pārivāsikachandadānena sikkhamānaṁ vuṭṭhāpeyya, pācittiyaṁ.

Anuvassa sikkhāpada

82. * Yā pana bhikkhunī anuvassaṁ vuṭṭhāpeyya, pācittiyaṁ.

Ekavassa sikkhāpada

83. * Yā pana bhikkhunī ekaṁ vassaṁ dve vuṭṭhāpeyya, pācittiyaṁ.

Kumāribhūtavaggo aṭṭhamo.

Chattupāhana sikkhāpada

84. * Yā pana bhikkhunī agilānā chattupāhanaṁ dhāreyya, pācittiyaṁ.

Yāna sikkhāpada

85. * Yā pana bhikkhunī agilānā yānena yāyeyya, pācittiyaṁ.

Saṅghāṇi sikkhāpada

86. * Yā pana bhikkhunī saṅghāṇiṁ dhāreyya, pācittiyaṁ.

Itthālaṅkāra sikkhāpada

87. * Yā pana bhikkhunī itthālaṅkāraṁ dhāreyya, pācittiyaṁ.

Gandhavaṇṇaka sikkhāpada

88. * Yā pana bhikkhunī gandhavaṇṇakena nahāyeyya, pācittiyaṁ.

Vāsitaka sikkhāpada

89. * Yā pana bhikkhunī vāsitakena piññākena nahāyeyya, pācittiyaṁ.

Bhikkhuni ummaddāpana sikkhāpada

90. * Yā pana bhikkhunī bhikkhuniyā ummaddāpeyya vā parimaddāpeyya vā, pācittiyaṁ.

Sikkhamāna ummaddāpana sikkhāpada

91. * Yā pana bhikkhunī sikkhamānāya ummaddāpeyya vā parimaddāpeyya vā, pācittiyaṁ.

Sāmaṇerī ummaddāpana sikkhāpada

92. * Yā pana bhikkhunī sāmaṇeriyā ummaddāpeyya vā parimaddāpeyya vā, pācittiyaṁ.

Gihini ummaddāpana sikkhāpada

93. * Yā pana bhikkhunī gihiniyā ummaddāpeyya vā parimaddāpeyya vā, pācittiyaṁ.

Anāpucchā sikkhāpada

94. * Yā pana bhikkhunī bhikkhussa purato anāpucchā āsane nisīdeyya, pācittiyaṁ.

Pañhā pucchana sikkhāpada

95. * Yā pana bhikkhunī anokāsakataṁ bhikkhuṁ pañhaṁ puccheyya, pācittiyaṁ.

Asaṁkaccika sikkhāpada

96. * Yā pana bhikkhunī asaṁkaccikā gāmaṁ paviseyya, pācittiyaṁ.

Chattupāhanavaggo navamo.

Musāvāda sikkhāpada

97. Sampajānamusāvāde pācittiyaṁ.

Omasavāda sikkhāpada

98. Omasavāde pācittiyaṁ.

Pesuñña sikkhāpada

99. Bhikkhunipesuññe pācittiyaṁ.

Padasodhamma sikkhāpada

100. Yā pana bhikkhunī anupasampannaṁ padaso dhammaṁ vāceyya, pācittiyaṁ.

Paṭhama sahaseyya sikkhāpada

101. Yā pana bhikkhunī anupasampannāya uttaridirattatirattaṁ sahaseyyaṁ kappeyya, pācittiyaṁ.

Dutiya sahaseyya sikkhāpada

102. Yā pana bhikkhunī purisena sahaseyyaṁ kappeyya, pācittiyaṁ.

Dhammadesanā sikkhāpada

103. Yā pana bhikkhunī purisassa uttarichappañcavācāhi dhammaṁ deseyya aññatra viññunā itthiviggahena, pācittiyaṁ.

Bhūtārocana sikkhāpada

104. Yā pana bhikkhunī anupasampannāya uttarimanussadhammaṁ āroceyya, bhūtasmiṁ pācittiyaṁ.

Duṭṭhullārocana sikkhāpada

105. Yā pana bhikkhunī bhikkhuniyā duṭṭhullaṁ āpattiṁ anupasampannāya āroceyya aññatra bhikkhunisammutiyā, pācittiyaṁ.

Pathavīkhaṇana sikkhāpada

106. Yā pana bhikkhunī pathaviṁ khaṇeyya vā khaṇāpeyya vā, pācittiyaṁ.

Musāvādavaggo dasamo.

Bhūtagāma sikkhāpada

107. Bhūtagāmapātabyatāya pācittiyaṁ.

Aññavādaka sikkhāpada

108. Aññavādake vihesake pācittiyaṁ.

Ujjhāpanaka sikkhāpada

109. Ujjhāpanake khiyyanake pācittiyaṁ.

Paṭhamasenāsana sikkhāpada

110. Yā pana bhikkhunī saṁghikaṁ mañcaṁ vā pīṭhaṁ vā bhisiṁ vā kocchaṁ vā ajjhokāse santharitvā vā santharāpetvā vā taṁ pakkamantī n'eva uddhareyya na uddharāpeyya, anāpucchaṁ vā gaccheyya, pācittiyaṁ.

Dutiya senāsana sikkhāpada

111. Yā pana bhikkhunī saṁghike vihāre seyyaṁ santharitvā vā santharāpetvā vā taṁ pakkamantī n'eva uddhareyya, na uddharāpeyya, anāpucchaṁ vā gaccheyya, pācittiyaṁ.

Anupakhajja sikkhāpada

112. Yā pana bhikkhunī saṁghike vihāre jānaṁ pubbupagataṁ bhikkhuniṁ anupakhajja seyyaṁ kappeyya "yassā sambādho bhavissati, sā pakkamissatī"ti etadeva paccayaṁ karitvā anaññaṁ, pācittiyaṁ.

Nikkaḍḍhana sikkhāpada

113. Yā pana bhikkhunī bhikkhuniṁ kupitā anattamanā saṁghikā vihārā nikkaḍḍheyya vā nikkaḍḍhāpeyya vā, pācittiyaṁ.

Vehāsakuṭi sikkhāpada

114. Yā pana bhikkhunī saṁghike vihāre uparivehāsakuṭiyā āhaccapādakaṁ mañcaṁ vā pīṭhaṁ vā abhinisīdeyya vā abhinipajjeyya vā, pācittiyaṁ.

Mahallaka vihāra sikkhāpada

115. Mahallakaṁ pana bhikkhuniyā vihāraṁ kārayamānāya yāva dvārakosā aggaḷaṭṭhapanāya ālokasandhiparikammāya dvatticchadanassa pariyāyaṁ appaharite ṭhitāya adhiṭṭhātabbaṁ. Tato ce uttari appaharitepi ṭhitā adhiṭṭhaheyya, pācittiyaṁ.

Sappāṇaka sikkhāpada

116. Yā pana bhikkhunī jānaṁ sappāṇakaṁ udakaṁ tiṇaṁ vā mattikaṁ vā siñceyya vā siñcāpeyya vā, pācittiyaṁ.

Bhūtagāmavaggo ekādasamo.

Āvasatha piṇḍa sikkhāpada

117. Agilānāya bhikkhuniyā eko āvasathapiṇḍo bhuñjitabbo. Tato ce uttari bhuñjeyya, pācittiyaṁ.

Gaṇabhojana sikkhāpada

118. Gaṇabhojane aññatra samayā pācittiyaṁ. Tatth'āyaṁ samayo, gilānasamayo cīvaradānasamayo cīvarakārasamayo addhānagamanasamayo nāvābhiruhanasamayo mahāsamayo samaṇabhattasamay, ayaṁ tattha samayo.

Kāṇamātu sikkhāpada

119. Bhikkhuniṁ pan'eva kulaṁ upagataṁ pūvehi vā manthehi vā abhihaṭṭhuṁ pavāreyya, ākaṅkhamānāya bhikkhuniyā dvattipattapūrā paṭiggahetabbā. Tato ce uttari paṭiggaṇheyya, pācittiyaṁ. Dvattipattapūre paṭiggahetvā tato nīharitvā bhikkhunīhi saddhiṁ saṁvibhajitabbaṁ. Ayaṁ tattha sāmīci.

Vikāla bhojana sikkhāpada

120. Yā pana bhikkhunī vikāle khādanīyaṁ vā bhojanīyaṁ vā khādeyya vā bhuñjeyya vā, pācittiyaṁ.

Sannidhikāraka sikkhāpada

121. Yā pana bhikkhunī sannidhikārakaṁ khādanīyaṁ vā bhojanīyaṁ vā khādeyya vā bhuñjeyya vā, pācittiyaṁ.

Dantapona sikkhāpada

122. Yā pana bhikkhunī adinnaṁ mukhadvāraṁ āhāraṁ āhareyya aññatra udakadantaponā, pācittiyaṁ.

Uyyojana sikkhāpada

123. Yā pana bhikkhunī bhikkhuniṁ "eh'āyye, gāmaṁ vā nigamaṁ vā piṇḍāya pavisissāmā"ti tassā dāpetvā vā adāpetvā vā uyyojeyya "gacch'āyye, na me tayā saddhiṁ kathā vā nisajjā vā phāsu hoti, ekikāya me kathā vā nisajjā vā phāsu hotī"ti etadeva paccayaṁ karitvā anaññaṁ, pācittiyaṁ.

Sabhojana sikkhāpada

124. Yā pana bhikkhunī sabhojane kule anupakhajja nisajjaṁ kappeyya, pācittiyaṁ.

Raho paṭicchanna sikkhāpada

125. Yā pana bhikkhunī purisena saddhiṁ raho paṭicchanne āsane nisajjaṁ kappeyya, pācittiyaṁ.

Raho nisajja sikkhāpada

126. Yā pana bhikkhunī purisena saddhiṁ eken'ekā raho nisajjaṁ kappeyya, pācittiyaṁ.

Bhojanavaggo dvādasamo.

Cāritta sikkhāpada

127. Yā pana bhikkhunī nimantitā sabhattā samānā santiṁ bhikkhuniṁ anāpucchā purebhattaṁ vā pacchābhattaṁ vā kulesu cārittaṁ āpajjeyya aññatra samayā, pācittiyaṁ. Tatth'āyaṁ samayo, cīvaradānasamayo cīvarakārasamayo. Ayaṁ tattha samayo.

Mahānāma sikkhāpada

128. Agilānāya bhikkhuniyā catumāsappaccayapavāraṇā sāditabbā aññatra punapavāraṇāya aññatra niccapavāraṇāya. Tato ce uttari sādiyeyya, pācittiyaṁ.

Uyyutta senā sikkhāpada

129. Yā pana bhikkhunī uyyuttaṁ senaṁ dassanāya gaccheyya aññatra tathārūpappaccayā, pācittiyaṁ.

Senāvāsa sikkhāpada

130. Siyā ca tassā bhikkhuniyā kocideva paccayo senaṁ gamanāya, dirattatirattaṁ tāya bhikkhuniyā senāya vasitabbaṁ. Tato ce uttari vaseyya, pācittiyaṁ.

Uyyodhika sikkhāpada

131. Dirattatirattaṁ ce bhikkhunī senāya vasamānā uyyodhikaṁ vā balaggaṁ vā senābyūhaṁ vā anīkadassanaṁ vā gaccheyya, pācittiyaṁ.

Surāpāna sikkhāpada

132. Surāmerayapāne pācittiyaṁ.

Aṅguli patodaka sikkhāpada

133. Aṅgulipatodake pācittiyaṁ.

Hasadhamma sikkhāpada

134. Udake hasadhamme pācittiyaṁ.

Anādariya sikkhāpada

135. Anādariye pācittiyaṁ.

Bhiṁsāpana sikkhāpada

136. Yā pana bhikkhunī bhikkhuniṁ bhiṁsāpeyya, pācittiyaṁ.

Cārittavaggo terasamo.

Joti sikkhāpada

137. Yā pana bhikkhunī agilānā visibbanāpekkhā jotiṁ samādaheyya vā samādahāpeyya vā aññatra tathārūpappaccayā, pācittiyaṁ.

Nahāna sikkhāpada

138. Yā pana bhikkhunī oren'addhamāsaṁ nahāyeyya aññatra samayā, pācittiyaṁ. Tatth'āyaṁ samayo "diyaḍḍho māso seso gimhānan"ti "vassānassa paṭhamo māso"icc'ete aḍḍhateyyamāsā uṇhasamayo pariḷāhasamayo gilānasamayo kammasamayo addhānagamanasamayo vātavuṭṭhisamayo, ayaṁ tattha samayo.

Dubbaṇṇa karaṇa sikkhāpada

139. Navaṁ pana bhikkhuniyā cīvaralābhāya tiṇṇaṁ dubbaṇṇakaraṇānaṁ aññataraṁ dubbaṇṇakaraṇaṁ ādātabbaṁ nīlaṁ vā kaddamaṁ vā kāḷasāmaṁ vā. Anādā ce bhikkhunī tiṇṇaṁ dubbaṇṇakaraṇānaṁ aññataraṁ dubbaṇṇakaraṇaṁ navaṁ cīvaraṁ paribhuñjeyya, pācittiyaṁ.

Vikappana sikkhāpada

140. Yā pana bhikkhunī bhikkhussa vā bhikkhuniyā vā sikkhamānāya vā sāmaṇerassa vā sāmaṇeriyā vā sāmaṁ cīvaraṁ vikappetvā apaccuddhāraṇaṁ paribhuñjeyya, pācittiyaṁ.

Apanidhāpana sikkhāpada

141. Yā pana bhikkhunī bhikkhuniyā pattaṁ vā cīvaraṁ vā nisīdanaṁ vā sūcigharaṁ vā kāyabandhanaṁ vā apanidheyya vā apanidhāpeyya vā antamaso hasāpekkhāpi, pācittiyaṁ.

Sañcicca sikkhāpada

142. Yā pana bhikkhunī sañcicca pāṇaṁ jīvitā voropeyya, pācittiyaṁ.

Sappāṇaka sikkhāpada

143. Yā pana bhikkhunī jānaṁ sappāṇakaṁ udakaṁ paribhuñjeyya, pācittiyaṁ.

Ukkoṭana sikkhāpada

144. Yā pana bhikkhunī jānaṁ yathādhammaṁ nihatādhikaraṇaṁ punakammāya ukkoṭeyya, pācittiyaṁ.

Theyyasattha sakkhāpada

145. Yā pana bhikkhunī jānaṁ theyyasatthena saddhiṁ saṁvidhāya ekaddhānamaggaṁ paṭipajjeyya antamaso gāmantarampi, pācittiyaṁ.

Ariṭṭha sikkhāpada

146. Yā pana bhikkhunī evaṁ vadeyya “tath’āhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi, yathā ye’me antarāyikā dhammā vuttā Bhagavatā, te paṭisevato n’ālaṁ antarāyāyā”ti. Sā bhikkhunī bhikkhunīhi evamassa vacanīyā “m’āyye evaṁ avaca, mā Bhagavantaṁ abbhācikkhi, na hi sādhu Bhagavato abbhakkhānaṁ, na hi Bhagavā evaṁ vadeyya. Anekapariyāyen’āyye antarāyikā dhammā antarāyikā vuttā Bhagavatā, alañca pana te

paṭisevato antarāyāyā”ti. Evañca sā bhikkhunī bhikkhunīhi vuccamānā tath’eva paggaṇheyya, sā bhikkhunī bhikkhunīhi yāvatatiyaṁ samanubhāsitabbā tassa paṭinissaggāya. Yāvatatiyañce samanubhāsiyamānā taṁ paṭinissajjeyya, icc’etaṁ kusalaṁ. No ce paṭinissajjeyya, pācittiyaṁ.

Jotivaggo cuddasamo.

Ukkhitta sambhoga sikkhāpada

147. Yā pana bhikkhunī jānaṁ tathāvādiniyā bhikkhuniyā akaṭānudhammāya taṁ diṭṭhiṁ appaṭinissaṭṭhāya saddhiṁ sambhuñjeyya vā, saṁvaseyya vā, saha vā seyyaṁ kappeyya, pācittiyaṁ.

Kaṇṭaka sikkhāpada

148. Samaṇuddesāpi ce evaṁ vadeyya “tath’āhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi, yathā ye’me antarāyikā dhammā vuttā Bhagavatā, te paṭisevato n’ālaṁ antarāyāyā”ti. Sā samaṇuddesā bhikkhunīhi evamassa vacanīyā “m’āyye samaṇuddese evaṁ avaca, mā Bhagavantaṁ abbhācikkhi, na hi sādhu Bhagavato abbhakkhānaṁ, na hi Bhagavā evaṁ vadeyya. Anekapariyāyen’āyye samaṇuddese antarāyikā dhammā antarāyikā vuttā Bhagavatā, alañca pana te paṭisevato antarāyāyā”ti. Evañca sā samaṇuddesā bhikkhunīhi vuccamānā tath’eva paggaṇheyya, sā samaṇuddesā bhikkhunīhi evamassa vacanīyā “ajjatagge te ayye samaṇuddese na c’eva so Bhagavā satthā apadisitabbo, yampi c’aññā samaṇuddesā labhanti bhikkhunīhi saddhiṁ dirattatirattaṁ sahaseyyaṁ, sāpi te n’atthi, cara pire, vinassā’ti. Yā pana bhikkhunī jānaṁ tathānāsitaṁ samaṇuddesaṁ upalāpeyya vā upaṭṭhāpeyya vā sambhuñjeyya vā saha vā seyyaṁ kappeyya, pācittiyaṁ.

Sahadhammika sikkhāpada

149. Yā pana bhikkhunī bhikkhunīhi sahadhammikaṁ vuccamānā evaṁ vadeyya “na tāv’āhaṁ ayye etasmiṁ sikkhāpade sikkhissāmi, yāva na aññaṁ bhikkhuniṁ byattaṁ vinayadharaṁ paripucchāmī”ti, pācittiyaṁ. Sikkhamānāya bhikkhave bhikkhuniyā aññātabbaṁ paripucchitabbaṁ paripañhitabbaṁ, ayaṁ tattha sāmīci.

Vilekhana sikkhāpada

150. Yā pana bhikkhunī pātimokkhe uddissamāne evaṁ vadeyya “kiṁ pan’imehi khuddānukhuddakehi sikkhāpadehi uddiṭṭhehi, yāvadeva kukkuccāya vihesāya vilekhāya saṁvattantī”ti, sikkhāpadavivaṇṇake pācittiyaṁ.

Mohana sikkhāpada

151. Yā pana bhikkhunī anvaddhamāsaṁ pātimokkhe uddissamāne evaṁ vadeyya ‘idān’eva kho ahaṁ ayye jānāmi ayampi kira dhammo Suttāgato Suttapariyāpanno anvaddhamāsaṁ uddesaṁ āgacchatī”ti. Tañce bhikkhuniṁ aññā bhikkhuniyo jāneyyuṁ nisinnapubbaṁ imāya bhikkhuniyā dvattikkhattuṁ pātimokkhe uddissamāne, ko pana vādo bhiyyo, na ca tassā bhikkhuniyā aññāṇakena mutti atthi, yañca tattha āpattiṁ āpannā, tañca yathādhammo kāretabbo, uttari c’assā moho āropetabbo “tassā te ayye alābhā, tassā te dulladdhaṁ, yaṁ tvaṁ pātimokkhe uddissamāne na sādhukaṁ aṭṭhiṁ katvā manasi karosī”ti, idaṁ tasmiṁ mohanake pācittiyaṁ.

Pahāra sikkhāpada

152. Yā pana bhikkhunī bhikkhuniyā kupitā anattamanā pahāraṁ dadeyya, pācittiyaṁ.

Talasattika sikkhāpada

153. Yā pana bhikkhunī bhikkhuniyā kupitā anattamanā talasattikaṁ uggireyya, pācittiyaṁ.

Amūlaka sikkhāpada

154. Yā pana bhikkhunī bhikkhuniṁ amūlakena saṁghādisesena anuddhaṁseyya, pācittiyaṁ.

Sañcicca sikkhāpada

155. Yā pana bhikkhunī bhikkhuniyā sañcicca kukkuccaṁ upadaheyya “iti’ssā muhuttampi aphāsu bhavissatī”ti etadeva paccayaṁ karitvā anaññaṁ, pācittiyaṁ.

Upassuti sikkhāpada

156. Yā pana bhikkhunī bhikkhunīnaṁ bhaṇḍanajātānaṁ kalahajātānaṁ vivādāpannānaṁ upassutiṁ tiṭṭheyya "yaṁ imā bhaṇissanti, taṁ sossāmī"ti etadeva paccayaṁ karitvā anaññaṁ, pācittiyaṁ.

Diṭṭhivaggo pannarasamo.

Kammappaṭibāhana sikkhāpada

157. Yā pana bhikkhunī dhammikānaṁ kammānaṁ chandaṁ datvā pacchā khīyanadhammaṁ āpajjeyya, pācittiyaṁ.

Chandaṁ adatvā gamana sikkhāpada

158. Yā pana bhikkhunī saṁghe vinicchayakathāya vattamānāya chandaṁ adatvā uṭṭhāyāsanā pakkameyya, pācittiyaṁ.

Dubbala sikkhāpada

159. Yā pana bhikkhunī samaggena saṁghena cīvaraṁ datvā pacchā khīyanadhammaṁ āpajjeyya "yathāsanthutaṁ bhikkhuniyo saṁghikaṁ lābhaṁ pariṇāmentī"ti, pācittiyaṁ.

Pariṇāmana sikkhāpada

160. Yā pana bhikkhunī jānaṁ saṁghikaṁ lābhaṁ pariṇataṁ puggalassa pariṇāmeyya, pācittiyaṁ.

Ratana sikkhāpada

161. Yā pana bhikkhunī ratanaṁ vā ratanasammataṁ vā aññatra ajjhārāmā vā ajjhāvasathā vā uggaṇheyya vā uggaṇhāpeyya vā, pācittiyaṁ. Ratanaṁ vā pana bhikkhuniyā ratanasammataṁ vā ajjhārāme vā ajjhāvasathe vā uggahetvā vā uggahāpetvā vā nikkhipitabbaṁ "yassa bhavissati, so harissatī"ti, ayaṁ tattha sāmīci.

Sūcighara sikkhāpada

162. Yā pana bhikkhunī aṭṭhimayaṁ vā dantamayaṁ vā visāṇamayaṁ vā sūcigharaṁ kārāpeyya, bhedanakaṁ pācittiyaṁ.

Mañcapīṭha sikkhāpada

163. Navaṁ pana bhikkhuniyā mañcaṁ vā pīṭhaṁ vā kārayamānāya aṭṭhaṅgulapādakaṁ kāretabbaṁ Sugataṅgulena aññatra heṭṭhimāya aṭaniyā. Taṁ atikkāmentiyā chedanakaṁ pācittiyaṁ.

Tūlonaddha sikkhāpada

164. Yā pana bhikkhunī mañcaṁ vā pīṭhaṁ vā tūlonaddhaṁ kārāpeyya, uddālanakaṁ pācittiyaṁ.

Kaṇḍuppaṭicchādi sikkhāpada

165. Kaṇḍuppaṭicchādiṁ pana bhikkhuniyā kārayamānāya pamāṇikā kāretabbā, tatr'idaṁ pamāṇaṁ, dīghaso catasso vidatthiyo Sugatavidatthiyā, tiriyaṁ dve vidatthiyo. Taṁ atikkāmentiyā chedanakaṁ pācittiyaṁ.

Nanda sikkhāpada

166. Yā pana bhikkhunī Sugatacīvarappamāṇaṁ cīvaraṁ kārāpeyya, atirekaṁ vā, chedanakaṁ pācittiyaṁ. Tatr'idaṁ Sugatassa Sugatacīvarappamāṇaṁ, dīghaso nava vidatthiyo Sugatavidatthiyā, tiriyaṁ cha vidatthiyo, idaṁ Sugatassa Sugatacīvarappamāṇanti.

Dhammikavaggo soḷasamo.

Uddiṭṭhā kho ayyāso chasaṭṭhisatā pācittiyā dhammā. Tatth'āyyāyo pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi kacci'ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi kacci'ttha parisuddhā? Parisuddh'etth'āyyāyo, tasmā tuṇhī, evametaṁ dhārayāmīti.

Pācittiyā niṭṭhitā.

Pāṭidesanīya

Ime kho pan'āyyāyo aṭṭha pāṭidesanīyā
dhammā uddesaṁ āgacchanti.

Sappi viññāpana sikkhāpada

1. * Yā pana bhikkhunī agilānā sappiṁ viññāpetvā bhuñjeyya, paṭidesetabbaṁ tāya bhikkhuniyā "gārayhaṁ ayye dhammaṁ āpajjiṁ asappāyaṁ pāṭidesanīyaṁ, taṁ paṭidesemī"ti.

Tela viññāpana sikkhāpada

2. * Yā pana bhikkhunī agilāno telaṁ viññāpetvā bhuñjeyya -pa- taṁ paṭidesemī"ti.

Madhu viññāpana sikkhāpada

3. * Yā pana bhikkhunī agilānā madhuṁ viññāpetvā bhuñjeyya -pa- taṁ paṭidesemī"ti.

Phāṇita viññāpana sikkhāpada

4. * Yā pana bhikkhunī agilānā phāṇitaṁ viññāpetvā bhuñjeyya -pa- taṁ paṭidesemī"ti.

Maccha viññāpana sikkhāpada

5. * Yā pana bhikkhunī agilānā macchaṁ viññāpetvā bhuñjeyya -pa- taṁ paṭidesemī"ti.

Maṁsa viññāpana sikkhāpada

6. * Yā pana bhikkhunī agilānā maṁsaṁ viññāpetvā bhuñjeyya -pa- taṁ paṭidesemī"ti.

Khīra viññāpana sikkhāpada

7. * Yā pana bhikkhunī agilānā khīraṁ viññāpetvā bhuñjeyya -pa- taṁ paṭidesemī"ti.

Dadhi viññāpana sikkhāpada

8. * Yā pana bhikkhunī agilānā dadhiṁ viññāpetvā bhuñjeyya, paṭidesetabbaṁ tāya bhikkhuniyā "gārayhaṁ ayye dhammaṁ āpajjiṁ asappāyaṁ pāṭidesanīyaṁ, taṁ paṭidesemī"ti.

Uddiṭṭhā kho ayyāyo aṭṭha pāṭidesanīyā dhammā. Tatth’āyyāyo pucchāmi kacci’ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi kacci’ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi kacci’ttha parisuddhā? Parisuddh’etth’āyyāyo, tasmā tuṇhī, evametaṁ dhārayāmīti.

Pāṭidesanīyā niṭṭhitā.

Sekhiya

Ime kho pan’āyyāyo sekhiyā dhammā uddesaṁ āgacchanti.

Parimaṇḍala sikkhāpada

1. * Parimaṇḍalaṁ nivāsessāmīti sikkhā karaṇīyā.
2. * Parimaṇḍalaṁ pārupissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Suppaṭicchanna sikkhāpada

3. * Suppaṭicchannā antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
4. * Suppaṭicchannā antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Susaṁvuta sikkhāpada

5. * Susaṁvutā antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
6. * Susaṁvutā antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Okkhittacakkhu sikkhāpada

7. * Okkhittacakkhunī antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
8. * Okkhittacakkhunī antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Ukkhittaka sikkhāpada

9. * Na ukkhittakāya antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
10. * Na ukkhittakāya antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Parimaṇḍalavaggo paṭhamo.

---

* Sekhiyasikkhāpadesu iminā lakkhaṇena chabbīsati sāruppasikkhāpadāni dassitāni.

Ujjagghika sikkhāpada

11. * Na ujjagghikāya antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
12. * Na ujjagghikāya antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Uccasadda sikkhāpada

13. * Appasaddā antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
14. * Appasaddā antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Kāyappacālaka sikkhāpada

15. * Na kāyappacālakaṁ antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
16. * Na kāyappacālakaṁ antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Bāhuppacālaka sikkhāpada

17. * Na bāhuppacālakaṁ antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
18. * Na bāhuppacālakaṁ antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sīsappacālaka sikkhāpada

19. * Na sīsappacālakaṁ antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
20. * Na sīsappacālakaṁ antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Ujjagghikavaggo dutiyo.

Khambhakata sikkhāpada

21. * Na khambhakatā antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
22. * Na khambhakatā antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Oguṇṭhita sikkhāpada

23. * Na oguṇṭhitā antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
24. * Na oguṇṭhitā antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Ukkuṭika sikkhāpada

25. * Na ukkuṭikāya antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Pallatthika sikkhāpada

26. * Na pallatthikāya antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sakkacca paṭiggahaṇa sikkhāpada

27. + Sakkaccaṁ piṇḍapātaṁ paṭiggahessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Pattasaññinī paṭiggahaṇa sikkhāpada

28. + Pattasaññinī piṇḍapātaṁ paṭiggahessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Samasūpaka paṭiggahaṇa sikkhāpada

29. + Samasūpakaṁ piṇḍapātaṁ paṭiggahessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Samatittika sikkhāpada

30. + Samatittikaṁ[1] piṇḍapātaṁ paṭiggahessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Khambhakatavaggo tatiyo.

Sakkacca bhuñjana sikkhāpada

31. + Sakkaccaṁ piṇḍapātaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Pattasaññinī bhuñjana sikkhāpada

32. + Pattasaññinī piṇḍapātaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sapadāna sikkhāpada

33. + Sapadānaṁ piṇḍapātaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Samasūpaka sikkhāpada

34. + Samasūpakaṁ piṇḍapātaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Thūpakata sikkhāpada

35. + Na thūpakato omadditvā piṇḍapātaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Odanappaṭicchādana sikkhāpada

36. + Na sūpaṁ vā byañjanaṁ vā odanena paṭicchādessāmi bhiyyokamyataṁ upādāyāti sikkhā karaṇīyā.

---

1. Samatitthikaṁ (Ka)

+ Iminā lakkhaṇena tiṁsa bhojanappaṭisaṁyuttasikkhāpadāni dassitāni.

Sūpodana viññatti sikkhāpada

37. + Na sūpaṁ vā odanaṁ vā agilānā attano atthāya viññāpetvā bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Ujjhānasaññinī sikkhāpada

38. + Na ujjhānasaññinī paresaṁ pattaṁ olokessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Kabaḷa sikkhāpada

39. + N'ātimahantaṁ kabaḷaṁ karissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Ālopa sikkhāpada

40. + Parimaṇḍalaṁ ālopaṁ karissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sakkaccavaggo catuttho.

Anāhaṭa sikkhāpada

41. + Na anāhaṭe kabaḷe mukhadvāraṁ vivarissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Bhuñjamāna sikkhāpada

42. + Na bhuñjamānā sabbahatthaṁ mukhe pakkhipissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sakabaḷa sikkhāpada

43. + Na sakabaḷena mukhena byāharissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Piṇḍukkhepaka sikkhāpada

44. + Na piṇḍukkhepakaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Kabaḷāvacchedaka sikkhāpada

45. + Na kabaḷāvacchedakaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Avagaṇḍakāraka sikkhāpada

46. + Na avagaṇḍakārakaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Hattha niddhunaka sikkhāpada

47. + Na hatthaniddhunakaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sitthāvakāraka sikkhāpada

48. + Na sitthāvakārakaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Jivhānicchāraka sikkhāpada

49. + Na jivhānicchārakaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Capucapukāraka sikkhāpada

50. + Na capucapukārakaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Kabaḷavaggo pañcamo.

Surusurukāraka sikkhāpada

51. + Na surusurukārakaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Hattha nillehaka sikkhāpada

52. + Na hatthanillehakaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Patta nillehaka sikkhāpada

53. + Na pattanillehakaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Oṭṭha nillehaka sikkhāpada

54. + Na oṭṭhanillehakaṁ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sāmisa sikkhāpada

55. + Na sāmisena hatthena pānīyathālakaṁ paṭiggahessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sasitthaka sikkhāpada

56. + Na sasitthakaṁ pattadhovanaṁ antaraghare chaḍḍessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Chattapāṇi sikkhāpada

57. ++ Na chattapāṇissa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Daṇḍapāṇi sikkhāpada

58. ++ Na daṇḍapāṇissa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

++ Iminā lakkhaṇena ekūnavīsa dammadesanāpaṭisaṁyuttasikkhāpadāni dassitāni.

Satthapāṇi sikkhāpada

59. ++ Na satthapāṇissa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Āvupoṇi sikkhāpada

60. ++ Na āvudhapāṇissa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Surusuruvaggo chaṭṭho.

Pāduka sikkhāpada

61. ++ Na pādukāruḷhassa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Upāhana sikkhāpada

62. ++ Na upāhanāruḷhassa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Yāna sikkhāpada

63. ++ Na yānagatassa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sayana sikkhāpada

64. ++ Na sayanagatassa agilānassa dhammaṁ dhesessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Pallatthika sikkhāpada

65. ++ Na pallatthikāya nisinnassa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Veṭhita sikkhāpada

66. ++ Na veṭhitasīsassa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Oguṇṭhita sikkhāpada

67. ++ Na oguṇṭhitasīsassa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Chamā sikkhāpada

68. ++ Na chamāyaṁ nisīditvā āsane nisinnassa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Nīcāsana sikkhāpada

69. ++ Na nīce āsane nisīditvā ucce āsane nisinnassa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Ṭhitā sikkhāpada

70. ++ Na ṭhitā nisinnassa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Pacchato gacchantī sikkhāpada

71. ++ Na pacchato gacchantī purato gacchantassa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Uppathena gacchantī sikkhāpada

72. ++ Na uppathena gacchantī pathena gacchantassa agilānassa dhammaṁ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Ṭhitā uccāra sikkhāpada

73. ++ Na ṭhitā agilānā uccāraṁ vā passāvaṁ vā karissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Harite uccāra sikkhāpada

74. ++ Na harite agilānā uccāraṁ vā passāvaṁ vā kheḷaṁ vā karissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Udake uccāra sikkhāpada

75. ++ Na udake agilānā uccāraṁ vā passāvaṁ vā kheḷaṁ vā karissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Pādukavaggo sattamo.

Uddiṭṭhā kho ayyāyo sekhiyā dhammā. Tatth'āyyāyo pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Parisuddh'etth'āyyāyo, tasmā tuṇhī, evametaṁ dhārayāmīti.

Sekhiyā niṭṭhitā.

Adhikaraṇasamatha

Ime kho pan'āyyāyo satta adhikaraṇasamathā
dhammā uddesaṁ āgacchanti.

Uppannuppannānaṁ adhikaraṇānaṁ samathāya vūpasamāya
Sammukhāvinayo dātabbo,
Sativinayo dātabbo,
Amūḷhavinayo dātabbo,
Paṭiññāya kāretabbaṁ,
Yebhuyyasikā,
Tassapāpiyasikā,
Tiṇavatthārakoti.

Uddiṭṭhā kho ayyāyo satta adhikaraṇasamathā dhammā. Tatthāyyāyo pucchāmi, kaccittha parisuddhā, dutiyampi pucchāmi, kaccittha parisuddhā, tatiyampi pucchāmi, kaccittha parisuddhā, parisuddhetthāyyāyo, tasmā tuṇhī, evametaṁ dhārayāmīti.

Adhikaraṇasamathā niṭṭhitā.

Uddiṭṭhaṁ kho ayyāyo nidānaṁ,
Uddiṭṭhā aṭṭha pārājikā dhammā,
Uddiṭṭhā sattarasa saṁghādisesā dhammā,
Uddiṭṭhā tiṁsa nissaggiyā pācittiyā dhammā,
Uddiṭṭhā chasaṭṭhi satā pācittiyā dhammā,
Uddiṭṭhā aṭṭha pāṭidesanīyā dhammā,
Uddiṭṭhā sekhiyā dhammā,
Uddiṭṭhā satta adhikaraṇasamathā dhammā. Ettakaṁ tassa Bhagavato suttāgataṁ suttapariyāpannaṁ anvaddhamāsaṁ uddesaṁ āgacchati, tattha sabbāh'eva samaggāhi sammodamānāhi avivadamānāhi sikkhitabbanti.

Vitthāruddeso catuttho.

Bhikkhunipātimokkhaṁ niṭṭhitaṁ.

Kaṅkhāvitaraṇī-aṭṭhakathā

Namo Tassa Bhagavato Arahato SammāsamBuddhassa.

Ganthārambhakathā

Buddhaṁ dhammañca saṁghañca, vippasannena cetasā.
Vanditvā vandanāmāna, pūjāsakkārabhājanaṁ.

Theravaṁsappadīpānaṁ, thirānaṁ vinayakkame.
Pubbācariyasīhānaṁ, namo katvā katañjalī.

Pāmokkhaṁ anavajjānaṁ, dhammānaṁ yaṁ Mahesinā.
Mukhaṁ mokkhappavesāya, pātimokkhaṁ pakāsitaṁ.

Sūratena nivātena, sucisallekhavuttinā.
Vinayācārayuttena, **Soṇattherena** yācito.

Tattha sañjātakaṅkhānaṁ, bhikkhūnaṁ tassa vaṇṇanaṁ.
Kaṅkhāvitaraṇatthāya, paripuṇṇavinicchayaṁ.

Mahāvihāravāsīnaṁ, vācanāmagganissitaṁ.
Vattayissāmi[1] nāmena, **Kaṅkhāvitaraṇiṁ** subhanti.

---

1. Kathayissāmi (Sī), vaṇṇayissāmi (Ka)

Nidānavaṇṇanā

Tattha **pātimokkhan**ti pa-atimokkhaṁ atipamokkhaṁ atiseṭṭhaṁ ati-uttamanti attho. Iti iminā vacanatthena ekavidhampi sīlaganthabhedato duvidhaṁ hoti. Tathā hi "pātimokkhasaṁvarasaṁvuto viharatī"ti[1] ca "ādimetaṁ mukhametaṁ pamukhametaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ, tena vuccati pātimokkhan"ti[2] ca ādīsu sīlaṁ pātimokkhanti vuccati, "ubhayāni kho pan'assa pātimokkhāni vitthārena svāgatāni hontī"ti-ādīsu[3] gantho pātimokkhanti vuccati. Tattha **sīlaṁ** yo naṁ pāti rakkhati, taṁ mokkheti mocayati āpāyikādīhi dukkhehi, attānuvādādīhi vā bhayehīti pātimokkhaṁ. **Gantho** pana tassa[4] pātimokkhassa jotakattā pātimokkhanti vuccati. Ādimhi pana vutto vacanattho ubhinnampi sādhāraṇo hoti.

Tatth'āyaṁ vaṇṇanā sīlapātimokkhass'āpi yujjati ganthapātimokkhass'āpi, ganthe hi vaṇṇite tassa attho vaṇṇito'va hoti. Taṁ pan'etaṁ ganthapātimokkhaṁ Bhikkhupātimokkhaṁ Bhikkhunipātimokkhanti duvidhaṁ hoti. Tattha "suṇātu me bhante saṁgho"ti-ādikaṁ[5] pañcahi uddesaparicchedehi vavatthitaṁ **Bhikkhupātimokkhaṁ,** "suṇātu me ayye saṁgho"ti-ādikaṁ catūhi uddesaparicchedehi vavatthitaṁ **Bhikkhunipātimokkhaṁ.** Tattha Bhikkhupātimokkhe pañca uddesā nāma Nidānuddeso, Pārājikuddeso, Saṁghādisesuddeso, Aniyatuddeso, Vitthāruddesoti. Tattha nidānuddeso tāva[6] "suṇātu me bhante saṁgho -pa- āvikatā hi'ssa phāsu hoti. Tatth'āyasmante pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Parisuddh'etth'āyasmanto, tasmā tuṇhī. Evametaṁ dhārayāmī"ti vatvā "uddiṭṭhaṁ kho āyasmanto nidānan"ti-ādinā nayena avasese sutena sāvite uddiṭṭho hoti. Pārājikuddesādīnaṁ paricchedā nidānassa ādito paṭṭhāya pārājikādīni osāpetvā yojetabbā. Vitthāro

---

1. Ma 1. 43; Ma 3. 53; Abhi 2. 253 piṭṭhādīsu.
2. Vi 3.141 piṭṭhe.
3. Vi 2. 74; Aṁ 3. 106, 312 piṭṭhesu.
4. Pan'assa (Syā)
5. Vi 3. 140 piṭṭhe.
6. Nidānuddeso nāma (Sī), nidānuddeso (Ka)

vitthāro yeva. "Avasesaṁ sutena sāvetabban"ti[1] vacanato pana Pārājikuddesādīsu yasmiṁ vippakate antarāyo uppajjati, tena saddhiṁ avasesaṁ sutena sāvetabbaṁ. Nidānuddese pana aniṭṭhite sutena sāvetabbaṁ nāma n'atthi. Bhikkhunipātimokkhe pana aniyatuddeso parihāyati, sesaṁ vuttanayameva. Evametesaṁ pañcahi c'eva catūhi ca uddesaparicchedehi vavatthitānaṁ dvinnampi pātimokkhānaṁ ayaṁ vaṇṇanā bhavissati. Yasmā pan'ettha bhikkhupātimokkhaṁ paṭhamaṁ, tasmā tassa tāva vaṇṇanatthamidaṁ vuccati.

"Suṇātu me"ti-ādīnaṁ, padānaṁ atthanicchayaṁ.
Bhikkhavo sīlasampannā, sikkhākāmā suṇantu meti.

Ettha hi **suṇātū**ti idaṁ savanāṇattivacanaṁ. **Me**ti yo sāveti, tassa attaniddesavacanaṁ. **Bhanteti** sagāravasappatissavacanaṁ. **Saṁghoti** puggalasamūhavacanaṁ. Sabbameva c'etaṁ pātimokkhuddesakena paṭhamaṁ[2] vattabbavacanaṁ. Bhagavatā hi pātimokkhuddesaṁ anujānantena Rājagahe vuttaṁ tasmā yo pātimokkhaṁ uddisati, tena sace saṁghatthero hoti, "āvuso"ti vattabbaṁ. Sace navakataro hoti, Pāḷiyaṁ[3] āgatanayen'eva "bhante"ti vattabbaṁ, saṁghatthero vā hi pātimokkhaṁ uddiseyya "therādhikaṁ pātimokkhan"ti vacanato[4], navakataro vā "anujānāmi bhikkhave yo tattha bhikkhu byatto paṭibalo, tass'ādheyyaṁ pātimokkhan"ti vacanato[5].

"Saṁgho"ti iminā pana padena kiñcāpi avisesato puggalasamūho vutto, atha kho so dakkhiṇeyyasaṁgho, sammutisaṁgho cāti duvidho hoti. Tattha **dakkhiṇeyyasaṁghoti** aṭṭha Ariyapuggalasamūho vuccati, **sammutisaṁghoti** avisesena bhikkhusamūho, so idha adhippeto. So pan'esa kammavasena pañcavidho[6] hoti catuvaggo pañcavaggo dasavaggo vīsativaggo atirekavīsativaggoti. Tattha **catuvaggena** ṭhapetvā upasampadapavāraṇa-abbhānāni sabbaṁ saṁghakammaṁ kātuṁ vaṭṭati, **pañcavaggena** ṭhapetvā majjhimesu janapadesu upasampadañca abbhānakammañca sabbaṁ saṁghakammaṁ

---

1. Vi 3. 151; Vi 5. 235 piṭṭhesu.
2. Pātimokkhuddesakena (Ka)
3. Vi 3. 140 piṭṭhe.
4. Vi 3. 155 piṭṭhe (Therādheyyaṁ sabbattha)
5. Vi 3. 156 piṭṭhe.
6. Vi 3. 439 piṭṭhe.

kātuṁ vaṭṭati, **dasavaggena** abbhānakammamattaṁ ṭhapetvā sabbaṁ saṁghakammaṁ kātuṁ vaṭṭati, **vīsativaggena** na kiñci saṁghakammaṁ kātuṁ na vaṭṭati, tathā **atirekavīsativaggena,** so pana catuvaggādinā saṁghena kattabbaṁ kammaṁ ūnakatarena kātuṁ na vaṭṭati, atirekena pana vaṭṭatīti dassanatthaṁ vutto. Imasmiṁ pan'atthe catuvaggaṁ upādāya sabbopi sammutisaṁgho adhippeto.

Ajj'uposathoti ajja uposathadivaso, etena anuposathadivasaṁ paṭikkhipati. **Pannaraso**ti iminā aññaṁ uposathadivasaṁ paṭikkhipati. Divasavasena hi tayo uposathā cātuddasiko pannarasiko sāmaggi-uposathoti evaṁ tayo uposathā vuttā. Tattha hemantagimhavassānānaṁ tiṇṇaṁ utūnaṁ tatiyasattamapakkhesu dve dve katvā cha **cātuddasikā,** avasesā aṭṭhārasa **pannarasikā**ti evaṁ ekasaṁvacchare catuvīsati uposathā. Idaṁ tāva pakaticārittaṁ. "Anujānāmi bhikkhave sakiṁ pakkhassa cātuddase vā pannarase vā pātimokkhaṁ uddisitun"ti[1] vacanato pana "āgantukehi āvāsikānaṁ anuvattitabban"ti-ādivacanato[2] ca tathārūpapaccaye sati aññasmimpi cātuddase uposathaṁ kātuṁ vaṭṭati, purimavassaṁvuṭṭhānaṁ pana pubbakattikapuṇṇamā vā, tesaṁ yeva sace bhaṇḍanakārakehi upaddutā pavāraṇaṁ paccukkaḍḍhanti, atha pubbakattikamāsassa kāḷapakkhacātuddaso vā, pacchimakattikapuṇṇamā vā, pacchimavassaṁvuṭṭhānañca Pacchimakattikapuṇṇamā evāti[3] ime tayo pavāraṇādivasāpi honti. Idampi pakaticārittameva. Tathārūpapaccaye pana sati dvinnaṁ kattikapuṇṇamānaṁ purimesu cātuddasesupi pavāraṇaṁ kātuṁ vaṭṭati. Yadā pana Kosambakakkhandhake[4] āgatanayena bhinne saṁghe osārite tasmiṁ bhikkhusmiṁ saṁgho tassa vatthussa vūpasamāya saṁghassa sāmaggiṁ karoti, tadā "tāvadeva uposatho kātabbo, pātimokkhaṁ uddisitabban"ti vacanato[5] ṭhapetvā cātuddasapannarase aññopi yo koci divaso **sāmaggi-uposathadivaso** nāma hoti, purimavassaṁvuṭṭhānaṁ pana kattikamāsabbhantare ayameva sāmaggipavāraṇādivaso nāma hoti. Iti imesu tīsu divasesu "pannaraso"ti iminā aññaṁ uposathadivasaṁ paṭikkhipati. Tasmā yv'āyaṁ "ajj'uposatho"ti vacanena

1. Vi 3. 142 piṭṭhe. 2. Vi 3. 184 piṭṭhe. 3. Pacchimakattikapuṇṇamā eva vā (Ka)
4. Vi 3. 480 piṭṭhe. 5. Vi 3. 507 piṭṭhe.

anuposathadivaso paṭikkhitto, tasmiṁ uposatho na kātabbo yeva. Yo pan'āyaṁ añño uposathadivaso[1], tasmiṁ uposatho kātabbo. Karontena pana sace cātuddasiko hoti, "ajj'uposatho cātuddaso"ti vattabbaṁ. Sace pannarasiko hoti, "ajj'uposatho pannaraso"ti vattabbaṁ. Sace sāmaggi-uposatho hoti, "ajj'uposatho sāmaggī"ti vattabbaṁ.

Yadi saṁghassa pattakallanti ettha patto kālo imassa kammassāti pattakālaṁ, pattakālameva pattakallaṁ. Tadetaṁ idha catūhi aṅgehi saṅgahitaṁ. Yath'āhu Aṭṭhakathācariyā—

"Uposatho yāvatikā ca bhikkhū kammappattā,
Sabhāgāpattiyo ca na vijjanti.
Vajjanīyā ca puggalā tasmiṁ na honti,
'**Pattakallan**'ti vuccatī"ti[2].

Tattha **uposatho**ti tīsu uposathadivasesu aññatara-uposathadivaso. Tasmiṁ hi sati idaṁ saṁghassa uposathakammaṁ pattakallaṁ nāma hoti, n'āsati. Yath'āha "na ca bhikkhave anuposathe uposatho kātabbo, yo kareyya, āpatti dukkaṭassā"ti[3].

Yāvatikā ca bhikkhū kammappattāti yattakā bhikkhū tassa uposathakammassa pattā yuttā anurūpā, sabbantimena paricchedena cattāro pakatattā[4], te ca kho hatthapāsaṁ avijahitvā ekasīmāyaṁ ṭhitā.

Sīmā ca nām'esā baddhasīmā abaddhasīmāti duvidhā hoti. Tattha ekādasa vipattisīmāyo atikkamitvā tividhasampattiyuttā nimittena nimittaṁ sambandhitvā sammatā sīmā **baddhasīmā** nāma. "Atikhuddakā, atimahatī, khaṇḍanimittā, chāyānimittā, animittā, bahisīme ṭhitasammatā, nadiyā sammatā, samudde sammatā, jātassare sammatā, sīmāya sīmaṁ sambhindantena sammatā, sīmāya sīmaṁ ajjhottharantena sammatā"ti imā hi "ekādasahi ākārehi sīmato kammāni vipajjantī"ti[5] vacanato ekādasa vipattisīmāyo nāma. Tattha **atikhuddakā** nāma yattha ekavīsati bhikkhū nisīdituṁ na

---

1. Uposathadivaso nāma hoti (Sī)
2. Vi-Ṭṭha 3. 344 piṭṭhe.
3. Vi 3. 190 piṭṭhe.
4. Cattāro bhikkhū pakatattā (Syā, Kaṁ)
5. Vi 5. 381 piṭṭhe.

sakkonti. **Atimahatī** nāma, yā antamaso kesaggamatten'āpi tiyojanaṁ atikkamitvā sammatā. **Khaṇḍanimittā** nāma aghaṭitanimittā vuccati, puratthimāya disāya nimittaṁ kittetvā anukkamen'eva dakkhiṇāya pacchimāya uttarāya disāya kittetvā puna puratthimāya disāya pubbakittitaṁ paṭikittetvā ṭhapetuṁ vaṭṭati, evaṁ akkhaṇḍanimittā hoti. Sace pana anukkamena āharitvā uttarāya disāya nimittaṁ kittetvā tatth'eva ṭhapeti, khaṇḍanimittā nāma hoti. Aparāpi **khaṇḍanimittā** nāma yā animittupagaṁ tacasārarukkhaṁ vā khāṇukaṁ vā paṁsupuñjavālukapuñjānaṁ vā aññataraṁ antarā ekaṁ nimittaṁ katvā sammatā. **Chāyānimittā** nāma pabbatacchāyādīnaṁ yaṁ kiñci chāyaṁ nimittaṁ katvā sammatā. **Animittā** nāma sabbena sabbaṁ nimittāni akittetvā sammatā. **Bahisīme ṭhitasammatā** nāma nimittāni kittetvā nimittānaṁ bahi ṭhitena sammatā. **Nadiyā samudde jātassare sammatā** nāma etesu nadi-ādīsu sammatā. Sā hi evaṁ sammatāpi "sabbā bhikkhave nadī asīmā, sabbo samuddo asīmo, sabbo jātassaro asīmo"ti vacanato[1] asammatā'va hoti. **Sīmāya sīmaṁ sambhindantena sammatā** nāma attano sīmāya paresaṁ sīmaṁ sambhindantena sammatā. Sace hi porāṇakassa vihārassa puratthimāya disāya ambo c'eva jambū cāti dve rukkhā aññamaññaṁ saṁsaṭṭhaviṭapā honti, tesu ambassa pacchimadisābhāge jambū, vihārasīmā ca jambuṁ anto katvā ambaṁ kittetvā baddhā hoti, atha pacchā tassa vihārassa puratthimāya disāya vihāre kate sīmaṁ bandhantā bhikkhū taṁ ambaṁ anto katvā jambuṁ kittetvā bandhanti, sīmāya sīmaṁ sambhinnā hoti. **Sīmāya sīmaṁ ajjhottharantena sammatā** nāma attano sīmāya paresaṁ sīmaṁ ajjhottharantena sammatā. Sace hi paresaṁ baddhasīmaṁ sakalaṁ vā tassā padesaṁ vā anto katvā attano sīmaṁ sammannati, sīmāya sīmaṁ ajjhottharitā nāma hoti. Iti imā ekādasa vipattisīmāyo atikkamitvā sammatā.

Tividhasampattiyuttāti nimittasampattiyā parisāsampattiyā kammavācāsampattiyā ca yuttā. Tattha **nimittasampattiyā yuttā** nāma pabbatanimittaṁ, pāsāṇanimittaṁ, vananimittaṁ, rukkhanimittaṁ, magganimittaṁ, vammikanimittaṁ, nadinimittaṁ, udakanimittanti evaṁ vuttesu aṭṭhasu nimittesu tasmiṁ tasmiṁ disābhāge

1. Vi 3. 150 piṭṭhe.

yathāladdhāni nimittupagāni nimittāni "puratthimāya disāya kiṁ nimittaṁ, pabbato bhante, eso pabbato nimittan"ti-ādinā nayena sammā kittetvā sammatā. Tatr'evaṁ saṅkhepato nimittupagatā veditabbā—suddhapaṁsusuddhapāsāṇa-ubhayamissakavasena hi tividhopi **pabbato** hatthippamāṇato paṭṭhāya uddhaṁ nimittupago, tato omakataro na vaṭṭati. **Pāsāṇanimitte** ayoguḷampi[1] pāsāṇasaṅkhameva gacchati, tasmā yo koci pāsāṇo ukkaṁsavasena hatthippamāṇato omakataraṁ ādiṁ katvā heṭṭhimaparicchedena dvattiṁsapalaguḷapiṇḍaparimāṇo nimittupago, na tato khuddakataro. Piṭṭhipāsāṇo pana atimahantopi vaṭṭati. **Vananimitte** antosārehi vā antosāramissakehi vā rukkhehi catupañcarukkhamattampi vanaṁ nimittupagaṁ, tato ūnakataraṁ na vaṭṭati. **Rukkho** jīvanto yeva antosāro bhūmiyaṁ patiṭṭhito, antamaso ubbedhato aṭṭhaṅgulo, pariṇāhato sūcidaṇḍakappamāṇopi nimittupago, tato omakataro na vaṭṭati. **Maggo** jaṅghamaggo vā hotu sakaṭamaggo vā, yo vinivijjhitvā dve tīṇi gāmakhettāni gacchati, tādiso jaṅghasatthasakaṭasatthehi valañjiyamāno yeva nimittupago, avalañjito[2] na vaṭṭati. **Vammiko** pana heṭṭhimaparicchedena taṁdivasaṁjāto aṭṭhaṅgulubbedho govisāṇamattopi vammiko nimittupago, tato omakataro na vaṭṭati. Yaṁ pana abaddhasīmālakkhaṇe **nadiṁ** vakkhāma, sā nimittupagā, aññā na vaṭṭati. **Udakaṁ** yaṁ asandamānaṁ āvāṭapokkharaṇītaḷākajātassaraloṇisamuddādīsu ṭhitaṁ, taṁ ādiṁ katvā antamaso taṅkhaṇe yeva pathaviyaṁ khaṇite āvāṭake ghaṭehi āharitvā pūritampi yāva kammavācāpariyosānā saṇṭhamānakaṁ[3] nimittupagaṁ, itaraṁ sandamānaṁ vā vuttaparicchedakālaṁ atiṭṭhantaṁ vā bhājanagataṁ vā na vaṭṭatīti.

Parisāsampattiyā yuttā nāma sabbantimena paricchedena catūhi bhikkhūhi sannipatitvā yāvatikā tasmiṁ gāmakhette baddhasīmaṁ vā nadisamuddajātassare vā anokkamitvā ṭhitā bhikkhū, te sabbe hatthapāse vā katvā chandaṁ vā āharitvā sammatā.

---

1. Ayagūthaṁ (Sī, Syā, Kaṁ), ayaguḷo (Vi-Ṭṭha 3. 319 piṭṭhe.)
2. Avalañjo (Sī), avalañjiyamāno (Syā)
3. Saṇṭhahanakaṁ (Sī)

Kammavācāsampattiyā yuttā nāma "suṇātu me bhante saṁgho, yāvatā samantā nimittā kittitā"ti-ādinā[1] nayena vuttāya parisuddhāya ñattidutiyakammavācāya sammatā. Evaṁ ekādasa vipattisīmāyo atikkamitvā tividhasampattiyuttā nimittena nimittaṁ sambandhitvā sammatā sīmā "baddhasīmā"ti veditabbā. **Khaṇḍasīmā samānasaṁvāsasīmā avippavāsasīmā**ti tassā yeva pabhedo.

Abaddhasīmā pana gāmasīmā, sattabbhantarasīmā, udakukkhepasīmāti tividhā. Tattha yāvatā ekaṁ gāmakkhettaṁ, ayaṁ **gāmasīmā** nāma. Agāmake araññe samantā sattabbhantarā **sattabbhantarasīmā** nāma. Tattha **agāmakaṁ** nāma **araññaṁ** viñjhāṭavi-ādīsu[2] vā samuddamajjhe vā macchabandhānaṁ agamanapathesu dīpakesu labbhati. **Samantā sattabbhantarā**ti majjhe ṭhitānaṁ sabbadisāsu sattabbhantarā vinibbedhena cuddasa honti. Tattha ekaṁ abbhantaraṁ aṭṭhavīsatihatthappamāṇaṁ hoti, ayañca sīmā parisāvasena vaḍḍhati, tasmā samantā parisāpariyantato paṭṭhāya abbhantaraparicchedo[3] kātabbo. Sace pana dve saṁghā visuṁ uposathaṁ karonti, dvinnaṁ sattabbhantarānaṁ antare aññamekaṁ sattabbhantaraṁ upacāratthāya ṭhapetabbaṁ. Yā pan'esā "sabbā bhikkhave nadī asīmā"ti-ādinā[4] nayena nadi-ādīnaṁ sīmabhāvaṁ paṭikkhipitvā puna "nadiyā vā bhikkhave samudde vā jātassare vā yaṁ majjhimassa purisassa samantā udakukkhepā, ayaṁ tattha samānasaṁvāsā ekūposathā"ti[4] vuttā ayaṁ **udakukkhepasīmā** nāma. Tattha yassā dhammikānaṁ rājūnaṁ kāle anvaḍḍhamāsaṁ anudasāhaṁ anupañcāhaṁ anatikkamitvā deve vassante valāhakesu vigatamattesu sotaṁ pacchijjati, ayaṁ nadisaṅkhyaṁ na gacchati. Yassā pana īdise suvuṭṭhikāle vassānassa catumāse sotaṁ na pacchijjati, yattha titthena vā atitthena vā Sikkhākaraṇīye āgatalakkhaṇena timaṇḍalaṁ paṭicchādetvā antaravāsakaṁ anukkhipitvā uttarantiyā bhikkhuniyā ekadvaṅgulamattampi antaravāsako temiyati, ( )[5] ayaṁ samuddaṁ vā pavisatu taḷākaṁ vā, pabhavato paṭṭhāya **nadī** nāma. **Samuddo** pākaṭo yeva. Yo pana kenaci khaṇitvā akato sayaṁjāto sobbho samantato āgatena

---

1. Vi 3. 144 piṭṭhe.
2. Vijjhāṭavi-ādīsu (Ka)
3. Sattabbhantaraparicchedo (Kaṁ)
4. Vi 3. 150 piṭṭhe.
5. (Ayaṁ nadisaṅkhyaṁ gacchati) Syā-Kaṁ-potthakesu dissati.

udakena pūrito tiṭṭhati, yattha nadiyaṁ vuttappakāre vassakāle udakaṁ santiṭṭhati, ayaṁ **jātassaro** nāma. Yopi nadiṁ vā samuddaṁ vā bhinditvā nikkhanta-udakena khato sobbho etaṁ lakkhaṇaṁ pāpuṇāti, ayampi **jātassaro** yeva.

Yaṁ majjhimassa purisassa samantā udakukkhepāti yaṁ ṭhānaṁ thāmamajjhimassa purisassa samantato udakukkhepena paricchinnaṁ, tattha yathā akkhadhuttā dāruguḷaṁ khipanti, evaṁ udakaṁ vā vālukaṁ vā hatthena gahetvā majjhimena purisena sabbathāmena khipitabbaṁ, tattha yattha evaṁ khittaṁ udakaṁ vā vālukaṁ vā patati, ayaṁ **udakukkhepo** nāma.

Ayaṁ tattha samānasaṁvāsā ekūposathāti ayaṁ tesu nadi-ādīsu udakukkhepaparicchinnā sīmā samānasaṁvāsā c'eva ekūposathā ca. Ayaṁ pana etesaṁ nadi-ādīnaṁ anto yeva labbhati, na bahi. Tasmā nadiyā vā jātassare vā yattakaṁ padesaṁ pakativassakāle catūsu māsesu udakaṁ ottharati, samudde yasmiṁ padese pakativīciyo ottharitvā[1] saṇṭhahanti, tato paṭṭhāya kappiyabhūmi, tattha ṭhatvā uposathādikammaṁ kātuṁ vaṭṭati. Dubbuṭṭhikāle vā gimhe vā nadijātassaresu sukkhesupi sā eva kappiyabhūmi. Sace pana sukkhe jātassare vāpiṁ vā khaṇanti, vappaṁ vā karonti, taṁ ṭhānaṁ gāmakkhettaṁ hoti. Yā pan'esā "kappiyabhūmī"ti vuttā, tato bahi udakukkhepasīmā na gacchati, anto yeva gacchati, tasmā tesaṁ anto parisāpariyantato paṭṭhāya samantā udakukkhepaparicchedo kātabbo. Sace pana dve saṁghā visuṁ visuṁ uposathādikammaṁ karonti, dvinnaṁ udakukkhepānaṁ antare añño eko udakukkhepo upacāratthāya ṭhapetabbo. Ayaṁ hi sattabbhantarasīmā ca udakukkhepasīmā ca bhikkhūnaṁ ṭhitokāsato paṭṭhāya labbhati, paricchedabbhantare hatthapāsaṁ vijahitvā ṭhitopi paricchedato bahi aññaṁ tattakaṁ yeva paricchedaṁ anatikkamitvā ṭhitopi kammaṁ kopeti. Idaṁ sabba-aṭṭhakathāsu[2] sanniṭṭhānaṁ. Evaṁ **abaddhasīmā** veditabbā. Iti imaṁ baddhasīmā'baddhasīmāvasena duvidhaṁ sīmaṁ sandhāy'etaṁ vuttaṁ "te ca kho hatthapāsaṁ avijahitvā ekasīmāyaṁ ṭhitā"ti. Tesu hi catūsu bhikkhūsu ekasīmāyaṁ hatthapāsaṁ avijahitvā

---

1. Otaritvā (Ka), osaritvā (Sī, Syā, Kaṁ) Vi-Ṭṭha 3. 336 piṭṭhe passitabbaṁ.
2. Vi-Ṭṭha 3. 334 piṭṭhe.

ṭhitesv'ev'etaṁ saṁghassa uposathakammaṁ pattakallaṁ nāma hoti, na itarathā. Yath'āha "anujānāmi bhikkhave catunnaṁ pātimokkhaṁ uddisitun"ti[1].

Sabhāgāpattiyo ca na vijjantīti ettha yaṁ sabbo saṁgho vikālabhojanādinā sabhāgavatthunā lahukāpattiṁ āpajjati, evarūpā vatthusabhāgā "sabhāgā"ti vuccati, vikālabhojanapaccayā āpannaṁ pana āpattisabhāgaṁ anatirittabhojanapaccayā āpannassa santike desetuṁ vaṭṭati. Sabhāgāpattiyā pana sati tehi bhikkhūhi eko bhikkhu sāmantā āvāsā sajjukaṁ pāhetabbo "gacch'āvuso, taṁ āpattiṁ paṭikaritvā āgaccha, mayaṁ te santike āpattiṁ paṭikarissāmā"ti. Evaṁ c'etaṁ labhetha, icc'etaṁ kusalaṁ, no ce labhetha, byattena bhikkhunā paṭibalena saṁgho ñāpetabbo "suṇātu me bhante saṁgho, ayaṁ sabbo saṁgho sabhāgaṁ āpattiṁ āpanno, yadā aññaṁ bhikkhuṁ suddhaṁ anāpattikaṁ passissati, tadā tassa santike taṁ āpattiṁ paṭikarissatī"ti[2] vatvā uposatho kātabbo. Sace pana vematiko hoti, "suṇātu me bhante saṁgho, ayaṁ sabbo saṁgho sabhāgāya āpattiyā vematiko, yadā nibbematiko bhavissati, tadā taṁ āpattiṁ paṭikarissatī"ti[2] vatvā uposatho kātabbo. Sace pan'ettha koci taṁ sabhāgaṁ āpattiṁ desetuṁ vaṭṭatīti maññamāno ekassa santike deseti, desitā sudesitā'va. Aññaṁ pana desanāpaccayā desako, paṭiggahaṇapaccayā paṭiggāhako cāti ubhopi dukkaṭaṁ āpajjanti, taṁ nānāvatthukaṁ hoti, tasmā aññamaññaṁ desetabbaṁ. Ettāvatā te dve[3] nirāpattikā honti, tesaṁ santike sesehi sabhāgāpattiyo desetabbā vā ārocetabbā vā. Sace te evaṁ akatvā uposathaṁ karonti, "pārisuddhiṁ āyasmanto ārocethā"ti-ādinā[4] nayena sāpattikassa uposathakaraṇe paññattaṁ dukkaṭaṁ āpajjanti. Sace sabbo saṁgho sabhāgāpattiyā sati vuttavidhiṁ akatvā uposathaṁ karoti, vuttanayen'eva sabbo saṁgho āpattiṁ āpajjati, tasmā sabhāgāpattiyā sati saṁghassa

1. Vi 3. 167 piṭṭhe.
2. Vi 3. 170 piṭṭhe.
3. Te (Sī, Syā), dve (Kaṁ)
4. Vi 3. 140 piṭṭhe.

pattakallaṁ nāma na hoti. Tena vuttaṁ "sabhāgāpattiyo ca na vijjantī"ti. Etāsu hi sabhāgāpattīsu avijjamānāsu visabhāgāpattīsu vijjamānāsupi pattakallaṁ hoti yeva.

Vajjanīyā ca puggalā tasmiṁ na hontīti "na bhikkhave sagahaṭṭhāya parisāya pātimokkhaṁ uddisitabbaṁ, yo uddiseyya āpatti dukkaṭassā"ti vacanato[1] gahaṭṭho, "na bhikkhave bhikkhuniyā nisinnaparisāya pātimokkhaṁ uddisitabban"ti-ādinā[2] nayena vuttā bhikkhunī, sikkhamānā, sāmaṇero, sāmaṇerī, sikkhāpaccakkhātako, antimavatthu-ajjhāpannako, āpattiyā adassane ukkhittako, āpattiyā appaṭikamme ukkhittako, pāpikāya diṭṭhiyā appaṭinissagge ukkhittako, paṇḍako, theyyasaṁvāsako, titthiyapakkantako, tiracchānagato, mātughātako, pitughātako, arahantaghātako, bhikkhunidūsako, saṁghabhedako, lohituppādako, ubhatobyañjanakoti ime vīsati cāti ekavīsati puggalā vajjanīyā nāma, te hatthapāsato bahikaraṇavasena vajjetabbā. Etesu hi tividhe ukkhittake sati uposathaṁ karonto saṁgho pācittiyaṁ āpajjati, sesesu dukkaṭaṁ. Ettha ca **tiracchānagato**ti yassa upasampadā paṭikkhittā, titthiyā gahaṭṭhen'eva saṅgahitā. Etepi hi vajjanīyā nāma. Evaṁ pattakallaṁ imehi catūhi aṅgehi saṅgahitanti veditabbaṁ.

Saṁgho uposathaṁ kareyyāti iminā ye te aparepi tayo uposathā saṁghe uposatho, gaṇe uposatho, puggale uposathoti evaṁ kārakavasena tayo uposathā vuttā, tesu itare dve paṭikkhipitvā saṁghe uposathameva dīpeti. **Pātimokkhaṁ uddiseyyā**ti iminā ye te aparepi tayo uposathā suttuddeso, pārisuddhi-uposatho, adhiṭṭhāna-uposathoti evaṁ kattabbākāravasena tayo uposathā vuttā, tesu itare dve paṭikkhipitvā suttuddesameva dīpeti. **Suttuddeso** nāma pātimokkhuddeso vuccati, so duvidho ovādapātimokkhuddeso ca āṇāpātimokkhuddeso ca. Tattha

---

1. Vi 3. 155 piṭṭhe. 2. Vi 3. 189 piṭṭhe.

"Khantī paramaṁ tapo titikkhā -pa-.
Sabbapāpassa akaraṇaṁ -pa-.
Anūpavādo anūpaghāto"ti-ādinā[1]

nayena vuttā tisso gāthāyo **ovādapātimokkhaṁ** nāma, taṁ Buddhā eva uddisanti, na sāvakā. "Suṇātu me bhante saṁgho"ti-ādinā[2] nayena vuttaṁ **āṇāpātimokkhaṁ** nāma, taṁ sāvakā eva uddisanti, na Buddhā. Idameva ca[3] imasmiṁ atthe "pātimokkhan"ti adhippetaṁ.

Ye pana itare dve uposathā, tesu **pārisuddhi-uposatho** tāva aññesañca santike, aññamaññañca ārocanavasena duvidho. Tattha yv'āyaṁ aññesaṁ santike karīyati, sopi pavāritānañca appavāritānañca santike karaṇavasena duvidho. Tattha mahāpavāraṇāya pavāritānaṁ santike pacchimikāya upagatena vā anupagatena vā chinnavassena vā cātumāsiniyaṁ pana pavāritānaṁ santike purimikāya upagatena vā anupagatena vā chinnavassena vā kāyasāmaggiṁ datvā "parisuddho ahaṁ bhante 'Parisuddho'ti maṁ dhārethā"ti[4] tikkhattuṁ vatvā kātabbo. Ṭhapetvā ca pana pavāraṇādivasaṁ aññasmiṁ kāle āvāsikehi uddiṭṭhamatte pātimokkhe avuṭṭhitāya vā ekaccāya vuṭṭhitāya vā sabbāya vā vuṭṭhitāya parisāya ye aññe samasamā vā thokatarā vā āgacchanti, tehi tesaṁ santike vuttanayen'eva pārisuddhi ārocetabbā. Yo pan'āyaṁ aññamaññaṁ ārocanavasena karīyati, so ñattiṁ ṭhapetvā ca aṭṭhapetvā ca karaṇavasena duvidho. Tattha yasmiṁ āvāse tayo bhikkhū viharanti, tesu uposathadivase sannipatitesu ekena bhikkhunā "suṇantu me āyasmantā ajj'uposatho cātuddaso"ti vā "pannaraso"ti vā vatvā "yadāyasmantānaṁ pattakallaṁ mayaṁ aññamaññaṁ pārisuddhi-uposathaṁ kareyyāmā"ti[4] ñattiyā ṭhapitāya therena bhikkhunā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā ukkuṭikaṁ nisīditvā añjaliṁ paggahetvā "parisuddho ahaṁ āvuso 'Parisuddho'ti maṁ dhārethā"ti[4] tikkhattuṁ vattabbaṁ. Itarehi "bhante"ti vatvā evameva vattabbaṁ. Evaṁ ñattiṁ ṭhapetvā kātabbo. Yattha pana dve bhikkhū viharanti,

---

1. Dī 2. 42; Khu 1. 41 piṭṭhesu.
2. Vi 3. 140 piṭṭhe.
3. Idameva (Sī, Syā, Kaṁ)
4. Vi 3. 167 piṭṭhe.

tatra ñattiṁ aṭṭhapetvā vuttanayen'eva pārisuddhi ārocetabbāti ayaṁ **pārisuddhi-uposatho.**

Sace pana eko'va bhikkhu hoti, sabbaṁ pubbakaraṇīyaṁ katvā aññesaṁ anāgamanaṁ ñatvā "ajja me uposatho cātuddaso"ti vā "pannaraso"ti vā vatvā "adhiṭṭhāmī"ti vattabbaṁ. Ayaṁ **adhiṭṭhānuposatho**ti evaṁ kattabbākāravasena tayo uposathāti veditabbā. Ettāvatā **nava uposathā** dīpitā honti. Tesu divasavasena pannarasiko, kārakavasena saṁghuposatho, kattabbākāravasena suttuddesoti evaṁ tilakkhaṇasampanno uposatho idha niddiṭṭhoti veditabbo. Tasmiṁ pavattamāne uposathaṁ akatvā tadahuposathe aññaṁ abhikkhukaṁ nānāsaṁvāsakehi vā sabhikkhukaṁ āvāsaṁ vā anāvāsaṁ vā vāsatthāya aññatra saṁghena, aññatra antarāyā gacchantassa dukkaṭaṁ hoti.

Kiṁ saṁghassa pubbakiccanti "saṁgho uposathaṁ kareyyā"ti evaṁ uposathakaraṇasambandhen'eva vuttassa saṁghassa uposathe kattabbe yaṁ taṁ "anujānāmi bhikkhave uposathāgāraṁ sammajjitun"ti-ādinā[1] nayena Pāḷiyaṁ āgataṁ, Aṭṭhakathāsu ca—

"Sammajjanī padīpo ca, udakaṁ āsanena ca,
Uposathassa etāni, '**Pubbakaraṇan**'ti vuccati.

Chandapārisuddhi-utukkhānaṁ, bhikkhugaṇanā ca ovādo,
Uposathassa etāni, '**Pubbakiccan**'ti vuccatī"ti[2].

evaṁ dvīhi nāmehi navavidhaṁ pubbakiccaṁ dassitaṁ, kiṁ taṁ katan?ti pucchati. Na hi taṁ akatvā uposathaṁ kātuṁ vaṭṭati, tasmā therena āṇattena agilānena bhikkhunā uposathāgāraṁ sammajjitabbaṁ, pānīyaṁ paribhojanīyaṁ upaṭṭhāpetabbaṁ, āsanaṁ paññāpetabbaṁ, padīpo kātabbo, akaronto dukkaṭaṁ āpajjati, theren'āpi patirūpaṁ ñatvā āṇāpetabbaṁ.

Chandapārisuddhīti ettha uposathakaraṇatthaṁ sannipatite saṁghe bahi uposathaṁ katvā āgatena sannipatitaṭṭhānaṁ gantvā kāyasāmaggiṁ

---

1. Vi 3. 158 piṭṭhe. 2. Vi-Ṭṭha 3. 344 piṭṭhe.

adentena chando dātabbo, yopi gilāno vā hoti kiccappasuto vā, ten'āpi pārisuddhiṁ dentena chandopi dātabbo. Kathaṁ dātabbo? Ekassa bhikkhuno santike "chandaṁ dammi, chandaṁ me hara, chandaṁ me ārocehī"ti[1] ayaṁ attho kāyena vā vācāya vā ubhayena vā viññāpetabbo, evaṁ dinno hoti chando. Akatūposathena pana gilānena vā kiccappasutena vā pārisuddhi dātabbā. Kathaṁ dātabbā? Ekassa bhikkhuno santike "pārisuddhiṁ dhammi, pārisuddhiṁ me hara, pārisuddhiṁ me ārocehī"ti[2] ayaṁ attho kāyena vā vācāya vā ubhayena vā viññāpetabbo, evaṁ dinnā hoti pārisuddhi, taṁ pana dentena chandopi dātabbo. Vuttañh'etaṁ Bhagavatā "anujānāmi bhikkhave tadahuposathe pārisuddhiṁ dentena chandampi dātuṁ, santi saṁghassa karaṇīyan"ti[3]. Tattha pārisuddhidānaṁ saṁghassapi attanopi uposathakaraṇaṁ sampādeti, na avasesaṁ saṁghakiccaṁ. Chandadānaṁ saṁghass'eva uposathakaraṇañca sesakiccañca sampādeti, attano pana uposatho akato yeva hoti. Tasmā pārisuddhiṁ dentena chandopi dātabbo. Pubbe vuttaṁ pana suddhikacchandaṁ vā imaṁ vā chandapārisuddhiṁ ekena bahūnampi āharituṁ vaṭṭati. Sace pana so antarāmagge aññaṁ bhikkhuṁ passitvā yesaṁ tena chando vā pārisuddhi vā gahitā, tesañca attano ca chandapārisuddhiṁ deti, tass'eva sā āgacchati, itarā pana **biḷālasaṅkhalikā chandapārisuddhi** nāma hoti, sā n'āgacchati. Tasmā sayameva sannipatitaṭṭhānaṁ gantvā ārocetabbaṁ. Sace pana sañcicca n'āroceti, dukkaṭaṁ āpajjati. Chandapārisuddhi pana tasmiṁ hatthapāsaṁ upagatamatte yeva āgatā hoti.

Utukkhānanti hemantādīnaṁ[4] utūnaṁ "ettakaṁ atikkantaṁ, ettakaṁ avasiṭṭhan"ti evaṁ utūnaṁ ācikkhanaṁ. **Bhikkhugaṇanā**ti "ettakā bhikkhū uposathagge sannipatitā"ti bhikkhūnaṁ gaṇanā. Idampi hi ubhayaṁ katvā'va uposatho kātabbo. **Ovādo**ti bhikkhunovādo. Na hi bhikkhunīhi yācitaṁ ovādaṁ anārocetvā uposathaṁ kātuṁ vaṭṭati. Bhikkhuniyo hi sve uposathoti āgantvā "ayaṁ uposatho cātuddaso pannaraso"ti pucchitvā puna uposathadivase āgantvā "bhikkhunisaṁgho ayya

1. Vi 3. 163 piṭṭhe.
2. Vi 3. 161 piṭṭhe.
3. Vi 3. 164 piṭṭhe.
4. Hemantādīnaṁ tiṇṇaṁ (Sī, Ka)

bhikkhusaṁghassa pāde vandati, ovādūpasaṅkamanañca yācati, labhatu kira ayya bhikkhunisaṁgho ovādūpasaṅkamanan"ti[1] evaṁ ovādaṁ yācanti, taṁ ṭhapetvā bālagilānagamiye añño sacepi āraññiko hoti, apaṭiggahetuṁ na labhati. Tasmā yena so paṭiggahito, tena bhikkhunā uposathagge pātimokkhuddesako bhikkhu evaṁ vattabbo "bhikkhunisaṁgho bhante bhikkhusaṁghassa pāde vandati, ovādūpasaṅkamanañca yācati, labhatu kira bhante bhikkhunisaṁgho ovādūpasaṅkamanan"ti. Pātimokkhuddesakena vattabbaṁ "atthi koci bhikkhu bhikkhunovādako sammato"ti. Sace hoti koci bhikkhu bhikkhunovādako sammato, tato tena so vattabbo "itthannāmo bhikkhu bhikkhunovādako sammato, taṁ bhikkhunisaṁgho upasaṅkamatū"ti[2]. Sace n'atthi, tato tena pucchitabbaṁ "ko āyasmā ussahati bhikkhuniyo ovaditun"ti. Sace koci ussahati, sopi ca aṭṭhahi aṅgehi samannāgato, taṁ tatth'eva sammannitvā ovādapaṭiggāhako vattabbo "itthannāmo bhikkhu bhikkhunovādako sammato, taṁ bhikkhunisaṁgho upasaṅkamatū"ti[3]. Sace pana koci na ussahati, pātimokkhuddesakena vattabbaṁ "n'atthi koci bhikkhu bhikkhunovādako sammato, pāsādikena bhikkhunisaṁgho sampādetū"ti[3]. Ettāvatā hi sikkhattayasaṅgahitaṁ sakalaṁ sāsanaṁ ārocitaṁ hoti. Tena bhikkhunā "sādhū"ti sampaṭicchitvā pāṭipadadivase bhikkhunīnaṁ ārocetabbaṁ.

Bhikkhunisaṁghen'āpi tā bhikkhuniyo pesetabbā "gacchatha ayyā, pucchatha 'kiṁ ayya labhati bhikkhunisaṁgho ovādūpasaṅkamanan"ti. Tāhi "sādhu ayye"ti sampaṭicchitvā taṁ bhikkhuṁ upasaṅkamitvā evaṁ vattabbaṁ "kiṁ ayya labhati bhikkhunisaṁgho ovādūpasaṅkamanan"ti. Tena vattabbaṁ "n'atthi koci bhikkhu bhikkhunovādako sammato, pāsādikena bhikkhunisaṁgho sampādetū"ti[3]. Tāhi "sādhu ayyā"ti sampaṭicchitabbaṁ. Idañca ekato āgatānaṁ dvinnaṁ tiṇṇaṁ vā vasena vuttaṁ. Tāsu pana ekāya bhikkhuniyā vattabbañc'eva sampaṭicchitabbañca, itarā tassā sahāyikā. Sace pana bhikkhusaṁgho vā bhikkhunisaṁgho vā na pūrati, ubhayatopi vā gaṇamattameva puggalamattaṁ vā hoti.

---

1. Vi 4. 455 piṭṭhe. 2. Vi 4. 455, 456 piṭṭhesu. 3. Vi 4. 456 piṭṭhe.

Tatr’āyaṁ vacanakkamo “bhikkhuniyo ayya bhikkhusaṁghassa pāde vandanti, ovādūpasaṅkamanañca yācanti, labhantu kira ayya bhikkhuniyo ovādūpasaṅkamanan”ti, “ahaṁ ayya bhikkhusaṁghassa pāde vandāmi, ovādūpasaṅkamanañca yācāmi, labhām’ahaṁ ayya ovādūpasaṅkamanan”ti, “bhikkhunisaṁgho ayyā ayyānaṁ pāde vandati, ovādūpasaṅkamanañca yācati, labhatu kira ayyā bhikkhunisaṁgho ovādūpasaṅkamanan”ti. “Bhikkhuniyo ayyā ayyānaṁ pāde vandanti, ovādūpasaṅkamanañca yācanti, labhantu kira ayyā bhikkhuniyo ovādūpasaṅkamanan”ti, “ahaṁ ayyā ayyānaṁ pāde vandāmi, ovādūpasaṅkamanañca yācāmi, labhām’ahaṁ ayyā ovādūpasaṅkamanan”ti, “bhikkhunisaṁgho ayya ayyassa pāde vandati, ovādūpasaṅkamanañca yācati, labhatu kira ayya bhikkhunisaṁgho ovādūpasaṅkamanan”ti. “Bhikkhuniyo ayya ayyassa pāde vandanti, ovādūpasaṅkamanañca yācanti, labhantu kira ayya bhikkhuniyo ovādūpasaṅkamanan”ti, “ahaṁ ayya ayyassa pāde vandāmi, ovādūpasaṅkamanañca yācāmi, labhām’ahaṁ ayya ovādūpasaṅkamanan”ti. Ten’āpi bhikkhunā uposathakāle evaṁ vattabbaṁ “bhikkhuniyo bhante bhikkhusaṁghassa pāde vandanti, ovādūpasaṅkamanañca yācanti, labhantu kira bhante bhikkhuniyo ovādūpasaṅkamanan”ti, “bhikkhunī bhante bhikkhusaṁghassa pāde vandati, ovādūpasaṅkamanañca yācati, labhatu kira bhante bhikkhunī ovādūpasaṅkamanan”ti. “Bhikkhunisaṁgho bhante, bhikkhuniyo bhante, bhikkhunī bhante āyasmantānaṁ pāde vandati, vandanti, vandati, ovādūpasaṅkamanañca yācati, yācanti, yācati, labhatu kira bhante bhikkhunisaṁgho, labhantu kira bhante bhikkhuniyo, labhatu kira bhante bhikkhunī ovādūpasaṅkamanan”ti. Uposathaggepi pātimokkhuddesakena vā ñattiṭṭhapakena vā itarena vā bhikkhunā sace sammato bhikkhu atthi, purimanayen’eva “taṁ bhikkhunisaṁgho, taṁ bhikkhuniyo, taṁ bhikkhunī upasaṅkamatu, upasaṅkamantu, upasaṅkamatū”ti vattabbaṁ. Sace n’atthi, “pāsādikena bhikkhunisaṁgho, bhikkhuniyo, bhikkhunī sampādetu, sampādentu, sampādetū”ti vattabbaṁ. Ovādappaṭiggāhakena pāṭipade taṁ paccāharitvā tath’eva vattabbaṁ. Ayamettha saṅkhepavinicchayo. Evaṁ bhikkhunīhi yācitaṁ ovādaṁ ārocetvā uposatho kātabbo. Tena vuttaṁ—

"Chandapārisuddhi-utukkhānaṁ, bhikkhugaṇanā ca ovādo,
Uposathassa etāni, 'pubbakiccan'ti vuccatī"ti.

Pārisuddhiṁ āyasmanto ārocethāti attano parisuddhabhāvaṁ ārocetha, "pātimokkhaṁ uddisissāmī"ti idaṁ pārisuddhi-ārocanassa kāraṇavacanaṁ. "Na ca bhikkhave sāpattikena[1] pātimokkhaṁ sotabbaṁ, yo suṇeyya āpatti dukkaṭassā"ti hi vacanato[2] aparisuddhehi pātimokkhaṁ sotuṁ na vaṭṭati. Tena vuttaṁ "pārisuddhiṁ āyasmanto ārocetha, pātimokkhaṁ uddisissāmī"ti. Ettha siyā "saṁgho uposathaṁ kareyya, pātimokkhaṁ uddiseyyā"ti[3] vuttattā idh'āpi "pātimokkhaṁ uddisissatī"ti vattabbaṁ, evañhi sati pubben'āparaṁ sandhiyatīti. Vuccate, vacanamattamev'etaṁ na sandhiyati, lakkhaṇato pana sameti. saṁghassa sāmaggiyā, gaṇassa sāmaggiyā, puggalassa uddesā saṁghassa uddiṭṭhaṁ hoti pātimokkhanti idañh'ettha lakkhaṇaṁ, tasmā "pātimokkhaṁ uddisissāmī"ti idamev'ettha vattabbaṁ.

Taṁ sabb'eva santā sādhukaṁ suṇoma manasi karomāti **tan**ti pātimokkhaṁ. **Sabb'eva santā**ti yāvatikā tassā parisāya therā ca navā ca majjhimā ca. **Sādhukaṁ suṇomā**ti aṭṭhiṁ katvā manasi karitvā sotadvāravasena sabbacetasā samannāharāma. **Manasi karomā**ti ekaggacittā hutvā citte ṭhapeyyāma. Ettha ca kiñcāpi "pātimokkhaṁ uddisissāmī"ti vuttattā "suṇotha manasi karothā"ti vattuṁ yuttaṁ viya dissati, "saṁgho uposathaṁ kareyyā"ti iminā pana na sameti. Samaggassa hi saṁghass'etaṁ uposathakaraṇaṁ, pātimokkhuddesako ca saṁghapariyāpanno'va, icc'assa saṁghapariyāpannattā "suṇoma manasi karomā"ti idameva vattuṁ yuttaṁ.

Idāni yaṁ vuttaṁ "pārisuddhiṁ āyasmanto ārocethā"ti, tattha yathā parisuddhi-ārocanaṁ hoti, taṁ dassetuṁ **yassa siyā āpatti, so āvikareyyā**ti āha. Tattha **yassa siyā**ti yassa channaṁ ākārānaṁ aññatarena[4] āpann'āpatti bhaveyya. Āpattiṁ

---

1. Sāpattikena bhikkhunā (Ka)
2. Vi 4. 424 piṭṭhe.
3. Vi 3. 140 piṭṭhe.
4. Aññatarena ākārena (Sī)

hi āpajjanto alajjitā, aññāṇatā, kukkuccappakatatā, akappiye kappiyasaññitā, kappiye akappiyasaññitā, satisammosāti imehi[1] chahākārehi āpajjati.

Kathaṁ **alajjitāya** āpajjati? Akappiyabhāvaṁ jānanto yeva madditvā vītikkamaṁ karoti.

Vuttampi c'etaṁ—

"Sañcicca āpattiṁ āpajjati, āpattiṁ parigūhati,
Agatigamanañca gacchati, ediso vuccati alajjipuggalo"ti[2].

Kathaṁ **aññāṇatāya** āpajjati? Aññāṇapuggalo hi mando momūho kattabbākattabbaṁ ajānanto akattabbaṁ karoti, kattabbaṁ virādheti. Evaṁ aññāṇatāya āpajjati.

Kathaṁ **kukkuccappakatatāya** āpajjati? Kappiyākappiyaṁ nissāya kukkucce uppanne vinayadharaṁ pucchitvā kappiyaṁ ce, kattabbaṁ siyā, akappiyaṁ ce, na kattabbaṁ, ayaṁ pana "vaṭṭatī"ti madditvā vītikkamati yeva. Evaṁ kukkuccappakatatāya āpajjati.

Kathaṁ **akappiye kappiyasaññitāya** āpajjati? Acchamaṁsaṁ "sūkaramaṁsan"ti khādati, vikāle kālasaññāya[3] bhuñjati. Evaṁ akappiye kappiyasaññitāya āpajjati.

Kathaṁ **kappiye akappiyasaññitāya** āpajjati? Sūkaramaṁsaṁ "acchamaṁsan"ti khādati, kāle vikālasaññāya bhuñjati. Evaṁ kappiye akappiyasaññitāya āpajjati.

Kathaṁ **satisammosā** āpajjati? Sahaseyyacīvaravippavāsādīni satisammosā āpajjati. Iti imesaṁ channaṁ ākārānaṁ aññatarena ākārena āpannā yassa siyā sattannaṁ āpattikkhandhānaṁ aññatarā āpatti therassa vā navassa vā majjhimassa vāti attho.

So āvikareyyāti so taṁ āpattiṁ desetu vā pakāsetu vāti vuttaṁ hoti. **Asantiyā āpattiyā**ti yassa pana evaṁ anāpannā vā

1. Vi 5. 184 piṭṭhe. 2. Vi 5. 279 piṭṭhe.
3. Kālasaññitāya (Syā, Kaṁ), Vi-Ṭṭha 3. 142 piṭṭhe pana passitabbaṁ.

āpattiṁ āpajjitvā ca pana vuṭṭhitā vā desitā vā ārocitā vā āpatti, tassa sā āpatti asantī nāma hoti, evaṁ asantiyā āpattiyā tuṇhī bhavitabbaṁ. **Tuṇhībhāvena kho pan'āyasmante "parisuddhā"ti vedissāmī**ti tuṇhībhāven'āpi hi kāraṇena ahaṁ āyasmante "parisuddhā"icc'eva jānissāmīti. **Yathā kho pana paccekapuṭṭhassa veyyākaraṇaṁ hotī**ti yathā eken'eko puṭṭho byākareyya, yathā eken'eko paccekapuṭṭho "maṁ esa pucchatī"ti ñatvā byākareyyāti vuttaṁ hoti.

Evamevaṁ[1] **evarūpāya parisāya yāvatatiyaṁ anusāvitaṁ hotī**ti ettha ekacce tāva ācariyā evaṁ vadanti "evamevaṁ imissāya bhikkhuparisāya yadetaṁ 'yassa siyā āpatti, so āvikareyya, asantiyā āpattiyā tuṇhī bhavitabbaṁ, tuṇhībhāvena kho panāyasmante parisuddhāti vedissāmī'ti tikkhattuṁ anusāvitaṁ, taṁ ekamekena 'maṁ esa pucchatī'ti evaṁ jānitabbaṁ hotīti attho"ti. Taṁ na yujjati, kasmā? Atthabyañjanabhedato. Anussāvanaṁ hi nāma atthato ca byañjanato ca abhinnaṁ hoti "dutiyampi etamatthaṁ vadāmī"ti-ādīsu[2] viya. "Yassa siyā"ti-ādivacanattayaṁ pana atthatopi byañjanatopi bhinnaṁ, ten'assa anussāvanattayaṁ na yujjati. Yadi c'etaṁ yāvatatiyānussāvanaṁ siyā, Nidānuddese aniṭṭhitepi āpatti siyā. Na ca yuttaṁ anāpattikkhette āpattiṁ āpajjituṁ.

Apare "anusāvitan"tipadassa anusāvetabbanti atthaṁ vikappetvā "yāvatatiyan"ti idaṁ upari uddesāvasāne "kacci'ttha parisuddhā -pa- tatiyampi pucchāmī"ti etaṁ sandhāya vuttanti āhu. Tampi na yujjati, kasmā? Thayuttīnaṁ abhāvato. Idaṁ hi padaṁ keci "anusāvitan"ti sajjhāyanti, keci "anusāvetan"ti, taṁ ubhayaṁ vāpi atītakālameva dīpeti, na anāgataṁ. Yadi c'assa ayaṁ attho siyā, "anusāvitaṁ hessatī"ti vadeyya, evaṁ tāva atthābhāvato na yujjati. Yadi c'etaṁ uddesāvasāne vacanaṁ sandhāya vuttaṁ siyā, "na āvikarissāmī"ti cittaṁ uppādentassa Nidāne samattepi vuttamusāvādo na siyā, kasmā? "Yāvatatiyaṁ anussāviyamāne"tivacanato[3] "yāvatatiyan"ti idaṁ

1. Evameva (Ka) 2. Vi 3. 72; Vi 4. 4 piṭṭhādīsu. 3. Vi 3. 141 piṭṭhe.

vacanameva niratthakaṁ siyā. Kasmā? Nidānuddese yāvatatiyānussāvanassa abhāvatoti evaṁ yutti-abhāvato tampi na yujjati. "Yāvatatiyaṁ anusāvitaṁ hotī"ti idaṁ pana lakkhaṇavacanamattaṁ, tena imamatthaṁ dasseti—idaṁ pātimokkhaṁ nāma yāvatatiyaṁ anussāviyati, tasmiṁ yāvatatiyaṁ anussāviyamāne yo saramāno santiṁ āpattiṁ n'āvikaroti, tassa yāvatatiyānussāvanāvasāne sampajānamusāvādo hotīti.

Tadetaṁ yathā anusāvitaṁ yāvatatiyaṁ anusāvitaṁ nāma hoti, taṁ dassetuṁ **tatth'āyasmante pucchāmī**ti-ādi vuttaṁ. Taṁ pan'etaṁ pārājikādīnaṁ avasāne dissati, na nidānāvasāne. Kiñcāpi na dissati, atha kho uddesakāle "āvikatā hi'ssa phāsu hotī"ti vatvā "uddiṭṭhaṁ kho āyasmanto nidānaṁ, tatth'āyasmante pucchāmī"ti-ādinā nayena vattabbameva. Evaṁ hi nidānaṁ su-uddiṭṭhaṁ hoti, aññathā du-uddiṭṭhaṁ. Imameva ca atthaṁ sandhāya Uposathakkhandhake vuttaṁ "yāvatatiyaṁ anusāvitaṁ hotīti sakimpi anusāvitaṁ hoti, dutiyampi anusāvitaṁ hoti, tatiyampi anusāvitaṁ hotī"ti[1]. Ayamettha ācariyaparamparābhato vinicchayo.

Yo pana bhikkhu -pa- sampajānamusāvād'assa hotīti sampajānamusāvādo assa hoti, ten'assa dukkaṭāpatti hoti. Sā ca kho pana na musāvādalakkhaṇena, "sampajānamusāvāde kiṁ hoti? Dukkaṭaṁ hotī"ti iminā[2] pana Bhagavato vacanena vacīdvāre akiriyasamuṭṭhānāpatti hotīti veditabbo.

Vuttampi c'etaṁ—

"Anālapanto manujena kenaci,
Vācāgiraṁ no ca pare bhaṇeyya.
Āpajjeyya vācasikaṁ, na kāyikaṁ,
Pañhāmesā kusalehi cintitā"ti[3].

---

1. Vi 3. 141 piṭṭhe. 2. Vi 3. 142 piṭṭhe. 3. Vi 5. 374 piṭṭhe.

Antarāyikoti vippaṭisāravatthutāya pāmojjādisambhavaṁ nivāretvā paṭhamajjhānādīnaṁ adhigamāya antarāyaṁ karoti[1]. **Tasmā**ti yasmā ayaṁ anāvikaraṇasaṅkhāto sampajānamusāvādo antarāyiko hoti, tasmā. **Saramānenā**ti attani santiṁ āpattiṁ jānantena. **Visuddhāpekkhenā**ti vuṭṭhātukāmena visujjhitukāmena. **Santī āpattī**ti āpajjitvā avuṭṭhitā āpatti. **Āvikātabbā**ti saṁghamajjhe vā gaṇamajjhe vā ekapuggale vā pakāsetabbā, antamaso anantarass'āpi bhikkhuno "ahaṁ āvuso itthannāmaṁ āpattiṁ āpanno, ito vuṭṭhahitvā taṁ āpattiṁ paṭikarissāmī"ti[2] vattabbaṁ. Sacepi vematiko hoti, "ahaṁ āvuso itthannāmāya āpattiyā vematiko, yadā nibbematiko bhavissāmi, tadā taṁ āpattiṁ paṭikarissāmī"ti[2] vattabbaṁ. **Āvikatā hi'ssa phāsu hotī**ti ettha **āvikatā**ti kāvikatāya, pakāsitāyāti attho. Alajjitāti-ādīsu[3] viya hi idampi karaṇatthe paccattavacanaṁ. **Hī**ti nipātamattaṁ. **Assā**ti etassa bhikkhuno. **Phāsu hotī**ti paṭhamajjhānādīnaṁ adhigamāya phāsu hoti, avippaṭisāramūlakānaṁ pāmojjādīnaṁ vasena sukhappaṭipadā sampajjatīti attho.

Iti Kaṅkhāvitaraṇiyā pātimokkhavaṇṇanāya

Nidānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Antarāya karo (Sī-Ka) 2. Vi 3. 169 piṭṭhe. 3. Vi 5. 184 piṭṭhe.

Pārājikakaṇḍa

Idāni yadetaṁ nidānānantaraṁ **Tatr'ime cattāro**ti-ādi Pārājikakaṇḍaṁ. Tattha **tatrāti** tasmiṁ "pātimokkhaṁ uddisissāmī"ti evaṁ vutte pātimokkhe. **Ime**ti idāni vattabbānaṁ abhimukhīkaraṇaṁ. **Cattāro**ti gaṇanaparicchedo. **Pārājikā**ti evaṁnāmakā. **Dhammā**ti āpattiyo. **Uddesaṁ āgacchantī**ti sarūpena uddisitabbataṁ āgacchanti, na nidāne viya "yassa siyā āpattī"ti sādhāraṇavacanamattena.

1. Paṭhamapārājikavaṇṇanā

Yo panāti rassadīghādinā liṅgādibhedena yo koci. **Bhikkhū**ti ehibhikkhu-upasampadā saraṇagamanūpasampadā ovādappaṭiggahaṇūpasampadā pañhābyākaraṇūpasampadā aṭṭhagarudhammappaṭiggahaṇūpasampadā dūtenūpasampadā aṭṭhavācikūpasampadā ñatticatutthakammūpasampadāti imāsu aṭṭhasu upasampadāsu ñatticatutthena upasampadākammena akuppena ṭhānārahena upasampanno. Tassa pana kammassa vatthuñatti-anussāvanasīmāparisāsampattivasena akuppatā veditabbā.

Tattha **vatthū**ti upasampadāpekkho puggalo, so ṭhapetvā ūnavīsativassaṁ antimavatthu-ajjhāpannapubbaṁ, paṇḍakādayo ca ekādasa abhabbapuggale veditabbo. Tattha **ūnavīsativasso** nāma paṭisandhiggahaṇato paṭṭhāya aparipuṇṇavīsativasso. **Antimavatthu-ajjhāpannapubbo** nāma catunnaṁ pārājikānaṁ aññataraṁ ajjhāpannapubbo. **Paṇḍakā**dayo vajjanīyapuggalakathāyaṁ vuttā. Tesu āsittapaṇḍakañca usūyapaṇḍakañca ṭhapetvā opakkamikapaṇḍako napuṁsakapaṇḍato paṇḍakabhāvapakkhe ṭhito pakkhapaṇḍako ca idha adhippeto.

Theyyasaṁvāsako pana tividho liṅgatthenako saṁvāsatthenako ubhayatthenakoti. Tattha yo sayaṁ pabbajitvā na bhikkhuvassāni gaṇeti, na yathāvuḍḍhaṁ bhikkhūnaṁ vā sāmaṇerānaṁ vā vandanaṁ sādiyati, na āsanena paṭibāhati, na uposathādīsu sandissati, ayaṁ asuddhacittatāya liṅgamattass'eva thenitattā **liṅgatthenako** nāma. Yo pana bhikkhūhi pabbajito sāmaṇero samāno kāsāyāni apanetvā tesu

sa-ussāho'va methunaṁ dhammaṁ paṭisevitvā puna nivāsetvā sāmaṇerabhāvaṁ paṭijānāti, ayaṁ bhikkhūhi dinnaliṅgassa apariccattattā na liṅgatthenako, na liṅgānurūpassa saṁvāsassa sāditattā n'āpi saṁvāsatthenako[1]. Antimavatthu-ajjhāpannakepi es'eva nayo. Yo ca kho sāmaṇero samāno videsaṁ gantvā bhikkhuvassāni gaṇeti, yathāvuḍḍhaṁ vandanaṁ sādiyati, āsanena paṭibāhati, uposathādīsu sandissati, ayaṁ saṁvāsamattass'eva thenitattā **saṁvāsatthenako** nāma. Bhikkhuvassagaṇanādiko hi sabbopi kiriyabhedo imasmiṁ atthe "saṁvāso"ti veditabbo. Sikkhaṁ paccakkhāya "na maṁ koci jānātī"ti puna evaṁ paṭipajjantepi es'eva nayo. Yo pana sayaṁ pabbajitvā vihāraṁ gantvā yathāvuḍḍhaṁ vandanaṁ sādiyati, āsanena paṭibāhati, bhikkhuvassāni gaṇeti, uposathādīsu sandissati, ayaṁ liṅgassa c'eva saṁvāsassa ca thenitattā **ubhayatthenako** nāma. Dhuranikkhepavasena kāsāyāni apanetvā antimavatthuṁ ajjhāpajjitvā puna tāni acchādetvā evaṁ paṭipajjantepi es'eva nayo. Ayaṁ tividhopi theyyasaṁvāsako idha adhippeto. Ṭhapetvā pana imaṁ tividhaṁ

"Rājadubbhikkhakantāra-rogaverībhayena vā.
Cīvarāharaṇatthaṁ vā, liṅgaṁ ādiyat'īdha yo.
Saṁvāsaṁ n'ādhivāseti, yāva so suddhamānaso.
Theyyasaṁvāsako nāma, tāva esa na vuccatī"ti[2].

Yo pana upasampanno titthiyabhāvaṁ patthayamāno sayaṁ vā kusacīrādikaṁ titthiyaliṅgaṁ ādiyati, tesaṁ vā santike pabbajati, naggo vā hutvā ājīvakānaṁ santikaṁ gantvā tesaṁ vatāni[3] ādiyati, ayaṁ **titthiyapakkantako** nāma. Ṭhapetvā pana manussajātikaṁ avaseso sabbopi **tiracchānagato** nāma. Yena manussajātikā janetti sayampi manussabhūten'eva sañcicca jīvitā voropitā, ayaṁ **mātughātako** nāma. **Pitughātake**pi es'eva nayo. Yena antamaso gihiliṅge ṭhitopi manussajātiko khīṇāsavo sañcicca jīvitā voropito, ayaṁ **arahantaghātako** nāma. Yo pana pakatattaṁ bhikkhuniṁ tiṇṇaṁ maggānaṁ

1. Na saṁvāsatthenako nāma (Syā, Kaṁ)
2. Vi-Ṭṭha 3. 299 piṭṭhe.
3. Vattāni (Syā, Kaṁ)

aññatarasmiṁ magge dūseti, ayaṁ **bhikkhunidūsako** nāma. Yo Devadatto viya sāsanaṁ uddhammaṁ ubbinayaṁ katvā catunnaṁ kammānaṁ aññataravasena saṁghaṁ bhindati, ayaṁ **saṁghabhedako** nāma. Yo Devadatto viya duṭṭhacittena vadhakacittena Tathāgatassa jīvamānakasarīre khuddakamakkhikāya pivanamattampi lohitaṁ uppādeti, ayaṁ **lohituppādako** nāma. Yassa itthinimittuppādanakammato ca purisanimittuppādanakammato ca ubhato duvidhampi byañjanaṁ atthi, ayaṁ **ubhatobyañjanako** nāma. Iti ime terasa puggalā upasampadāya avatthū. Ime pana ṭhapetvā aññasmiṁ upasampadāpekkhe sati upasampadākammaṁ vatthusampattivasena akuppaṁ hoti.

Kathaṁ **ñattisampattivasena** akuppaṁ hoti? Vatthusaṁghapuggalañattīnaṁ aparāmasanāni, pacchā ñattiṭṭhapanañcāti ime tāva pañca ñattidosā. Tattha "ayaṁ itthannāmo"ti upasampadāpekkhassa akittanaṁ **vatthu-aparāmasanaṁ** nāma. "Suṇātu me bhante saṁgho"ti ettha "suṇātu me bhante"ti vatvā "saṁgho"ti abhaṇanaṁ **saṁgha-aparāmasanaṁ** nāma. "Itthannāmassa upasampadāpekkho"ti upajjhāyassa akittanaṁ **puggala-aparāmasanaṁ** nāma. Sabbena sabbaṁ ñattiyā anuccāraṇaṁ **ñatti-aparāmasanaṁ** nāma. Paṭhamaṁ kammavācaṁ niṭṭhāpetvā "esā ñattī"ti vatvā "khamati saṁghassā"ti evaṁ ñattikittanaṁ **pacchā ñattiṭṭhapanaṁ** nāma. Iti imehi dosehi vimuttāya ñattiyā sampannaṁ ñattisampattivasena akuppaṁ hoti.

Anussāvanavasena akuppatāyapi vatthusaṁghapuggalānaṁ aparāmasanāni, sāvanāya hāpanaṁ, akāle sāvananti ime pañca anussāvanadosā. Tattha vatthādīnaṁ aparāmasanāni ñattiyaṁ vuttasadisān'eva. Tīsu pana anussāvanāsu yattha katthaci etesaṁ aparāmasanaṁ aparāmasanameva. Sabbena sabbaṁ pana kammavācaṁ avatvā catukkhattuṁ ñattikittanameva, atha vā pana kammavācābbhantare akkharassa vā padassa vā anuccāraṇaṁ vā duruccāraṇaṁ vā **sāvanāya hāpanaṁ** nāma. Sāvanāya anokāse paṭhamaṁ ñattiṁ aṭṭhapetvā anussāvanakaraṇaṁ **akāle sāvanaṁ** nāma. Iti imehi dosehi vimuttāya anussāvanāya sampannaṁ anussāvanasampattivasena akuppaṁ hoti.

Pubbe vuttaṁ vipattisīmālakkhaṇaṁ samatikkantāya pana simāya kataṁ **sīmāsampattivasena** akuppaṁ hoti. Yāvatikā bhikkhū kammappattā,

tesaṁ anāgamanaṁ, chandārahānaṁ chandassa anāharaṇaṁ, sammukhībhūtānaṁ paṭikkosananti ime pana tayo parisādosā, tehi vimuttāya parisāya kataṁ **parisāsampattivasena** akuppaṁ hoti. Kāraṇārahattā pana Satthu sāsanārahattā **ṭhānārahaṁ** nāma hoti. Iti yo iminā evaṁ akuppena ṭhānārahena ñatticatutthena upasampadākammena upasampanno, ayaṁ idha "bhikkhū"ti adhippeto. Paṇṇattivajjesu pana aññepi saṅgahaṁ gacchanti.

Bhikkhūnaṁ sikkhāsājīvasamāpannoti yā bhikkhūnaṁ adhisīlasaṅkhātā sikkhā, tañca, yattha c'ete saha jīvanti, ekajīvikā sabhāgavuttino honti, taṁ Bhagavatā paññattaṁ sikkhāpadasaṅkhātaṁ sājīvañca, tattha sikkhanabhāvena samāpannoti bhikkhūnaṁ sikkhāsājīvasamāpanno. (**Samāpanno**ti)[1] sikkhañca paripūrento sājīvañca avītikkamanto hutvā tadubhayaṁ upagatoti attho. **Sikkhaṁ apaccakkhāya dubbalyaṁ anāvikatvā**ti yaṁ sikkhaṁ samāpanno, taṁ apaṭikkhipitvā, yañca sājīvaṁ samāpanno, tasmiṁ dubbalabhāvaṁ appakāsetvā. Tattha cittakhettakālapayogapuggalavijānanavasena sikkhāya paccakkhānaṁ ñatvā tadabhāvena apaccakkhānaṁ veditabbaṁ. Kathaṁ? Upasampannabhāvato cavitukāmatācitten'eva hi sikkhāpaccakkhānaṁ hoti, na davā vā ravā vā bhaṇantassa. Evaṁ **cittavasena** sikkhāpaccakkhānaṁ hoti, na tadabhāvena. Tathā "buddhaṁ paccakkhāmi, dhammaṁ paccakkhāmi, saṁghaṁ paccakkhāmi, sikkhaṁ, vinayaṁ, pātimokkhaṁ, uddesaṁ, upajjhāyaṁ, ācariyaṁ, saddhivihārikaṁ, antevāsikaṁ, samānupajjhāyakaṁ, samānācariyakaṁ, sabrahmacāriṁ paccakkhāmī"ti[2] evaṁ vuttānaṁ Buddhādīnaṁ cuddasannaṁ, "gihīti maṁ dhārehi, upāsako, ārāmiko, sāmaṇero, titthiyo, titthiyasāvako, asamaṇo, 'asakyaputtiyo'ti maṁ dhārehī"ti[2] evaṁ vuttānaṁ gihi-ādīnaṁ aṭṭhannañcāti imesaṁ dvāvīsatiyā khettapadānaṁ yassa kassaci savevacanassa vasena tesu yaṁkiñci vattukāmassa yaṁkiñci vadato sikkhāpaccakkhānaṁ hoti, na rukkhādīnaṁ aññatarassa nāmaṁ gahetvā paccācikkhantassa. Evaṁ **khettavasena** paccakkhānaṁ hoti, na tadabhāvena.

Tattha yadetaṁ "paccakkhāmī"ti ca, "maṁ dhārehī"ti[2] ca vuttaṁ vattamānakālavacanaṁ, yāni ca "alaṁ me Buddhena, Kiṁ nu me Buddhena? Na mam'attho

---

1. ( ) Etthantare Pāḷi Sīhaḷa-potthake n'atthi.
2. Vi 1. 32 piṭṭhe.

Buddhena, Sumutt'āhaṁ Buddhenā''ti-ādinā[1] nayena ākhyātavasena kālaṁ anāmasitvā purimehi cuddasahi padehi saddhiṁ yojetvā vuttāni "alaṁ me''ti-ādīni cattāri padāni, tesaṁ yeva ca savevacanānaṁ vasena paccakkhānaṁ hoti, na "paccakkhāsin''ti vā "paccakkhissan''ti vā "maṁ dhāresī''ti vā "maṁ dhāressatī''ti vā "yaṁ nūn'āhaṁ paccakkheyyan''ti vāti-ādīni[2] atītānāgataparikappavacanāni bhaṇantassa. Evaṁ vattamāna**kālavasena** c'eva anāmaṭṭha**kālavasena** ca paccakkhānaṁ hoti, na tadabhāvena.

Payogo pana duvidho kāyiko ca vācasiko ca. Tattha "buddhaṁ paccakkhāmī''ti-ādinā[1] nayena yāya kāyaci bhāsāya vacībhedaṁ katvā vācasikappayogen'eva paccakkhānaṁ hoti, na akkharalikhanaṁ vā hatthamuddādidassanaṁ vā kāyappayogaṁ karontassa. Evaṁ vācasikappayogen'eva paccakkhānaṁ hoti, na tadabhāvena.

Puggalo pana duvidho—yo ca paccakkhāti, yassa ca paccakkhāti. Tattha yo paccakkhāti, so sace ummattakakhittacittavedanāṭṭānaṁ aññataro na hoti. Yassa pana paccakkhāti, so sace manussajātiko hoti, na ca ummattakādīnaṁ aññataro, sammukhībhūto ca[3] sikkhāpaccakkhānaṁ hoti. Na hi asammukhībhūtassa dūtena vā paṇṇena vā ārocanaṁ ruhati. Evaṁ yathāvuttapuggalavasena paccakkhānaṁ hoti, na tadabhāvena.

Vijānanampi niyamit'āniyamitavasena duvidhaṁ. Tattha yassa yesaṁ vā niyametvā "imassa, imesaṁ vā ārocemī''ti vadati, sace te yathā pakatiyā loke manussā vacanaṁ sutvā āvajjanasamaye jānanti, evaṁ tassa vacanānantarameva tassa "ayaṁ ukkaṇṭhito''ti vā "gihibhāvaṁ patthayatī''ti vā yena kenaci ākārena sikkhāpaccakkhānabhāvaṁ jānanti, paccakkhātā'va hoti sikkhā. Atha aparabhāge "kiṁ iminā vuttan''ti cintetvā jānanti, aññe vā jānanti, apaccakkhātā'va hoti sikkhā. Aniyametvā ārocentassa pana sace vuttanayena yo koci manussajātiko vacanatthaṁ jānāti, paccakkhātā'va hoti sikkhā. Evaṁ vijānanavasena paccakkhānaṁ hoti, na tadabhāvena. Yo pana antamaso davāyapi paccakkhāti, tena apaccakkhātā'va hoti sikkhā. Iti imesaṁ

1. Vi 1. 32 piṭṭhe. 2. Vi 1. 29 piṭṭhe. 3. Sammukhībhūto yeva (Syā)

vuttappakārānaṁ cittādīnaṁ vā vasena, sabbaso vā pana apaccakkhānena sikkhaṁ apaccakkhāya sikkhāpaccakkhānass'eva ca atthabhūtaṁ ekaccaṁ dubbalyaṁ anāvikatvā.

Methunaṁ dhammaṁ paṭiseveyyāti ettha **methunaṁ dhammaṁ**ti rāgapariyuṭṭhānena sadisānaṁ ubhinnaṁ dhammaṁ. **Paṭiseveyyā**ti paṭiseveyya ajjhāpajjeyya. **Antamaso**ti sabbantimena paricchedena. **Tiracchānagatāya pī**ti paṭisandhivasena tiracchānesu gatāyapi, ayamettha anupaññatti. **Pārājiko hotī**ti parājito[1] hoti, parājayaṁ āpanno. **Asaṁvāso**ti pakatattā bhikkhū saha vasanti etthāti ekakammādiko'va tividhopi vidhi saṁvāso[2] nāma, so tena saddhiṁ n'atthīti asaṁvāso. Saṁghakammesu hi esa gaṇapūrakopi na hoti. Ayaṁ tāva padavaṇṇanā.

Ayaṁ pan'ettha vinicchayo—manussā'manussatiracchānagatavasena hi tisso itthiyo, tāsaṁ vaccamaggapassāvamaggamukhamaggavasena tayo tayo katvā nava maggā, tathā ubhatobyañjanakānaṁ. Purisānaṁ pana vaccamaggamukhamaggavasena dve dve katvā cha maggā, tathā paṇḍakānanti evaṁ tiṁsa maggā. Tesu attano vā paresaṁ vā yassa kassaci maggassa santhatassa vā asanthatassa vā, paresaṁ pana matānampi akkhāyitassa vā yebhuyyena akkhāyitassa vā pakativātena asaṁphuṭṭhe allokāse yo bhikkhu ekatilabījamattampi attano aṅgajātaṁ santhataṁ vā asanthataṁ vā sevanacittena paveseti, parena vā pavesiyamāne pavesanapaviṭṭhaṭṭhita-uddharaṇesu yaṁkiñci sādiyati, ayaṁ pārājikāpattiṁ āpanno nāma hoti. Ayaṁ tāv'ettha asādhāraṇavinicchayo. Sabbasikkhāpadānaṁ pana sādhāraṇavinicchayatthaṁ ayaṁ mātikā—

Nidānaṁ puggalaṁ vatthuṁ, paññattividhimeva ca,
Āṇattā'patti'nāpatti-vipattiṁ aṅgameva ca,
Samuṭṭhānavidhiṁ kiriyā-saññācittehi nānattaṁ,
Vajjakammappabhedañca, tikadvayavidhiṁ tathā,
Lakkhaṇaṁ **sattarasadhā,** ṭhitaṁ sādhāraṇaṁ idaṁ.
Ñatvā yojeyya medhāvī, tattha tattha yathārahanti.

1. Parājitova (Ka) Mahāṭīkā passitabbā.
2. Ekakammādiko vidhi (Syā, Kaṁ), ekakammādiko tividho (Sī)

Tattha **nidānaṁ** nāma Vesālirājagahasāvatthi-āḷavikosambisaggabhaggānaṁ vasena sattavidhaṁ paññattiṭṭhānaṁ, idaṁ hi sabbasikkhāpadānaṁ nidānaṁ. **Puggalo** nāma yaṁ yaṁ ārabbha taṁ taṁ sikkhāpadaṁ paññattaṁ. **Vatthu** nāma tassa tassa puggalassa ajjhācāro vuccati. **Paññattividhin**ti paññatti-anupaññatti-anuppannapaññattisabbatthapaññattipadesapaññattisādhāraṇapaññatti-asādhāraṇapaññatti-ekatopaññatti-ubhatopaññattivasena navavidhā paññatti. Tattha **anuppannapaññatti** nāma anuppanne dose paññattā, sā aṭṭhagarudhammappaṭiggahaṇavasena[1] bhikkhunīnaṁ yeva āgatā, aññatra n'atthi. Vinayadharapañcamena[2] gaṇena upasampadā, gaṇaṅgaṇūpāhanā[3] dhuvanhānaṁ[4] cammattharaṇanti[5] etesaṁ vasena catubbidhā **padesapaññatti** nāma. Majjhimadese yeva hi etehi āpatti hoti, tesupi dhuvanhānaṁ paṭikkhepamattameva pātimokkhe āgataṁ. Tato aññā padesapaññatti nāma n'atthi. Sabbāni **sabbatthapaññatti** yeva honti, **sādhāraṇapaññatti**dukañca **ekatopaññatti**dukañca atthato ekaṁ, tasmā anuppannapaññattiñca sabbatthapaññattidukañca ekatopaññattidukañca ṭhapetvā sesānaṁ catassannaṁ paññattīnaṁ vasena sabbattha vinicchayo veditabbo. **Āṇattā'patti'nāpattivipattin**ti ettha **āṇattī**ti āṇāpanā vuccati. **Āpattī**ti pubbappayogādivasena āpattibhedo. **Anāpattī**ti ajānanādivasena anāpatti. **Vipattī**ti sīla-ācāradiṭṭhi-ājīvavipattīnaṁ aññatarā. Iti imāsaṁ āṇattādīnampi vasena sabbattha vinicchayo veditabbo. **Aṅgan**ti sabbasikkhāpadesu āpattīnaṁ aṅgaṁ veditabbaṁ.

Samuṭṭhānavidhinti sabbāpattīnaṁ kāyo vācā kāyavācā kāyacittaṁ vācācittaṁ kāyavācācittanti imāni ekaṅgikavaṅgikativaṅgikāni cha samuṭṭhānāni nāma yāni "sikkhāpadasamuṭṭhānānī"tipi vuccanti. Tattha purimāni tīṇi acittakāni, pacchimāni sacittakāni. Tesu ekena vā dvīhi vā tīhi vā catūhi vā chahi vā samuṭṭhānehi āpattiyo samuṭṭhahanti, pañcasamuṭṭhānā nāma n'atthi. Tattha **ekasamuṭṭhānā** nāma catutthena ca pañcamena ca chaṭṭhena ca samuṭṭhānena samuṭṭhāti, na aññena. **Dvisamuṭṭhānā** nāma paṭhamacatutthehi ca dutiyapañcamehi ca tatiyachaṭṭhehi ca catutthachaṭṭhehi ca pañcamachaṭṭhehi ca samuṭṭhānehi, samuṭṭhāti, na aññehi. **Tisamuṭṭhānā** nāma

---

1. Vi 4. 444 piṭṭhe.
2. Vi 3. 287-288 piṭṭhesu.
3. Vi 3. 288 piṭṭhe.
4. Vi 1. 156 piṭṭhe.
5. Vi 3. 288 piṭṭhe.

paṭhamehi ca tīhi, pacchimehi ca tīhi samuṭṭhānehi samuṭṭhāti, na aññehi. **Catusamuṭṭhānā** nāma paṭhamatatiyacatutthachaṭṭhehi ca dutiyatatiyapañcamachaṭṭhehi ca samuṭṭhānehi samuṭṭhāti, na aññehi. **Cha samuṭṭhānā** nāma chahipi samuṭṭhāti.

Evaṁ—

Tidhā **ekasamuṭṭhānā,** pañcadhā **dvisamuṭṭhitā.**
Dvidhā **ticaturo ṭhānā,** ekadhā **chasamuṭṭhitā**ti.

Samuṭṭhānavasena sabbā'va terasa āpattiyo honti[1], tā paṭhamapaññattisikkhāpadavasena samuṭṭhānato terasa nāmāni labhanti paṭhamapārājikasamuṭṭhānā adinnādāna sañcaritta samanubhāsana kathina eḷakaloma padasodhamma addhāna theyyasattha dhammadesanā bhūtārocana corivuṭṭhāpana ananuññātasamuṭṭhānāti. Tattha yā kāyacittato samuṭṭhāti, ayaṁ **paṭhamapārājikasamuṭṭhānā** nāma. Yā sacittakehi tīhi samuṭṭhānehi samuṭṭhāti, ayaṁ **adinnādānasamuṭṭhānā** nāma. Yā chahipi samuṭṭhāti, ayaṁ **sañcarittasamuṭṭhānā** nāma. Yā chaṭṭhen'eva samuṭṭhāti, ayaṁ **samanubhāsanasamuṭṭhānā** nāma. Yā tatiyachaṭṭhehi samuṭṭhāti, ayaṁ **kathinasamuṭṭhānā** nāma. Yā paṭhamacatutthehi samuṭṭhāti, ayaṁ **eḷakalomasamuṭṭhānā** nāma. Yā dutiyapañcamehi samuṭṭhāti, ayaṁ **padasodhammasamuṭṭhānā** nāma. Yā paṭhamatatiyacatutthachaṭṭhehi samuṭṭhāti, ayaṁ **addhānasamuṭṭhānā** nāma. Yā catutthachaṭṭhehi samuṭṭhāti, ayaṁ **theyyasatthasamuṭṭhānā** nāma. Yā pañcamen'eva samuṭṭhāti, ayaṁ **dhammadesanāsamuṭṭhānā** nāma. Yā acittakehi tīhi samuṭṭhānehi samuṭṭhāti, ayaṁ **bhūtārocanasamuṭṭhānā** nāma. Yā pañcamachaṭṭhehi samuṭṭhāti, ayaṁ **corivuṭṭhāpanasamuṭṭhānā** nāma. Yā dutiyatatiyapañcamachaṭṭhehi samuṭṭhāti, ayaṁ **ananuññātasamuṭṭhānā** nāmāti. Iti imassa samuṭṭhānavidhinopi vasena sabbattha vinicchayo veditabbo.

Kiriyāsaññācittehi nānattanti etehi kiriyādīhi sabbāpattīnaṁ nānābhāvaṁ ñatvā sabbattha vinicchayo veditabbo. Sabbāpattiyo hi kiriyāvasena pañcavidhā honti. Seyyathidaṁ? Atth'āpatti kiriyato

1. Vi 5. 158 piṭṭhādīsu vitthāro.

samuṭṭhāti atthi akiriyato atthi kiriyākiriyato atthi siyā kiriyato siyā akiriyato atthi siyā kiriyato siyā kiriyākiriyatoti. Tattha yā kāyena vā vācāya vā pathavikhaṇanādīsu[1] viya vītikkamaṁ karontassa hoti, ayaṁ **kiriyato samuṭṭhāti** nāma. Yā kāyavācāhi kattabbaṁ akarontassa hoti paṭhamakathināpatti[2] viya, ayaṁ **akiriyato samuṭṭhāti** nāma. Yā karontassa ca akarontassa ca hoti aññātikāya bhikkhuniyā hatthato cīvarappaṭiggahaṇāpatti[3] viya, ayaṁ **kiriyākiriyato samuṭṭhāti** nāma. Yā siyā karontassa ca, siyā akarontassa ca hoti rūpiyappaṭiggahaṇāpatti[4] viya, ayaṁ **siyā kiriyato siyā akiriyato samuṭṭhāti** nāma. Yā siyā karontassa ca siyā karontā'karontassa ca hoti kuṭikārāpatti[5] viya, ayaṁ **siyā kiriyato siyā kiriyākiriyato samuṭṭhāti** nāma.

Sabbāpattiyo ca saññāvasena duvidhā honti—saññāvimokkhā nosaññāvimokkhāti. Tattha yato vītikkamasaññāya abhāvena muccati, ayaṁ **saññāvimokkhā,** itarā **nosaññāvimokkhā.** Puna ca sabbāpi cittavasena duvidhā honti sacittakā acittakā cāti. Tattha yā sacittakasamuṭṭhānavasen'eva samuṭṭhāti ayaṁ **sacittakā.** Yā acittakena vā sacittakamissakena vā samuṭṭhāti ayaṁ **acittakā.**

Vajjakammappabhedanti ettha sabbāpattiyo vajjavasena duvidhā honti lokavajjā paṇṇattivajjā cāti. Tattha yassā sacittakapakkhe cittaṁ akusalameva hoti, ayaṁ **lokavajjā,** sesā **paṇṇattivajjā.** Sabbā ca kāyakammavacīkammatadubhayavasena tividhā honti. Tattha kāyadvāre āpajjitabbā **kāyakamman**ti vuccati, vacīdvāre āpajjitabbā **vacīkamman**ti vuccati, ubhayattha āpajjitabbā **kāyakammaṁ vacīkammañcā**ti, manodvāre āpatti nāma n'atthi. Iti iminā vajjakammappabheden'āpi sabbattha vinicchayo veditabbo.

Tikadvayavidhinti kusalattikavedanāttikavidhiṁ. Āpattiṁ āpajjamāno hi akusalacitto vā āpajjati kusalābyākatacitto vā, tathā

1. Vi 2. 49 piṭṭhe.
2. Vi 1. 294 piṭṭhe.
3. Vi 1. 310 piṭṭhe.
4. Vi 1. 345 piṭṭhe.
5. Vi 1. 223 piṭṭhe.

dukkhavedanāsamaṅgī vā itaravedanādvayasamaṅgī vā. Evaṁ santepi sabbasikkhāpadesu akusalacittavasena ekaṁ cittaṁ, kusalābyākatacittavasena dve cittāni, sabbesaṁ vasena tīṇi cittāni. Dukkhavedanāvasena ekā vedanā, sukha-upekkhāvasena dve, sabbāsaṁ vasena tisso vedanāti. Ayameva pabhedo labbhati, na añño.

Lakkhaṇaṁ sattarasadhā, ṭhitaṁ sādhāraṇaṁ idaṁ, ñatvāti idaṁ nidānādivedanāttikapariyosānaṁ sattarasappakāraṁ lakkhaṇaṁ jānitvā yojeyya medhāvī. **Tattha tattha yathārahan**ti paṇḍito bhikkhu tasmiṁ tasmiṁ sikkhāpade idaṁ lakkhaṇaṁ yathānurūpaṁ yojeyyāti attho. Taṁ pana ayojitaṁ dubbijānaṁ hoti, tasmā naṁ sabbasikkhāpadānaṁ asādhāraṇavinicchayapariyosāne imaṁ mātikaṁ anuddharitvā'va yojetvā dassayissāma.

Idha pan'assa ayaṁ yojanā—idaṁ Vesāliyaṁ Sudinnattheraṁ ārabbha methunavītikkamavatthusmiṁ paññattaṁ. "Methunaṁ dhammaṁ paṭiseveyyā"ti ayamettha paññatti, "sikkhaṁ apaccakkhāyā"ti ca "antamaso tiracchānagatāyapī"ti ca dve anupaññattiyo. **Anupaññatti** ca nām'esā āpattikarā ca hoti aññavādakasikkhāpadādīsu[1] viya, anāpattikarā ca aññatra supinantāti-ādīsu[2] viya, āpatti-upatthambhakarā ca adinnādānādīsu[3] viya. Idha pana upatthambhakarāti veditabbā. Ito paraṁ pana yattha anupaññatti atthi, tattha "ayaṁ anupaññattī"ti ettakameva dassayissāma. Ṭhapetvā pana anupaññattiṁ avasesā paññattiyevāti sabbattha vinicchayo veditabbo. Bhikkhuṁ ārabbha uppannavatthusmiṁ yeva "yā pana bhikkhunī chandaso methunaṁ dhammaṁ paṭiseveyyā"ti evaṁ bhikkhunīnampi paññattito sādhāraṇapaññatti. Āṇattiyā anāpajjanato anāṇattikaṁ. Bhikkhuṁ pana āṇāpento akappiyasamādānāpattito na muccati, methunarāgena kāyasaṁsagge dukkaṭaṁ, jīvamānakasarīrassa vuttappakāre magge sacepi tacādīni anavasesetvā sabbaso chinne nimittasaṇṭhānamattaṁ paññāyati, tattha antamaso aṅgajāte uṭṭhitaṁ anaṭṭhakāyappasādaṁ pīḷakaṁ vā cammakhilaṁ vā pavesentass'āpi sevanacitte sati pārājikaṁ, naṭṭhakāyappasādaṁ sukkhapīḷakaṁ vā matacammaṁ vā lomaṁ vā pavesentassa dukkaṭaṁ, sace nimittasaṇṭhānamattampi anavasesetvā sabbaso maggo uppāṭito, tattha upakkamato

1. Vi 2. 54-55 piṭṭhesu. 2. Vi 1. 153 piṭṭhe. 3. Vi 1. 56 piṭṭhe.

vaṇasaṅkhepavasena thullaccayaṁ, tathā manussānaṁ akkhināsākaṇṇacchiddavatthikosesu satthakena katavaṇe vā, hatthi-assādīnañca tiracchānānaṁ vatthikosanāsāpuṭesu thullaccayaṁ. Tiracchānānaṁ pana akkhikaṇṇanāsāvaṇesu ahimacchādīnaṁ pavesanappamāṇavirahite aṇunimitte[1] sabbesañca upakacchakādīsu sesasarīresu dukkaṭaṁ. Matasarīre nimitte upaḍḍhakkhāyitato paṭṭhāya yāva na kuthitaṁ hoti, tāva thullaccayaṁ. Kuthite dukkaṭaṁ, tathā vaṭṭakate mukhe acchupantaṁ aṅgajātaṁ pavesentassa dukkaṭaṁ. Oṭṭhato bahi nikkhantajivhāya vā dantesu vā thullaccayaṁ. Nimittato bahi patitamaṁsapesiyaṁ dukkaṭanti ayamettha āpattibhedo.

Ajānantassa asādiyantassa ummattakassa khittacittassa vedanāṭṭassa ādikammikānañca anāpatti. Ettha pana yo niddaṁ okkantattā[2] parena katampi upakkamaṁ na jānāti, so ajānanto. Yo jānitvāpi na sādiyati, so asādiyanto. Yo pittavasena atekicchaṁ ummādaṁ patto, so ummattako. Yakkhehi katacittavikkhepo khittacitto. Dvinnampi ca etesaṁ aggisuvaṇṇagūthacandanādīsu samappavattibhāvena ajānanabhāvo'va pamāṇaṁ. Yo adhimattavedanāya āturattā kiñci na jānāti, so vedanāṭṭo. Yo tasmiṁ tasmiṁ vatthusmiṁ ādibhūto, so ādikammiko. Ayaṁ pana anāpatti[3]. Catūsu vipattīsu sīlapipatti. Tassā dve aṅgāni sevanacittañca maggena maggapaṭipādanañcāti. Samuṭṭhānādito idaṁ sikkhāpadaṁ paṭhamapārājikasamuṭṭhānaṁ, kiriyaṁ, saññāvimokkhaṁ, sacittakaṁ, lokavajjaṁ, kāyakammaṁ, akusalacittaṁ, dvivedananti, imāni ca samuṭṭhānādīni nāma āpattiyā honti, na sikkhāpadassa. Vohārasukhatthaṁ pana sabbaṭṭhakathāsu sikkhāpadasīsena desanā āgatā, tasmā aññesupi evarūpesu ṭhānesu byañjane ādaraṁ akatvā adhippetameva gahetabbaṁ.

Atthaṁ hi nātho saraṇaṁ avoca,
Na byañjanaṁ lokahito Mahesī.
Tasmā akatvā ratimakkharesu,
Atthe niveseyya matiṁ mutīmāti.

Paṭhamapārājikavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Anunimitte (Mahāṭīkā) 2. Okkamantattā (Syā, Kaṁ)
3. Ayaṁ anāpatti (Syā, Kaṁ), ayaṁ panāpatti (Sī)

2. Dutiyapārājikavaṇṇanā

Dutiye **gāmā vā araññā vā**ti ettha sabbopi ekakuṭikādibhedo parikkhitto vā aparikkhitto vā samanusso vā amanusso vā antamaso atirekacātumāsaniviṭṭho yo koci satthopi "gāmo"ti veditabbo. Ṭhapetvā gāmañca gāmūpacārañca avasesaṁ araññaṁ nāma. Tattha asammohatthaṁ gharaṁ gharūpacāro gāmo gāmūpacāroti ayaṁ vibhāgo veditabbo. Nibbakosassa hi udakapatanaṭṭhānabbhantaraṁ **gharaṁ** nāma. Yaṁ pana dvāre ṭhito mātugāmo bhājanadhovana-udakaṁ chaḍḍeti, tassa patanaṭṭhānañca mātugāmen'eva antogehe ṭhitena pakatiyā bahi khittassa suppassa vā sammuñjaniyā vā patanaṭṭhānañca gharassa purato dvīsu koṇesu[1] sambandhitvā majjhe rukkhasūcidvāraṁ ṭhapetvā gorūpānaṁ pavesananivāraṇatthaṁ kataparikkhepo ca, ayaṁ sabbopi **gharūpacāro** nāma. Yaṁ pana sabbantimaṁ gharaṁ hoti, tassa gharassa tādise gharūpacāre ṭhitassa thāmamajjhimassa purisassa yathā taruṇamanussā attano balaṁ dassento bāhuṁ pasāretvā leḍḍuṁ khipanti, evaṁ khittassa leḍḍussa patanaṭṭhānabbhantaraṁ **gāmo** nāma. Tato aññassa leḍḍupātassa abbhantaraṁ **gāmūpacāro** nāma. Patitassa pana leḍḍuno pavattitvā gataṭṭhānaṁ na gahetabbaṁ. Parikkhittassa pana gāmassa parikkhepo yeva gāmassa paricchedo, tassa sace dve indakhilā honti abbhantarime indakhile ṭhitassa leḍḍupātabbhantaraṁ **gāmūpacāro** nāma. Padabhājane pi[2] hi iminā'va nayena attho veditabbo. Tattha yv'āyaṁ aparikkhittassa gāmassa upacāro dassito, tassa vasena vikāle gāmappavesanādīsu āpatti paricchinditabbā. Iti imaṁ ṭhapetvā gāmañca gāmūpacārañca avasesaṁ imasmiṁ sikkhāpade araññaṁ nāma. Desanāmattameva c'etaṁ "gāmā vā araññā vā"ti. Ye pana imesaṁ paricchedadassanatthaṁ gharagharūpacāragāmūpacārā vuttā, tatopi pārājikavatthuṁ avaharantassa pārājikaṁ hoti yeva.

Adinnanti aññassa manussajātikassa santakaṁ. **Theyyasaṅkhātan**ti ettha **theno**ti coro, thenassa bhāvo theyyaṁ, avaharaṇacittass'etaṁ nāmaṁ. Saṅkhā saṅkhātanti atthato ekaṁ, koṭṭhāsass'etaṁ nāmaṁ

---

1. Kaṇṇesu (Sī), Vi-Ṭṭha 1. 259 piṭṭhe pana passitabbaṁ. 2. Vi 1. 56 piṭṭhe.

"saññānidānā hi papañcasaṅkhā"ti[1] ādīsu viya. Theyyañca taṁ saṅkhātañcāti theyyasaṅkhātaṁ, theyyacittasaṅkhāto eko cittakoṭṭhāsoti attho. Karaṇatthe c'etaṁ paccattavacanaṁ, tasmā theyyasaṅkhātenāti atthato daṭṭhabbaṁ. Yo ca theyyasaṅkhātena ādiyati, so yasmā theyyacitto hoti, tasmā byañjanaṁ anādiyitvā atthameva dassetuṁ "theyyacitto avaharaṇacitto"ti[2] evamassa padabhājanaṁ vuttanti veditabbaṁ.

Ādiyeyyāti pañcavīsatiyā avahārānaṁ aññataravasena hareyya. Te pana avahārā pañca pañcakāni samodhānetvā sādhukaṁ sallakkhetabbā. Pañca pañcakāni nāma nānābhaṇḍapañcakaṁ ekabhaṇḍapañcakaṁ sāhatthikapañcakaṁ pubbapayogapañcakaṁ theyyāvahārapañcakanti. Tattha purimāni dve pañcakāni etass'eva padassa padabhājane vuttānaṁ "ādiyeyya hareyya avahareyya iriyāpathaṁ vikopeyya ṭhānā cāveyyā"ti[2] imesaṁ padānaṁ vasena labbhanti. Tattha nānābhaṇḍapañcakaṁ saviññāṇakāviññāṇakavasena daṭṭhabbaṁ, itaraṁ saviññāṇakavasen'eva. Kathaṁ? **Ādiyeyyā**ti ārāmaṁ abhiyuñjati, āpatti dukkaṭassa. Sāmikassa vimatiṁ uppādeti, āpatti thullaccayassa. Sāmiko "na mayhaṁ bhavissatī"ti dhuraṁ nikkhipati, āpatti pārājikassa. **Hareyyā**ti aññassa bhaṇḍaṁ haranto sīse bhāraṁ theyyacitto āmasati, dukkaṭaṁ. Phandāpeti, thullaccayaṁ. Khandhaṁ oropeti, pārājikaṁ. **Avahareyyā**ti upanikkhittaṁ bhaṇḍaṁ "dehi me bhaṇḍan"ti vuccamāno "n'āhaṁ gaṇhāmī"ti bhaṇati, dukkaṭaṁ. Sāmikassa vimatiṁ uppādeti, thullaccayaṁ. Sāmiko "na mayhaṁ bhavissatī"ti dhuraṁ nikkhipati, pārājikaṁ. **Iriyāpathaṁ vikopeyyā**ti "saha bhaṇḍahārakaṁ nessāmī"ti paṭhamaṁ pādaṁ atikkāmeti, thullaccayaṁ. Dutiyaṁ pādaṁ atikkāmeti, pārājikaṁ. **Ṭhānā cāveyyā**ti thalaṭṭhaṁ bhaṇḍaṁ theyyacitto āmasati, dukkaṭaṁ. Phandāpeti, thullaccayaṁ. Ṭhānā cāveti, pārājikaṁ. Evaṁ tāva **nānābhaṇḍapañcakaṁ** veditabbaṁ. Sasāmikassa pana dāsassa vā tiracchānagatassa vā yathāvuttena abhiyogādinā nayena ādiyanaharaṇa-avaharaṇa-iriyāpathavikopanaṭhānācāvanavasena **ekabhaṇḍapañcakaṁ** veditabbaṁ.

Katamaṁ **sāhatthikapañcakaṁ?** Sāhatthiko āṇattiko nissaggiyo atthasādhako dhuranikkhepoti. Tattha **sāhatthiko** nāma parassa

1. Khu 1. 414; Khu 7. 217 piṭṭhesu. 2. Vi 1. 57 piṭṭhe.

bhaṇḍaṁ sahatthā avaharati. **Āṇattiko** nāma "asukassa bhaṇḍaṁ avaharā"ti aññaṁ āṇāpeti. **Nissaggiyo** nāma suṅkaghātakaparikappitokāsānaṁ anto ṭhatvā bahi pāhanaṁ. **Atthasādhako** nāma "asukassa bhaṇḍaṁ yadā sakkoti, tadā taṁ avaharā"ti aññaṁ āṇāpeti. Tattha sace paro anantarāyiko hutvā taṁ avaharati, āṇāpakassa āṇattikkhaṇe yeva pārājikaṁ. Parassa vā pana telakumbhiyā pādagghanakatelaṁ avassaṁ pivanakāni upāhanādīni pakkhipati, hatthato muttamatte yeva pārājikaṁ. **Dhuranikkhepo** pana ārāmābhiyoga-upanikkhittabhaṇḍavasena veditabbo. Tāvakālikabhaṇḍadeyyāni adentass'āpi es'evanayoti idaṁ sāhatthikapañcakaṁ.

Katamaṁ **pubbapayogapañcakaṁ**? Pubbapayogo sahapayogo saṁvidhāvahāro saṅketakammaṁ nimittakammanti. Tattha āṇattivasena **pubbapayogo** veditabbo. Ṭhānā cāvanavasena, khilādīni saṅkāmetvā khettādiggahaṇavasena ca **sahapayogo** veditabbo. **Saṁvidhāvahāro** nāma "asukaṁ nāma bhaṇḍaṁ avaharissāmā"ti saṁvidahitvā saṁmantayitvā avaharaṇaṁ. Evaṁ saṁvidahitvā gatesu hi ekenāpi tasmiṁ bhaṇḍe ṭhānā cāvite sabbesaṁ avahārā honti. **Saṅketakammaṁ** nāma sañjānanakammaṁ. Sace hi purebhattādīsu yaṁkiñci kālaṁ paricchinditvā "asukasmiṁ kāle itthannāmaṁ bhaṇḍaṁ avaharā"ti vutto saṅketato apacchā apure taṁ avaharati, saṅketakārakassa saṅketakaraṇakkhaṇe yeva avahāro. **Nimittakammaṁ** nāma saññuppādanatthaṁ akkhinikkhaṇādinimittakaraṇaṁ. Sace hi evaṁ katanimittato apacchā apure "yaṁ avaharā"ti vutto, taṁ avaharati, nimittakārakassa nimittakaraṇakkhaṇe yeva avahāroti idaṁ pubbapayogapañcakaṁ.

Katamaṁ **theyyāvahārapañcakaṁ**? Theyyāvahāro pasayhāvahāro parikappāvahāro paṭicchannāvahāro kusāvahāroti. Tattha yo sandhicchedādīni katvā adissamāno avaharati, kūṭamānakūṭakahāpaṇādīhi vā vañcetvā gaṇhāti, tass'evaṁ gaṇhato avahāro **theyyāvahāro**ti veditabbo. Yo pana pasayha balakkārena paresaṁ santakaṁ gaṇhāti gāmaghātakādayo viya, attano pattabalito vā vuttanayen'eva adhikaṁ gaṇhāti rājabhaṭādayo viya, tass'evaṁ gaṇhato

avahāro **pasayhāvahāro**ti veditabbo. Parikappetvā gahaṇaṁ pana **parikappāvahāro** nāma. So bhaṇḍokāsavasena duvidho. Tatr'āyaṁ **bhaṇḍaparikappo**—sāṭakatthiko antogabbhaṁ pavisitvā "sace sāṭako bhavissati, gaṇhissāmi, sace suttaṁ, na gaṇhissāmī"ti parikappetvā andhakāre pasibbakaṁ gaṇhāti, tatra ce sāṭako hoti, uddhāre yeva pārājikaṁ. Suttaṁ ce hoti, rakkhati. Bahi nīharitvā muñcitvā "suttan"ti ñatvā puna āharitvā ṭhapeti, rakkhati yeva. "Suttan"ti ñatvāpi "yaṁ laddhaṁ, taṁ gahetabban"ti gacchati, padavārena kāretabbo. Bhūmiyaṁ ṭhapetvā[1] gaṇhāti, uddhāre pārājikaṁ. "Coro coro"ti anubandho chaṭṭetvā palāyati, rakkhati. Sāmikā disvā gaṇhanti, rakkhati yeva. Añño[2] ce koci gaṇhāti, bhaṇḍadeyyaṁ. Sāmikesu nivattesu sayaṁ disvā paṁsukūlasaññāya "pagev'etaṁ mayā gahitaṁ, mama dāni santakan"ti gaṇhantass'āpi bhaṇḍadeyyameva[3]. Tattha yv'āyaṁ "sace sāṭako bhavissati, gaṇhissāmī"ti-ādinā nayena pavatto parikappo, ayaṁ bhaṇḍaparikappo nāma.

Okāsaparikappo pana evaṁ veditabbo—ekacco pana parapariveṇādīni paviṭṭho kiñci lobhaneyyaṁ bhaṇḍaṁ disvā gabbhadvārapamukhaheṭṭhāpāsādadvārakoṭṭhakarukkhamūlādivasena paricchedaṁ katvā "sace maṁ etthantare passissanti, daṭṭhukāmatāya gahetvā vicaranto viya dassāmi, no ce passissanti, harissāmī"ti parikappeti, tassa taṁ[4] ādāya parikappitaparicchedaṁ atikkantamatte avahāro hoti. Iti yv'āyaṁ vuttanayen'eva pavatto parikappo, ayaṁ okāsaparikappo nāma. Evamimesaṁ dvinnampi parikappānaṁ vasena parikappetvā gaṇhato avahāro "parikappāvahāro"ti veditabbo.

Paṭicchādetvā pana avaharaṇaṁ **paṭicchānnāvahāro** nāma. So evaṁ veditabbo—yo bhikkhu uyyānādīsu paresaṁ omuñcitvā ṭhapita-aṅgulimuddikādīni disvā "pacchā gaṇhissāmī"ti paṁsunā vā paṇṇena vā paṭicchādeti, tassa ettāvatā uddhāro n'atthīti na tāva avahāro

---

1. Thapetvā puna (Syā, Kaṁ)
2. Yo koci (Sī)
3. Bhaṇḍādeyyamevāti (Ka)
4. Taṁ bhaṇḍaṁ (Syā, Kaṁ)

hoti. Yadā pana sāmikā vicinantā apassitvā "sve jānissāmā"ti sālayā'va gatā honti, athassa taṁ uddharato uddhāre avahāro. Paṭicchannakāle yeva "etaṁ mama santakan"ti sakasaññāya vā "gatā dāni te, chaḍḍitabhaṇḍaṁ idan"ti paṁsukūlasaññāya vā gaṇhantassa pana bhaṇḍadeyyaṁ. Tesu dutiyatatiyadivase āgantvā vicinitvā adisvā dhuranikkhepaṁ katvā gatesupi gahitaṁ bhaṇḍadeyyameva. Pacchā ñatvā codiyamānassa adadato sāmikānaṁ dhuranikkhepe avahāro hoti. Kasmā? Yasmā tassa payogena tehi na diṭṭhaṁ. Yo pana tathārūpaṁ bhaṇḍaṁ yathāṭhāne ṭhitaṁ yeva appaṭicchādetvā theyyacitto pādena akkamitvā kaddame vā vālukāya vā paveseti, tassa pavesitamatte yeva avahāro.

Kusaṁ saṅkāmetvā pana avaharaṇaṁ **kusāvahāro** nāma. Sopi evaṁ veditabbo—yo bhikkhu vilīvamayaṁ vā tālapaṇṇamayaṁ vā katasaññāṇaṁ yaṁ kiñci kusaṁ pātetvā cīvare bhājīyamāne attano koṭṭhāsassa samīpe ṭhitaṁ appagghataraṁ vā mahagghataraṁ vā samasamaṁ vā agghena parassa koṭṭhāsaṁ haritukāmo attano koṭṭhāse patitaṁ kusaṁ parassa koṭṭhāse pātetukāmatāya uddharati, rakkhati tāva. Parassa koṭṭhāse pātite rakkhat'eva. Yadā pana tasmiṁ patite parassa koṭṭhāsato parassa kusaṁ[1] uddharati, uddhatamatte avahāro. Sace paṭhamataraṁ parakoṭṭhāsato parassa kusaṁ uddharati, attano koṭṭhāse pātetukāmatāya uddhāre rakkhati, pātanepi rakkhati, attano koṭṭhāsato pana attano kusaṁ uddharato uddhāre yeva rakkhati, taṁ uddharitvā parakoṭṭhāse pātentassa hatthato muttamatte avahāro. Ayaṁ kusāvahāro. Iti yaṁ vuttaṁ "ādiyeyyāti pañcavīsatiyā avahārānaṁ aññataravasena hareyyā"ti, tassattho pakāsito hoti.

Yathārūpeti yādise. **Adinnādāne**ti adinnassa parasantakassa gahaṇe. **Rājāno**ti idaṁ Bimbisāraṁ yeva sandhāya vuttaṁ, aññe pana tathā kareyyuṁ vā na kareyyuṁ vāti te nappamāṇaṁ[2]. **Haneyyuṁ vā**ti hatthādīhi vā potheyyuṁ, satthena vā chindeyyuṁ. **Bandheyyuṁ vā**ti

1. Īsakaṁ (Ka) 2. Nappamāṇā (Sī)

rajjubandhanādīhi bandheyyuṁ vā. **Pabbājeyyuṁ vā**ti nīhareyyuṁ vā. **Coro'si bālo'si mūḷho'si theno'sī**ti imehi vacanehi paribhāseyyuṁ. Kīdisassa pana adinnassa ādāne rājāno evaṁ karonti? Pādassa vā pādārahassa vā. **Tathārūpaṁ bhikkhu adinnaṁ ādiyamāno**ti tādisaṁ bhikkhu porāṇakassa kahāpaṇassa pādaṁ vā pādārahaṁ vā bhaṇḍaṁ adinnaṁ bhūmi-ādīsu yattha katthaci ṭhitaṁ yaṁkiñci sajīvanijjīvaṁ vuttappakārānaṁ avahārānaṁ yena kenaci avahārena avaharanto pārājiko hoti, ko pana vādo tato atirekatarasminti.

Rājagahe Dhaniyattheraṁ ārabbha rañño dārūni adinnaṁ ādiyanavatthusmiṁ paññattaṁ, "gāmā vā araññā vā"ti ayamettha anupaññatti, sādhāraṇapaññatti, sāṇattikaṁ, haraṇatthāya gamanādike pubbappayoge dukkaṭaṁ, āmasane dukkaṭaṁ, pārājikavatthuno phandāpane thullaccayaṁ. Ādiyantassa māsake vā ūnamāsake vā dukkaṭaṁ, atirekamāsake vā ūnapañcamāsake vā thullaccayaṁ, pañcamāsake vā atirekapañcamāsake vā pārājikaṁ. Sabbattha[1] gahaṇakālavasena ca gahaṇadesavasena ca paribhogabhājanaparivattanādīhi ca parihīn'āparihīnavasena vinicchayo veditabbo. Sakasaññissa, vissāsaggāhe, tāvakālike, petapariggahe, tiracchānagatapariggahe, paṁsukūlasaññissa, ummattakādīnañca anāpatti. Sīlavipatti. Aññassa manussajātikassa vasena parapariggahitaṁ, parapariggahitasaññitā, garuparikkhāro, theyyacittaṁ, vuttappakārānaṁ avahārānaṁ vasena avaharaṇañcāti imān'ettha pañca aṅgāni. Adinnādānasamuṭṭhānaṁ, kiriyaṁ, saññāvimokkhaṁ, sacittakaṁ, lokavajjaṁ, kāyakammaṁ, vacīkammaṁ, akusalacittaṁ, tivedananti.

Dutiyapārājikavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

3. Tatiyapārājikavaṇṇanā

Tatiye **sañciccā**ti saṁcetetvā saddhiṁ cetetvā. "Pāṇo"tisaññāya saddhiṁ yeva "vadhāmi nan"ti vadhakacetanāya cetetvā pakappetvā[2]. **Manussaviggahan**ti kalalato paṭṭhāya jīvamānakamanussajātikasarīraṁ.

---

1. Sabbatthāpi (Syā, Kaṁ)
2. Parikappetvā (Sī)

Jīvitā voropeyyāti kalalakālepi tāpanamaddanehi vā bhesajjasampadānena vā tato vā uddhampi tadanurūpena upakkamena jīvitā viyojeyya. Imassa pan'atthassa āvibhāvatthaṁ pāṇo veditabbo, pāṇātipāto veditabbo, pāṇātipātī veditabbo, pāṇātipātassa payogo veditabbo. Tattha **pāṇo**ti vohārato satto, paramatthato jīvitindriyaṁ. **Pāṇātipāto**ti yāya cetanāya jīvitindriyupacchedakapayogaṁ samuṭṭhāpeti, sā cetanā. **Pāṇātipātī**ti vuttacetanāya samaṅgipuggalo. **Pāṇātipātassa payogo**ti pāṇātipātassa cha payogā sāhatthiko nissaggiyo āṇattiko thāvaro vijjāmayo iddhimayoti. Tattha **sāhatthiko**ti sayaṁ mārentassa kāyena vā kāyappaṭibaddhena vā paharaṇaṁ. **Nissaggiyo**ti dūre ṭhitaṁ māretukāmassa kāyena vā kāyappaṭibaddhena vā ususattiyantapāsāṇādīnaṁ nissajjanaṁ. Tattha ekeko uddissānuddissabhedato[1] duvidho. Tattha uddissake[2] yaṁ uddissa paharati, tass'eva maraṇena kammabaddho. "Yo koci maratū"ti evaṁ anuddissake pahārappaccayā yassa kassaci maraṇena kammabaddho. Ubhayatthāpi ca paharitamatte vā maratu, pacchā vā ten'eva rogena[3], paharitakkhaṇe yeva[4] kammabaddho. **Āṇattiko**ti "asukaṁ nāma mārehī"ti aññaṁ āṇāpentassa āṇāpanaṁ.

Tattha—

> Vatthu kālo ca okāso, āvudhaṁ iriyāpatho.
> Kriyāvisesoti ime, cha āṇattiniyāmakā.

Tattha **vatthū**ti puggalo. Yaṁ hi puggalaṁ "mārehī"ti āṇatto sace tameva māreti, āṇāpakassa āpatti. Atha aññaṁ māreti, taṁ maññamāno vā aññaṁ māreti, āṇāpako muccati. "Imaṁ mārehī"ti āṇatte pana āṇāpakassa dukkaṭaṁ. **Kālo**ti purebhattādikālo. Sace hi "purebhattaṁ mārehī"ti āṇatto purebhattameva māreti, āṇāpakassa āpatti. Atha yaṁ purebhattaṁ niyāmitaṁ, tato pacchā vā pure vā māreti, āṇāpako muccati. Iminā nayena sabbattha vinicchayo veditabbo. **Thāvaro**ti asaṁhārimena upakaraṇena

---

1. Uddisakānuddisakabhedato (?)
2. Uddesike (Vi-Ṭṭha 2. 43 piṭṭhe.)
3. Payogena (Ka)
4. Paharitamatte yeva (Sī, Ka)

māretukāmassa opātakkhaṇanaṁ apassenasaṁvidhānaṁ asi-ādīnaṁ upanikkhipanaṁ taḷākādīsu visasampayojanaṁ rūpūpahāroti evamādi. Vuttanayen'eva c'etth'āpi uddiss'ānuddissabhedo veditabbo. **Vijjāmayo**ti maraṇatthaṁ vijjāparijappanaṁ. **Iddhimayo**ti kammavipākajāya iddhiyā payojanaṁ.

Satthahārakaṁ v'āssa pariyeseyyāti ettha haratīti hārakaṁ, kiṁ harati? Jīvitaṁ. Atha vā haritabbanti hārakaṁ, upanikkhipitabbanti attho. Satthañca taṁ hārakañcāti satthahārakaṁ. **Assā**ti manussaviggahassa. **Pariyeseyyā**ti yathā labhati, tathā kareyya, upanikkhipeyyāti attho. Etena thāvarapayogaṁ dasseti. Itarathā hi pariyiṭṭhimatte yeva[1] pārājiko bhaveyya, na c'etaṁ yuttaṁ. Padabhājane[2] pan'assa byañjanaṁ anādiyitvā yaṁ ettha thāvarapayogasaṅgahitaṁ satthaṁ, tadeva dassetuṁ "asiṁ vā"ti-ādi vuttaṁ. **Maraṇavaṇṇaṁ vā saṁvaṇṇeyyā**ti vācāya vā tālapaṇṇādīsu likhitvā vā "yo evaṁ marati, so dhanaṁ vā labhatī"ti-ādinā nayena maraṇe guṇaṁ pakāseyya. Etena yathā adinnādāne "ādiyeyyā"ti vuttattā pariyāyakathāya muccati, na yidha, evaṁ, "saṁvaṇṇeyyā"ti vacanato pana idha pariyāyakathāyapi na muccatīti ayamattho veditabbo. **Maraṇāya vā samādapeyyā**ti "satthaṁ vā āharā"ti-ādinā[2] nayena maraṇatthāya upāyaṁ gāhāpeyya. Etena āṇattikappayogaṁ dasseti. **Ambho purisā**ti ālapanametaṁ. **Kiṁ tuyh'iminā**ti-ādi saṁvaṇṇanākāranidassanaṁ. **Iti cittamano**ti iti citto iti mano. "Mataṁ te jīvitā seyyo"ti ettha vuttamaraṇacitto maraṇamanoti attho. Ettha ca "mano"ti idaṁ cittassa atthadīpanatthaṁ vuttaṁ. Ten'ev'assa padabhājane "yaṁ cittaṁ taṁ mano"ti[3] āha. **Cittasaṅkappo**ti vicittasaṅkappo. Etth'āpi **iti**-saddo āharitabbo. "Saṅkappo"ti ca saṁvidahanamattass'etaṁ nāmaṁ, na vitakkass'eva. Tañca saṁvidahanaṁ imasmiṁ atthe saññācetanādhippāyehi saṅgahaṁ gacchati, tasmā "iti cittasaṅkappo"ti "mataṁ te jīvitā seyyo"ti ettha vuttamaraṇasaññī maraṇacetano maraṇādhippāyoti evamettha attho daṭṭhabbo. Padabhājane pi[3] hi ayameva nayo

1. Pariyiṭṭhamatten'eva (Vi-Ṭṭha 2. 41 piṭṭhe.) 2. Vi 1. 92 piṭṭhe.
3. Vi 1. 93 piṭṭhe.

dassito. Etena maraṇacittādīhi vinā "ekāhaṁ jīvitaṁ seyyo, vīriyamārabhato daḷhan"ti-ādinā[1] nayena dhammaṁ bhāsantassa saṁvaṇṇanā nāma na hotīti dasseti. **Anekapariyāyenā**ti nānappakārena uccāvacena kāraṇena. Puna **maraṇavaṇṇan**ti-ādi nigamanavacanaṁ. **Pārājiko hotī**ti taṅkhaṇūpapannampi[2] manussaviggahaṁ vuttanayena jīvitā voropento pārājiko hotīti.

Vesāliyaṁ sambahule bhikkhū ārabbha aññamaññaṁ jīvitā voropanavatthusmiṁ paññattaṁ, "maraṇavaṇṇaṁ vā"ti ayamettha anupaññatti, sādhāraṇapaññatti, sāṇattikaṁ, māraṇatthāya opātakkhaṇanādīsu dukkaṭaṁ, anodissa khate opāte yassa kassaci patanepi dukkaṭaṁ, yakkhapetatiracchānagatamanussaviggahānaṁ tiracchānagatassa ca dukkhuppattiyaṁ dukkaṭameva, manussajātikassa dukkhuppattiyaṁ thullaccayaṁ, tathā yakkhādīnaṁ maraṇe, tiracchānagatamaraṇe pana pācittiyaṁ, manussamaraṇe pārājikanti. Iminā nayena sabbattha payogabhedavasena āpattibhedo veditabbo. Asañcicca mārentassa ajānantassa namaraṇādhippāyassa ummattakādīnañca anāpatti. Tattha **asañciccā**ti "iminā upakkamena imaṁ māremī"ti acetetvā katena upakkamena musalussāpanavatthusmiṁ[3] viya pare matepi anāpatti. **Ajānantassā**ti "iminā ayaṁ marissatī"ti ajānantassa upakkamena visagatapiṇḍapātavatthusmiṁ[4] viya pare matepi anāpatti. **Namaraṇādhippāyassā**ti maraṇaṁ anicchantassa upakkamena bhesajjavatthusmiṁ[5] viya pare matepi anāpatti. Evaṁ asañciccāti-ādīsu vinicchayo veditabbo. Sīlavipatti, manussajātikapāṇo, pāṇasaññitā, vadhakacittaṁ, upakkamo, tena maraṇanti imān'ettha pañca aṅgāni. Adinnādānasamuṭṭhānaṁ, kiriyaṁ, saññāvimokkhaṁ, sacittakaṁ, lokavajjaṁ, kāyakammaṁ, vacīkammaṁ, akusalacittaṁ, dukkhavedananti.

Tatiyapārājikavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Khu 1. 29 piṭṭhe Dhammapade.
2. Taṅkhaṇuppannampi (Sī, Syā, Kaṁ)
3. Vi 1. 100 piṭṭhe.
4. Vi 1. 102 piṭṭhe.
5. Vi 1. 108 piṭṭhe.

4. Catutthapārājikavaṇṇanā

Catutthe **anabhijānan**ti sakasantāne anuppannattā attani atthibhāvaṁ ajānanto. **Uttarimanussadhamman**ti uttarimanussānaṁ jhāyīnañc'eva ariyānañca dhammaṁ. **Attupanāyikan**ti attani taṁ upaneti "mayi atthī"ti samudācaranto, attānaṁ vā tattha upaneti "ahaṁ ettha sandissāmī"ti samudācarantoti attupanāyiko, taṁ attupanāyikaṁ. Evaṁ katvā samudācareyyāti sambandho. **Alamariyañāṇadassanan**ti ettha mahaggatalokuttarapaññā jānanaṭṭhena ñāṇaṁ, cakkhunā ca diṭṭhamiva dhammaṁ paccakkhakaraṇato dassanatthena dassananti ñāṇadassanaṁ, ariyaṁ visuddhaṁ uttamaṁ ñāṇadassananti ariyañāṇadassanaṁ, alaṁ pariyattaṁ kilesaviddhaṁsanasamatthaṁ ariyañāṇadassanamettha jhānādibhede uttarimanussadhamme, alaṁ vā ariyañāṇadassanamassāti alamariyañāṇadassano, taṁ alamariyañāṇadassanaṁ. **Samudācareyyā**ti vuttappakārametaṁ uttarimanussadhammaṁ attupanāyikaṁ katvā kāyena vā vācāya vā tadubhayena vā viññussa manussajātikassa āroceyya. **Iti jānāmi iti passāmī**ti samudācaraṇākāradassanametaṁ. Attupanāyikañhi katvā vinā aññāpadesena samudācaranto evaṁ samudācarati, tasmā yv'āyaṁ padabhājane[1] "paṭhamaṁ jhānaṁ samāpajjiṁ, samāpajjāmi, samāpanno"ti-ādibhedo vutto, so sabbo idh'eva saṅgahaṁ gacchatīti veditabbo. "Iti jānāmi iti passāmī"ti hi vadanto na yidaṁ vacanamattameva vadati, atha kho "iminā ca iminā ca kāraṇena ayaṁ dhammo mayi atthī"ti dīpeti. "Samāpajjin"ti-ādīni ca vadantena hi samāpajjanādīhi kāraṇehi atthitā dīpitā hoti, tena vuttaṁ "yv'āyaṁ padabhājane[1] paṭhamaṁ jhānaṁ samāpajjiṁ, samāpajjāmi, samāpannoti-ādibhedo vutto, so sabbo idh'eva saṅgahaṁ gacchatī"ti. **Tato aparena samayenā**ti tato ārocitakālato aññatarasmiṁ kāle. Iti āpattipaṭijānanakāladassanametaṁ, ayaṁ pana ārocitakkhaṇe'va āpattiṁ āpajjati. Āpattiṁ pana āpanno yasmā parena codito vā acodito vā paṭijānāti, tasmā "samanuggāhīyamāno vā asamanuggāhīyamāno vā"ti vuttaṁ. **Āpanno**ti ārocitakkhaṇe yeva pārājikaṁ āpanno.

---

1. Vi 1. 127 piṭṭhādīsu.

Visuddhāpekkhoti attano gihibhāvādikaṁ visuddhiṁ apekkhamāno icchamāno. Ayañhi yasmā pārājikaṁ āpanno, tasmā bhikkhubhāve ṭhatvā abhabbo jhānādīni adhigantuṁ, icc'assa bhikkhubhāvo visuddhi nāma na hoti. Yasmā pana gihi vā upāsakārāmikasāmaṇerānaṁ vā aññataro hutvā dānādīhi saggamaggaṁ vā jhānādīhi mokkhamaggaṁ vā ārādhetuṁ bhabbo hoti, tasm'āssa gihi-ādibhāvo visuddhi nāma hoti. Tena vuttaṁ "gihibhāvādikaṁ visuddhiṁ apekkhamāno"ti. **Evaṁ vadeyyā**ti evaṁ bhaṇeyya, Kathaṁ? "Ajānamevaṁ āvuso"ti-ādiṁ. Tattha **ajānan**ti ajānanto. **Apassan**ti apassanto. **Tucchaṁ musā vilapin**ti ahaṁ vacanatthavirahato[1] tucchaṁ, vañcanādhippāyato musā vilapiṁ abhaṇinti vuttaṁ hoti. **Aññatra adhimānā**ti yv'āyaṁ tilakkhaṇaṁ āropetvā saṅkhāre sammasantassa āraddhavipassakassa apatte pattasaññitāsaṅkhāto adhimāno uppajjati, taṁ adhimānaṁ ṭhapetvā kevalaṁ pāpicchatāya yo samudācareyya, ayampi pārājiko hotīti attho.

Vesāliyaṁ Vaggumudātīriye bhikkhū ārabbha tesaṁ uttarimanussadhammārocanavatthusmiṁ paññattaṁ, "aññatra adhimānā"ti ayamettha anupaññatti, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, "paṭhamaṁ jhānaṁ samāpajjin"ti-ādinā nayena vuttappakāraṁ asantaṁ jhānādidhammaṁ ārocentassa sace yassa kassaci āroceti, so manussajātiko hoti, anantarameva "ayaṁ jhānalābhī"ti vā "ariyo"ti vā yena kenaci ākārena tamatthaṁ jānāti, pārājikaṁ. Sace na jānāti, thullaccayaṁ. Sace pana "yo te vihāre vasi, so bhikkhu paṭhamaṁ jhānaṁ samāpajjī"ti-ādinā[2] nayena aññāpadesena ārocentassa jānāti, thullaccayaṁ. Sace na jānāti, dukkaṭaṁ. Adhimānena ārocentassa, anallapanādhippāyassa, ummattakādīnañca anāpatti. Sīlavipatti, uttarimanussadhammassa attani asantatā pāpicchatāya tassa ārocanaṁ anaññāpadeso yassa āroceti, tassa manussajātikatā taṅkhaṇavijānananti imān'ettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādāne vuttasadisān'evāti.

Catutthapārājikavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Vacanatthavirahitato (Sī)
2. Vi 1. 135 piṭṭhe.

Uddiṭṭhā kho āyasmanto cattāro pārājikā dhammāti idaṁ idha uddiṭṭhapārājikaparidīpanameva. Samodhānetvā pana sabbān'eva catuvīsati pārājikāni veditabbāni. Katamāni catuvīsati? Pāḷiyaṁ āgatāni tāva bhikkhūnaṁ cattāri bhikkhunīnaṁ asādhāraṇāni cattārīti aṭṭha, tāni ekādasannaṁ paṇḍakādīnaṁ abhabbabhāvasaṅkhātehi ekādasahi pārājikehi saddhiṁ ekūnavīsati, gihibhāvaṁ patthayamānāya bhikkhuniyā vibbhantabhāvapārājikena saddhiṁ vīsati, aparānipi lambī, mudupiṭṭhiko, parassa aṅgajātaṁ mukhena gaṇhāti, parassa aṅgajāte abhinisīdatīti imesaṁ catunnaṁ vasena "cattāri anulomapārājikānī"ti vadanti, iti imāni ca cattāri, purimāni ca vīsatīti samodhānetvā sabbān'eva catuvīsati pārājikāni veditabbāni. **Na labhati bhikkhūhi saddhiṁ saṁvāsan**ti uposathādibhedaṁ saṁvāsaṁ bhikkhūhi saddhiṁ na labhati. **Yathā pure, tathā pacchā**ti yathā pubbe gihikāle anupasampannakāle ca, pacchā pārājikaṁ āpannopi tath'eva asaṁvāso hoti, n'atthi tassa bhikkhūhi saddhiṁ uposathādibhedo saṁvāsoti[1]. **Tatth'āyasmante pucchāmī**ti tesu catūsu pārājikesu āyasmante "kaccittha parisuddhā"ti pucchāmi. **Kacci'tthā**ti kacci ettha, etesu catūsu pārājikesu kacci parisuddhā?ti attho. Atha vā **kacci'ttha parisuddhā?**ti kacci parisuddhā attha, bhavathāti attho. Sesaṁ sabbattha uttānamevāti.

Kaṅkhāvitaraṇiyā pātimokkhavaṇṇanāya

Pārājikavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Saṁvāsoti attho (Syā, Kaṁ)

Saṁghādisesakaṇḍa

Ime kho panāti idāni vattabbānaṁ abhimukhīkaraṇaṁ. **Āyasmanto**ti sannipatitānaṁ piyavacanena ālapanaṁ. **Terasā**ti gaṇanaparicchedo. **Saṁghādisesā**ti evaṁnāmakā. **Dhammā**ti āpattiyo. **Uddesaṁ āgacchantī**ti sarūpena uddisitabbataṁ āgacchanti, na Nidāne viya "yassa siyā āpattī"ti sādhāraṇavacanamattena.

1. Sukkavissaṭṭhisikkhāpadavaṇṇanā

Saṁvijjati cetanā assāti sañcetanā, sañcetanā'va sañcetanikā, sañcetanā vā assa atthīti sañcetanikā. **Sukkavissaṭṭhī**ti[1] sukkassa vissaṭṭhi, rāgūpatthambhādīsu yena kenaci aṅgajāte kammaññataṁ patte ārogyādīsu yaṁ kiñci apadisitvā ajjhattarūpādīsu yattha katthaci mocanassādacetanāya nimitte upakkamantassa āsayadhātunānattato nīlādivasena[2] dasavidhesu sukkesu yassa kassaci sukkassa ṭhānā cāvanāti attho. **Aññatra supinantā**ti yā supine sukkavissaṭṭhi hoti, taṁ ṭhapetvā. **Saṁghādiseso**ti yā aññatra supinantā sañcetanikā sukkavissaṭṭhi, ayaṁ saṁghādiseso nāma āpattinikāyoti attho. Vacanattho pan'ettha saṁgho ādimhi c'eva sese ca icchitabbo assāti saṁghādiseso. Kiṁ vuttaṁ hoti—imaṁ āpattiṁ āpajjitvā vuṭṭhātukāmassa yaṁ taṁ āpattivuṭṭhānaṁ, tassa ādimhi c'eva parivāsadānatthāya, ādito sese majjhe mānattadānatthāya mūlāya paṭikassanena vā saha mānattadānatthāya, avasāne abbhānatthāya ca saṁgho icchitabbo, na h'ettha ekampi kammaṁ vinā saṁghena sakkā kātuṁ. Iti saṁgho ādimhi c'eva sese ca icchitabbo assāti saṁghādisesoti.

Sāvatthiyaṁ Seyyasakaṁ ārabbha upakkamitvā asucimocanavatthusmiṁ paññattaṁ, "aññatra supinantā"ti ayamettha anupaññatti, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ. Sace pana parena attano aṅgajāte upakkamaṁ kāretvā mocāpeti, āpajjati yeva. Cetetvā antamaso ākāse kaṭikampanenapi nimitte upakkamantassa sace na muccati, thullaccayaṁ. Sace pana

---

1. Sukkavisaṭṭhīti (Sī, Syā)

2. Vi 1. 155 piṭṭhe.

antamaso yaṁ ekā khuddakamakkhikā piveyya, tattakampi ṭhānato muccati, dakasotaṁ anotiṇṇepi saṁghādiseso. Ṭhānato pana cutaṁ avassameva dakasotaṁ otarati, tasmā "dakasotaṁ otiṇṇamatte bahi nikkhante vā anikkhante vā saṁghādiseso"ti Aṭṭhakathāsu[1] vuttaṁ. Anupakkamantassa ca, amocanādhippāyassa ca, supinaṁ passantassa ca, ummattakādīnañca muttepi anāpatti. Sīlavipatti, cetanā, upakkamo, muccananti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājike vuttasadisān'evāti.

Sukkavissaṭṭhisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

2. Kāyasaṁsaggasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **otiṇṇo**ti yakkhādīhi viya sattā anto uppajjantena rāgena vā otiṇṇo, kūpādīni viya sattā asamapekkhitvā rajjanīye ṭhāne rajjanto sayaṁ vā rāgaṁ otiṇṇo, kāyasaṁsaggarāgasamaṅgiss'etaṁ adhivacanaṁ. **Vipariṇatena cittenā**ti parisuddhabhavaṅgasantatisaṅkhātaṁ pakatiṁ vijahitvā aññathā pavattena, virūpaṁ vā pariṇatena yathā parivattamānaṁ virūpaṁ hoti, evaṁ vuttarāgavasena parivattetvā ṭhitena cittenāti attho. **Mātugāmena saddhin**ti tadahujātāyapi jīvamānakamanussitthiyā saddhiṁ. **Kāyasaṁsaggaṁ samāpajjeyyā**ti hatthaggahaṇādikāyasampayogaṁ kāyamissībhāvaṁ samāpajjeyya. **Hatthaggāhaṁ vā**ti-ādi pan'assa vitthārena atthadassanaṁ. Tattha **hattho** nāma kapparato paṭṭhāya yāva agganakhā. **Veṇī** nāma vinandhitvā vā avinandhitvā vā suddhakesehi vā nīlādivaṇṇasuttakusumakahāpaṇamālāsuvaṇṇacīrakamuttāvaḷi-ādīsu aññataramissehi vā katakesakalāpass'etaṁ adhivacanaṁ. Veṇiggahaṇena c'ettha kesāpi gahitā yeva saddhiṁ lometi. Iti vuttalakkhaṇassa hatthassa gahaṇaṁ hatthaggāho, veṇiyā gahaṇaṁ veṇiggāho. Avasesassa sarīrassa parāmasanaṁ **aññatarassa vā aññatarassa vā aṅgassa parāmasanaṁ** nāma[2]. Yo taṁ hatthaggāhaṁ vā veṇiggāhaṁ vā aññatarassa vā aññatarassa vā aṅgassa parāmasanaṁ samāpajjeyya, tassa saṁghādiseso nāma āpattinikāyo hotīti.

---

1. Vi-Ṭṭha 2. 107 piṭṭhe.
2. Parāmasanaṁ (Sī)

Sāvatthiyaṁ Udāyittheraṁ ārabbha kāyasaṁsaggasamāpajjanavatthusmiṁ paññattaṁ, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, itthiyā itthisaññino antamaso lomena lomaṁ phusantass'āpi, itthiyā vā phusiyamānassa sevanādhippāyena vāyamitvā phassaṁ paṭijānantassa saṁghādiseso. Ekena pana hatthena gahetvā dutiyena hatthena divasampi tattha tattha phusantassa ekāva āpatti, aggahetvā phusanto pana sace sīsato yāva pādā, tāva kāyato hatthaṁ amocento yeva phusati, ekāva āpatti, pañcannaṁ aṅgulīnaṁ ekato gahaṇepi ekā yeva. Sace pana nānitthīnaṁ pañcaṅguliyo ekato gaṇhāti, pañca āpattiyo. Itthiyā vematikassa, paṇḍakapurisatiracchānagatasaññissa ca thullaccayaṁ, tathā kāyena kāyappaṭibaddhena, amanussitthipaṇḍakehi ca saddhiṁ kāyasaṁsaggepi. Manussitthiyā pana kāyappaṭibaddhena kāyappaṭibaddhādīsu, purisakāyaphusanādīsu ca dukkaṭaṁ. Itthiyā phusiyamānassa sevanādhippāyass'āpi kāyena avāyamitvā phassaṁ paṭijānantassa, mokkhādhippāyena itthiṁ phusantassa, asañcicca, assatiyā, ajānantassa, asādiyantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Sīlavipatti, manussitthī, itthisaññitā, kāyasaṁsaggarāgo, tena rāgena vāyāmo, hatthaggāhādisamāpajjananti imān'ettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājike vuttasadisān'evātīti.

Kāyasaṁsaggasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

3. Duṭṭhullavācāsikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye otiṇṇatā ca vipariṇatacittatā ca duṭṭhullavācassādarāgavasena veditabbā. **Mātugāman**ti duṭṭhulladuṭṭhullasaṁlakkhaṇasamatthaṁ manussitthiṁ. **Duṭṭhullāhi vācāhī**ti vaccamaggapassāvamagge methunadhammappaṭisaṁyuttāhi vācāhi. **Obhāseyyā**ti avabhāseyya, vaṇṇ'āvaṇṇayācana-āyācanapucchanapaṭipucchana-ācikkhaṇ'ānusāsana-akkosanavasena nānappakāraṁ asaddhammavacanaṁ vadeyya. **Yathā tan**ti ettha **tan**ti nipātamattaṁ, yathā yuvā yuvatinti attho. Etena obhāsane nirāsaṅkabhāvaṁ dasseti.

Methunupasaṁhitāhīti idaṁ duṭṭhullavācāya sikhāpattalakkhaṇadassanaṁ. **Saṁghādiseso**ti dvinnaṁ maggānaṁ vasena vaṇṇāvaṇṇehi vā methunayācanādīhi vā "sikharaṇī'si, saṁbhinnā'si, ubhatobyañjanakā'sī"ti imesu tīsu aññatarena akkosavacanena vā mātugāmaṁ obhāsantassa saṁghādiseso nāma āpattinikāyo hotīti.

Sāvatthiyaṁ Udāyittheraṁ ārabbha duṭṭhullavācāhi obhāsanavatthusmiṁ paññattaṁ, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, itthiyā itthisaññino antamaso hatthamuddāyapi vuttanayena obhāsantassa sace sā tamatthaṁ tasmiṁ yeva khaṇe jānāti, saṁghādiseso. Paṇḍake thullaccayaṁ. Tasmiṁ yeva itthisaññino dukkaṭaṁ. Punappunaṁ obhāsantassa, sambahulā ca itthiyo ekavācāya obhāsantassa vācāgaṇanāya c'eva itthigaṇanāya ca āpattiyo. Sace yaṁ itthiṁ obhāsati, sā na jānāti, thullaccayaṁ. Adhakkhakaṁ ubbhajāṇumaṇḍalaṁ ādissa vaṇṇādibhaṇane pi[1] thullaccayaṁ. Paṇḍake dukkaṭaṁ, ubbhakkhakaṁ adhojāṇumaṇḍalaṁ kāyappaṭibaddhañca ādissa vaṇṇādibhaṇane sabbattha dukkaṭaṁ. Atthadhamma-anusāsanipurekkhārānaṁ ummattakādīnañca anāpatti. Sīlavipatti, manussitthī itthisaññitā duṭṭhullavācassādarāgo tena rāgena obhāsanaṁ taṅkhaṇavijānananti[2] imān'ettha pañca aṅgāni. Adinnādānasamuṭṭhānaṁ, kiriyaṁ, saññāvimokkhaṁ, sacittakaṁ, lokavajjaṁ, kāyakammaṁ, vacīkammaṁ, akusalacittaṁ, dvivedananti.

Duṭṭhullavācāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Attakāmasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe otiṇṇatā ca vipariṇatacittatā ca attakāmapāricariyāvasena veditabbā. **Mātugāmassa santike**ti duṭṭhullobhāsane vuttappakārāya itthiyā samīpe. **Attakāmapāricariyāyā**ti methunadhammasaṅkhātena kāmena pāricariyā kāmapāricariyā, attano atthāya kāmapāricariyā attakāmapāricariyā, attanā vā kāmitā icchitāti attakāmā, sayaṁ methunarāgavasena patthitāti attho, attakāmā ca sā

---

1. Vaṇṇādibhaṇane (Ka)
2. Taṅkhaṇaṁ vijānananti (Sī, Syā, Kaṁ)

pāricariyā cāti attakāmapāricariyā, tassā attakāmapāricariyāya. **Vaṇṇaṁ bhāseyyā**ti guṇaṁ ānisaṁsaṁ pakāseyya. **Etadaggan**ti-ādi tassā attakāmapāricariyāya vaṇṇabhāsanākāranidassanaṁ. Tatr'āyaṁ padasambandhavasen'eva saṅkhepattho—yā mādisaṁ pāṇātipātādīhi virahitattā **sīlavantaṁ** methunadhammā virahitattā **brahmacāriṁ** tadubhayen'āpi **kalyāṇadhammaṁ etena dhammena paricareyya** abhirameyya, tassā evaṁ mādisaṁ paricarantiyā yā ayaṁ pāricariyā nāma, etadaggaṁ pāricariyānanti. **Methunupasaṁhitena saṁghādiseso**ti evaṁ attakāmapāricariyāya vaṇṇaṁ bhāsanto ca "arahasi tvaṁ mayhaṁ methunadhammaṁ dātun"ti-ādinā methunappaṭisaṁyutten'eva vacanena yo bhāseyya, tassa saṁghādiseso.

Sāvatthiyaṁ Udāyittheraṁ ārabbha attakāmapāricariyāya vaṇṇabhāsanavatthusmiṁ paññattaṁ, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, itthiyā itthisaññino antamaso hatthamuddāyapi vuttanayen'eva attakāmapāricariyāya vaṇṇaṁ bhāsantassa sace sā tamatthaṁ tasmiṁ yeva khaṇe jānāti, saṁghādiseso. No ce jānāti, thullaccayaṁ. Paṇḍake paṇḍakasaññinopi thullaccayaṁ. Tasmiṁ yeva itthisaññino dukkaṭaṁ. Cīvarādīhi vatthukāmehi pāricariyāya vaṇṇaṁ bhāsantassa ummattakādīnañca anāpatti. Sīlavipatti, manussitthī, itthisaññitā, attakāmapāricariyāya rāgo, tena rāgena vaṇṇabhaṇanaṁ, taṅkhaṇavijānananti imān'ettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni duṭṭhullobhāsane vuttasadisān'evāti.

Attakāmasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

5. Sañcarittasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **sañcarittan**ti itthipurisānaṁ antare saṁcaraṇabhāvaṁ. **Samāpajjeyyā**ti sammā paṭiggaṇhanavīmaṁsanapaccāharaṇāni karonto āpajjeyya. **Itthiyā vā**ti-ādi samāpajjanākāradassanaṁ. Tattha **itthiyā vā purisamatinti** purisena vā tassa mātāpitādīhi vā pesito purisassa matiṁ adhippāyaṁ itthiyā āroceyyāti attho. **Purisassa vā itthimatin**ti itthiyā vā tassā mātāpitādīhi vā pesito itthiyā matiṁ adhippāyaṁ

purisassa āroceyyāti attho. **Jāyattane vā jārattane vā**ti jāyabhāve vā jārabhāve vā. Purisassa hi matiṁ itthiyā ārocento jāyattane āroceti, itthiyā matiṁ purisassa ārocento jārattane āroceti. Api ca purisass'eva matiṁ itthiyā ārocento jāyattane vā āroceti nibaddhabhariyabhāve, jārattane vā micchācārabhāve, ten'ev'assa padabhājane[1] "jāyattane vāti jāyā bhavissasi, jārattane vāti jārī bhavissasī"ti vuttaṁ. Eten'eva upāyena itthiyā matiṁ purisassa ārocanepi "pati bhavissasi, jāro bhavissasī"ti vattabbatā veditabbā. **Antamaso taṅkhaṇikāyapī**ti sabbantimena paricchedena yā ayaṁ taṅkhaṇe muhuttamatte saṁvasitabbato "taṅkhaṇikā"ti vuccati, muhuttikāti attho. Tass'āpi "muhuttikā bhavissasī"ti evaṁ purisassa matiṁ ārocentassa[2] saṁghādiseso, eten'eva upāyena "muhuttiko bhavissasī"ti evaṁ purisassa itthimatiṁ ārocentopi saṁghādisesaṁ āpajjatīti veditabbo.

Sāvatthiyaṁ Udāyittheraṁ ārabbha sañcarittasamāpajjanavatthusmiṁ paññattaṁ, "antamaso taṅkhaṇikāyapī"ti ayamettha anupaññatti, sādhāraṇapaññatti, "paṭiggaṇhāti, vīmaṁsati, antevāsiṁ paccāharāpetī"ti-iminā[3] nayena sāṇattikaṁ, aññatra nālaṁvacanīyāya yāya kāyaci itthiyā antamaso mātuyāpi purisamatiṁ ārocento "hohi kira bhariyā dhanakkītā"ti vattukāmo sacepi chandavāsinī-ādīsu aññatarākārena ārocetvā tāya "sādhū"ti sampaṭicchitepi asampaṭicchitepi puna āgantvā yena pahito, tassa taṁ pavattiṁ āroceti, saṁghādisesaṁ āpajjati. Sā pana tassa bhariyā hotu vā, mā vā, akāraṇametaṁ. Sacepi yassā santikaṁ pesito, taṁ adisvā aññatarassa avassārocanakassa "ārocehī"ti vatvā paccāharati, āpajjati yeva. "Māturakkhitaṁ brūhī"ti pesitassa pana gantvā aññaṁ piturakkhitādīsu aññataraṁ vadantassa visaṅketaṁ hoti, purisassa vā itthiyā vā vacanaṁ "sādhū"ti kāyena vā vācāya vā ubhayena vā paṭiggaṇhitvā tassā itthiyā vā purisassa vā ārocetvā vā arocāpetvā vā puna yena pesito, tassa taṁ pavattiṁ sayaṁ ārocentassa vā aññena ārocāpentassa vā

---

1. Vi 1. 202 piṭṭhe. 2. Itthiyā ārocentassa (Kaṁ) 3. Vi 1. 217 piṭṭhe.

saṁghādiseso. Ettāvatā hi "paṭiggaṇhāti, vīmaṁsati, paccāharatī"ti idaṁ aṅgattayaṁ sampāditameva hoti, ito pana yehi kehici dvīhi aṅgehi, paṇḍake ca aṅgattayenāpi thullaccayaṁ. Ekena dukkaṭaṁ. Saṁghassa vā cetiyassa vā gilānassa vā kiccena gacchantassa, ummattakādīnañca anāpatti.

Sīlavipatti, yesu sañcarittaṁ samāpajjati, tesaṁ manussajātikatā, na nālaṁvacanīyatā[1], paṭiggaṇhanavīmaṁsanapaccāharaṇānīti imān'ettha pañca aṅgāni. Chasamuṭṭhānaṁ, paṇṇattiṁ vā alaṁvacanīyabhāvaṁ vā ajānantassa kāyavikārena sāsanaṁ gahetvā tath'eva vīmaṁsitvā tath'eva paccāharantassa kāyato samuṭṭhāti. "Itthannāmā āgamissati, tassā cittaṁ jāneyyāthā"ti kenaci vutte "sādhū"ti sampaṭicchitvā taṁ āgataṁ vatvā puna tasmiṁ purise āgate ārocentassa kāyena kiñci akatattā vācato samuṭṭhāti. Vācāya "sādhū"ti sāsanaṁ gahetvā aññena karaṇīyena tassā gharaṁ gantvā aññattha vā gamanakāle taṁ disvā vacībhedena vīmaṁsitvā punapi aññen'eva kāraṇena tato apakkamma kadācideva taṁ purisaṁ disvā ārocentass'āpi vācato samuṭṭhāti. Paṇṇattiṁ ajānantassa pana khīṇāsavass'āpi pituvacanena gantvā alaṁvacanīyaṁ mātarampi[2] "ehi me pitaraṁ upaṭṭhāhī"ti vatvā paccāharantassa kāyavācato samuṭṭhāti. Imāni tīṇi acittakasamuṭṭhānāni. Tadubhayaṁ pana jānitvā eteh'eva tīhi nayehi samāpajjantassa tān'eva tīṇi tadubhayajānanacittena sacittakāni honti, kiriyaṁ, nosaññāvimokkhaṁ, acittakaṁ, paṇṇattivajjaṁ, kāyakammaṁ, vacīkammaṁ, kusalādivasena c'ettha tīṇi cittāni, sukhādivasena tisso vedanāti.

Sañcarittasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Kuṭikārasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **saññācikāya panā**ti ettha **saññācikā** nāma sayaṁ pavattitayācanā vuccati, tasmā saññācikāyāti attano yācanāyāti vuttaṁ hoti, sayaṁ yācitakehi upakaraṇehīti attho. Ettha ca yaṁ kiñci

---

1. Alaṁ vacanīyatā (Ka) 2. Mātaraṁ (Syā)

parapariggahitakaṁ mūlacchedavasena yācituṁ na vaṭṭati, tāvakālikaṁ pana vaṭṭati. Sahāyatthāya kammakaraṇatthāya "purisaṁ dethā"ti vattuṁ vaṭṭati, purisattakarampi yācituṁ vaṭṭati, **purisattakaro** nāma vaḍḍhaki-ādinā purisena kātabbaṁ hatthakammaṁ. Taṁ "purisattakaraṁ dehī"ti vā "hatthakammaṁ dehī"ti vā vatvā yācituṁ vaṭṭati. Hatthakammaṁ nāma kiñci vatthu na hoti, tasmā "kiṁ[1] bhante āgatatthā"ti pucchite vā apucchite vā yācituṁ vaṭṭati, viññattipaccayā doso n'atthi. Migaluddakādayo pana sakakammaṁ na yācitabbā. **Kuṭin**ti ullittādīsu aññataraṁ. Tattha **ullittā** nāma ṭhapetvā thambhatulā piṭṭhasaṅghāṭavātapānadhūmacchiddādibhedaṁ alepokāsaṁ avasese lepokāse kuṭṭehi saddhiṁ ghaṭetvā chadanassa anto sudhāya vā mattikāya vā littā. **Avalittā** nāma tath'eva vuttanayen'eva chadanassa bahi littā. **Ullittāvalittā** nāma tath'eva chadanassa anto ca bahi ca littā. **Kārayamānenāti** sayaṁ vā karontena, āṇattiyā vā kārāpentena. **Asāmikan**ti kāretā dāyakena virahitaṁ. **Attuddesan**ti "mayhaṁ vāsāgāraṁ esā"ti evaṁ attā uddeso etissāti attuddesā, taṁ attuddesaṁ. **Pamāṇikā kāretabbā**ti pamāṇayuttā kāretabbā. **Tatr'idaṁ pamāṇan**ti tassā kuṭiyā idaṁ pamāṇaṁ. **Dīghaso**ti dīghato. **Dvādasa vidatthiyo Sugatavidatthiyā**ti ettha **Sugatavidatthi** nāma idāni majjhimassa purisassa tisso vidatthiyo, vaḍḍhakihatthena diyaḍḍho hattho hoti. Minantena pana kuṭiyā bahikuṭṭe paṭhamaṁ dinnaṁ mahāmattikapariyantaṁ aggahetvā thusapiṇḍapariyantena dvādasa vidatthiyo minetabbā, sace thusapiṇḍakena anatthiko hoti, mahāmattikalepen'eva niṭṭhāpeti, sv'eva paricchedo. **Tiriyan**ti vitthārato. **Sattantarāti** kuṭṭassa bahi-antaṁ aggahetvā abbhantarimena antena satta Sugatavidatthiyo pamāṇanti vuttaṁ hoti. Ettha ca kesaggamattampi dīghato hāpetvā tiriyaṁ, tiriyato vā hāpetvā dīghaṁ vaḍḍhetuṁ na vaṭṭati, ko pana vādo ubhatovaḍḍhane? Yā pana dīghato saṭṭhihatthāpi hoti, tiriyato tihatthā vā ūnakacatuhatthā vā, yattha pamāṇayutto mañco ito c'ito ca na parivaṭṭati, pacchimakoṭiyā catuhatthavitthārā na hoti, ayaṁ kuṭisaṅkhyaṁ na gacchati, tasmā vaṭṭati.

1. Kinti (Ka)

Bhikkhū abhinetabbā vatthudesanāyāti yasmiṁ padese kuṭiṁ kāretukāmo hoti, taṁ sodhetvā Padabhājane[1] vuttanayena[2] saṁghaṁ tikkhattuṁ yācitvā sabbe vā saṁghapariyāpannā saṁghena vā sammatā dve tayo bhikkhū tattha vatthudesanatthāya netabbā. **Tehi bhikkhūhi vatthu desetabbaṁ anārambhaṁ saparikkamanan**ti tehi bhikkhūhi kipillikādīnaṁ āsayādīhi terasahi, pubbaṇṇāparaṇṇanissitādīhi soḷasahi upaddavehi virahitattā anārambhaṁ, dvīhi vā catūhi vā balibaddhehi[3] yuttena sakaṭena ekaṁ cakkaṁ nibbodakapatanaṭṭhāne ekaṁ bahi katvā āvijjhituṁ sakkuṇeyyatāya saparikkamananti sallakkhetvā sace saṁghapahonakā honti[4], tatth'eva, no ce, saṁghamajjhaṁ gantvā tena bhikkhunā yācitehi ñattidutiyena kammena vatthu desetabbaṁ. **Sārambhe ce**ti-ādi paṭipakkhanayena veditabbaṁ.

Āḷaviyaṁ Āḷavike[5] bhikkhū ārabbha saññācikāya kuṭikaraṇavatthusmiṁ paññattaṁ, asādhāraṇapaññatti, sāṇattikaṁ, "adesitavatthukaṁ pamāṇātikkantaṁ kuṭiṁ kāressāmī"ti upakaraṇatthaṁ araññaṁ gamanato paṭṭhāya sabbapayogesu dukkaṭaṁ, "idāni dvīhi piṇḍehi niṭṭhānaṁ gamissatī"ti tesu paṭhamapiṇḍadāne thullaccayaṁ, dutiyadānena lepe ghaṭite sace adesitavatthukā eva vā pamāṇātikkantā eva vā hoti, eko saṁghādiseso, dve ca dukkaṭāni. Ubhayavippannā, dve saṁghādisesā, dve ca dukkaṭāni. Sace pana dvārabandhaṁ vā vātapānaṁ vā aṭṭhapetvāva mattikāya limpati, ṭhapite ca tasmiṁ lepo na ghaṭiyati, rakkhati tāva. Puna limpantassa pana ghaṭitamatte saṁghādiseso. Sace taṁ ṭhapiyamānaṁ paṭhamadinnalepena saddhiṁ nirantarameva hutvā tiṭṭhati, paṭhamameva saṁghādiseso. Kevalaṁ sārambhāya dukkaṭaṁ, tathā aparikkamanāya. Vippakataṁ kuṭiṁ aññassa dadato ca, bhūmiṁ samaṁ katvā bhindantassa ca, leṇaguhātiṇakuṭipaṇṇacchadanagehesu aññataraṁ kārentassa, kuṭimpi aññassa vāsatthāya, vāsāgāraṁ ṭhapetvā uposathāgārādīsu aññataratthāya kārentassa ca ummattakādīnañca anāpatti. Sīlavipatti, ullittādīnaṁ aññataratā heṭṭhimapamāṇasambhavo adesitavatthukatā pamāṇātikkantatā attuddesikatā,

---

1. Vi 1. 224 piṭṭhe.
2. Vuttanayen'eva (Syā, Kaṁ)
3. Balibaddehi (Sī)
4. Saṁghapahonako hoti (Syā, Kaṁ)
5. Āḷavaka (Vi 1. 218 piṭṭhe Pāḷiyaṁ)

vāsāgāratā, lepaghaṭanāti imān'ettha cha vā satta vā aṅgāni. Chasamuṭṭhānaṁ, kiriyañca, kiriyākiriyañca. Idañhi vatthuṁ desāpetvā pamāṇātikkantaṁ vā karoto kiriyato samuṭṭhāti, adesāpetvā karoto kiriyākiriyato samuṭṭhāti. Sesamettha sañcaritte vuttasadisamevāti.

Kuṭikārasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

7. Vihārakārasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **mahallakan**ti sasāmikabhāvena saññācitakuṭito mahantabhāvo etassa atthīti mahallako, yasmā vā vatthuṁ desāpetvā pamāṇātikkamen'āpi kātuṁ vaṭṭati, tasmā pamāṇamahantatāyapi mahallako, taṁ mahallakaṁ. Yasmā pan'assa taṁ pamāṇamahantattaṁ sasāmikattā'va labbhati, tasmā tadatthadassanatthaṁ "mahallako nāma vihāro sasāmiko vuccatī"ti evamassa padabhājane[1] vuttaṁ. Sesaṁ sabbaṁ Kuṭikārasikkhāpade vuttasadisaṁ, sasāmikabhāvamattameva hi viseso.

Kosambiyaṁ Channattheraṁ ārabbha cetiyarukkhaṁ chedāpanavatthusmiṁ paññattabhāvo akiriyamattato samuṭṭhānabhāvo, ekaSaṁghādisesatā ca ettha viseso.

Vihārakārasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

8. Duṭṭhadosasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **duṭṭho doso**ti dūsito[2] c'eva dūsako ca. Uppanne hi dose puggalo tena dosena dūsito hoti, pakatibhāvaṁ jahāpito, tasmā "duṭṭho"ti vuccati. Parañca dūseti vināseti, tasmā "doso"ti vuccati. Iti "duṭṭho doso"ti ekass'ev'etaṁ puggalassa ākāranānattena nidassanaṁ. **Appatītoti** nappatīto, pītisukhādīhi vivajjito, na abhisaṭoti attho. **Amūlakenā**ti yaṁ codakena

1. Vi 1. 237 piṭṭhe. 2. Dusito (?)

cuditakamhi puggale adiṭṭhaṁ assutaṁ aparisaṅkitaṁ, idaṁ etesaṁ dassanasavanaparisaṅkāsaṅkhātānaṁ mūlānaṁ abhāvato amūlakaṁ nāma. Taṁ pana so āpanno vā hotu, anāpanno vā, etaṁ idha appamāṇaṁ. Ettha ca **adiṭṭhaṁ** nāma attano pasādacakkhunā vā dibbacakkhunā vā adiṭṭhaṁ, **assutaṁ** nāma tath'eva kenaci vuccamānaṁ na sutaṁ, **aparisaṅkitaṁ** nāma attano vā parassa vā diṭṭhasutamutavasena cetasā aparisaṅkitaṁ, iti evarūpena amūlakena. **Pārājikenā**ti bhikkhuno anurūpesu ekūnavīsatiyā aññatarena, padabhājane[1] pana Pārājikuddese āgatān'eva gahetvā "catunnaṁ aññatarenā"ti vuttaṁ. **Anuddhaṁseyyā**ti dhaṁseyya viddhaṁseyya padhaṁseyya abhibhaveyya. Taṁ pana anuddhaṁsanaṁ yasmā attanā codentopi parena codāpentopi karoti, tasm'āssa padabhājane[1] "codeti vā codāpeti vā"ti vuttaṁ. Tattha vatthusandassanā āpattisandassanā saṁvāsappaṭikkhepo sāmīcippaṭikkhepoti saṅkhepato catasso codanā. Tāsu **vatthusandassanā** nāma "tvaṁ methunaṁ dhammaṁ paṭisevī"ti-ādinā nayena pavattā. **Āpattisandassanā** nāma "tvaṁ methunadhammāpattiṁ āpanno"ti-ādinā nayena pavattā. **Saṁvāsappaṭikkhepo** nāma "n'atthi tayā saddhiṁ uposatho vā pavāraṇā vā saṁghakammaṁ vā"ti evaṁ pavatto. Ettāvatā pana sīsaṁ na eti, "assamaṇosī"ti-ādīhi[1] vacanehi saddhiṁ ghaṭite yeva sīsaṁ eti. **Sāmīcippaṭikkhepo** nāma abhivādanapaccuṭṭhāna-añjalikammasāmīcikammabījanikammādīnaṁ akaraṇaṁ, taṁ paṭipātiyā vandanādīni karoto ekassa akatvā sesānaṁ karaṇakāle veditabbaṁ. Ettāvatā ca codanā nāma hoti, āpatti pana sīsaṁ na eti. "Kasmā mama vandanādīni na karosī"ti pucchite pana[2] "assamaṇo'sī"ti-ādivacanehi saddhiṁ ghaṭite yeva sīsaṁ eti, tasmā yo bhikkhu bhikkhuṁ samīpe ṭhatvā "tvaṁ methunaṁ dhammaṁ paṭisevī"ti vā "assamaṇosī"ti vā ādīhi vacanehi hatthamuddāya eva vā etamatthaṁ dīpento sayaṁ vā codeti, gahaṭṭhapabbajitesu vā aññatarena codāpeti, ayaṁ anuddhaṁseti nāma. **App'eva nāma naṁ imamhā brahmacariyā cāveyyan**ti api eva nāma naṁ puggalaṁ imamhā seṭṭhacariyā apaneyyaṁ. "Sādhu vat'assa sac'āhaṁ imaṁ puggalaṁ imamhā brahmacariyā cāveyyan"ti iminā adhippāyena anuddhaṁseyyāti vuttaṁ hoti.

---

1. Vi 1. 250 piṭṭhe.

2. Pucchite pana tena (Sī, Kaṁ)

etena ekaṁ[1] cāvanādhippāyaṁ gahetvā avasesā akkosādhippāyo kammādhippāyo vuṭṭhānādhippāyo uposathaṭṭhapanādhippāyo pavāraṇaṭṭhapanādhippāyo anuvijjanādhippāyo dhammakathādhippāyoti satta adhippāyā paṭikkhittā honti. **Tato aparena samayenā**ti yasmiṁ samaye anuddhaṁsito hoti, tato aññasmiṁ samaye. **Samanuggāhīyamāno vā**ti anuvijjakena "kiṁ te diṭṭhan"ti-ādinā nayena anuvijjiyamāno upaparikkhiyamāno. **Asamanuggāhīyamāno vāti** diṭṭhādīsu kenaci vatthunā vā anuvijjakādīsu yena kenaci[2] puggalena vā avuccamāno. Imesaṁ pana padānaṁ parato "bhikkhu ca dosaṁ patiṭṭhātī"ti iminā sambandho. Idañhi vuttaṁ hoti—evaṁ samanuggāhīyamāno vā asamanuggāhīyamāno vā bhikkhu ca dosaṁ patiṭṭhāti paṭicca tiṭṭhati paṭijānāti, saṁghādisesoti. Idañca amūlakabhāvassa pākaṭakāladassanatthaṁ vuttaṁ. Āpattiṁ pana anuddhaṁsitakkhaṇe yeva āpajjati. **Amūlakañc'eva taṁ adhikaraṇaṁ hotī**ti ettha pana diṭṭhamūlādīnaṁ abhāvena amūlakaṁ, samathehi adhikaraṇīyabhāvena adhikaraṇaṁ. Yañhi adhikicca ārabbha paṭicca sandhāya samathā pavattanti, taṁ adhikaraṇaṁ. Idha pana pārājikasaṅkhātaṁ āpattādhikaraṇameva adhippetaṁ. Yadi hi taṁ adhikaraṇaṁ diṭṭhādīhi mūlehi amūlakañc'eva hoti, ayaṁ codetuṁ āgato bhikkhu ca dosaṁ patiṭṭhāti paṭicca tiṭṭhati, "tucchakaṁ mayā bhaṇitan"ti-ādīni[3] vadanto paṭijānāti, tassa bhikkhuno anuddhaṁsitakkhaṇe yeva saṁghādisesoti, ayaṁ sikkhāpadassa padānukkamena attho.

Rājagahe Mettiyabhūmajake bhikkhū ārabbha amūlakena pārājikena anuddhaṁsanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, sāṇattikaṁ, katūpasampadaṁ suddhaṁ vā asuddhaṁ vā puggalaṁ yena pārājikena codeti, taṁ "ayaṁ anajjhāpanno"ti ñatvā cāvanādhippāyena "karotu me āyasmā okāsaṁ, ahaṁ taṁ vattukāmo"ti evaṁ okāsaṁ akāretvā codentassa sace so taṅkhaṇe yeva jānāti "maṁ codetī"ti vācāya vācāya saṁghādiseso c'eva dukkaṭañca. Okāsaṁ kāretvā codentassa saṁghādiseso c'eva dukkaṭañca. Okāsaṁ kāretvā codentassa saṁghādiseso yeva. Hatthamuddāya sammukhā codentassāpi es'eva nayo. Parammukhā codentassa pana sīsaṁ na eti. Attanā samīpe ṭhatvā aññaṁ bhikkhuṁ

1. Ekaṁva (Sī) 2. Kena ci (Sī) 3. Vi 1. 250 piṭṭhe.

āṇāpeti, so tassa vacanena taṁ codeti, codāpakass'eva vuttanayena āpattiyo. Atha sopi "mayā diṭṭhaṁ sutaṁ atthī"ti[1] codeti, dvinnampi janānaṁ tath'eva āpattiyo. Akkosādhippāyena pana okāsaṁ akāretvā vadantassa vuttanayen'eva pācittiyañc'eva dukkaṭañca. Okāsaṁ kāretvā vadantassa pācittiyameva. Kammādhippāyena asammukhā sattavidhampi kammaṁ karontassa dukkaṭameva. Vuṭṭhānādhippāyena "tvaṁ itthannāmaṁ āpattiṁ āpanno, taṁ paṭikarohī"ti vadantassa, uposathaṁ vā pavāraṇaṁ vā ṭhapentassa ca okāsakammaṁ n'atthi, ṭhapanakkhettaṁ pana jānitabbaṁ, anuvijjakass'āpi osaṭe vatthusmiṁ "atth'etaṁ tavā"ti anuvijjanādhippāyena vadantassa okāsakammaṁ n'atthi, dhammakathikass'āpi "yo idañca idañca karoti, ayaṁ assamaṇo"ti-ādinā nayena anodisakaṁ dhammaṁ kathentassa okāsakammaṁ n'atthi. Sace pana odissa niyametvā "asuko ca asuko ca assamaṇo anupāsako"ti katheti, āsanato oruyha āpattiṁ desetvā gantabbaṁ. Ummattakādīnañca anāpatti, sīlavipatti, yaṁ codeti vā codāpeti vā, tassa "upasampanno"ti saṅkhyupagamanaṁ, tasmiṁ suddhasaññitā, yena pārājikena codeti, tassa diṭṭhādivasena amūlakatā, cāvanādhippāyena sammukhācodanā, tassa taṅkhaṇavijānananti imān'ettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni. Vedanā pan'ettha dukkhāyevāti.

Duṭṭhadosasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

9. Aññabhāgiyasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **aññabhāgiyassā**ti-ādīsu aññabhāgassa idaṁ, aññabhāgo vā assa atthīti aññabhāgiyaṁ. **Adhikaraṇan**ti ādhāro veditabbo, vatthu adhiṭṭhānanti vuttaṁ hoti. Yo hi so aṭṭhuppattiyaṁ[2] "dabbo Mallaputto nāmā"ti chagalako vutto. So yv'āyaṁ Āyasmato Dabbassa Mallaputtassa bhāgo koṭṭhāso pakkho manussajāti c'eva bhikkhubhāvo ca, tato aññassa bhāgassa koṭṭhāsassa pakkhassa hoti

---

1. Mutaṁ atthīti (Sī)
2. Atthuppattiyaṁ (Ka, Kaṁ)

tiracchānajātiyā c'eva chagalakabhāvassa ca, so vā aññabhāgo assa atthi, tasmā aññabhāgiyasaṅkhyaṁ labhati. Yasmā ca tesaṁ "imaṁ mayaṁ Dabbaṁ Mallaputtaṁ nāma karomā"ti vadantānaṁ tassa nāmakaraṇasaññāya ādhāro vatthu adhiṭṭhānaṁ, tasmā "adhikaraṇan"ti veditabbo. Tañhi sandhāya "saccaṁ kira tumhe bhikkhave Dabbaṁ Mallaputtaṁ aññabhāgiyassa adhikaraṇassā"ti-ādi[1] vuttaṁ. Na vivādādhikaraṇādīsu aññataraṁ. Kasmā? Asambhavato. Na hi Mettiyabhūmajakā catunnaṁ adhikaraṇānaṁ kassaci aññabhāgiyassa adhikaraṇassa kiñci desaṁ lesamattaṁ uppādiyiṁsu, na ca catunnaṁ adhikaraṇānaṁ leso nāma atthi. Jātilesādayo hi puggalānaṁ yeva lesā vuttā, na vivādādhikaraṇādīnaṁ. Tañca "Dabbo Mallaputto"ti nāmaṁ tassa aññabhāgiyādhikaraṇabhāve ṭhitassa chagalakassa koci deso hoti theraṁ pārājikena dhammena anuddhaṁsetuṁ lesamatto. Ettha ca dissati apadissati "assa ayan"ti voharīyatīti **deso,** jāti-ādīsu aññatarakoṭṭhāsass'etaṁ adhivacanaṁ. Aññampi vatthuṁ lissati silissati vohāramatten'eva īsakaṁ allīyatīti **leso,** jāti-ādīnaṁ yeva aññatarakoṭṭhāsass'etaṁ adhivacanaṁ. Padabhājane[2] pana yassa aññabhāgiyassa adhikaraṇassa kiñci desaṁ lesamattaṁ upādāya pārājikena dhammena anuddhaṁseyya, taṁ yasmā aṭṭhuppattivasen'eva āvibhūtaṁ, tasmā taṁ avibhajitvā yāni "adhikaraṇan"ti vacanasāmaññato atthuddhāravasena pavattāni cattāri adhikaraṇāni, tesaṁ aññabhāgiyatā ca tabbhāgiyatā ca yasmā apākaṭā, jānitabbā ca vinayadharehi, tasmā tañca avasāne āpattaññabhāgiyena codanañca āvikātuṁ "aññabhāgiyassa adhikaraṇassāti āpattaññabhāgiyaṁ vā hoti adhikaraṇaññabhāgiyaṁ vā"ti-ādi[2] vuttaṁ, sesā vinicchayakathā aṭṭhame vuttasadisā yeva. Ayaṁ pana viseso—idaṁ aññabhāgiyassa adhikaraṇassa kiñci desaṁ lesamattaṁ upādāya pārājikena dhammena anuddhaṁsanavatthusmiṁ paññattaṁ, idha ca āpattaññabhāgiyacodanāya tathāsaññinopi anāpatti. Aṅgesu ca aññabhāgiyassa adhikaraṇassa kiñci desaṁ lesamattaṁ upādiyanatā adhikāti.

Aññabhāgiyasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Vi 1. 256 piṭṭhe. 2. Vi 1. 257 piṭṭhe.

10. Saṁghabhedasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **samaggassa saṁghassā**ti sahitassa bhikkhusaṁghassa, cittena ca sarīrena ca aviyuttassāti attho. Ten'evassa padabhājane[1] "samaggo nāma saṁgho samānasaṁvāsako samānasīmāyaṁ ṭhito"ti vuttaṁ. Samānasaṁvāsako hi samacittatāya cittena aviyutto hoti, samānasīmāyaṁ ṭhito kāyasāmaggidānato sarīrena aviyutto. **Bhedāya parakkameyyā**ti "kathaṁ nām'āyaṁ bhijjeyyā"ti bhedanatthāya vāyāmeyya[2]. **Bhedanasaṁvattanikaṁ vā adhikaraṇan**ti bhedanassa saṁghabhedassa atthāya saṁvattanikaṁ kāraṇaṁ. Imasmiṁ hi okāse "kāmahetu kāmanidānaṁ kāmādhikaraṇan"ti-ādīsu[3] viya kāraṇaṁ "adhikaraṇan"ti adhippetaṁ. Taṁ bhedakaravatthuvasena aṭṭhārasavidhaṁ. **Samādāyā**ti gahetvā. **Paggayha tiṭṭheyyā**ti taṁ saṁghabhedassa atthāya saṁvattanikaṁ saṁghabhedanibbattisamatthaṁ kāraṇaṁ gahetvā dīpeyya c'eva nappaṭinissajjeyya ca. **Bhikkhūhi evamassa vacanīyo**ti ye taṁ paggayha tiṭṭhantaṁ sammukhā passanti, ye vā "asukasmiṁ nāma vihāre"ti suṇanti, tehi sabbantimena paricchedena aḍḍhayojanamattaṁ gantvāpi yv'āyaṁ anantare "m'āyasmā"ti-ādivacanakkamo vutto, evamassa vacanīyo. Disvā vā sutvā vā avadantānaṁ dukkaṭaṁ. Ettha ca mā-iti padaṁ "parakkamī"tipadena "aṭṭhāsī"tipadena[4] ca saddhiṁ "mā parakkami, mā aṭṭhāsī"ti yojetabbaṁ. **Samet'āyasmā saṁghenā**ti Āyasmā saṁghena saddhiṁ sametu samāgacchatu, ekaladdhiko hotūti attho. Kiṁ kāraṇā? Samaggo hi saṁgho -pa- viharatīti. Tattha **sammodamāno**ti aññamaññasampattiyā suṭṭhu modamāno. **Avivadamāno**ti "ayaṁ dhammo, n'āyaṁ dhammo"ti evaṁ na vivadamāno. Eko uddeso assāti **ekuddeso,** ekato pavattapātimokkhuddesoti attho. **Phāsu viharatī**ti sukhaṁ viharati. Evaṁ visumpi saṁghamajjhepi tikkhattuṁ vuccamānassa appaṭinissajjato dukkaṭaṁ. **Evañca so**ti-ādimhi **samanubhāsitabbo**ti samanubhāsanakammaṁ kātabbaṁ. **Icc'etaṁ kusalan**ti iti etaṁ paṭinissajjanaṁ kusalaṁ khemaṁ sotthibhāvo tassa bhikkhuno. **No**

---

1. Vi 1. 265 piṭṭhe.
2. Vāyameyya (Ka, Kaṁ)
3. Ma 1. 120, 128, 129 piṭṭhesu.
3. Parakkamipadena ca aṭṭhāsipadena ca (Sī)

ce paṭinissajjeyya, saṁghādisesoti ettha samanubhāsanakammapariyosāne appaṭinissajjantassa saṁghādiseso. Sesaṁ uttānapadatthameva.

Rājagahe Devadattaṁ ārabbha saṁghabhedāya parakkamanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, samanubhāsanakamme kariyamāne appaṭinissajjantassa ñattipariyosāne dukkaṭaṁ, dvīhi kammavācāhi dve thullaccayā, "yassa nakkhamati, so bhāseyyā"ti evaṁ **yya**-kārapattāya tatiyakammavācāya tañca dukkaṭaṁ te ca thullaccayā paṭippassambhanti, saṁghādiseso yeva[1] tiṭṭhati. Asamanubhāsiyamānassa ca paṭinissajjantassa ca ummattakādīnañca anāpatti. Sīlavipatti, bhedāya parakkamanaṁ dhammakammena samanubhāsanaṁ kammavācāpariyosānaṁ appaṭinissajjananti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samanubhāsanasamuṭṭhānaṁ, akiriyaṁ, saññāvimokkhaṁ, sacittakaṁ, lokavajjaṁ, kāyakammaṁ, vacīkammaṁ, akusalacittaṁ, dukkhavedananti.

Saṁghabhedasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

11. Bhedānuvattakasikkhāpadavaṇṇanā

Ekādasame **tass'eva kho panā**ti yo saṁghabhedāya parakkamati, tass'eva. **Anuvattakā**ti tassa diṭṭhiṁ khantiṁ ruciṁ gahaṇena anupaṭipajjanakā. Vaggaṁ asāmaggipakkhiyavacanaṁ vadantīti **vaggavādakā.** Yasmā pana tiṇṇaṁ uddhaṁ kammārahā na honti. Na hi saṁgho saṁghassa kammaṁ karoti, tasmā "eko vā dve vā tayo vā"ti vuttaṁ. **Jānāti no**ti amhākaṁ chandādīni jānāti. **Bhāsatī**ti "evaṁ karomā"ti amhehi saddhiṁ bhāsati. **Amhākamp'etaṁ khamatī**ti yaṁ so karoti, etaṁ amhākampi ruccati. **Samet'āyasmantānaṁ saṁghenā**ti āyasmantānaṁ cittaṁ saṁghena saddhiṁ sametu samāgacchatu, ekībhāvaṁ gacchatūti vuttaṁ hoti. Sesaṁ padatthato uttānameva. Vinicchayakathā p'ettha[2] dasame vuttasadisā yeva.

Ayaṁ pana viseso—idaṁ Rājagahe sambahule bhikkhū ārabbha Devadattassa saṁghabhedāya parakkamantassa anuvattanavatthusmiṁ paññattaṁ, aṅgesu ca yathā tattha parakkamanaṁ, evaṁ idha anuvattanaṁ daṭṭhabbanti.

Bhedānuvattakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Saṁghādisese yeva (Sī)
2. C'ettha (Syā, Kaṁ)

12. Dubbacasikkhāpadavaṇṇanā

Dvādasame **dubbacajātiko**ti dubbacasabhāvo, vattuṁ asakkuṇeyyoti attho. **Uddesapariyāpannesū**ti uddese pariyāpannesu antogadhesu[1], "yassa siyā āpatti, so āvikareyyā"ti evaṁ saṅgahitattā anto pātimokkhassa vattamānesūti attho. **Sahadhammikaṁ vuccamāno**ti sahadhammikena vuccamāno, kāraṇatthe c'etaṁ upayogavacanaṁ. Pañcahi sahadhammikehi sikkhitabbattā, tesaṁ vā santakattā "sahadhammikan"ti laddhanāmena Buddhapaññattena sikkhāpadena vuccamānoti attho. **Viramath'āyasmanto mama vacanāyā**ti yena vacanena maṁ vadatha, tato mama vacanato viramatha, mā maṁ taṁ vacanaṁ vadathāti vuttaṁ hoti. **Vadatu saha dhammenā**ti sahadhammikena sikkhāpadena, sahadhammena vā aññenapi pāsādikabhāvasaṁvattanikena[2] vacanena vadetu. **Yadidan**ti vuddhikāraṇadassanatthe nipāto, tena yaṁ idaṁ aññamaññassa hitavacanaṁ, āpattito ca vuṭṭhāpanaṁ, tena **aññamaññavacanena aññamaññavuṭṭhāpanena. Evaṁ saṁvaddhā hi tassa Bhagavato parisā**ti evaṁ parisāya vuddhikāraṇaṁ dassitaṁ hoti. Sesaṁ uttānatthameva. Vinicchayakathāpi dasame vuttasadisā yeva.

Ayaṁ pana viseso—idaṁ Kosambiyaṁ Channattheraṁ ārabbha attānaṁ avacanīyakaraṇavatthusmiṁ paññattaṁ aṅgesu ca yathā tattha parakkamanaṁ, evaṁ idha avacanīyakaraṇatā daṭṭhabbāti.

Dubbacasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

13. Kuladūsakasikkhāpadavaṇṇanā

Terasame **gāmaṁ vā nigamaṁ vā**ti ettha nagarampi gāme antogadhameva. **Upanissāya viharatī**ti tattha paṭibaddhacīvarādipaccayatāya taṁ nissāya vasati. Pupphadānādīhi manussānaṁ saddhaṁ vināsento kulāni dūsetīti **kuladūsako.** Mālāvaccharopanādayo pāpakā samācārā assāti **pāpasamācāro. So bhikkhū**ti so kuladūsako bhikkhu. **Āyasmā**

---

1. Antogatesu (Sī) 2. Pāsādiyasaṁvattanikena (Sī)

kho kuladūsako -pa- **alaṁ te idha vāsenā**ti imināssa pabbājanīyakammārahataṁ dasseti. Pabbājanīyakammakato pan'esa yasmiṁ gāme vā nigame vā kuladūsakakammaṁ kataṁ, yasmiṁ ca vihāre vasati, n'eva tasmiṁ gāme vā nigame vā carituṁ labhati, na vihāre vasituṁ. **Evañca so bhikkhū**ti ettha **soti** pabbājanīyakammakato adhippeto. Chandena gacchantīti **chandagāmino,** esa nayo sesesu. **So bhikkhū**ti so "chandagāmino"ti-ādīni vadamāno. Tassa vacanassa paṭinissaggāya evaṁ vacanīyo, na kuladūsananivāraṇatthāya. Kuladūsanakammena hi so āpajjitabbā āpattiyo pubb'eva āpanno, evaṁ pan'assa visumpi saṁghamajjhepi vuccamānassa appaṭinissajjato aparaṁ dukkaṭaṁ. **Evañca so**ti-ādi ito pubbe vuttañca avuttañca sabbaṁ uttānatthameva. Vinicchayakathāpi dasame vuttasadisā yeva.

Ayaṁ pana viseso—idaṁ Sāvatthiyaṁ Assajipunabbasuke bhikkhū ārabbha chandagāmitādīhi pāpanavatthusmiṁ paññattaṁ, aṅgesu ca yathā tattha parakkamanaṁ, evaṁ, idha chandādīhi pāpanaṁ daṭṭhabbanti.

Kuladūsakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Nigamanavaṇṇanā

Uddiṭṭhā kho -pa- evametaṁ dhārayāmīti ettha paṭhamaṁ āpatti etesanti **paṭhamāpattikā,** paṭhamaṁ vītikkamanakkhaṇe yeva āpajjitabbāti attho. Itare pana yathā tatiye ca catutthe ca divase hotīti ettha "tatiyako, catutthako"ti vuccati, evaṁ yāvatatiye samanubhāsanakamme hontīti **yāvatatiyakā**ti veditabbā. **Yāvatīhan**ti yattakāni ahāni. **Jānaṁ paṭicchādetī**ti jānanto paṭicchādeti. Tatth'āyaṁ paṭicchādanalakkhaṇassa mātikā—āpatti ca hoti, āpattisaññī ca, pakatatto ca hoti, pakatattasaññī ca, anantarāyiko ca hoti, anantarāyikasaññī ca, pahu ca hoti, pahusaññī ca, chādetukāmo ca hoti, chādeti cāti. Tattha **āpatti ca hoti, āpattisaññī cā**ti yaṁ āpattiṁ āpanno, sā terasannaṁ aññatarā hoti, sopi ca tattha vatthuvasena vā "idaṁ bhikkhūnaṁ

na vaṭṭatī"ti nāmamattavasena vā "ayaṁ itthannāmā āpattī"ti āpattisaññī yeva hutvā "na dāni naṁ kassaci ārocessāmī"ti evaṁ chādetukāmo'va dhuraṁ nikkhipitvā aruṇaṁ uṭṭhāpeti, channā hoti āpatti. Sace pan'ettha anāpattisaññī vā hoti, aññāpattikkhandhasaññī vā, vematiko vā, acchannā'va hoti. **Pakatatto**ti anukkhitto samānasaṁvāsako. So ce pakatattasaññī hutvā vuttanayen'eva chādeti, channā hoti. **Anantarāyiko**ti yassa dasasu rājacora-aggi-udakamanussa-amanussavāḷasarīsapajīvitabrahmacariyantarāyesu ekopi n'atthi, so ce anantarāyikasaññī chādeti, channā hoti. **Pahū**ti yo sakkoti bhikkhuno santikaṁ gantuṁ c'eva ārocetuṁ ca, so ce pahusaññī hutvā chādeti, channā hoti. **Chādetukāmo ca hoti, chādeti cā**ti idaṁ uttānameva. Sacepi hi so sabhāgaṁ disvā "ayaṁ me upajjhāyo vā ācariyo vā"ti lajjāya n'āroceti, channā'va hoti. Upajjhāyādibhāvo hi idha appamāṇaṁ, sabhāgamattameva pamāṇaṁ. Ayaṁ "jānaṁ paṭicchādetī"tipadassa saṅkhepato atthavinicchayo.

Tāvatīhanti tattakāni ahāni, paṭicchāditadivasato paṭṭhāya yāva ārocitadivaso, tāya divasapakkhamāsasaṁvaccharavasena yattako kālo atikkanto, tattakaṁ kālanti attho. **Akāmā parivatthabban**ti na kāmena na vasena, atha kho akāmena avasena parivāsaṁ samādāya vatthabbaṁ. Tattha paṭicchannaparivāso suddhantaparivāso samodhānaparivāso cāti tividho parivāso. Tattha **paṭicchannaparivāso** tāva yathāpaṭicchannāya āpattiyā dātabbo. Kassaci hi ekāhappaṭicchannā āpatti hoti, kassaci dvīhādippaṭicchannā. Kassaci ekā āpatti hoti, kassaci dve vā tisso vā taduttari vā. Tasmā paṭicchannaparivāsaṁ dentena paṭhamameva vuttanayena paṭicchannabhāvaṁ ñatvā tato paṭicchannadivase ca āpattiyo ca sallakkhetvā sace ekā ekāhappaṭicchannā hoti[1], "ahaṁ bhante ekaṁ āpattiṁ āpajjiṁ sañcetanikaṁ sukkavissaṭṭhiṁ ekāhappaṭicchannan"ti evaṁ parivāsaṁ yācāpetvā Khandhake[2] āgatanayena kammavācaṁ vatvā parivāso dātabbo. Atha dvīhatīhādippaṭicchannā

1. Āpatti hoti (Syā, Kaṁ) 2. Vi 4. 104 piṭṭhe.

hoti, dvīhappaṭicchannaṁ tīhappaṭicchannaṁ catūhappaṭicchannaṁ pañcāhappaṭicchannaṁ -pa- cuddasāhappaṭicchannanti evaṁ yāva cuddasadivasāni divasavasena yojanā kātabbā, pañcadasadivasappaṭicchannāyaṁ "pakkhappaṭicchannan"ti yojanā kātabbā. Tato yāva ekūnatiṁsatimo divaso, tāva "atirekapakkhappaṭicchannan"ti, tato māsappaṭicchannaṁ atirekamāsappaṭicchannaṁ dvemāsappaṭicchannaṁ atirekadvemāsappaṭicchannaṁ temāsappaṭicchannaṁ -pa- atireka-ekādasamāsappaṭicchannanti evaṁ yojanā kātabbā. Saṁvacchare puṇṇe "ekasaṁvaccharappaṭicchannan"ti, tato paraṁ atirekasaṁvaccharaṁ dvesaṁvaccharaṁ evaṁ yāva saṭṭhisaṁvacchara-atirekasaṭṭhisaṁvaccharappaṭicchannanti, tato vā bhiyyopi vatvā yojanā kātabbā.

Sace pana dve tisso taduttari vā āpattiyo honti, yathā "ekaṁ āpattin"ti vuttaṁ, evaṁ "dve āpattiyo, tisso āpattiyo"ti vattabbaṁ. Tato paraṁ pana sataṁ vā hotu, sahassaṁ vā, "sambahulā"ti vattuṁ vaṭṭati. Nānāvatthukāsupi "ahaṁ bhante sambahulā saṁghādisesā āpattiyo āpajjiṁ ekaṁ sukkavissaṭṭhiṁ ekaṁ kāyasaṁsaggaṁ ekaṁ duṭṭhullavācaṁ ekaṁ attakāmaṁ ekaṁ sañcarittaṁ ekāhappaṭicchannāyo"ti evaṁ gaṇanavasena vā, "ahaṁ bhante sambahulā saṁghādisesā āpattiyo āpajjiṁ nānāvatthukāyo ekāhappaṭicchannāyo"ti evaṁ vatthukittanavasena vā, "ahaṁ bhante sambahulā saṁghādisesā āpattiyo āpajjiṁ ekāhappaṭicchannāyo"ti evaṁ nāmamattavasena vā yojanā kātabbā. Tattha **nāmaṁ** duvidhaṁ sajātisādhāraṇaṁ sabbasādhāraṇañca. Tattha saṁghādisesoti **sajātisādhāraṇaṁ,** āpattīti **sabbasādhāraṇaṁ,** tasmā "sambahulā āpattiyo āpajjiṁ ekāhappaṭicchannāyo"ti evaṁ sabbasādhāraṇanāmavasen'āpi vattuṁ vaṭṭati. Idañhi parivāsādivinayakammaṁ vatthuvasena gottavasena nāmavasena āpattivasena ca kātuṁ vaṭṭati yeva. Tattha sukkavissaṭṭhīti **vatthu** c'eva **gottañ**ca, saṁghādisesoti **nāmañ**c'eva **āpatti** ca, tattha "sukkavissaṭṭhiṁ kāyasaṁsaggan"ti-ādivacanen'āpi "nānāvatthukāyo"tivacanen'āpi vatthu c'eva gottañca gahitaṁ hoti, "saṁghādiseso"tivacanen'āpi "āpattiyo"tivacanen'āpi nāmañc'eva āpatti ca gahitā hoti, tasmā etesu yassa kassaci vasena kammavācā kātabbā.

Kammavācāpariyosāne ca sace appabhikkhuko āvāso hoti, sakkā ratticchedaṁ anāpajjantena vasituṁ, tatth'eva "parivāsaṁ samādiyāmi, vattaṁ samādiyāmī"ti tikkhattuṁ vattaṁ samādātabbaṁ, samādiyitvā tatth'eva saṁghassa ārocetvā puna āgatāgatānaṁ bhikkhūnaṁ ārocentena vattabhedañca ratticchedañca akatvā parivasitabbaṁ. Sace na sakkā hoti parivāsaṁ sodhetuṁ, nikkhittavattena vasitukāmo hoti, tatth'eva saṁghamajjhe, ekapuggalassa vā santike "parivāsaṁ nikkhipāmi, vattaṁ nikkhipāmī"ti parivāso nikkhipitabbo, ekapaden'āpi c'ettha nikkhitto hoti parivāso, dvīhi pana sunikkhitto yeva, samādānepi es'eva nayo. Nikkhittakālato paṭṭhāya pakatattaṭṭhāne tiṭṭhati. Ath'ānena paccūsasamaye ekena bhikkhunā saddhiṁ parikkhittassa vihārassa parikkhepato, aparikkhittassa parikkhepārahaṭṭhānato dve leḍḍupāte atikkamitvā mahāmaggato okkamma gumbena vā vatiyā vā paṭicchannaṭṭhāne nisīditvā anto-aruṇe yeva vattaṁ samādiyitvā ārocetabbaṁ. Yampi aññaṁ bhikkhuṁ passati, tass'āpi ārocetabbameva. Aruṇe uṭṭhite tassa santike vattaṁ nikkhipitvā vihāraṁ gantabbaṁ. Sace so pure aruṇe yeva kenaci karaṇīyena gato, vihāraṁ gantvā yaṁ sabbapaṭhamaṁ bhikkhuṁ passati, tassa ārocetvā nikkhipitabbaṁ. Evaṁ sallakkhetvā yāva rattiyo pūrenti, tāva parivatthabbaṁ. Ayaṁ saṅkhepato paṭicchannaparivāsavinicchayo. Vitthāro pana Samantapāsādikāya Vinayasaṁvaṇṇanāya[1] vuttanayen'eva veditabbo.

Itaresu pana dvīsu "āpattipariyantaṁ na jānāti, rattipariyantaṁ na jānātī"ti[2] imasmiṁ vatthusmiṁ Khandhake anuññāto **suddhantaparivāso** nāma, so duvidho **cūḷasuddhanto mahāsuddhanto**ti. Duvidhopi c'esa rattiparicchedaṁ sakalaṁ vā ekaccaṁ vā[3] ajānantassa ca assarantassa ca tattha vematikassa ca dātabbo. Āpattipariyantaṁ pana "ettikā ahaṁ āpattiyo āpanno"ti jānātu vā, mā vā, akāraṇametaṁ. Tassa dānavidhi Khandhake[2] āgato, vinicchayakathā pana vitthārato Samantapāsādikāyaṁ[4] vuttā. Itaro pana **samodhānaparivāso** nāma, so tividho hoti

---

1. Vi-Ṭṭha 4. 16 piṭṭhādīsu.
2. Vi 4. 152 piṭṭhe.
3. Ekadesaṁ vā (Sī, Syā, Kaṁ)
4. Vi-Ṭṭha 4. 25 piṭṭhe.

odhānasamodhāno agghasamodhāno missakasamodhānoti. Tattha **odhānasamodhāno** nāma antarāpattiṁ āpajjitvā paṭicchādentassa parivutthadivase odhunitvā makkhetvā purimāya āpattiyā mūladivasaparicchede pacchā āpannaṁ āpattiṁ samodahitvā dātabbaparivāso vuccati. **Agghasamodhāno** nāma sambahulāsu āpattīsu yā ekā vā dve vā tisso vā sambahulā vā āpattiyo sabbacirappaṭicchannāyo, tāsaṁ agghena samodhāya tāsaṁ ratticchedavasena avasesānaṁ ūnatarappaṭicchannānaṁ āpattīnaṁ dātabbaparivāso vuccati. **Missakasamodhāno** nāma nānāvatthukāyo āpattiyo ekato katvā dātabbaparivāso vuccati. Ayaṁ tividhepi samodhānaparivāse saṅkhepakathā, vitthāro pana Samantapāsādikāyaṁ[1] vutto. Idaṁ "parivatthabban"ti padassa vinicchayakathāmukhaṁ.

Uttari chārattanti parivāsato uttari cha rattiyo. **Bhikkhumānattāyā**ti bhikkhūnaṁ mānabhāvāya, ārādhanatthāyāti vuttaṁ hoti. **Paṭipajjitabban**ti vattitabbaṁ. Bhikkhumānattañca pan'etaṁ paṭicchann'āpaṭicchannavasena duvidhaṁ. Tattha yassa appaṭicchannāpatti hoti, tassa parivāsaṁ adatvā mānattameva dātabbaṁ, idaṁ **appaṭicchannamānattaṁ.** Yassa paṭicchannā hoti, tassa parivāsapariyosāne dātabbaṁ mānattaṁ **paṭicchannamānattan**ti vuccati, idaṁ idha adhippetaṁ. Ubhinnampi pan'etesaṁ dānavidhi vinicchayakathā ca Samantapāsādikāyaṁ[2] vuttanayena veditabbā. Ayaṁ pan'ettha saṅkhepo. Sace ayaṁ vattaṁ nikkhipitvā paccūsasamaye samādātuṁ gacchati, sabbantimena paricchedena catūhi bhikkhūhi saddhiṁ parivāse vuttappakāraṁ padesaṁ gantvā "mānattaṁ samādiyāmi, vattaṁ samādiyāmī"ti samādiyitvā nesaṁ ārocetvā tato tesu gatesu vā agatesu vā purimanayena paṭipajjitabbaṁ. **Yattha siyā vīsatigaṇo**ti ettha vīsatisaṁgho gaṇo assāti vīsatigaṇo. **Tatrā**ti yatra sabbantimena paricchedena vīsatigaṇo bhikkhusaṁgho atthi, tattha. **Abbhetabbo**ti abhi-etabbo, sampaṭicchitabbo, abbhānakammavasena osāretabboti vuttaṁ hoti. Avhātabboti vā attho. Abbhānakammaṁ pana Pāḷivasena Khandhake[3] vinicchayavasena Samantapāsādikāyaṁ vuttaṁ. **Anabbhito**ti na abbhito asampaṭicchito, akatabbhānakammoti vuttaṁ hoti. Anavhātoti vā attho. **Te ca bhikkhū gārayhā**ti ye ūnabhāvaṁ

1. Vi-Ṭṭha 4. 26 piṭṭhe. 2. Vi-Ṭṭha 4. 28 piṭṭhe. 3. Vi 4. 106 piṭṭhe.

ñatvā abbhanti, te bhikkhū ca garahitabbā, sātisārā sadosā dukkaṭaṁ āpajjantīti attho. **Ayaṁ tattha sāmīcī**ti ayaṁ tattha anudhammatā lokuttaradhammaṁ anugatā ovādānusāsanī sāmīci dhammatā. Sesamettha vuttanayamevāti.

Kaṅkhāvitaraṇiyā pātimokkhavaṇṇanāya

Saṁghādisesavaṇṇanā niṭṭhitā.

Aniyatakaṇḍa

1. Paṭhamāniyatasikkhāpadavaṇṇanā

Aniyatuddese **ime kho panā**ti-ādi vuttanayameva. **Mātugāmenā**ti tadahujātāyapi jīvamānakamanussitthiyā. **Eko-ekāyā**ti eko bhikkhu mātugāmasaṅkhātāya ekāya itthiyā saddhiṁ. **Raho**ti cakkhussa raho. Kiñcāpi Pāḷiyaṁ[1] sotassa raho āgato, cakkhuss'eva pana raho "raho"ti idha adhippeto. Sacepi hi pihitakavāṭassa gabbhassa dvāre nisinno viññū puriso hoti, n'eva anāpattiṁ karoti. Yattha pana sakkā daṭṭhuṁ, tādise antodvādasahatthepi okāse nisinno sacakkhuko vikkhittacittopi niddāyantopi anāpattiṁ karoti, samīpe ṭhitopi andho na karoti, cakkhumāpi nipajjitvā niddāyantopi na karoti, itthīnaṁ pana satampi na karoti yeva, tena vuttaṁ "rahoti cakkhussa raho"ti. **Paṭicchanne āsane**ti kuṭṭādīhi paṭicchannokāse. **Alaṁkammaniye**ti kammakkhamaṁ kammayogganti kammaniyaṁ, alaṁ pariyattaṁ kammaniyabhāvāyāti alaṁkammaniyaṁ, tasmiṁ alaṁkammaniye. Yattha ajjhācāraṁ karontā sakkonti taṁ kammaṁ kātuṁ, tādiseti attho. **Nisajjaṁ kappeyyā**ti nisajjaṁ kareyya, nisīdeyyāti attho. Ettha ca sayanampi nisajjāya eva saṅgahitaṁ. **Saddheyyavacasā**ti saddhātabbavacanā, ariyasāvikāti attho. **Nisajjaṁ bhikkhu paṭijānamāno**ti kiñcāpi evarūpā upāsikā disvā vadati, atha kho bhikkhu nisajjaṁ paṭijānamāno'va tiṇṇaṁ dhammānaṁ aññatarena kāretabbo, na appaṭijānamānoti attho. **Yena vā sā**ti nisajjādīsu ākāresu yena vā ākārena saddhiṁ methunādīni āropetvā sā upāsikā vadeyya, paṭijānamāno'va tena so bhikkhu kāretabbo, evarūpāyapi hi upāsikāya vacanamattena ākārena na kāretabboti attho. Kasmā? Yasmā diṭṭhaṁ nāma tathāpi hoti, aññathā pīti. **Ayaṁ dhammo aniyato**ti tiṇṇaṁ āpattīnaṁ yaṁ āpattiṁ vā vatthuṁ vā paṭijānāti, tassa vasena kāretabbatāya aniyato.

---

1. Vi 1. 287 piṭṭhe.

Sāvatthiyaṁ Udāyittheraṁ ārabbha mātugāmena saddhiṁ vuttappakāre āsane nisajjakappanavatthusmiṁ paññattaṁ, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, methunadhammasannissitakilesasaṅkhātena rahassādena mātugāmassa santikaṁ gantukāmatāya akkhi-añjanādito paṭṭhāya sabbapayogesu dukkaṭaṁ. Gantvā tasmiṁ vā nisinne itthī nisīdatu, tassā vā nisinnāya so nisīdatu, apacchā apurimaṁ yeva ubho vā nisīdantu, ubhinnaṁ nisajjāya pācittiyaṁ. Sace pana kāyasaṁsaggaṁ vā methunaṁ vā samāpajjati, tesaṁ vasena kāretabbo. Nipajjanepi es'eva nayo. Vuttappakāre purise nipajjitvā aniddāyante anandhe viññupurise upacāragate sati, ṭhitassa, arahopekkhassa, aññavihitassa ca nisajjanapaccayā anāpatti. Ummattakādīnaṁ pana tīhipi āpattīhi anāpatti. Siyā sīlavipatti, siyā ācāravipatti. Yaṁ pana āpattiṁ paṭijānāti, tassā vasena aṅgabhedo ñātabbo. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisānevāti.

Paṭhamāniyatasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

2. Dutiyāniyatasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye itthīpi purisopi yo koci viññū anandho abadhiro antodvādasahatthe okāse ṭhito vā nisinno vā vikkhitto pi[1] niddāyantopi anāpattiṁ karoti. Badhiro pana cakkhumāpi, andho vā abadhiropi na karoti. Pārājikāpattiñca parihāpetvā duṭṭhullavācāpatti vuttāti ayaṁ viseso. Sesaṁ purimanayen'eva veditabbaṁ. Samuṭṭhānādīni pan'ettha adinnādānasadisān'evāti.

Dutiyāniyatasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Uddiṭṭhā khoti-ādi sabbattha vuttanayen'eva veditabbaṁ.

Kaṅkhāvitaraṇiyā pātimokkhavaṇṇanāya

Aniyatavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Vikkhittacittopi (Syā, Kaṁ)

Nissaggiyakaṇḍa

Ito paraṁ pana **ime kho panā**ti-ādi sabbattha vuttanayen'eva veditabbaṁ.

1. Cīvaravagga 1. Kathinasikkhāpadavaṇṇanā

Nissaggiyesu pana cīvaravaggassa tāva paṭhamasikkhāpade **niṭṭhitacīvarasmin**ti sūcikammapariyosānena vā, "naṭṭhaṁ vā vinaṭṭhaṁ vā daḍḍhaṁ vā cīvarāsā vā upacchinnā"ti[1] imesu vā yena kenaci ākārena niṭṭhite cīvarasmiṁ, cīvarassa karaṇapalibodhe upacchinneti attho. Atthatakathinassa hi bhikkhuno yāva imeh'ākārehi cīvarapalibodho na chijjati, tāva kathinānisaṁsaṁ labhati. **Ubbhatasmiṁ kathineti** yaṁ saṁghassa kathinaṁ atthataṁ, tasmiṁ ca ubbhate. Tatr'evaṁ saṅkhepato kathinatthāro ca ubbhāro ca veditabbo. Ayaṁ hi kathinatthāro nāma Bhagavatā purimavassaṁvuṭṭhānaṁ anuññāto, so sabbantimena paricchedena pañcannaṁ janānaṁ vaṭṭati, tasmā yattha cattāro vā tayo vā dve vā eko vā purimavassaṁ upagato, tattha pacchimavassūpagate gaṇapūrake katvā attharitabbaṁ, te ca gaṇapūrakā'va honti, ānisaṁse na labhanti, tasmā sace purimavassaṁvuṭṭhānaṁ gahaṭṭhapabbajitesu yo koci dhammena samena cīvaraṁ deti "iminā kathinaṁ attharathā"ti, taṁ Khandhake[2] vuttāya ñattidutiyakammavācāya kathinatthārārahassa bhikkhuno dātabbaṁ. Tena tadah'eva pañca vā atirekāni vā khaṇḍāni chinditvā saṁghāṭi vā uttarāsaṅgo vā antaravāsako vā kātabbo, sesabhikkhūhipi tassa sahāyehi bhavitabbaṁ. Sace katacīvarameva[3] uppajjati, sundarameva. Acchinnāsibbitaṁ pana na vaṭṭati. Tena bhikkhunā sace saṁghāṭiyā attharitukāmo hoti, porāṇikaṁ saṁghāṭiṁ paccuddharitvā navaṁ saṁghāṭiṁ adhiṭṭhahitvā "imāya saṁghāṭiyā kathinaṁ attharāmī"ti attharitabbaṁ. Uttarāsaṅga-antaravāsakesupi es'eva nayo. Tato tena purimavassaṁvuṭṭhe antosīmāgate bhikkhū upasaṅkamitvā "atthataṁ bhante saṁghassa kathinaṁ, dhammiko kathinatthāro, anumodathā"ti[4] vattabbaṁ. Therānañca navānañca bahūnañca ekassa ca anurūpaṁ

---

1. Vi 1. 295 piṭṭhe.
2. Vi 3. 352 piṭṭhe.
3. Katameva (Syā, Kaṁ, Ka)
4. Vi 5. 309 piṭṭhe.

sallakkhetvā vattabbaṁ. Tehipi "atthataṁ bhante saṁghassa kathinan"ti vā "atthataṁ āvuso saṁghassa kathinan"ti vā vatvā "dhammiko kathinatthāro, anumodāmā"ti vā "anumodāmī"ti vā vattabbaṁ. Purimavassaṁvuṭṭhesupi ye anumodanti, tesaṁ yeva atthataṁ hoti kathinaṁ. Te tato paṭṭhāya yāva kathinassubbhārā anāmantacāro, asamādānacāro, yāvadatthacīvaraṁ, gaṇabhojanaṁ, yo ca tattha cīvaruppādo, tasmiṁ āvāse saṁghassa uppannacīvarañcāti ime pañcānisaṁse labhanti, ayaṁ tāva kathinatthāro. Taṁ pan'etaṁ kathinaṁ "aṭṭh'imā bhikkhave mātikā kathinass'ubbhārāya pakkamanantikā niṭṭhānantikā sanniṭṭhānantikā nāsanantikā savanantikā āsāvacchedikā sīmātikkamanantikā sahubbhārā"ti[1] evaṁ vuttāsu aṭṭhasu mātikāsu aññataravasena uddharīyati. Tattha vitthāravinicchayo Samantapāsādikāyaṁ[2] vuttanayena veditabbo. Iti "ubbhatasmiṁ kathine"ti iminā sesapalibodhābhāvaṁ dasseti.

Dasāhaparamanti dasa ahāni paramo paricchedo assāti **dasāhaparamo,** taṁ dasāhaparamaṁ kālaṁ dhāretabbanti attho. Adhiṭṭhitavikappitesu apariyāpannattā atirekaṁ cīvaranti **atirekacīvaraṁ,** cīvaraṁ nāma khomaṁ kappāsikaṁ koseyyaṁ kambalaṁ sāṇaṁ bhaṅganti etesaṁ vā tadanulomānaṁ vā aññataraṁ. Ayamassa jāti. Pamāṇato pana taṁ vikappanupagaṁ pacchimaṁ idha adhippetaṁ. Vuttañh'etaṁ "anujānāmi bhikkhave āyāmato aṭṭhaṅgulaṁ Sugataṅgulena caturaṅgulavitthataṁ pacchimaṁ cīvaraṁ vikappetun"ti[3]. Yaṁ pana vuttaṁ "adhiṭṭhitavikappitesu apariyāpannattā"ti, ettha "anujānāmi bhikkhave ticīvaraṁ adhiṭṭhātuṁ na vikappetuṁ, vassikasāṭikaṁ vassānaṁ catumāsaṁ adhiṭṭhātuṁ tato paraṁ vikappetuṁ, nisīdanaṁ adhiṭṭhātuṁ na vikappetuṁ, paccattharaṇaṁ adhiṭṭhātuṁ na vikappetuṁ, kaṇḍuppaṭicchādiṁ yāva ābādhā adhiṭṭhātuṁ tato paraṁ vikappetuṁ, mukhapuñchanacoḷakaṁ adhiṭṭhātuṁ na vikappetuṁ, parikkhāracoḷaṁ adhiṭṭhātuṁ na vikappetun"ti[4] iminā nayena adhiṭṭhātabbavikappetabbatā jānitabbā. Tattha **ticīvaraṁ** adhiṭṭhahantena rajitvā kappabinduṁ datvā pamāṇayuttameva adhiṭṭhātabbaṁ, tassa pamāṇaṁ ukkaṭṭhaparicchedena Sugatacīvarato ūnakaṁ vaṭṭati, lāmakaparicchedena[5] saṁghāṭiyā tāva

1. Vi 3. 353 piṭṭhe. 2. Vi-Ṭṭha 3. 393 piṭṭhe. 3. Vi 3. 412 piṭṭhe.
4. Vi 3. 411 piṭṭhe. 5. Omakaparicchedena (Sī)

uttarāsaṅgassa ca dīghato muṭṭhipañcakaṁ, tiriyaṁ muṭṭhittikaṁ, antaravāsako dīghato muṭṭhipañcako, tiriyaṁ dvihatthopi vaṭṭati. Vuttappamāṇato pana atirekañca ūnakañca "parikkhāracoḷan"ti adhiṭṭhātabbaṁ. Tattha yasmā "dve cīvarassa adhiṭṭhānāni kāyena vā adhiṭṭheti, vācāya vā adhiṭṭhetī"ti[1] vuttaṁ, tasmā purāṇasaṁghāṭiṁ "imaṁ saṁghāṭiṁ paccuddharāmī"ti paccuddharitvā navaṁ hatthena gahetvā "imaṁ saṁghāṭiṁ adhiṭṭhāmī"ti cittena ābhogaṁ katvā kāyavikāraṁ karontena kāyena vā adhiṭṭhātabbā, vacībhedaṁ katvā vācāya vā adhiṭṭhātabbā. Tatra duvidhaṁ adhiṭṭhānaṁ—sace hatthapāse hoti, "imaṁ saṁghāṭiṁ adhiṭṭhāmī"ti vācā bhinditabbā. Atha antogabbhādīsu sāmantavihāre vā hoti, ṭhapitaṭṭhānaṁ sallakkhetvā "etaṁ saṁghāṭiṁ adhiṭṭhāmī"ti vācā bhinditabbā. Esa nayo uttarāsaṅge ca antaravāsake ca. Nāmamattameva hi viseso. Tasmā sabbāni saṁghāṭiṁ uttarāsaṅgaṁ antaravāsakanti evaṁ attano attano nāmen'eva adhiṭṭhātabbāni. Sace adhiṭṭhahitvā ṭhapitavatthehi saṁghāṭi-ādīni karoti, niṭṭhite rajane ca kappe ca "imaṁ paccuddharāmī"ti paccuddharitvā puna adhiṭṭhātabbāni. Idañca pana ticīvaraṁ sukhaparibhogatthaṁ parikkhāracoḷaṁ adhiṭṭhātumpi vaṭṭati.

Vassikasāṭikā anatirittapamāṇā nāmaṁ gahetvā vuttanayen'eva cattāro vassike māse adhiṭṭhātabbā, tato paraṁ paccuddharitvā vikappetabbā, vaṇṇabhedamattarattāpi c'esā vaṭṭati, dve pana na vaṭṭanti. **Nisīdanaṁ** vuttanayena adhiṭṭhātabbameva, tañca kho pamāṇayuttaṁ ekameva, dve na vaṭṭanti. **Paccattharaṇampi** adhiṭṭhātabbameva, taṁ pana mahantampi ekampi bahūnipi vaṭṭanti[2], nīlampi pītakampi sadasampi pupphadasampīti sabbappakārampi vaṭṭati. **Kaṇḍuppaṭicchādi** yāva ābādho atthi, tāva pamāṇikā adhiṭṭhātabbā, ābādhe vūpasante paccuddharitvā vikappetabbā, sā ekāva vaṭṭati. **Mukhapuñchanacoḷaṁ** adhiṭṭhātabbameva, taṁ pana ekampi bahūnipi mahantampi vaṭṭati yeva. **Parikkhāracoḷe** gaṇanā n'atthi, yattakaṁ icchati, tattakaṁ adhiṭṭhātabbameva. **Thavikāpi parissāvanampi** vikappanupagaṁ pacchimapamāṇaṁ "parikkhāracoḷan"ti adhiṭṭhātabbameva, bahūnipi ekato katvā "imāni cīvarāni parikkhāracoḷāni adhiṭṭhāmī"ti-ādinā nayena adhiṭṭhātuṁ vaṭṭati yeva. Mañcabhisi pīṭhabhisi

1. Adhiṭṭhātīti (Sī, Kaṁ, Ka) Vi 5. 214 piṭṭhe pana passitabbaṁ.
2. Mahantampi vaṭṭati ekampi vaṭṭati bahūnipi vaṭṭanti (Syā, Kaṁ), Vi-Ṭṭha 2. 227 piṭṭhe.

bibbohanaṁ pāvāro kojavoti[1] etesu pana senāsanaparikkhāratthāya dinnapaccattharaṇe ca adhiṭṭhānakiccaṁ n'atthi yeva. Sabbañca pan'etaṁ vuttappakārena adhiṭṭhitacīvaraṁ aññassa dānena, acchinditvā gahaṇena, vissāsaggāhena, hīnāyāvattanena, sikkhāpaccakkhānena, kālaṁkiriyāya, liṅgaparivattanena, paccuddharaṇenāti imehi aṭṭhahi kāraṇehi adhiṭṭhānaṁ vijahati. Ticīvaraṁ pana kaniṭṭhaṅgulinakhapiṭṭhippamāṇena chidden'āpi vijahati, tañca kho vinibbedhen'eva. Sace hi chiddassa abbhantare ekatantupi acchinno hoti, rakkhati yeva. Tattha saṁghāṭiyā ca uttarāsaṅgassa ca dīghantato vidatthippamāṇassa tiriyantato aṭṭhaṅgulappamāṇassa padesassa orato chiddaṁ adhiṭṭhānaṁ bhindati, antaravāsakepi dīghantato etadeva pamāṇaṁ, tiriyantena pana caturaṅgulatā veditabbā. Tiṇṇannampi vuttokāsassa parato na bhindati, tasmā chidde jāte ticīvaraṁ atirekacīvaraṭṭhāne tiṭṭhati, sūcikammaṁ katvā puna adhiṭṭhātabbaṁ. Vassikasāṭikā vassānamāsātikkamen'āpi, kaṇḍuppaṭicchādi ābādhavūpasamen'āpi adhiṭṭhānaṁ vijahati. Tasmā sā tato paraṁ vikappetabbā. Vikappanalakkhaṇaṁ pana sabbacīvarānaṁ Vikappanasikkhāpade yeva vaṇṇayissāma. Kevalañhi imasmiṁ okāse yaṁ evaṁ anadhiṭṭhitaṁ avikappitañca[2], taṁ "atirekacīvaran"ti veditabbaṁ.

Taṁ atikkāmayato nissaggiyaṁ pācittiyanti taṁ yathāvuttajātippamāṇaṁ cīvaraṁ dasāhaparamaṁ kālaṁ atikkāmayato etthantare yathā atirekacīvaraṁ na hoti, tathā akrubbato nissaggiyaṁ pācittiyaṁ, tañca cīvaraṁ nissaggiyaṁ hoti, pācittiyaṁ āpatti c'assa hotīti attho. Atha vā nissajjanaṁ nissaggiyaṁ, pubbabhāge kattabbassa vinayakammass'etaṁ nāmaṁ, nissaggiyamassa atthīti nissaggiyamicc'eva. Kiṁ taṁ? Pācittiyaṁ. Taṁ atikkāmayato saha nissaggiyena nissaggiyavinayakammaṁ pācittiyaṁ hotīti ayamettha attho. Tañca pan'etaṁ cīvaraṁ yaṁ divasaṁ uppannaṁ, tassa yo aruṇo, so uppannadivasanissito, tasmā cīvaruppādadivasena saddhiṁ ekādase aruṇuggamane dasāhātikkamitaṁ hoti, taṁ gahetvā saṁghassa vā gaṇassa vā puggalassa vā nissajjitabbaṁ, Tatr'āyaṁ nayo—saṁghassa tāva evaṁ nissajjitabbaṁ "idaṁ me bhante cīvaraṁ dasahātikkantaṁ nissaggiyaṁ, imāhaṁ saṁghassa nissajjāmī"ti[3] nissajjitvā "ahaṁ bhante ekaṁ nissaggiyaṁ pācittiyaṁ āpanno,

1. Kojavo cāti (Syā, Kaṁ)
2. Anadhiṭṭhitaṁ vā avikappitaṁ vā (Syā, Kaṁ)
3. Vi 1. 295 piṭṭhe.

taṁ paṭidesemī"ti evaṁ āpatti desetabbā. Sace dve honti, "dve"ti vattabbaṁ, sace taduttari, "sambahulā"ti vattabbaṁ. Nissajjanepi sace dve vā bahūni vā honti, "imāni me bhante cīvarāni dasāhātikkantāni nissaggiyāni, imān'āhaṁ saṁghassa nissajjāmī"ti vattabbaṁ, Pāḷiṁ vattuṁ asakkontena aññathāpi vattabbaṁ. Byattena bhikkhunā paṭibalena saṁgho ñāpetabbo "suṇātu me bhante saṁgho, ayaṁ itthannāmo bhikkhu āpattiṁ sarati vivarati uttāniṁ karoti deseti, yadi saṁghassa pattakallaṁ, ahaṁ itthannāmassa bhikkhuno āpattiṁ paṭiggaṇheyyan"ti[1], iminā lakkhaṇena āpattiṁ paṭiggaṇhitvā vattabbo "passasī"ti, "āma passāmī"ti, "āyatiṁ saṁvareyyāsī"ti, "sādhu suṭṭhu saṁvarissāmī"ti. Dvīsu pana sambahulāsu vā purimanayen'eva vacanabhedo kātabbo. Desitāya āpattiyā "suṇātu me bhante saṁgho, idaṁ cīvaraṁ itthannāmassa bhikkhuno nissaggiyaṁ saṁghassa nissaṭṭhaṁ, yadi saṁghassa pattakallaṁ, saṁgho imaṁ cīvaraṁ itthannāmassa bhikkhuno dadeyyā"ti[2] evaṁ nissaṭṭhacīvaraṁ dātabbaṁ, dvīsu bahūsu vā vacanabhedo kātabbo.

Gaṇassa pana nissajjantena "im'āhan"ti vā "imāni ahan"ti vā vatvā "āyasmantānaṁ nissajjāmī"ti vattabbaṁ, āpattippaṭiggāhaken'āpi "suṇantu me āyasmantā, ayaṁ itthannāmo bhikkhu āpattiṁ sarati -pa- deseti, yad'āyasmantānaṁ pattakallan"ti vattabbaṁ, cīvaradānepi "suṇantu me āyasmantā, idaṁ cīvaraṁ itthannāmassa bhikkhuno nissaggiyaṁ āyasmantānaṁ nissaṭṭhaṁ, yad'āyasmantānaṁ pattakallaṁ, āyasmantā imaṁ cīvaraṁ itthannāmassa bhikkhuno dadeyyun"ti[3] vattabbaṁ, sesaṁ purimasadisameva. Puggalassa pana nissajjantena "im'āhan"ti vā "imāni ahan"ti vā vatvā "āyasmato nissajjāmī"ti[3] vattabbaṁ, nissajjitvā "ahaṁ bhante ekaṁ nissaggiyaṁ pācittiyaṁ āpanno, taṁ paṭidesemī"ti evaṁ āpatti desetabbā. Sace pana navakataro hoti, "āvuso"ti vattabbaṁ, ten'āpi "passasī"ti vā "passathā"ti vā vutte "āma bhante"ti vā "āma āvuso"ti vā vatvā "passāmī"ti vattabbaṁ, tato "āyatiṁ saṁvareyyāsī"ti vā "saṁvareyyāthā"ti vā vutte "sādhu suṭṭhu saṁvarissāmī"ti vattabbaṁ. Evaṁ desitāya āpattiyā "imaṁ cīvaraṁ āyasmato dammī"ti dātabbaṁ, dvīsu

1. Vi 4. 235 piṭṭhe. 2. Vi 1. 295 piṭṭhe. 3. Vi 1. 296 piṭṭhe.

tīsu vā pubbe vuttānusāren'eva nayo veditabbo. Dvinnaṁ pana yathā gaṇassa, evaṁ nissajjitabbaṁ, tato āpattippaṭiggahaṇañca nissaṭṭhacīvaradānañca tesaṁ aññatarena yathā ekena puggalena, tathā kātabbaṁ. Idampana sabbanissaggiyesu vidhānaṁ. Cīvaraṁ patto nisīdananti vatthumattameva hi nānaṁ[1], parammukhaṁ pana vatthu "etan"ti nissajjitabbaṁ. Sace bahūni honti, "etānī"ti vattabbaṁ. Nissaṭṭhadānepi es'eva nayo. Nissaṭṭhavatthuṁ "dinnamidaṁ iminā mayhan"ti saññāya na paṭidentassa[2] dukkaṭaṁ, tassa santakabhāvaṁ ñatvā lesena acchindanto sāmikassa dhuranikkhepena bhaṇḍaṁ agghāpetvā kāretabboti.

Vesāliyaṁ Chabbaggiye bhikkhū ārabbha atirekacīvaradhāraṇavatthusmiṁ paññattaṁ, "dasāhaparaman"ti ayamettha anupaññatti, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, anissajjitvā paribhuñjantassa dukkaṭaṁ, yathā ca idha, evaṁ sabbattha, tasmā naṁ parato na vakkhāma. Dasāhaṁ anatikkantepi atikkantasaññino vematikassa ca dukkaṭaṁ. Atikkante anatikkantasaññinopi vematikassapi nissaggiyaṁ pācittiyameva, tathā anadhiṭṭhit'āvikappita-avissajjita-anaṭṭh'āvinaṭṭha-adaḍḍh'āviluttesu adhiṭṭhitādisaññino. Antodasāhaṁ adhiṭṭhite vikappite vissajjite naṭṭhe vinaṭṭhe daḍḍhe acchinne vissāsena gāhite ummattakādīnañca anāpatti. Ācāravipatti, yathā ca idaṁ, evaṁ ito parānipi, ubhatopātimokkhesupi hi pārājikāni ca saṁghādisesā ca sīlavipatti, sesāpattiyo ācāravipatti, ājīvavipatti vā diṭṭhivipatti vā kāci āpatti nāma n'atthi. Ājīvavipattipaccayā pana ṭhapetvā dubbhāsitaṁ cha āpattikkhandhā paññattā, diṭṭhivipattipaccayā pācittiyadukkaṭavasena dve āpattikkhandhā paññattāti, idamettha lakkhaṇaṁ, iti vipattikathā idh'eva niṭṭhitāti, na naṁ ito paraṁ vicārayissāma. Jātippamāṇasampannassa cīvarassa attano santakatā, gaṇanupagatā, chinnapalibodhabhāvo, atirekacīvaratā, dasāhātikkamoti imān'ettha pañca aṅgāni. Kathinasamuṭṭhānaṁ, akiriyaṁ, nosaññāvimokkhaṁ, acittakaṁ, paṇṇattivajjaṁ, kāyakammaṁ, vacīkammaṁ, ticittaṁ, tivedananti.

Kathinasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Nānattaṁ (Sī, Syā, Kaṁ)
2. Taṁ na paṭidentassa (Syā, Kaṁ)

2. Udositasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **niṭṭhitacīvarasmiṁ bhikkhunā**ti ettha purimasikkhāpade viya atthaṁ aggahetvā niṭṭhite cīvarasmiṁ bhikkhunoti evaṁ sāmivasena karaṇavacanassa attho veditabbo. Karaṇavasena hi bhikkhunā idaṁ nāma kammaṁ kātabbaṁ, taṁ n'atthi[1], sāmivasena pana bhikkhuno cīvarasmiṁ niṭṭhite kathine ca ubbhate evaṁ imehi cīvaraniṭṭhānakathinubbhārehi chinnapalibodho ekarattampi ce bhikkhu ticīvarena vippavaseyyāti evaṁ attho yujjati. Tattha **ticīvarenā**ti ticīvarādhiṭṭhānanayena adhiṭṭhitesu saṁghāṭi-ādīsu yena kenaci. **Vippavaseyyā**ti viyutto vaseyya, "gāmo ekūpacāro nānūpacāro"ti-ādinā[2] nayena Pāḷiyaṁ vuttānaṁ gāmanigamananivesana-udosita-aṭṭamāḷapāsādahammiyanāvāsatthakhettadhaññakaraṇa-ārāmavihārarukkhamūla-ajjhokāsappabhedānaṁ pannarasānaṁ nikkhepaṭṭhānānaṁ yattha katthaci nikkhipitvā tesaṁ gāmādīnaṁ bahi hatthapāsātikkamena aruṇaṁ uṭṭhāpeyyāti ayamettha saṅkhepo. Vitthāro pana Samantapāsādikāyaṁ[3] vutto. **Aññatra bhikkhusammutiyā**ti yaṁ saṁgho gilānassa bhikkhuno ticīvarena avippavāsasammutiṁ deti, taṁ ṭhapetvā aladdhasammutikassa bhikkhuno ekarattampi vippavāsato vuttanayen'eva nissaggiyaṁ pācittiyanti veditabbaṁ. Kevalaṁ idha "idaṁ me bhante cīvaraṁ rattivippavutthaṁ aññatra bhikkhusammutiyā nissaggiyan"ti-ādinā[2] nayena vacanabhedo hoti, ayaṁ pana viseso.

Sāvatthiyaṁ sambahule bhikkhū ārabbha santaruttarena janapadacārikaṁ pakkamanavatthusmiṁ paññattaṁ, "aññatra bhikkhusammutiyā"ti ayamettha anupaññatti, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, avippavutthe vippavutthasaññino c'eva vematikassa ca dukkaṭaṁ. Vippavutthe vippavutthasaññinopi avippavutthasaññinopi vematikass'āpi nissaggiyaṁ pācittiyaṁ, tathā apaccuddhaṭa-avissajjitādīsu ca paccuddhaṭavissajjitādisaññino. Anto-aruṇe paccuddhaṭe pana paṭhamakathine vuttavissajjitādibhede ca anāpatti, tathā laddhasammutikassa vippavāse. Ābādhe pana vūpasante paccāgantabbaṁ, tattheva vā ṭhitena paccuddharitabbaṁ. Ath'āpissa puna so vā añño vā ābādho kuppati, laddhakappiyameva.

---

1. Kātabbanti n'atthi (Syā, Kaṁ, Vi-Ṭṭha 2. 237 piṭṭhe), kammaṁ kātabbaṁ n'atthi (Sī)
2. Vi 1. 299 piṭṭhe.
3. Vi-Ṭṭha 2. 233 piṭṭhādīsu.

adhiṭṭhitacīvaratā anatthatakathinatā aladdhasammutikatā rattivippavāsoti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamakathine vuttappakārān'eva. Kevalañhi tattha anadhiṭṭhānaṁ avikappanañca akriyā, idha appaccuddharaṇaṁ, ayaṁ visesoti.

Udositasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

3. Akālacīvarasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **niṭṭhitacīvarasmiṁ bhikkhunā**ti sāmivasen'eva karaṇattho veditabbo. **Akālacīvaraṁ** nāma yv'āyaṁ "anatthate kathine vassānassa pacchimo māso, atthate kathine pañcamāsā"ti[1] cīvarakālo vutto, taṁ ṭhapetvā aññadā uppannaṁ, yañca kālepi saṁghassa vā "idaṁ akālacīvaran"ti, puggalassa vā "idaṁ tuyhaṁ dammī"ti-ādinā nayena dinnaṁ, etaṁ akālacīvaraṁ nāma. **Uppajjeyyā**ti evarūpaṁ cīvaraṁ attano bhāgapaṭilābhavasena saṁghato vā Suttantikādigaṇato vā ñātito vā mittato vā paṁsukūlaṁ vā attano vā dhanena[2], atha vā pana "aṭṭhimā bhikkhave mātikā cīvarassa uppādāya sīmāya deti, katikāya deti, bhikkhāpaññattikāya deti, saṁghassa deti, ubhatosaṁghassa deti, vassaṁvuṭṭhasaṁghassa deti, ādissa deti, puggalassa detī"ti[3] imāsaṁ aṭṭhannaṁ mātikānaṁ aññatarato uppajjeyya. Ettha ca "sīmāya dammī"ti evaṁ sīmaṁ parāmasitvā dento **sīmāya deti** nāma, esa nayo sabbattha. Ettha ca **sīmāti** khaṇḍasīmā upacārasīmā samānasaṁvāsasīmā avippavāsasīmā lābhasīmā gāmasīmā nigamasīmā nagarasīmā abbhantarasīmā udakukkhepasīmā janapadasīmā raṭṭhasīmā rajjasīmā dīpasīmā cakkavāḷasīmāti pannarasavidhā. Tattha **upacārasīmā** nāma parikkhittassa vihārassa parikkhepena, aparikkhittassa parikkhepārahaṭṭhānena paricchinnā. Api ca bhikkhūnaṁ dhuvasannipātaṭṭhānato vā pariyante ṭhitabhojanasālato vā nibaddhavasanaka-āvāsato vā thāmamajjhimassa purisassa dvinnaṁ leḍḍupātānaṁ anto "upacārasīmā"ti veditabbā. Sā pana āvāse vaḍḍhante vaḍḍhati, hāyante

---

1. Vi 1. 375 piṭṭhe. 2. Vi 1. 304 piṭṭhe. 3. Vi 3. 427 piṭṭhe.

hāyati, yojanasatampi upacārasīmā'va hoti. Tattha dinnalābho sabbesaṁ antosīmagatānaṁ pāpuṇāti, bhikkhunīnaṁ ārāmapavesanasenāsanāpucchanāni parivāsamānattārocanaṁ vassacchedanissayasenāsanaggāhādividhānanti idampi sabbaṁ imissā'va sīmāya vasena veditabbaṁ. **Lābhasīmā**ti yaṁ rājarājamahāmattādayo vihāraṁ kārāpetvā gāvutaṁ vā addhayojanaṁ vā yojanaṁ vā samantā paricchinditvā "ayaṁ amhākaṁ vihārassa lābhasīmā, yaṁ etthantare uppajjati, taṁ sabbaṁ amhākaṁ vihārassa demā"ti ṭhapenti, ayaṁ lābhasīmā nāma. Kāsikosalādīnaṁ pana raṭṭhānaṁ anto bahū janapadā honti, tattha eko janapadaparicchedo **janapadasīmā,** Kāsikosalādiraṭṭhaparicchedo **raṭṭhasīmā,** ekassa rañño āṇāpavattiṭṭhānaṁ **rajjasīmā,** samuddantena paricchinno mahādīpo vā antaradīpo vā **dīpasīmā,** ekacakkavāḷapabbataparikkhepabbhantaraṁ **cakkavāḷasīmā,** sesā nidānakathāyaṁ vuttanayā eva. Tattha "khaṇḍasīmāya demā"ti dinnaṁ khaṇḍasīmaṭṭhānaṁ yeva pāpuṇāti, tato bahisīmāya sīmantarikaṭṭhānampi na pāpuṇāti. "Upacārasīmāya demā"ti dinnaṁ pana antoparicchede khaṇḍasīmāsīmantarikāsu ṭhitānampi pāpuṇāti, samānasaṁvāsasīmāya dinnaṁ khaṇḍasīmāsīmantarikaṭṭhānaṁ na pāpuṇāti, avippavāsasīmālābhasīmāsu dinnaṁ tāsaṁ antogadhānaṁ yeva pāpuṇāti, gāmasīmādīsu dinnaṁ tāsaṁ sīmānaṁ abbhantare baddhasīmaṭṭhānampi pāpuṇāti, abbhantarasīmā-udakukkhepasīmāsu dinnaṁ tattha antogadhānaṁ yeva pāpuṇāti, janapadasīmādīsu dinnampi tāsaṁ abbhantare baddhasīmaṭṭhānampi pāpuṇāti, tasmā yaṁ Jambudīpe ṭhatvā "Tambapaṇṇidīpe saṁghassa demā"ti dīyati, taṁ Tambapaṇṇidīpato ekopi gantvā sabbesaṁ saṅgaṇhituṁ labhati. Sacepi tatth'eva eko sabhāgo bhikkhu sabhāgānaṁ bhāgaṁ gaṇhāti, na vāretabbo. Yo pana vihāraṁ pavisitvā "asukasīmāyā"ti avatvāva kevalaṁ "sīmāya dammī"ti vadati, so pucchitabbo "sīmā nāma bahuvidhā, kataraṁ sandhāya vadasī"ti, sace vadati "ahametaṁ bhedaṁ na jānāmi, sīmaṭṭhakasaṁgho gaṇhatū"ti, upacārasīmaṭṭhehi bhājetabbaṁ.

Katikāyāti ettha katikā nāma samānalābhakatikā. Sā pana evaṁ kātabbā, Ekasmiṁ vihāre sannipatitehi bhikkhūhi yaṁ vihāraṁ saṅgaṇhitukāmā samānalābhaṁ kātuṁ icchanti, tassa nāmaṁ gahetvā "asuko nāma vihāro porāṇako appalābho"ti

yaṁ kiñci kāraṇaṁ vatvā “taṁ vihāraṁ iminā vihārena saddhiṁ ekalābhaṁ kātuṁ saṁghassa ruccatī”ti tikkhattuṁ sāvetabbaṁ, ettāvatā tasmiṁ vihāre nisinnopi idha nisinno’va hoti, tasmiṁ vihārepi evameva kātabbaṁ, ettāvatā idha nisinnopi tasmiṁ nisinno’va hoti. Ekasmiṁ vihāre lābhe bhājiyamāne itarasmiṁ ṭhitassa bhāgaṁ gahetuṁ vaṭṭati.

Bhikkhāpaññattiyāti ettha bhikkhāpaññatti nāma dāyakassa pariccāgapaññattiṭṭhānaṁ, tasmā “yattha mayhaṁ dhuvakārā karīyanti, tattha dammī”ti vā “tattha dethā”ti vā vutte yattha tassa pākavattaṁ vā vattati, yato vā bhikkhū niccaṁ bhojeti, yattha vā tena kiñci senāsanaṁ kataṁ, sabbattha dinnameva hoti. Sace pana ekasmiṁ dhuvakāraṭṭhāne thokatarā bhikkhū honti, ekameva vā vatthaṁ hoti, mātikaṁ āropetvā yathā so vadati, tathā gahetabbaṁ.

Saṁghassa detīti ettha vihāraṁ pavisitvā “saṁghassa dammī”ti dinnaṁ upacārasīmāgatānañca tato bahiddhāpi tehi saddhiṁ ekābaddhānañca pāpuṇāti, tasmā tesaṁ gāhake sati asampattānampi bhāgo dātabbo. Yaṁ pana bahi upacārasīmāya bhikkhū disvā “saṁghassā”ti dīyati, taṁ ekābaddhaparisāya pāpuṇāti. Ye pana dvādasahi hatthehi parisaṁ asampattā, tesaṁ na pāpuṇāti.

Ubhatosaṁghassāti ettha pana yaṁ ubhatosaṁghassa dinnaṁ, tato upaḍḍhaṁ bhikkhūnaṁ, upaḍḍhaṁ bhikkhunīnaṁ dātabbaṁ. Sacepi eko bhikkhu hoti, ekā vā bhikkhunī, antamaso anupasampannassāpi upaḍḍhameva dātabbaṁ. “Ubhatosaṁghassa ca tuyhañcā”ti vutte pana sace dasa bhikkhū ca dasa bhikkhuniyo ca honti, ekavīsati paṭivīse katvā eko puggalassa dātabbo, dasa bhikkhusaṁghassa, dasa bhikkhunisaṁghassa ca, yena puggaliko laddho, so saṁghatopi attano vassaggena gahetuṁ labhati. Kasmā? Ubhatosaṁghaggahaṇena gahitattā, “ubhatosaṁghassa ca cetiyassa cā”ti vuttepi es’eva nayo. Idha pana cetiyassa saṁghato pāpuṇakoṭṭhāso nāma n’atthi, ekapuggalassa pattakoṭṭhāsasamo eko koṭṭhāso hoti. “Bhikkhusaṁghassa ca bhikkhunīnañcā”ti vutte pana na majjhe bhinditvā dātabbaṁ, bhikkhū ca bhikkhuniyo ca gaṇetvā dātabbaṁ. “Bhikkhusaṁghassa ca bhikkhunīnañca tuyhañcā”ti vutte puggalo visuṁ na labhati, pāpuṇakoṭṭhāsato ekameva

labhati. "Cetiyassa cā"ti vutte pana cetiyassa eko puggalapaṭivīso labbhati. "Bhikkhūnañca bhikkhunīnañcā"ti vuttepi na majjhe bhinditvā dātabbaṁ, puggalagaṇanāya eva vibhajitabbaṁ. Tehi saddhiṁ puggalacetiyaparāmasanaṁ anantaranayasadisameva. Yathā ca bhikkhusaṁghaṁ ādiṁ katvā nayo nīto, evaṁ bhikkhunisaṁghaṁ ādiṁ katvāpi netabbo. "Bhikkhusaṁghassa ca tuyhañcā"ti vuttepi puggalassa visuṁ na labbhati, cetiyassa pana labbhati. "Bhikkhūnañca tuyhañcā"ti vuttepi visuṁ na labbhati, cetiyassa pana labbhati yeva.

Vassaṁvuṭṭhasaṁghassāti ettha sace vihāraṁ pavisitvā "vassaṁvuṭṭhasaṁghassa dammī"ti vadati, ye tattha vassacchedaṁ akatvā purimavassaṁvuṭṭhā, tesaṁ bahi sīmaṭṭhānampi pāpuṇāti, na aññesaṁ. Sace pana bahi-upacārasīmāyaṁ ṭhito "vassaṁvuṭṭhasaṁghassā"ti vadati, yattha katthaci vuṭṭhavassānaṁ sabbesaṁ sampattānaṁ pāpuṇāti. Atha "asukavihāre vassaṁvuṭṭhassā"ti vadati, tattha vassaṁvuṭṭhānaṁ yeva yāva kathinassubbhārā pāpuṇāti. Gimhānaṁ paṭhamadivasato paṭṭhāya evaṁ vadati, tatra sammukhībhūtānaṁ sabbesaṁ pāpuṇāti, na aññesaṁ.

Ādissa detīti ādisitvā paricchinditvā deti. Kathaṁ? Bhikkhū ajjatanāya vā svātanāya vā yāguyā nimantetvā te ghare yāguṁ pāyetvā "imāni cīvarāni yehi mayhaṁ yāgu pītā, tesaṁ dammī"ti vadati, yehi nimantitehi yāgu pītā, tesaṁ yeva pāpuṇāti. Bhattakhajjakādīhi nimantitesupi es'eva nayo.

Puggalassa detīti "idaṁ cīvaraṁ itthannāmassa dammī"ti evaṁ parammukhā vā, pādamūle ṭhapetvā "idaṁ tumhākan"ti evaṁ sammukhā vā detīti ayamettha saṅkhepakathā, vitthāro pana Samantapāsādikāyaṁ[2] vutto. Iti imāsaṁ aṭṭhannaṁ mātikāpadānaṁ vasena yaṁ akālacīvaralakkhaṇena paṭiladdhaṁ, taṁ sandhāya "akālacīvaraṁ upajjeyyā"ti vuttaṁ.

Ākaṅkhamānenāti icchamānena. **Khippameva kāretabban**ti sīghaṁ antodasāhe yeva kāretabbaṁ. **No c'assa pāripūrī**ti no ce pāripūrī bhaveyya, yattakena kariyamānaṁ adhiṭṭhānacīvaraṁ pahoti, taṁ cīvaraṁ tattakaṁ na bhaveyya, ūnakaṁ bhaveyyāti attho. **Satiyā paccāsāyā**ti "asukadivasaṁ nāma saṁgho cīvarāni labhissati, tato me cīvaraṁ

---

1. Deti (Sī, Syā, Kaṁ) 2. Vi-Ṭṭha 3. 417 piṭṭhe.

uppajjissatī"ti iminā nayena saṁghagaṇañātimittesu vā aññataraṭṭhānato, "paṁsukūlaṁ vā lacchāmī"ti, "iminā vā kappiyabhaṇḍena cīvaraṁ gaṇhissāmī"ti evaṁ vijjamānāya cīvarāsāya. **Tato ce uttarī**ti māsaparamato ce uttari nikkhipeyya, nissaggiyanti attho. Yadi pan'assa mūlacīvaraṁ saṇhaṁ hoti, paccāsācīvaraṁ thūlaṁ hoti, na sakkā yojetuṁ, rattiyo ca sesā honti, na tāva māso pūrati, na akāmā cīvaraṁ kāretabbaṁ, aññaṁ paccāsācīvaraṁ labhitvā eva kālabbhantare kāretabbaṁ. Sace na labhati, paccāsācīvarampi parikkhāracoḷaṁ adhiṭṭhātabbaṁ. Atha mūlacīvaraṁ thūlaṁ hoti, paccāsācīvaraṁ saṇhaṁ, mūlacīvaraṁ parikkhāracoḷaṁ adhiṭṭhahitvā paccāsācīvarameva mūlacīvaraṁ katvā ṭhapetabbaṁ, taṁ puna māsaparihāraṁ labhati, eten'upāyena yāva na lacchati, tāva aññaṁ mūlacīvaraṁ katvā ṭhapetuṁ labbhati. Imassa "idaṁ me bhante akālacīvaraṁ māsātikkantaṁ nissaggiyan"ti[1] iminā nayena nissajjanavidhānaṁ veditabbaṁ.

Sāvatthiyaṁ sambahule bhikkhū ārabbha akālacīvaraṁ paṭiggahetvā māsaṁ atikkamanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, ito paraṁ sabbaṁ paṭhamakathine vuttasadisameva. Kevalañhi tattha dasāhātikkamo, idha māsātikkamoti ayaṁ viseso. Sesaṁ tādisamevāti.

Akālacīvarasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Purāṇacīvarasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **aññātikāyā**ti na ñātikāya, mātito vā pitito vā yāva sattamaṁ yugaṁ, tāva kenaci ākārena asambaddhāyāti attho. **Bhikkhuniyāti** sākiyāniyo viya suddhabhikkhusaṁghe vā ubhatosaṁghe vā upasampannāya. **Purāṇacīvaran**ti rajitvā kappaṁ katvā ekavārampi nivatthaṁ vā pārutaṁ vā, yaṁ antamaso paribhogasīsena aṁse vā matthake vā katvā maggaṁ gato hoti, ussīsakaṁ vā katvā nipanno, etampi purāṇacīvarameva. **Dhovāpeyya vā**ti sace "dhovā"tivācāya vadati, kāyavikāraṁ vā karoti, hatthena vā hatthe deti, pādamūle vā ṭhapeti, antodvādasahatthe okāse ṭhatvā upari vā khipati, aññassa

---

1. Vi 1. 305 piṭṭhe.

vā hatthe peseti, tāya dhotaṁ[1], dhovāpitameva hoti. Rajāpanākoṭāpanesupi es'eva nayo. Sikkhamānāya vā sāmaṇeriyā vā upāsikāya vā hatthe dhovanatthāya deti, sā sace upasampajjitvā dhovati, evampi nissaggiyaṁ pācittiyaṁ. Upāsakassa vā sāmaṇerassa vā hatthe dinnaṁ hoti, so ce liṅge parivatte upasampajjitvā dhovati, daharassa bhikkhussa vā dinnaṁ hoti, sopi liṅge parivatte dhovati, nissaggiyaṁ pācittiyameva. Rajāpanākoṭāpanesupi es'eva nayo. "Idaṁ me bhante purāṇacīvaraṁ aññātikāya bhikkhuniyā dhovāpitaṁ nissaggiyan"ti[2] iminā pan'ettha nayena nissajjanavidhānaṁ veditabbaṁ.

Sāvatthiyaṁ Udāyittheraṁ ārabbha purāṇacīvaradhovāpanavatthusmiṁ paññattaṁ. Asādhāraṇapaññatti, sāṇattikaṁ "dhovā"ti-ādikāya āṇattiyā, evaṁ āṇattāya ca bhikkhuniyā uddhanasajjanādīsu sabbappayogesu bhikkhuno dukkaṭaṁ. Dhovitvā ukkhittamattaṁ pana rattamattaṁ ākoṭitamattañca nissaggiyaṁ hoti, dhovanādīni tīṇipi dve vā kārāpentassa ekena vatthunā nissaggiyaṁ, itarehi dukkaṭaṁ. Sace pana "dhovā"ti vuttā sabbānipi karoti, dhovanapaccayā'va āpatti. "Imasmiṁ cīvare yaṁ kattabbaṁ, taṁ karohī"ti vadato pana ekavācāya pācittiyena saddhiṁ dve dukkaṭāni, Bhikkhunisaṁghavasena ekato-upasampannāya dhovāpentassa anissajjitvā paribhuñjantassa, aññassa vā santakaṁ nisīdanapaccattharaṇaṁ vā dhovāpentassa, ñātikāya aññātikasaññino c'eva, vematikassa ca dukkaṭaṁ, aññātikāya ñātikasaññinopi vematikass'āpi nissaggiyaṁ pācittiyameva. Ito paraṁ pana evarūpesu ṭhānesu "tikapācittiyan"ti vakkhāma. Sace ñātikāya sahāyā aññātikā "dhovā"ti avuttā vā dhovati, aparibhuttaṁ vā aññaṁ vā parikkhāraṁ dhovati, sikkhamānasāmaṇeriyo vā dhovanti, anāpatti, ummattakādīnaṁ anāpatti yeva. Purāṇacīvaratā upacāre ṭhatvā aññātikāya bhikkhuniyā āṇāpanaṁ tassā dhovanādīni cāti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Sañcarittasamuṭṭhānaṁ, kiriyaṁ, nosaññāvimokkhaṁ, acittakaṁ, paṇṇattivajjaṁ, kāyakammaṁ, vacīkammaṁ, ticittaṁ, tivedananti.

Purāṇacīvarasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Dhovitaṁ (Syā, Kaṁ)

2. Vi 1. 307 piṭṭhe.

5. Cīvarappaṭiggahaṇasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **aññātikāyā**ti idaṁ vuttanayameva, tasmā ito paraṁ katthaci na vicārayissāma. **Cīvaran**ti channaṁ aññataraṁ vikappanupagaṁ, esa nayo sabbesu cīvarappaṭisaṁyuttasikkhāpadesu. Yattha pana viseso bhavissati, tattha vakkhāma. **Paṭiggaṇheyyā**ti ettha hatthena vā hatthe detu, pādamūle vā ṭhapetu, dhammakathaṁ kathentassa vatthesu khipiyamānesu upacāraṁ muñcitvāpi upari vā khipatu, sace sādiyati, paṭiggahitameva hoti. Yassa kassaci pana anupasampannassa hatthe pesitaṁ[1] gaṇhituṁ vaṭṭati, "paṁsukūlaṁ gaṇhissatī"ti saṅkārakūṭādīsu ṭhapitampi paṁsukūlaṁ adhiṭṭhahitvā gahetuṁ vaṭṭati yeva. **Aññatra pārivattakā**ti yaṁ "antamaso harīṭakakkhaṇḍampi datvā vā dassāmī"ti ābhogaṁ katvā vā pārivattakaṁ gaṇhāti, taṁ ṭhapetvā aññaṁ antamaso vikappanupagaṁ paṭaparissāvanampi gaṇhantassa nissaggiyaṁ hoti. Tatra "idaṁ me bhante cīvaraṁ aññātikāya bhikkhuniyā hatthato paṭiggahitaṁ aññatra pārivattakā nissaggiyan"ti[2] iminā nayena nissajjanavidhānaṁ veditabbaṁ.

Rājagahe Udāyittheraṁ ārabbha cīvarappaṭiggahaṇavatthusmiṁ paññattaṁ, "aññatra pārivattakā"ti ayamettha anupaññatti, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, gahaṇatthāya hatthappasāraṇādippayoge dukkaṭaṁ, paṭilābhena nissaggiyaṁ hoti, nissajjitabbaṁ, tikapācittiyaṁ, ekato-upasampannāya ñātikāya ca aññātikasaññissa vematikassa vā dukkaṭaṁ. Vissāsaggāhe, tāvakālike, pattatthavikādimhi ca anadhiṭṭhātabbaparikkhāre, sikkhamānasāmaṇerīnaṁ hatthato gahaṇe, ummattakādīnañca anāpatti. Vikappanupagacīvaratā pārivattakābhāvo aññātikāya hatthato gahaṇanti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Sañcarittasamuṭṭhānaṁ, kiriyākiriyaṁ, sesaṁ catutthasadisamevāti.

Cīvarappaṭiggahaṇasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Aññātakaviññattisikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **gahapatin**ti bhikkhūsu apabbajitamanussaṁ. **Gahapatānin**ti bhikkhunīsu apabbajititthiṁ. Esa nayo sabbesu gahapatippaṭisaṁyuttesu sikkhāpadesu.

1. Ṭhapitaṁ (Syā, Kaṁ, Ka, Abhinavaṭī) 2. Vi 1. 311 piṭṭhe.

Viññāpeyyāti yāceyya vā yācāpeyya vā. **Aññatra samayā**ti yo acchinnacīvaro vā hoti naṭṭhacīvaro vā, tassa taṁ samayaṁ ṭhapetvā aññasmiṁ viññāpanappayoge dukkaṭaṁ, paṭilābhena nissaggiyaṁ hoti. Tattha "idaṁ me bhante cīvaraṁ aññātakaṁ gahapatikaṁ aññatra samayā viññāpitaṁ nissaggiyan"ti[1] iminā nissajjanavidhānaṁ veditabbaṁ.

Sāvatthiyaṁ Upanandaṁ ārabbha cīvaraviññāpanavatthusmiṁ paññattaṁ. "Aññatra samayā"ti ayamettha anupaññatti, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, ñātake aññātakasaññino vematikassa ca dukkaṭaṁ, samaye vā ñātakappavārite vā viññāpentassa, aññassa vā ñātakappavārite tass'ev'atthāya[2] viññāpentassa, attano dhanena gaṇhantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Vikappanupagacīvaratā samayābhāvo aññātakaviññatti tāya ca paṭilābhoti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni catutthasadisānevāti.

Aññātakaviññattisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

7. Tatuttari sikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **tañce**ti taṁ acchinnacīvaraṁ vā naṭṭhacīvaraṁ vā. **Abhihaṭṭhun**ti **abhī**ti upasaggo, haritunti attho, gaṇhitunti vuttaṁ hoti. **Pavāreyyā**ti icchāpeyya, icchaṁ ruciṁ uppādeyya, "yāvattakaṁ icchasi, tāvattakaṁ gaṇhāhī"ti evaṁ nimanteyyāti attho, yathā vā "nekkhammaṁ daṭṭhu khemato"ti[3] ettha disvāti attho, evamidh'āpi "abhihaṭṭhuṁ pavāreyyā"ti upanetvā purato ṭhapento kāyena vā, "amhākaṁ dussakoṭṭhāgārato yattakaṁ icchatha, tattakaṁ gaṇhathā"ti vadanto vācāya vā abhiharitvā nimanteyyāti attho. **Santaruttaraparamanti** sa-antaraṁ uttaraṁ paramaṁ assa cīvarassāti santaruttaraparamaṁ, nivāsanena saddhiṁ pārupanaṁ ukkaṭṭhaparicchedo assāti vuttaṁ hoti. **Tato cīvaraṁ sāditabbanti** tato abhihaṭacīvarato ettakaṁ cīvaraṁ gahetabbaṁ, na tato paraṁ.

---

1. Vi 1. 316 piṭṭhe.
2. Tassatthāya (Sī)
3. Khu 1. 341, 445; Khu 8. 145 piṭṭhādīsu.

Tatr'āyaṁ vinicchayo—yassa adhiṭṭhitacīvarassa tīṇi naṭṭhāni, tena dve sāditabbāni, ekaṁ nivāsetvā ekaṁ pārupitvā aññaṁ sabhāgaṭṭhānato pariyesitabbaṁ. Yassa dve naṭṭhāni, tena ekaṁ sāditabbaṁ. Sace pana pakatiyāva santaruttarena carati, dve sāditabbāni, evaṁ ekaṁ sādiyanten'eva samo bhavissati. Yassa tīsu ekaṁ naṭṭhaṁ, kiñci na sāditabbaṁ. Yassa pana dvīsu ekaṁ naṭṭhaṁ, ekaṁ sāditabbaṁ. Yassa ekaṁ yeva hoti, tañca naṭṭhaṁ, dve sāditabbāni. Bhikkhuniyā pana pañcasu naṭṭhesu dve sāditabbāni, catūsu naṭṭhesu ekaṁ sāditabbaṁ, tīsu naṭṭhesu na kiñci sāditabbaṁ, ko pana vādo dvīsu vā ekasmiṁ vā. Yena kenaci hi santaruttaraparamatāya ṭhātabbaṁ, tato uttari viññāpanappayoge dukkaṭaṁ, paṭilābhena nissaggiyaṁ hoti. Tattha "idaṁ me bhante cīvaraṁ aññātakaṁ gahapatikaṁ tatuttari viññāpitaṁ nissaggiyan"ti[1] iminā nayena nissajjanavidhānaṁ veditabbaṁ.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye bhikkhū ārabbha bahucīvaraviññāpanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, ñātake aññātakasaññino vematikassa vā dukkaṭaṁ. Dve cīvarāni katvā "sesakaṁ āharissāmī"ti vatvā gaṇhantassa, "sesakaṁ tuyhaṁ yeva hotū"ti vuttassa, na acchinnanaṭṭhakāraṇā dinnaṁ gaṇhantassa, vuttanayena ñātakappavārite viññāpentassa, attano dhanena gaṇhantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Tatuttaritā acchinnādikāraṇatā aññātakaviññatti tāya ca paṭilābhoti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni catutthasadisān'evāti.

Tatuttarisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

8. Upakkhaṭasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **bhikkhuṁ pan'eva uddissā**ti "itthannāmassa bhikkhuno dassāmī"ti evaṁ apadisitvā. **Cīvaracetāpannanti** hiraññādikaṁ cīvaramūlaṁ. **Upakkhaṭaṁ hotī**ti sajjitaṁ hoti, saṁharitvā ṭhapitaṁ. **Cetāpetvā**ti parivattetvā, kāretvā vā kiṇitvā vāti attho. **Cīvarena acchādessāmī**ti vohāravacanametaṁ, itthannāmassa bhikkhuno dassāmīti ayaṁ

---

1. Vi 1. 316 piṭṭhe.

pan'ettha attho. **Tatra ce so**ti yatra so gahapati vā gahapatānī vā, tatra so bhikkhu pubbe appavārito upasaṅkamitvā cīvare vikappaṁ āpajjeyya ceti ayamettha padasambandho. **Vikappaṁ āpajjeyyā**ti visiṭṭhakappaṁ adhikavidhānaṁ āpajjeyya. Yathā pana tamāpajjati, taṁ dassetuṁ **sādhu vatā**ti-ādimāha. Tattha **sādhū**ti āyācane nipāto. **Vatā**ti parivitakke. **Man**ti attānaṁ niddisati. **Āyasmā**ti paraṁ ālapati. **Evarūpaṁ vā evarūpaṁ vā**ti āyatādīsu aññataraṁ. **Kalyāṇakamyataṁ upādāyā**ti sundarakāmataṁ visiṭṭhakāmataṁ cittena gahetvā, tassa "āpajjeyya ce"ti iminā sambandho, sace pana evarūpaṁ āpajjantassa tassa vacanena yo paṭhamaṁ adhippetato mūlaṁ vaḍḍhetvā sundarataraṁ cetāpeti, tassa payoge bhikkhuno dukkaṭaṁ, paṭilābhena nissaggiyaṁ hoti. Tattha "idaṁ me bhante cīvaraṁ pubbe appavāritaṁ aññātakaṁ gahapatikaṁ upasaṅkamitvā vikappaṁ āpannaṁ nissaggiyan"ti[1] iminā nayena nissajjanavidhānaṁ veditabbaṁ.

Sāvatthiyaṁ Upanandaṁ ārabbha cīvare vikappaṁ āpajjanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, ñātake aññātakasaññino vematikassa vā dukkaṭaṁ. Mahagghaṁ cetāpetukāmaṁ appagghaṁ vā, eten'eva mūlena "aññaṁ evarūpaṁ vā dehī"ti vadantassa, vuttanayena ñātakappavārite viññāpentassa, attano dhanena gaṇhantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Cīvare bhiyyokamyatā aññātakaviññatti tāya ca paṭilābhoti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni catutthasadisān'evāti.

Upakkhaṭasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

9. Dutiya-upakkhaṭasikkhāpadavaṇṇanā

Navame iminā'va nayena attho veditabbo. Idañhi purimassa anupaññattisadisaṁ, kevalaṁ tattha ekassa pīḷā katā, idha dvinnaṁ, ayamettha viseso, sesaṁ sabbaṁ purimasadisameva. Yathā ca dvinnaṁ, evaṁ bahūnaṁ pīḷaṁ katvā gaṇhatopi āpatti veditabbā. Nissajjanavidhāne ca "idaṁ me

1. Vi 1. 319 piṭṭhe.

bhante cīvaraṁ pubbe appavārite aññātake gahapatike upasaṅkamitvā vikappaṁ āpannaṁ nissaggiyan"ti[1] iminā nayena vacanabhedo ñātabboti.

Dutiya-upakkhaṭasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Rājasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **rājabhoggo**ti rājato bhoggaṁ bhuñjitabbaṁ assa atthīti rājabhoggo, "rājabhogo"tipi pāṭho, rājato bhogo assa atthīti attho. **Cīvaracetāpannan**ti hiraññādikaṁ akappiyaṁ. **Pahiṇeyyā**ti peseyya. **Iminā**ti-ādi āgamanasuddhiṁ dassetuṁ vuttaṁ. Sace hi "idaṁ itthannāmassa bhikkhuno dehī"ti peseyya, āgamanassa asuddhattā akappiyavatthuṁ ārabbha bhikkhunā kappiyakārakopi niddisitabbo na bhaveyya. **Ābhatan**ti ānītaṁ. **Na kho mayan**ti-ādi idaṁ kappiyavasena ābhatampi cīvaramūlaṁ īdisena dūtavacanena akappiyaṁ hoti, tasmā taṁ paṭikkhipitabbanti dassetuṁ vuttaṁ. Suvaṇṇaṁ rajataṁ kahāpaṇo māsakoti imāni hi cattāri nissaggiyavatthūni muttā maṇi veḷuriyo saṅkho silā pavāḷaṁ lohitaṅko masāragallaṁ satta dhaññāni dāsidāsakhettavatthupupphārāmaphalārāmādayoti imāni dukkaṭavatthūni ca attano vā cetiyasaṁghagaṇapuggalānaṁ vā atthāya sampaṭicchituṁ na vaṭṭanti, tasmā taṁ sādituṁ na vaṭṭatīti dassanatthaṁ "na kho mayan"ti-ādi vuttaṁ.

Cīvarañca kho mayaṁ paṭiggaṇhāmāti idaṁ pana attānaṁ uddissa ābhatattā vattuṁ vaṭṭati, tasmā vuttaṁ. **Kālenāti** yuttapattakālena, yadā no attho hoti, tadā kappiyaṁ cīvaraṁ paṭiggaṇhāmāti attho. **Veyyāvaccakaro**ti kappiyakārako. **Niddisitabbo**ti idaṁ "atthi pan'āyasmato koci veyyāvaccakaro"ti kappiyavacanena vuttattā anuññātaṁ. Sace pana dūto "ko imaṁ gaṇhātī"ti vā "kassa demī"ti vā vadati, na niddisitabbo. **Ārāmiko vā upāsako vā**ti idaṁ sāruppatāya vuttaṁ, ṭhapetvā pana pañca sahadhammike yo koci kappiyakārako vaṭṭati. **Eso kho āvuso**ti idaṁ bhikkhussa kappiyavacanadassanatthaṁ vuttaṁ, evameva

---

1. Vi 1. 322 piṭṭhe.

hi vattabbaṁ, “etassa dehī”ti-ādi na vattabbaṁ. **Saññatto so mayā**ti āṇatto so mayā, yathā tumhākaṁ cīvarena atthe sati cīvaraṁ dassati, evaṁ vuttoti attho. Dūtena hi evaṁ ārocite yeva taṁ codetuṁ vaṭṭati, n’eva tassa hatthe datvā gatamattakāraṇena. Sace pana “ayaṁ veyyāvaccakaro”ti sammukhā niddiṭṭho hoti, dūto ca sammukhā eva tassa hatthe cetāpannaṁ datvā “therassa cīvaraṁ kiṇitvā dehī”ti gacchati, evaṁ “saññatto so mayā”ti avuttepi codetuṁ vaṭṭati. Sace pana dūto gacchanto’va “ahaṁ tassa hatthe dassāmi, tumhe cīvaraṁ gaṇheyyāthā”ti bhikkhuno vatvā vā gacchati, aññaṁ vā pesetvā ārocāpeti, evaṁ sati itarampi codetuṁ vaṭṭati yeva. Desanāmattameva c’etaṁ “dūtenā”ti. Yopi attanā āharitvā evaṁ paṭipajjati, tasmimpi idameva lakkhaṇaṁ. **Attho me āvuso cīvarenā**ti codanālakkhaṇanidassanametaṁ. Sace hi vācāya codeti, idaṁ vā vacanaṁ yāya kāyaci bhāsāya etassa attho vā vattabbo, “dehi me, āhara me”ti-ādinā nayena pana vattuṁ na vaṭṭati. **Abhinipphādeyyā**ti evaṁ vacībhedaṁ katvā tikkhattuṁ codayamāno paṭilābhavasena sādheyya. **Icc’etaṁ kusalan**ti etaṁ sundaraṁ.

Chakkhattuparamanti bhāvanapuṁsakavacanametaṁ. Chakkhattuparamañhi tena cīvaraṁ uddissa tuṇhībhūtena ṭhātabbaṁ, na nisīditabbaṁ, na āmisaṁ paṭiggahetabbaṁ, na dhammo bhāsitabbo. “Kiṁ kāraṇā āgatosī”ti vutte pana “jānāhi āvuso”ti ettakameva vattabbaṁ. Sace nisajjādīni karoti, ṭhānaṁ bhañjati, āgatakāraṇaṁ vināseti, idaṁ kāyena codanāya lakkhaṇadassanatthaṁ vuttaṁ. Ettha ca ukkaṭṭhaparicchedena tissannaṁ codanānaṁ channañca ṭhānānaṁ anuññātattā codanāya diguṇaṁ ṭhānaṁ anuññātaṁ hoti, tasmā sace codeti yeva, na tiṭṭhati, cha codanāyo labbhanti. Sace tiṭṭhati yeva, na codeti, dvādasa ṭhānāni labbhanti. Sace ubhayaṁ karoti, ekāya codanāya dve ṭhānāni hāpetabbāni. Tattha yo ekadivasameva punappunaṁ gantvā chakkhattuṁ codeti, sakiṁ yeva vā gantvā “attho me āvuso cīvarenā”ti chakkhattuṁ vadati, tathā ekadivasameva punappunaṁ gantvā dvādasakkhattuṁ tiṭṭhati, sakiṁ yeva vā gantvā tatra tatra ṭhāne tiṭṭhati, sopi sabbacodanāyo sabbaṭṭhānāni ca bhañjati, ko pana

vādo nānādivasesu evaṁ karontassāti ayamettha vinicchayo. Ye pana kappiyakārake dāyako sayameva gantvā niddisati te satakkhattumpi codetuṁ vaṭṭati. Yo pana ubhohipi aniddiṭṭho mukhavevaṭikakappiyakārako ca parammukhakappiyakārako ca, so na kiñci vattabbo, evaṁ idha dasapi kappiyakārakā dassitā honti.

Tato ce uttarīti vuttacodanā ṭhānaparimāṇato uttari. **Nissaggiyan**ti uttari vāyāmamānassa sabbappayogesu dukkaṭaṁ, paṭilābhena nissaggiyaṁ hoti. Ettha ca "idaṁ me bhante cīvaraṁ atirekatikkhattuṁ codanāya atirekachakkhattuṁ ṭhānena abhinipphāditaṁ nissaggiyan"ti[1] iminā nayena nissajjanavidhānaṁ veditabbaṁ. **"Yat'assa cīvaracetāpannaṁ ābhatan**ti yato rājato vā rājabhoggato vā assa bhikkhuno cīvaracetāpannaṁ ānītaṁ, "yatv'assā"tipi pāṭho, ayameva attho. **Tatthā**ti tassa rañño vā rājabhoggassa vā santhikaṁ, samīpatthe hi idaṁ bhummavacanaṁ. **Na taṁ tassa bhikkhuno kiñci atthaṁ anubhotī**ti taṁ cetāpannaṁ tassa bhikkhuno appamattakampi kammaṁ na nipphādeti. **Yuñjant'āyasmanto sakan**ti āyasmanto attano santakaṁ dhanaṁ pāpuṇantu. **Mā vo sakaṁ vinassā**ti tumhākaṁ santakaṁ mā vinassatu. **Ayaṁ tattha sāmīcī**ti ayaṁ tattha anudhammatā lokuttaradhammaṁ anugatā, vattadhammatāti attho, tasmā evaṁ akaronto vattabhede dukkaṭaṁ āpajjati.

Sāvatthiyaṁ Upanandaṁ ārabbha "ajjuṇho bhante āgamehī"ti[2] vuccamāno nāgamesi, tasmiṁ vatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, ūnakesu codanāṭhānesu atirekasaññino vematikassa vā dukkaṭaṁ. Acodanāya laddhe, sāmikehi codetvā dinne, ummattakādīnañca anāpatti. Kappiyakārakassa bhikkhuno niddiṭṭhabhāvo dūtena appitatā tatuttarivāyāmo tena vāyāmena paṭilābhoti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni catutthasadisān'evāti.

Rājasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Cīvaravaggo paṭhamo.

---

1. Vi 1. 327 piṭṭhe.
2. Vi 1. 324 piṭṭhe.

2. Eḷakalomavagga

1. Kosiyasikkhāpadavaṇṇanā

Eḷakalomavaggassa paṭhame **kosiyamissakan**ti eken'āpi kosiyaṁsunā antamaso tassa karaṇaṭṭhāne vātavegena nipātiten'āpi missīkataṁ. **Santhatan**ti same bhūmibhāge kosiyaṁsūni uparūpari santharitvā kañjiyādīhi siñcitvā kattabbatālakkhaṇaṁ. **Kārāpeyya nissaggiyan**ti karaṇakārāpanappayogesu dukkaṭaṁ, paṭilābhena nissaggiyaṁ hoti. Ettha ca "idaṁ me bhante kosiyamissakaṁ santhataṁ kārāpitaṁ nissaggiyan"ti[1] iminā nayena nissajjanavidhānaṁ veditabbaṁ, imass'eva vacanassa anusārena ito paraṁ sabbasanthataṁ[2] veditabbaṁ. Sakkā hi ettāvatā jānitunti na taṁ ito paraṁ dassayissāma.

Āḷaviyaṁ chabbaggiye ārabbha kosiyamissakaṁ santhakaṁ kārāpanavatthusmiṁ paññattaṁ, asādhāraṇapaññatti, attano atthāya kārāpanavasena sāṇattikaṁ, attanā vippakatapariyosāpananayena catukkapācittiyaṁ, aññassatthāya karaṇakārāpanesu aññena kataṁ paṭilabhitvā paribhuñjane ca dukkaṭaṁ. Vitānādikaraṇe, ummattakādīnañca anāpatti. Kosiyamissakabhāvo[3], attano atthāya santhatassa karaṇakārāpanaṁ, paṭilābho cāti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni dhovāpanasikkhāpade vuttanayen'evāti.

Kosiyasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

2. Suddhakāḷakasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **suddhakāḷakānan**ti suddhānaṁ kāḷakānaṁ aññehi amissīkatānaṁ. Vesāliyaṁ chabbaggiye ārabbha tādisaṁ santhataṁ karaṇavatthusmiṁ paññattaṁ, sesaṁ paṭhamasadisamevāti.

Suddhakāḷakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Vi 1. 329 piṭṭhe. 2. Sabbattha santhataṁ (Ka) 3. Kosiyabhāvo (Mahāṭīkā, Sī)

3. Dvebhāgasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **dve bhāgā**ti dve koṭṭhāsā. **Ādātabbā**ti gahetabbā. **Gocariyānan**ti kapilavaṇṇānaṁ. Ayaṁ pan'ettha vinicchayo—yattakehi kattukāmo hoti, tesu tulayitvā dve koṭṭhāsā kāḷakānaṁ gahetabbā, eko odātānaṁ, eko gocariyānaṁ. Ekass'āpi kāḷakalomassa atirekabhāve nissaggiyaṁ hoti, ūnakaṁ vaṭṭati.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye ārabbha tādisaṁ santhataṁ karaṇavatthusmiṁ paññattaṁ, kiriyākiriyaṁ, sesaṁ paṭhamasadisamevāti. Imāni pana tīṇi nissajjitvā paṭiladdhānipi paribhuñjituṁ na vaṭṭati.

Dvebhāgasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Chabbassasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **orena ce channaṁ vassānan**ti channaṁ vassānaṁ orimabhāge, antoti attho. **Aññatra bhikkhusammutiyā**ti yaṁ saṁgho gilānassa bhikkhuno santhatasammutiṁ deti, taṁ ṭhapetvā aladdhasammutikassa chabbassabbhantare aññaṁ santhataṁ karontassa nissaggiyaṁ hoti.

Sāvatthiyaṁ sambahule bhikkhū ārabbha anuvassaṁ santhataṁ kārāpanavatthusmiṁ paññattaṁ, "aññatra bhikkhusammutiyā"ti ayamettha anupaññatti, sā yena laddhā hoti, tassa yāva rogo na vūpasammati, vūpasanto vā[1] puna kuppati, tāva gatagataṭṭhāne anuvassampi kātuṁ vaṭṭati, aññassatthāya kāretuṁ katañca paṭilabhitvā paribhuñjitumpi vaṭṭati, sesaṁ paṭhamasadisamevāti.

Chabbassasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

5. Nisīdanasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **purāṇasanthataṁ** nāma yattha sakimpi nisinno vā hoti nipanno vā. **Samantā**ti ekapassato vaṭṭaṁ vā caturassaṁ vā chinditvā gahitaṭṭhānaṁ

1. Vūpasanto ca (Ka)

yathā vidatthimattaṁ hoti, evaṁ gahetabbaṁ. Santharantena pana ekadese vā santharitabbaṁ, vijaṭetvā vā missakaṁ katvā santharitabbaṁ, evaṁ thirataraṁ hoti. **Anādā ce**ti sati purāṇasanthate aggahetvā. Asati pana aggahetvāpi vaṭṭati, aññassatthāya kāretuṁ katañca paṭilabhitvā paribhuñjitumpi vaṭṭati.

Sāvatthiyaṁ sambahule bhikkhū ārabbha santhatavissajjanavatthusmiṁ paññattaṁ, sesaṁ tatiyasadisamevāti.

Nisīdanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Eḷakalomasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **addhānamaggappaṭipannassā**ti addhānasaṅkhātaṁ dīghamaggaṁ paṭipannassa, sabbañc'etaṁ vatthumattadīpanameva, yattha katthaci pana dhammena labhitvā gaṇhato doso n'atthi. **Tiyojanaparaman**ti gahitaṭṭhānato tiyojanappamāṇaṁ desaṁ. **Sahatthā**ti sahatthena, attanā haritabbānīti attho. **Asante hārake**ti asante yeva aññasmimpi hārake. Sace pana atthi, taṁ gāhetuṁ vaṭṭati. Attanā pana antamaso vātābādhappaṭikāratthaṁ suttakena abandhitvā kaṇṇacchidde pakkhittanipi ādāya tiyojanaṁ ekaṁ pādaṁ atikkāmentassa dukkaṭaṁ, dutiyapādātikkame nissaggiyaṁ pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ aññataraṁ bhikkhuṁ ārabbha tiyojanātikkamanavatthusmiṁ paññattaṁ, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, ūnakatiyojane atirekasaññino vematikassa vā dukkaṭaṁ. Tiyojanaṁ haraṇapaccāharaṇe, vāsādhippāyena[1] gantvā tato paraṁ haraṇe, acchinnaṁ vā nissaṭṭhaṁ vā paṭilabhitvā haraṇe, aññaṁ harāpane, antamaso suttakenapi baddhakatabhaṇḍaharaṇe, ummattakādīnañca anāpatti. Eḷakalomānaṁ akatabhaṇḍatā paṭhamappaṭilābho attano ādāya vā aññassa ajānantassa yāne pakkhipitvā vā tiyojanātikkamanaṁ āharaṇapaccāharaṇaṁ avāsādhippāyatāti imān'ettha pañca aṅgāni.

---

1. Vāsādhippāyena vā (Syā, Kaṁ)

Eḷakalomasamuṭṭhānaṁ, kiriyaṁ, nosaññāvimokkhaṁ, acittakaṁ, paṇṇattivajjaṁ, kāyakammaṁ, ticittaṁ, tivedananti.

Eḷakalomasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

7. Eḷakalomadhovāpanasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame Sakkesu Chabbaggiye ārabbha eḷakalomadhovāpanavatthusmiṁ paññattaṁ. Tattha purāṇacīvaradhovāpane vuttanayen'eva sabbopi vinicchayo veditabbo.

Eḷakalomadhovāpanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

8. Jātarūpasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **jātarūparajatan**ti suvaṇṇañc'eva rūpiyañca, apica kahāpaṇo lohamāsakadārumāsakajatumāsakādayopi ye vohāraṁ gacchanti, sabbe te idha rajatantv'eva vuttā. **Uggaṇheyya vā**ti attano atthāya diyyamānaṁ vā yatthakatthaci[1] ṭhitaṁ vā nippariggahitaṁ disvā sayaṁ gaṇheyya vā. **Uggaṇhāpeyya vā**ti tadeva aññena gāhāpeyya vā. **Upanikkhittaṁ vā sādiyeyyā**ti "idaṁ ayyassa hotū"ti evaṁ sammukhā vā, "asukasmiṁ nāma ṭhāne mama hiraññasuvaṇṇaṁ, taṁ tuyhaṁ hotū"ti evaṁ parammukhā ṭhitaṁ vā kevalaṁ vācāya vā hatthamuddāya vā "tuyhan"ti vatvā pariccattaṁ yo kāyavācāhi appaṭikkhipitvā cittena adhivāseyya, ayaṁ "sādiyeyyā"ti vuccati. Sace pana cittena sādiyati, gaṇhitukāmo hoti, kāyena vā vācāya vā "na yidaṁ kappatī"ti paṭikkhipati, kāyavācāhi appaṭikkhipitvā suddhacitto hutvā "na yidaṁ amhākaṁ kappatī"ti na sādiyati, vaṭṭati. **Nissaggiyan**ti uggahaṇādīsu yaṁ kiñci karontassa aghanabaddhesu vatthūsu vatthugaṇanāya nissaggiyaṁ pācittiyaṁ. Taṁ nissajjantena "ahaṁ bhante rūpiyaṁ paṭiggahesiṁ, idaṁ me bhante nissaggiyaṁ, imāhaṁ saṁghassa nissajjāmī"ti[2] evaṁ saṁghamajjhe yeva nissajjitabbaṁ. Sace tattha koci gahaṭṭho

---

1. Katthaci (Sī, Ka)
2. Vi 1. 346 piṭṭhe.

āgacchati, "idaṁ jānāhī"ti vattabbo. "Iminā kiṁ āhariyyatū"ti bhaṇante pana "idaṁ nāmā"ti avatvā "sappi-ādīni bhikkhūnaṁ kappantī"ti evaṁ kappiyaṁ ācikkhitabbaṁ. Sace so āharati, rūpiyappaṭiggāhakaṁ ṭhapetvā sabbehi bhājetvā paribhuñjitabbaṁ. Rūpiyappaṭiggāhakassa pana yaṁ tappaccayā uppannaṁ, taṁ aññena labhitvā diyyamānampi antamaso tato nibbattarukkhacchāyāpi paribhuñjituṁ na vaṭṭati. Sace pana so kiñci āharituṁ na icchati, "imaṁ chaṭṭehī"ti vattabbo. Sace yattha katthaci nikkhipati, gahetvā vā gacchati, na vāretabbo. No ce chaṭṭeti, pañcaṅgasamannāgato bhikkhu rūpiyachaṭṭako sammannitabbo. Tena animittaṁ katvā'va gūthaṁ viya chaṭṭetabbaṁ. Sace nimittaṁ karoti, dukkaṭaṁ āpajjati.

Rājagahe Upanandaṁ ārabbha rūpiyappaṭiggahaṇavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, sāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, arūpiye rūpiyasaññino vematikassa vā, saṁghacetiyādīnaṁ atthāya gaṇhantassa, muttāmaṇi-ādippaṭiggahaṇe ca dukkaṭaṁ. Ratanasikkhāpadanayena nikkhipantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Jātarūparajatabhāvo attuddesikatā gahaṇādīsu aññatarabhāvoti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīsu siyā kiriyaṁ gahaṇena āpajjanato, siyā akiriyaṁ paṭikkhepassa akaraṇato, sesaṁ sañcaritte vuttanayamevāti.

Jātarūpasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

9. Rūpiyasaṁvohārasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **nānappakārakanti** katādivasena anekavidhaṁ. **Rūpiyasaṁvohāranti** jātarūparajataparivattanaṁ. Purimasikkhāpadena hi nissaggiyavatthudukkaṭavatthūnaṁ paṭiggahaṇaṁ vāritaṁ, iminā parivattanaṁ. Tasmā dukkaṭavatthunā dukkaṭavatthukappiyavatthūni kappiyavatthunā ca dukkaṭavatthuṁ parivattentassa dukkaṭaṁ. Nissaggiyavatthunā pana nissaggiyavatthuṁ vā dukkaṭavatthuṁ vā kappiyavatthuṁ vā, dukkaṭavatthukappiyavatthūhi ca nissaggiyavatthuṁ parivattentassa nissaggiyaṁ hoti, taṁ purimanayānusāren'eva saṁghamajjhe nissajjitabbaṁ, nissaṭṭhavatthusmiñca tattha vuttanayen'eva paṭipajjitabbaṁ.

Sāvatthiyaṁ Chabbaggiye ārabbha rūpiyasaṁvohāravatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, yaṁ attano dhanena parivatteti, tassa vā dhanassa vā rūpiyabhāvo c'eva parivattanañcāti imān'ettha dve aṅgāni. Kiriyaṁ, sesaṁ anantarasikkhāpade vuttanayamevāti.

Rūpiyasaṁvohārasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Kayavikkayasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **nānappakārakan**ti cīvarādīnaṁ kappiyabhaṇḍānaṁ vasena anekavidhaṁ. **Kayavikkayan**ti kayañc'eva vikkayañca. "Iminā imaṁ dehi, imaṁ āhara, parivattehi, cetāpehī"ti iminā hi nayena parassa kappiyabhaṇḍaṁ gaṇhanto kayaṁ samāpajjati, attano kappiyabhaṇḍaṁ dento vikkayaṁ samāpajjati. Tasmā ṭhapetvā pañca sahadhammike yaṁ evaṁ attano kappiyabhaṇḍaṁ datvā mātu santakampi kappiyabhaṇḍaṁ gaṇhāti, taṁ nissaggiyaṁ hoti. Vuttalakkhaṇavasena saṁghagaṇapuggalesu yassa kassaci nissajjitabbaṁ, "imaṁ bhuñjitvā vā gahetvā vā idaṁ nāma āhara vā karohi vā"ti rajanādiṁ āharāpetvā vā dhamakaraṇādiparikkhāraṁ bhūmisodhanādiñca navakammaṁ kāretvā vā santaṁ vatthu nissajjitabbaṁ, asante pācittiyaṁ desetabbameva.

Sāvatthiyaṁ Upanandaṁ ārabbha kayavikkayavatthusmiṁ paññattaṁ, "idaṁ kiṁ agghatī"ti evaṁ agghaṁ pucchantassa, yassa hatthato bhaṇḍaṁ gaṇhitukāmo hoti, taṁ ṭhapetvā aññaṁ antamaso tass'eva puttabhātukampi kappiyakārakaṁ katvā "iminā idaṁ nāma gahetvā dehī"ti ācikkhantassa, "idaṁ amhākaṁ atthi, amhākañca iminā ca iminā ca attho"ti evaṁ vatvā attano dhanena laddhaṁ gaṇhantassa, sahadhammikehi saddhiṁ kayavikkayaṁ karontassa, ummattakādīnañca anāpatti. Yaṁ attano dhanena parivatteti, yena ca parivatteti, tesaṁ kappiyavatthutā asahadhammikatā kayavikkayāpajjanañcāti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Sesaṁ rūpiyasaṁvohāre vuttanayamevāti.

Kayavikkayasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Eḷakalomavaggo dutiyo.

3. Pattavagga 1. Pattasikkhāpadavaṇṇanā

Pattavaggassa paṭhame **atirekapatto**ti anadhiṭṭhito ca avikappito ca, so ca kho ukkaṭṭhamajjhimomakānaṁ aññataro pamāṇayuttova, tassa pamāṇaṁ "aḍḍhāḷhakodanaṁ gaṇhātī"ti-ādinā[1] nayena Pāḷiyaṁ vuttaṁ. Tatr'āyaṁ vinicchayo—anupahatapurāṇasālitaṇḍulānaṁ sukoṭṭitaparisuddhānaṁ dve Magadhanāḷiyo gahetvā tehi taṇḍulehi anuttaṇḍulamakilinnamapiṇḍikaṁ suvisadaṁ kundamakuḷarāsisadisaṁ avassāvitodanaṁ pacitvā niravasesaṁ patte pakkhipitvā tassa odanassa catutthabhāgappamāṇo n'ātighano n'ātitanuko hatthahāriyo sabbasambhārasaṅkhato muggasūpo pakkhipitabbo, tato ālopassa anurūpaṁ yāvacarimālopappahonakaṁ macchamaṁsādibyañjanaṁ pakkhipitabbaṁ, sappitelatakkarasakañjiyādīni pana gaṇanūpagāni na honti. Tāni hi odanagatikān'eva, n'eva hāpetuṁ, na vaḍḍhetuṁ sakkonti, evametaṁ sabbampi pakkhittaṁ sace pattassa mukhavaṭṭiyā heṭṭhimarājisamaṁ tiṭṭhati, suttena vā hīrena vā chindantassa suttassa vā hīrassa vā heṭṭhimantaṁ phusati, ayaṁ **ukkaṭṭho** nāma patto. Sace taṁ rājiṁ atikkamma thūpīkataṁ tiṭṭhati, ayaṁ **ukkaṭṭhomako** nāma patto. Sace taṁ rājiṁ na sampāpuṇāti, antogadhameva hoti, ayaṁ **ukkaṭṭhukkaṭṭho** nāma patto. Ukkaṭṭhato upaḍḍhappamāṇo **majjhimo.** Majjhimapattato upaḍḍhappamāṇo **omako.** Tesampi vuttanayen'eva bhedo veditabbo. Icc'etesu navasu ukkaṭṭhukkaṭṭho ca omakomako cāti dve apattā, sesā satta pattā pamāṇayuttā nāma. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana Samantapāsādikāyaṁ[2] vutto. Tasmā evaṁ pamāṇayuttaṁ samaṇasāruppena pakkaṁ ayopattaṁ vā mattikāpattaṁ vā labhitvā purāṇapattaṁ paccuddharitvā antodasāhe adhiṭṭhātabbo. Sace pan'assa mūlato kākaṇikamattampi dātabbaṁ (avasiṭṭhaṁ)[3] hoti, adhiṭṭhānupago na hoti, appaccuddharantena vikappetabbo. Tattha paccuddharaṇādhiṭṭhānalakkhaṇaṁ cīvaravagge vuttanayen'eva veditabbaṁ, vikappanalakkhaṇaṁ parato vakkhāma. Sace pana koci apattako bhikkhu dasa patte labhitvā sabbe attanā'va paribhuñjitukāmo hoti, ekaṁ pattaṁ adhiṭṭhāya puna divase taṁ paccuddharitvā añño adhiṭṭhātabbo, eten'upāyena

---

1. Vi 1. 353 piṭṭhe. 2. Vi-Ṭṭha 2. 281 piṭṭhe.
3. ( ) Etthantare pāṭho Syāmamūle n'atthi.

vassasatampi pariharituṁ sakkā. Yo pan'assa patto mukhavaṭṭito heṭṭhā dvaṅgulamattokāsato paṭṭhāya yattha katthaci kaṅgusitthanikkhamanamattena chiddena chiddo hoti, so adhiṭṭhānupago na hoti. Puna chidde pākatike kate adhiṭṭhātabbo, sesaṁ adhiṭṭhānavijahanaṁ ticīvare vuttanayameva.

Sāvatthiyaṁ Chabbaggiye ārabbha atirekapattadhāraṇavatthusmiṁ paññattaṁ, asādhāraṇapaññatti, sesavaṇṇanākkamo Cīvaravaggassa paṭhamasikkhāpade vuttanayen'eva veditabboti.

Pattasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

2. Ūnapañcabandhanasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye ūnāni pañca bandhanāni assāti **ūnapañcabandhano,** n'āssa pañca bandhanāni pūrentīti attho, tena ūnapañcabandhanena, itthambhūtassa lakkhaṇe karaṇavacanaṁ. Tattha yasmā abandhanass'āpi pañca bandhanāni na pūrenti sabbaso natthitāya, ten'assa Padabhājane "ūnapañcabandhano nāma patto abandhano vā ekabandhano vā"ti-ādi[1] vuttaṁ. "Ūnapañcabandhanenā"ti ca vuttattā yassa pañcabandhano patto hoti pañcabandhanokāso vā, tassa so apatto, tasmā aññaṁ viññāpetuṁ vaṭṭati. Yasmiṁ pana patte mukhavaṭṭito heṭṭhā bhaṭṭhā dvaṅgulappamāṇā ekāpi rāji hoti, taṁ tassā rājiyā heṭṭhimapariyante pattavedhakena vijjhitvā pacitvā suttarajjukamakacirajjukādīhi vā tipusuttakena vā bandhitvā taṁ bandhanaṁ āmisassa alagganatthaṁ tipupaṭṭakena vā kenaci baddhasilesādinā vā paṭicchādetabbaṁ, so ca patto adhiṭṭhahitvā paribhuñjitabbo, sukhumaṁ vā chiddaṁ katvā bandhitabbo, phāṇitaṁ jhāpetvā pāsāṇacuṇṇena bandhitumpi vaṭṭati. Yassa pana dve rājiyo vā ekā yeva vā caturaṅgulā, tassa dve bandhanāni dātabbāni. Yassa tisso vā ekā yeva vā chaḷaṅgulā, tassa tīṇi. Yassa catasso vā ekā yeva vā aṭṭhaṅgulā, tassa cattāri. Yassa pañca vā ekā yeva vā dasaṅgulā, so baddhopi abaddhopi apatto yeva, añño viññāpetabbo, esa tāva mattikāpatte vinicchayo.

---

1. Vi 1. 357 piṭṭhe.

Ayopatte pana sacepi pañca vā atirekāni vā chiddāni honti, tāni ce ayacuṇṇena vā āṇiyā vā lohamaṇḍalena vā baddhāni maṭṭhāni honti, sv’eva paribhuñjitabbo, añño na viññāpetabbo. Atha pana ekampi chiddaṁ mahantaṁ hoti, lohamaṇḍalena baddhampi maṭṭhaṁ na hoti, patte āmisaṁ laggati, akappiyo hoti ayaṁ patto, añño viññāpetabbo. Yo pana evaṁ pattasaṅkhepagate vā ayopatte, ūnapañcabandhane vā mattikāpatte sati aññaṁ viññāpeti, payoge dukkaṭaṁ, paṭilābhena nissaggiyo hoti, nissajjitabbo. Nissajjantena saṁghamajjhe eva nissajjitabbo, tena vuttaṁ “bhikkhuparisāya nissajjitabbo”ti. **Yo ca tassā bhikkhuparisāyā**ti ettha tehi bhikkhūhi pakatiyā eva attano attano adhiṭṭhitaṁ pattaṁ gahetvā sannipatitabbaṁ, tato sammatena pattaggāhāpakena pattassa vijjamānaguṇaṁ vatvā “bhante imaṁ gaṇhathā”ti thero vattabbo. Sace therassa so patto na ruccati, appicchatāya vā na gaṇhāti, vaṭṭati. Tasmiṁ pana anukampāya agaṇhantassa dukkaṭaṁ. Sace pana gaṇhāti, therassa pattaṁ dutiyattheraṁ gāhāpetvā eten’eva upāyena yāva saṁghanavakā gāhāpetabbo, tena pariccattapatto pana **pattapariyanto** nāma, **so tassa bhikkhuno padātabbo.** Ten’āpi so yathā viññāpetvā gahitapatto, evameva sakkaccaṁ paribhuñjitabbo. Sace pana taṁ jigucchanto adese vā nikkhipati, aparibhogena vā paribhuñjati, vissajjeti vā, dukkaṭaṁ āpajjati.

Sakkesu chabbaggiye ārabbha bahū patte viññāpanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, abandhanena abandhanaṁ ekabandhanaṁ dubandhanaṁ tibandhanaṁ catubbandhanaṁ abandhanokāsaṁ ekadviticatubbandhanokāsaṁ cetāpeti, evaṁ ekekena pattena dasadhā dasavidhaṁ pattaṁ. Cetāpanavasena pana ekaṁ nissaggiyapācittiyasataṁ hoti. Naṭṭhapattassa, bhinnapattassa, attano ñātakappavārite, aññassa ca ñātakappavārite, tass’ev’atthāya viññāpentassa, attano dhanena gaṇhato, ummattakādīnañca anāpatti. Adhiṭṭhānupagapattassa ūnapañcabandhanatā, attuddesikatā, akataviññatti, tāya ca paṭilābhoti imān’ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Dhovāpanasikkhāpade vuttanayān’evāti.

Ūnapañcabandhanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Bhesajjasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **paṭisāyanīyānī**ti paṭisāyitabbāni, paribhuñjitabbānīti attho. Etena sayaṁ uggahetvā nikkhittānaṁ sattāhātikkamepi anāpattiṁ dasseti, tāni hi paṭisāyituṁ na vaṭṭanti. **Bhesajjānī**ti bhesajjakiccaṁ karontu vā, mā vā, evaṁ laddhavohārāni. **Sappi** nāma gavādīnaṁ sappi, yesaṁ maṁsaṁ kappati, tesaṁ sappi. Tathā **navanītaṁ. Telaṁ** nāma tilasāsapamadhūka-eraṇḍakavasādīhi nibbattitaṁ. **Madhu** nāma makkhikāmadhumeva. **Phāṇitaṁ** nāma ucchurasaṁ upādāya pana apakkā vā avatthukapakkā vā sabbāpi ucchuvikati "phāṇitan"ti veditabbaṁ. **Tāni paṭiggahetvā**ti tāni bhesajjāni paṭiggahetvā, na tesaṁ vatthūni. Etena ṭhapetvā vasātelaṁ yān'ettha yāvakālikavatthukāni, tesaṁ vatthūni paṭiggahetvā katāni sappi-ādīni sattāhaṁ atikkāmayatopi anāpattiṁ dasseti. Vasātelaṁ pana kāle paṭiggahitaṁ kāle nipakkaṁ kāle saṁsaṭṭhaṁ telaparibhogena paribhuñjituṁ anuññātaṁ, tasmā ṭhapetvā manussavasaṁ aññaṁ yaṁ kañci vasaṁ purebhattaṁ paṭiggahetvā sāmaṁ pacitvā nibbattitatelampi sattāhaṁ nirāmisaparibhogena vaṭṭati. Anupasampannena pacitvā dinnaṁ pana tadahupurebhattaṁ sāmisampi vaṭṭati, aññesaṁ yāvakālikavatthūnaṁ vatthuṁ pacituṁ na vaṭṭati yeva. Nibbattitasappi vā navanītaṁ vā pacituṁ vaṭṭati, taṁ pana tadahupurebhattampi sāmisaṁ paribhuñjituṁ na vaṭṭati. Purebhattaṁ paṭiggahitakhīrādito anupasampannena pacitvā katasappi-ādīni pana[1] tadahupurebhattaṁ sāmisānipi vaṭṭanti, pacchābhattato paṭṭhāya anajjhoharaṇīyāni, sattāhātikkamepi anāpatti. **Sannidhikārakaṁ paribhuñjitabbānī**ti sannidhiṁ katvā nidahitvā purebhattaṁ paṭiggahitāni tadahupurebhattaṁ sāmisaparibhogenāpi vaṭṭanti[2], pacchābhattato paṭṭhāya pana tāni ca, pacchābhattaṁ paṭiggahitāni ca sattāhaṁ nirāmisaparibhogena paribhuñjitabbānīti attho. "Paribhuñjitabbānī"ti ca vacanato antosattāhe abbhañjanādīnaṁ atthāya adhiṭṭhahitvā ṭhapitesu anāpatti, yāvajīvikāni sāsapamadhūka-eraṇḍaka-aṭṭhīni telakaraṇatthaṁ paṭiggahetvā tadah'eva katatelaṁ sattāhakālikaṁ, dutiyadivase kataṁ chāhaṁ vaṭṭati, tatiyadivase kataṁ pañcāhaṁ, catutthapañcamachaṭṭhasattamadivase kataṁ tadah'eva vaṭṭati. Sace yāva aruṇassa

1. Katasappi-ādīni (Syā)
2. Sāmisaparibhogenāpi (Sī)

uggamanā tiṭṭhati, nissaggiyaṁ hoti, aṭṭhamadivase kataṁ anajjhoharaṇīyaṁ, anissaggiyattā pana bāhiraparibhogena vaṭṭati. Sacepi na karoti, telatthāya paṭiggahitasāsapādīnaṁ pana Pāḷiyaṁ anāgatasappi-ādīnañca sattāhātikkame dukkaṭaṁ āpajjati. Sītudakena katamadhūkapupphaphāṇitaṁ pana phāṇitagatikameva, ambaphāṇitādīni yāvakālikāni. Yaṁ pan'ettha sattāhakālikaṁ, taṁ nissaṭṭhaṁ paṭilabhitvāpi aru-ādīni vā makkhetuṁ, ajjhoharituṁ vā na vaṭṭati. Padīpe kāḷavaṇṇe vā upanetabbaṁ, aññassa bhikkhuno kāyikaparibhogaṁ vaṭṭati. Yaṁ pana nirapekkho pariccajitvā puna labhati, taṁ ajjhoharitumpi vaṭṭati. Visuṁ ṭhapitasappi-ādīsu ekabhājane vā amissitesu vatthugaṇanāya āpattiyo.

Sāvatthiyaṁ sambahule bhikkhū ārabbha sattāhaṁ atikkamanavatthusmiṁ paññattaṁ, sesaṁ Cīvaravaggassa paṭhamasikkhāpade vuttanayen'eva veditabbanti.

Bhesajjasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Vassikasāṭikasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **māso seso gimhānan**ti catunnaṁ gimhamāsānaṁ eko pacchimamāso seso. **Pariyesitabban**ti gimhānaṁ pacchimamāsassa paṭhamadivasato paṭṭhāya yāva Kattikamāsassa pacchimadivaso, tāva "kālo vassikasāṭikāyā"ti-ādinā[1] satuppādakaraṇena, saṁghassa pavāritaṭṭhānato, attano ñātakappavāritaṭṭhānato pana[2] "detha me vassikasāṭikacīvaran"ti-ādikāya[1] viññattiyāpi pariyesitabbaṁ. Aññātaka-appavāritaṭṭhāne satuppādaṁ karontassa vattabhede dukkaṭaṁ, yathā vā tathā vā "detha me"ti-ādivacanena viññāpentassa aññātakaviññattisikkhāpadena nissaggiyaṁ pācittiyaṁ. **Katvā nivāsetabban**ti gimhānaṁ pacchimaddhamāsassa paṭhamadivasato paṭṭhāya yāva kattikamāsassa pacchimadivaso, tāva sūcikammaniṭṭhānena sakimpi vaṇṇabhedamattarajanena kappabindukaraṇena ca katvā paridahitabbā. Ettāvatā gimhānaṁ pacchimo māso

---

1. Vi 1. 156 piṭṭhe. 2. Ca (Syā, Kaṁ)

pariyesanakkhettaṁ, pacchimo addhamāso karaṇanivāsanakkhettampi, vassānassa catūsu māsesu sabbampi taṁ vaṭṭatīti ayamattho dassito hoti. Yo c'āyaṁ Gimhānaṁ pacchimo māso anuññāto, ettha katapariyesitampi vassikasāṭikaṁ adhiṭṭhātuṁ na vaṭṭati. Sace tasmiṁ māse atikkante vassaṁ ukkaḍḍhiyati, puna māsaparihāraṁ labhati, dhovitvā pana nikkhipitvā vassūpanāyikadivase adhiṭṭhātabbā. Sace satisammosena vā appahonakabhāvena vā akatā hoti. Te ca dve māse vassānassa catumāsanti cha māse parihāraṁ labhati. Sace pana kattikamāse kathinaṁ atthariyati, aparepi cattāro māse labhati, evaṁ dasa māsā honti. Tato parampi satiyā paccāsāya taṁ mūlacīvaraṁ katvā ṭhapentassa ekamāsanti evaṁ ekādasa māse parihāraṁ labhati, ito paraṁ ekāhampi na labhati.

Orena ce māso seso gimhānanti gimhānaṁ pacchimamāsassa orimabhāge yāva Hemantassa paṭhamadivaso, (tāvāti attho.)[1] **Pariyeseyyā**ti etesu sattasu piṭṭhisamayamāsesu aññātaka-appavāritaṭṭhānato satuppādakaraṇena pariyesantassa nissaggiyaṁ pācittiyaṁ, viññāpentassa Aññātakaviññattisikkhāpadena[2] nissaggiyaṁ pācittiyaṁ, ñātakappavārite viññāpentassa tena sikkhāpadena[2] anāpatti, satuppādaṁ karontassa iminā sikkhāpadena āpatti. **Orenaddhamāso seso gimhānan**ti Gimhānassa pacchimaddhamāsato orimabhāge ekasmiṁ addhamāse. **Katvā nivāseyyā**ti etthantare dhammena uppannampi katvā nivāsentassa nissaggiyaṁ hoti.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye bhikkhū ārabbha vassikasāṭikapariyesanavatthusmiṁ paññattaṁ, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, ūnakamāsaddhamāsesu atirekasaññino vematikassa vā dukkaṭaṁ, tathā satiyā vassikasāṭikāya naggassa kāyaṁ ovassāpayato. Pokkharaṇiyādīsu pana nhāyantassa vā acchinnacīvarassa vā naṭṭhacīvarassa vā "anivatthaṁ corā harantī"ti evaṁ āpadāsu vā nivāsayato ummattakādīnañca anāpatti. Ettha ca vassikasāṭikāya attuddesikatā asamaye pariyesanatā tāya ca paṭilābhoti imāni tāva pariyesanāpattiyā tīṇi

1. ( ) Etthantare pāṭho mūlantaresu n'atthi. 2. Vi 1. 311 piṭṭhe.

aṅgāni. Sacīvaratā āpadābhāvo vassikasāṭikāya sakabhāvo asamaye nivāsananti imāni nivāsanāpattiyā cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Dhovāpanasikkhāpade vuttanayān'evāti.

Vassikasāṭikasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

5. Cīvara-acchindanasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **sāmaṁ cīvaraṁ datvā**ti veyyāvaccādīni paccāsisamāno sayameva datvā. **Acchindeyyā**ti veyyāvaccādīni akarontaṁ disvā sakasaññāya acchindantassa vatthugaṇanāya āpattiyo. **Acchindāpeyyā**ti ettha pana "acchindā"ti āṇattiyā dukkaṭaṁ, acchindesu yattakāni āṇattāni, tesaṁ gaṇanāya āpattiyo.

Sāvatthiyaṁ Upanandaṁ ārabbha cīvara-acchindanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, sāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ. Anupasampanne upasampannasaññino vematikassa anupasampannasaññino vā upasampannass'āpi vikappanupagapacchimacīvaraṁ ṭhapetvā aññaṁ parikkhāraṁ anupasampannassa ca yaṁ kiñci acchindato vā dukkaṭaṁ. Tena tuṭṭhena vā kupitena vā dinnaṁ pana tassa vissāsaṁ vā gaṇhantassa ummattakādīnañca anāpatti. Vikappanupagapacchimacīvaratā sāmaṁ dinnatā sakasaññitā upasampannatā kodhavasena acchindanaṁ vā acchindāpanaṁ vāti imān'ettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni aññatra vedanāya. Vedanā pana idha dukkhavedanā yevāti.

Cīvara-acchindanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Suttaviññattisikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **suttanti** chabbidhaṁ khomasuttādiṁ vā tesaṁ anulomaṁ vā. **Viññāpetvā**ti cīvaratthāya yācitvā. **Vāyāpeyyā**ti "cīvaraṁ me āvuso vāyathā"ti akappiyāya viññattiyā vāyāpeyya. **Nissaggiyan**ti

evaṁ vāyāpentassa yo tantavāyo cīvaravāyanatthaṁ turivemasajjanādike payoge karoti, tassa sabbappayogesu[1] dukkaṭaṁ, paṭilābhena nissaggiyaṁ hoti.

Rājagahe chabbaggiye bhikkhū ārabbha cīvaravāyāpanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, viññāpitasuttaṁ viññāpitatantavāyena vāyāpentassa dīghato vidatthimatte tiriyañca hatthamatte vīte nissaggiyaṁ pācittiyaṁ. Iti yāva cīvaraṁ vaḍḍhati, tāva iminā pamāṇena āpattiyo vaḍḍhanti. Ten'eva pana aviññattiyā laddhasuttaṁ vāyāpentassa yathā pubbe nissaggiyaṁ, evaṁ idha dukkaṭaṁ. Ten'eva viññattañca aviññattañca vāyāpentassa sace vuttappamāṇena kedārabaddhaṁ viya cīvaraṁ hoti, akappiyasuttamaye paricchede pācittiyaṁ, itarasmiṁ tath'eva dukkaṭaṁ. Tato ce ūnatarā paricchedā, sabbaparicchedesu dukkaṭān'eva. Atha ekantarikena vā suttena dīghato vā kappiyaṁ tiriyaṁ akappiyaṁ katvā vītaṁ hoti, pubbe vuttappamāṇagaṇanāya dukkaṭāni. Eten'eva upāyena kappiyatantavāyena akappiyasutte, kappiyākappiyehi tantavāyehi suttepi kappiye akappiye kappiyākappiye ca āpattibhedo veditabbo. Tikapācittiyaṁ, avāyāpite vāyāpitasaññino vematikassa vā dukkaṭaṁ. Cīvarasibbana-āyogakāyabandhana-aṁsabaddhakapattatthavikaparissāvanānaṁ atthāya suttaṁ viññāpentassa, ñātakappavāritehi kappiyasuttaṁ vāyāpentassa, aññassatthāya, attano dhanena, ummattakādīnañca anāpatti, cīvaratthāya viññāpitasuttaṁ attuddesikatā akappiyatantavāyena akappiyaviññattiyā vāyāpananti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Dhovāpanasikkhāpade vuttanayān'evāti.

Suttaviññattisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Mahāpesakārasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **tatra ce so bhikkhū**ti yatra gāme vā nigame vā tantavāyā, tatra. **Pubbe appavārito**ti cīvarasāmikehi appavārito

1. So tantavāyo -pa- tesu sabbappayogesu (Syā, Kaṁ)

hutvā. **Vikappaṁ āpajjeyyā**ti visiṭṭhakappaṁ adhikavidhānaṁ āpajjeyya. Idāni yen'ākārena vikappaṁ āpanno hoti, taṁ dassetuṁ **idaṁ kho āvuso**ti-ādi vuttaṁ. Tattha **āyatan**ti dīghaṁ. **Vitthatan**ti puthulaṁ. **Appitan**ti ghanaṁ. **Suvītan**ti suṭṭhu vītaṁ, sabbaṭṭhānesu samaṁ katvā vītaṁ. **Suppavāyitan**ti suṭṭhu pavāyitaṁ, sabbaṭṭhānesu samaṁ katvā tante pasāritaṁ. **Suvilekhitan**ti lekhaniyā suṭṭhu vilekhitaṁ. **Suvitacchitan**ti kocchena suṭṭhu vitacchitaṁ, suṭṭhu niddhotanti attho. **Piṇḍapātamattampī**ti ettha ca na bhikkhuno piṇḍapātadānamattena taṁ nissaggiyaṁ hoti, sace pana te tassa vacanena cīvarasāmikānaṁ hatthato suttaṁ gahetvā īsakampi āyataṁ vā vitthataṁ vā appitaṁ vā karonti, atha tesaṁ payoge bhikkhuno dukkaṭaṁ, paṭilābhena nissaggiyaṁ hoti.

Sāvatthiyaṁ Upanandaṁ ārabbha cīvare vikappaṁ āpajjanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, ñātake aññātakasaññino vematikassa vā dukkaṭaṁ. Ñātakappavāritānaṁ tantavāyehi, aññassa vā atthāya, attano vā dhanena, mahagghaṁ vāyāpetukāmaṁ appagghaṁ vāyāpentassa, ummattakādīnañca anāpatti. Aññātaka-appavāritānaṁ tantavāye upasaṅkamitvā vikappamāpajjanatā cīvarassa attuddesikatā tassa vacanena suttavaḍḍhanaṁ cīvarappaṭilābhoti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Dhovāpanasikkhāpade vuttanayān'evāti.

Mahāpesakārasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

8. Accekacīvarasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **dasāhānāgatan**ti dasa ahāni dasāhaṁ, tena dasāhena anāgatā dasāhānāgatā, dasāhena asampattāti attho, taṁ dasāhānāgataṁ, accantasaṁyogavasena bhummatthe upayogavacanaṁ. **Kattikatemāsikapuṇṇaman**ti paṭhamakattikapuṇṇamaṁ, idh'āpi paṭhamapadassa anupayogatā purimanayen'eva bhummatthe upayogavacanaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti—yato paṭṭhāya paṭhamappavāraṇā "dasāhānāgatā"ti vuccati, Sacepi tāni divasāni accantameva bhikkhuno accekacīvaraṁ uppajjeyya, "accekaṁ idan"ti jānamānena

bhikkhunā sabbampi paṭiggahetabbanti. Tena pavāraṇāmāsassa juṇhapakkhapañcamito paṭṭhāya uppannassa cīvarassa nidhānakālo dassito hoti. (Kāmañc'esa "dasāhaparamaṁ atirekacīvaraṁ dhāretabban"ti iminā'va siddho, aṭṭhuppattivasena pana apubbaṁ viya atthaṁ dassetvā sikkhāpadaṁ ṭhapitaṁ)[1]. **Accekacīvaran**ti gamikagilānagabbhini-abhinavuppannasaddhānaṁ puggalānaṁ aññatarena "vassāvāsikaṁ dassāmī"ti evaṁ ārocetvā dinnaṁ. Sace taṁ pure pavāraṇāya vibhajitaṁ, yena gahitaṁ, tena vassacchedo na kātabbo, karoti ce, taṁ cīvaraṁ saṁghikaṁ hoti. **Yāva cīvarakālasamayan**ti anatthate kathine yāva vassānassa pacchimo māso, atthate kathine yāva pañca māsā, tāva nikkhipitabbaṁ.

Sāvatthiyaṁ sambahule bhikkhū ārabbha accekacīvarassa cīvarakālasamayaṁ atikkamanavatthusmiṁ paññattaṁ. Sesamettha Cīvaravaggassa paṭhamasikkhāpade vuttanayen'eva veditabbanti.

Accekacīvarasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

9. Sāsaṅkasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **upavassaṁ kho panā**ti ettha **upavassan**ti upavassa, upavasitvāti vuttaṁ hoti, upasampajjanti-ādīsu[2] viya h'ettha anunāsiko daṭṭhabbo, vassaṁ upagantvā vasitvā cāti attho. Imassa ca padassa "tathārūpesu bhikkhu senāsanesu viharanto"ti iminā sambandho, idaṁ vuttaṁ hoti—vassaṁ upagantvā vasitvā ca tato paraṁ pacchimakattikapuṇṇamapariyosānakālaṁ yāni kho pana tāni āraññakāni -pa- antaraghare nikkhipeyyāti. Tattha **āraññakānī**ti sabbapacchimāni āropitena ācariyadhanunā gāmassa indakhīlato paṭṭhāya pañcadhanusatappamāṇe padese katasenāsanāni. Sace pana aparikkhitto gāmo hoti, parikkhepārahaṭṭhānato paṭṭhāya minetabbaṁ. Sace vihārassa parikkhepo vā aparikkhittassa yaṁ gāmato sabbapaṭhamaṁ senāsanaṁ vā cetiyaṁ vā bodhi vā dhuvasannipātaṭṭhānaṁ vā

---

1. ( ) Etthantare pāṭho "pamādapāṭho"ti Ṭīkāyaṁ vutto. Vi-Ṭṭha 2. 306 piṭṭhepi atthi.
2. Abhi 2. 267 piṭṭhe. (Kaṅkhāmahāṭīkā 3. 256 piṭṭhe.)

yāva, taṁ tāva pakatimaggena minetabbaṁ, aññaṁ maggaṁ kātuṁ, amaggena vā minetuṁ na vaṭṭati. **Sāsaṅkasammatānī**ti corādīnaṁ niviṭṭhokāsādidassanena "sāsaṅkānī"ti sammatāni, evaṁ saññātānīti attho. Saha paṭibhayena **sappaṭibhayāni,** corehi manussānaṁ hataviluttākoṭitabhāvadassanato sannihitabalavabhayānīti attho.

Antaraghare nikkhipeyyāti āraññakassa senāsanassa samantā sabbadisābhāgesu attanā abhirucite gocaragāme nikkhipeyya. Tañca kho satiyā aṅgasampattiyā, Tatr'āyaṁ aṅgasampatti—purimikāya upagantvā mahāpavāraṇāya pavārito hoti, idamekaṁ aṅgaṁ. Kattikamāso yeva hoti, idaṁ dutiyaṁ aṅgaṁ. Pañcadhanusatikapacchimappamāṇayuttaṁ senāsanaṁ hoti, idaṁ tatiyaṁ aṅgaṁ. Ūnappamāṇe vā gāvutato atirekappamāṇe vā na labhati, yatra hi piṇḍāya caritvā bhuttavelāyameva puna vihāraṁ sakkā āgantuṁ, tadeva idh'ādhippetaṁ. Sāsaṅkasappaṭibhayameva hoti, idaṁ catutthaṁ aṅgaṁ hotīti. **Kocideva paccayo**ti kiñcideva kāraṇaṁ. **Tena cīvarenā**ti tena antaraghare nikkhittacīvarena. **Vippavāsāyāti** viyogavāsāya. **Tato ce uttari vippavaseyyā**ti chārattato uttari tasmiṁ senāsane sattamaṁ aruṇaṁ uṭṭhāpeyyāti attho, tathā asakkontena pana gāmasīmaṁ okkamitvā sabhāyaṁ vā yattha katthaci vā vasitvā cīvarappavattiṁ ñatvā pakkamituṁ vaṭṭati. **Aññatra bhikkhusammutiyā**ti yaṁ saṁgho gilānassa bhikkhuno cīvarena vippavāsasammutiṁ deti, taṁ ṭhapetvā aladdhasammutikassa atirekachārattaṁ vippavasato nissaggiyaṁ hoti.

Sāvatthiyaṁ sambahule bhikkhū ārabbha cīvaravippavāsavatthusmiṁ paññattaṁ. Sesamettha cīvaravaggassa dutiyasikkhāpade vuttanayen'eva veditabbanti.

Sāsaṅkasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Pariṇatasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **saṁghikan**ti saṁghassa santakaṁ. So hi saṁghassa pariṇatattā hatthe anāruḷhopi ekena pariyāyena saṁghasantako hoti. **Lābhan**ti labhitabbaṁ cīvarādivatthuṁ. **Pariṇatan**ti "dassāma karissāmā"ti vacībhedena

vā hatthamuddāya vā saṁghassa ninnaṁ hutvā ṭhitaṁ. **Attano pariṇāmeyyā**ti “idaṁ mayhaṁ dethā”ti-ādīni vadanto attaninnaṁ kareyya. Sace pana saṁghassa dinnaṁ hoti, taṁ gahetuṁ na vaṭṭati, saṁghass’eva dātabbaṁ. Pariṇataṁ pana sahadhammikānaṁ vā gihīnaṁ vā antamaso mātusantakampi attano pariṇāmentassa payoge dukkaṭaṁ, paṭilābhena nissaggiyaṁ hoti.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye bhikkhū ārabbha pariṇāmanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, pariṇate vematikassa, apariṇate pariṇatasaññino c’eva vematikassa ca, saṁghacetiyapuggalesu yassa kassaci pariṇataṁ aññasaṁghādīnaṁ pariṇāmentassa ca dukkaṭaṁ. Apariṇatasaññino, “kattha demā”ti pucchite “yattha tumhākaṁ cittaṁ pasīdati, tattha detha, tumhākaṁ deyyadhammo paribhogaṁ vā labheyyā”ti-ādīni vadantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Saṁghe pariṇatabhāvo, taṁ ñatvā attano pariṇāmanaṁ, paṭilābhoti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisānīti.

Pariṇatasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Pattavaggo tatiyo.

Iti Kaṅkhāvitaraṇiyā pātimokkhavaṇṇanāya

Nissaggiyapācittiyavaṇṇanā niṭṭhitā.

Pācittiyakaṇḍa

1. Musāvādavagga 1. Musāvādasikkhāpadavaṇṇanā

Pācittiyesu Musāvādavaggassa paṭhame **sampajānamusāvāde**ti pubbepi jānitvā vacanakkhaṇepi jānantass'eva musāvādabhaṇane. Bhaṇanañca nāma idha abhūtassa vā bhūtataṁ[1] bhūtassa vā abhūtataṁ[2] katvā kāyena vā vācāya vā viññāpanappayogo, nimittatthe c'etaṁ bhummavacanaṁ. Tasmā yo sampajānamusāvādaṁ vadati, tassa taṁnimittaṁ taṁhetu tappaccayā pācittiyaṁ hotīti evamettha aññesu ca īdisesu attho veditabbo.

Sāvatthiyaṁ Hatthakaṁ Sakyaputtaṁ ārabbha avajānitvā paṭijānanādivatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, uttarimanussadhammārocanatthaṁ musā bhaṇantassa pārājikaṁ, amūlakena pārājikena anuddhaṁsanatthaṁ saṁghādiseso, saṁghādisesena anuddhaṁsanatthaṁ pācittiyaṁ, ācāravipattiyā anuddhaṁsanatthaṁ dukkaṭaṁ, "yo te vihāre vasī"ti-ādinā[3] pariyāyena uttarimanussadhammārocanatthaṁ paṭivijānantassa musā bhaṇite thullaccayaṁ, appaṭivijānantassa dukkaṭaṁ, kevalaṁ musā bhaṇantassa idha pācittiyaṁ. Anupadhāretvā sahasā bhaṇantassa, "aññaṁ bhaṇissāmī"ti aññaṁ bhaṇantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Visaṁvādanapurekkhāratā visaṁvādanacittena yamatthaṁ vatthukāmo, tassa puggalassa viññāpanapayogo cāti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisānīti.

Musāvādasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

2. Omasavādasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **omasavāde**ti ovijjhanavacane, jātināmagottakammasippa-ābādhaliṅgakilesa-āpatti-akkosesu bhūtena vā abhūtena vā yena kenaci pārājikaṁ āpannaṁ vā anāpannaṁ vā yaṁkiñci bhikkhuṁ yāya

---

1. Bhūtaṁ (Kaṁ) 2. Abhūtaṁ (Kaṁ) 3. Vi 1. 135 piṭṭhe.

kāyaci vācāya vā hatthamuddāya vā anaññāpadesena akkosanavacane pācittiyanti attho.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye bhikkhū ārabbha omasanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tehi yeva dasahi akkosavatthūhi "santi idh'ekacce caṇḍālā"ti-ādinā[1] nayena aññāpadesaṁ katvā akkosantassa, "coro'si gaṇṭhibhedako'sī"ti-ādīhi Pāḷimuttakapadehi akkosantassa, yathā tathā vā anupasampannaṁ akkosantassa ca dukkaṭaṁ. Idha bhikkhunīpi anupasampannasaṅkhyaṁ gacchati. Anakkositukāmassa kevalaṁ davakamyatāya vadato sabbattha dubbhāsitaṁ. Atthadhamma-anusāsanipurekkhārānaṁ, ummattakādīnañca anāpatti. Yaṁ akkosati, tassa upasampannatā, anaññāpadesena jāti-ādīhi akkosanaṁ, "maṁ akkosatī"ti jānanā, atthapurekkhāratādīnaṁ abhāvoti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Adinnādānasadisāni, vedanā pana idha dukkhāti.

Omasavādasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

3. Pesuññasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **bhikkhupesuññe**ti bhikkhussa pesuññe, jāti-ādīhi akkosavatthūhi[2] bhikkhū akkosantassa bhikkhuno sutvā vacanaṁ[3] bhikkhuno piyakamyatāya vā bhedādhippāyena vā yo akkuddho, tassa bhikkhussa kāyena vā vācāya vā upasaṁhaṭe tasmiṁ pesuññakaraṇavacane pācittiyanti attho.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye bhikkhū ārabbha pesuñña-upasaṁharaṇavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, vuttanayen'eva aññāpadesena akkosantassa vacanūpasaṁhāre vā Pāḷimuttaka-akkosūpasaṁhāre vā anupasampannassa ca upasaṁhāre dukkaṭaṁ. Idh'āpi bhikkhūnī anupasampannaṭṭhāne ṭhitā. Na piyakamyatāya, na bhedādhippāyena kevalaṁ pāpagarahitāya vadantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Jāti-ādīhi anaññāpadesena akkosantassa bhikkhuno sutvā vacanaṁ[3] bhikkhussa upasaṁharaṇaṁ

---

1. Vi 2. 15 piṭṭhe. 2. Dasahi akkosavatthūhi (Kaṁ) 3. Sutvā (Syā, Ka)

piyakamyatābhedādhippāyesu aññataratā tassa vijānanāti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni sdinnādānasadisān'evāti.

Pesuññasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Padasodhammasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **padaso dhammaṁ vāceyyā**ti saṅgītittayaṁ anāruḷhampi Rājovādatikkhindriyacatuparivattananandopanandakulumpasutta[1]magga-kathādidhammañca saṅgītittayamāruḷhaṁ Tipiṭakadhammañca padaṁ padaṁ vāceyya, pad'ānupada-anvakkhara-anubyañjanesu ekekaṁ koṭṭhāsanti attho. **Pācittiyanti** etesu padādīsu bhikkhuñca bhikkhuniñca ṭhapetvā yaṁ kañci koṭṭhāsaṁ avasesapuggalehi saddhiṁ ekato bhaṇantassa padādigaṇanāya pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye bhikkhū ārabbha padaso Dhammavācanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ. Upasampanne anupasampannasaññino vematikassa vā dukkaṭaṁ. Anupasampannena saddhiṁ ekato uddesaggahaṇe, sajjhāyakaraṇe, tassa santike uddesaggahaṇe, yebhuyyena paguṇaganthaṁ bhaṇantassa osārentassa ca khalitaṭṭhāne "evaṁ bhaṇāhī"ti vacane ca ekato bhaṇantass'āpi, ummattakādīnañca anāpatti. Anupasampannatā, vuttalakkhaṇaṁ dhammaṁ padaso vācanatā, ekato osāpanañcāti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Padasodhammasamuṭṭhānaṁ, kiriyaṁ, nosaññāvimokkhaṁ, acittakaṁ, paṇṇattivajjaṁ, vacīkammaṁ, ticittaṁ, tivedananti.

Padasodhammasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

5. Paṭhamasahaseyyasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **anupasampannenāti** bhikkhuṁ ṭhapetvā antamaso pārājikavatthubhūtena tiracchānagaten'āpi. **Uttaridirattatirattan**ti dvinnaṁ vā tiṇṇaṁ vā rattīnaṁ upari. **Sahaseyyan**ti sabbacchannaparicchanne yebhuyyena channaparicchanne vā senāsane pubbāpariyena vā ekakkhaṇena vā ekato nipajjanaṁ.

---

1. Kulumbasutta (Kaṁ)

Kappeyyāti vidaheyya sampādeyya. Tattha chadanaṁ anāhacca diyaḍḍhahatthubbedhena pākārādinā paricchinnampi sabbaparicchannamicc’eva veditabbaṁ, tasmā iminā lakkhaṇena samannāgato sacepi sattabhūmiko pāsādo ekūpacāro hoti satagabbhaṁ vā catusālaṁ, yo tattha vā aññattha vā tādise tena vā aññena vā anupasampannena saha tisso rattiyo sayitvā catutthadivase atthaṅgate sūriye anupasampanne nipanne gabbhadvāraṁ pidhāya vā apidhāya vā nipajjati, paṭhamanipanno vā tasmiṁ nipajjante na vuṭṭhāti, tassa ubhinnaṁ uṭṭhahitvā nipajjanappayogagaṇanāya anupasampannagaṇanāya ca pācittiyaṁ. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana Samantapāsādikāyaṁ[1] sabbappakārato vutto.

Āḷaviyaṁ sambahule bhikkhū ārabbha anupasampannena sahaseyyavatthusmiṁ paññattaṁ, “uttaridirattatirattan”ti ayamettha anupaññatti, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, upasampanne anupasampannasaññino vematikassa vā upaddhacchannaparicchannādīsu ca dukkaṭaṁ. Ūnakadirattatirattaṁ[2] vasantassa, tatiyāya rattiyā purāruṇā nikkhamitvā puna vasantassa, sabbacchannasabbāparicchannādīsu vasantassa, itarasmiṁ nisinne nipajjantassa, nipanne vā nisīdantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Pācittiyavatthukasenāsanaṁ, tattha anupasampannena saha nipajjanaṁ, catutthadivase sūriyatthaṅgamananti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Eḷakalomasadisān’evāti.

Paṭhamasahaseyyasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Dutiyasahaseyyasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **mātugāmenā**ti antamaso tadahujātāyapi manussitthiyā. Dissamānarūpā pana yakkhipetiyo paṇḍako methunavatthubhūtā ca tiracchānitthiyo idha dukkaṭavatthukā honti.

Sāvatthiyaṁ āyasmantaṁ Anuruddhattheraṁ ārabbha mātugāmena sahaseyyavatthusmiṁ paññattaṁ, sesaṁ anantarasikkhāpade vuttanayen’eva veditabbaṁ

---

1. Vi-Ṭṭha 3. 11 piṭṭhe.
2. Ūnakadvirattaṁ vā tirattaṁ vā (Kaṁ)

aññatra rattiparicchedā, tatra hi catutthadivase āpatti, idha pana paṭhamadivase pīti.

Dutiyasahaseyyasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

7. Dhammadesanāsikkāpadavaṇṇanā

Sattame **uttarichappañcavācāhī**ti ettha eko gāthāpādo ekā vācāti evaṁ sabbattha vācāpamāṇaṁ veditabbaṁ. **Dhammaṁ deseyyā**ti padasodhammasikkhāpade vuttalakkhaṇaṁ dhammaṁ vā Aṭṭhakathādhammaṁ vā bhāseyya. **Aññatra viññunā purisaviggahenā**ti vinā viññunā purisena. Manussaviggahaṁ gahetvā ṭhitena pana yakkhena vā petena vā tiracchānena vā saddhiṁ ṭhitāyapi dhammaṁ desetuṁ na vaṭṭati. **Pācittiyan**ti dutiyāniyate vuttalakkhaṇena manussena vinā viññumanussitthiyā channaṁ vācānaṁ upari padādivasena dhammaṁ desentassa padādigaṇānāya, bahūnaṁ desayato mātugāmagaṇanāya ca pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ Udāyittheraṁ ārabbha mātugāmassa dhammadesanāvatthusmiṁ paññattaṁ, "aññatra viññunā"ti ayamettha anupaññatti, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, amātugāme mātugāmasaññino vematikassa vā yakkhipetipaṇḍakamanussaviggahatiracchānitthīnaṁ desentassa ca dukkaṭaṁ. Chahi vācāhi, tato vā oraṁ desentassa, vuttalakkhaṇe vā purise sati, sayaṁ vā uṭṭhāya, puna nisīditvā mātugāmassa vā uṭṭhahitvā puna nisinnassa, aññassa vā mātugāmassa desayato, "dīghanikāyo nāma bhante kimatthiyo"ti evaṁ pana puṭṭhe sabbampi Dīghanikāyaṁ desentassa, aññassatthāya vuccamānaṁ mātugāme suṇante, ummattakādīnañca anāpatti. Vuttalakkhaṇassa dhammassa channaṁ vācānaṁ upari desanā vuttalakkhaṇo mātugāmo iriyāpathaparivattābhāvo kappiyakārakassābhāvo apañhāvissajjanāti imān'ettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni padasodhammasadisān'eva, kevalaṁ idha kiriyākiriyaṁ hotīti.

Dhammadesanāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Bhūtārocanasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **uttarimanussadhamman**ti catutthapārājike vuttalakkhaṇaṁ uttarimanussānaṁ jhāyīnañc'eva ariyānañca dhammaṁ. **Bhūtasmiṁ pācittiyan**ti attani jhānādidhamme sati taṁ bhikkhuñca bhikkhuniñca ṭhapetvā aññassa ārocayato pācittiyaṁ.

Vesāliyaṁ Vaggumudātīriye bhikkhū ārabbha tesaṁ bhūtārocanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, nippariyāyena attani vijjamānaṁ jhānādidhammaṁ ārocentassa sace yassa āroceti, so anantarameva "ayaṁ jhānalābhī"ti vā "ariyo"ti vā yena kenaci ākārena tamatthaṁ jānāti, pācittiyaṁ. No ce jānāti, dukkaṭaṁ. Pariyāyena ārocitaṁ pana jānātu vā mā vā, dukkaṭameva. Tathārūpe kāraṇe sati upasampannassa ārocayato, ādikammikassa ca anāpatti. Yasmā pana Ariyānaṁ ummattakādibhāvo n'atthi, jhānalābhino pana tasmiṁ sati jhānā parihāyanti, tasmā te idha na gahitā. Uttarimanussadhammassa bhūtatā anupasampannassa ārocanaṁ taṅkhaṇavijānanā anaññāpadesoti imān'ettha cattāri aṅgāni. Bhūtārocanasamuṭṭhānaṁ, kiriyaṁ, nosaññāvimokkhaṁ, acittakaṁ, paṇṇattivajjaṁ, kāyakammaṁ, vacīkammaṁ, kusalābyākatacittehi dvicittaṁ, sukhamajjhattavedanāhi dvivedananti.

Bhūtārocanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

9. Duṭṭhullārocanasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **bhikkhussā**ti pārājikaṁ anajjhāpannassa. **Duṭṭhullan**ti kiñcāpi dvinnaṁ āpattikkhandhānametaṁ adhivacanaṁ, idha pana saṁghādisesameva adhippetaṁ. **Aññatra bhikkhusammutiyā**ti yaṁ saṁgho abhiṇhāpattikassa bhikkhuno āyatiṁ saṁvaratthāya āpattīnañca kulānañca pariyantaṁ katvā vā akatvā vā tikkhattuṁ apaloketvā katikaṁ karoti, taṁ ṭhapetvā, ayathākatikāya[1] "ayaṁ asuciṁ mocetvā saṁghādisesaṁ āpanno"ti-ādinā nayena vatthunā saddhiṁ āpattiṁ ghaṭetvā ārocentassa pācittiyaṁ.

---

1. Aññāya katikāya (Kaṁ)

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye bhikkhū ārabbha duṭṭhullāpatti-ārocanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, aduṭṭhullāya duṭṭhullasaññino vematikassa vā dukkaṭaṁ, avasese cha āpattikkhandhe, anupasampannassa purimapañcasikkhāpadavītikkamasaṅkhātaṁ duṭṭhullaṁ vā itaraṁ aduṭṭhullaṁ vā ajjhācāraṁ ārocentass'āpi dukkaṭameva. Vatthumattaṁ vā āpattimattaṁ vā ārocentassa, bhikkhusammutiparicchedaṁ anatikkamitvā ārocentassa, ummattakādīnañca anāpatti. Vuttalakkhaṇassa bhikkhuno savatthuko saṁghādiseso anupasampannassa ārocanaṁ bhikkhusammutiyā abhāvoti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, vedanā pana idha dukkhā yevāti.

Duṭṭhullārocanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Pathavīkhaṇanasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **pathavin**ti pathavī jātapathavī ajātapathavīti. Tattha **jātapathavī** suddhamissapuñjavasena tividhā, tattha **suddhapathavī** nāma pakatiyā suddhapaṁsu vā suddhamattikā vā. **Missapathavī** nāma yattha paṁsuto vā mattikāto vā pāsāṇasakkharakathalamarumbavālukāsu aññatarassa tatiyabhāgo hoti. **Puñjāpathavī** nāma "atirekacātumāsaṁ ovaṭṭho paṁsupuñjo vā mattikāpuñjo vā"ti[1] vuttaṁ, vuttalakkhaṇena pana missakapuñjopi piṭṭhipāsāṇe ṭhitasukhumarajampi ca deve phusāyante sakiṁ tintaṁ catumāsaccayena tintokāso puñjapathavisaṅkhameva gacchati. Tividhāpi c'esā pathavī uddhanapattapacanādivasena vā yathā tathā vā adaḍḍhā 'jātapathavī'ti vuccati, daḍḍhā pana vuttappamāṇato adhikatarapāsāṇādimissā vā **ajātapathavī** nāma hoti, ko pana vādo suddhapāsāṇādibhedāya. Tattha yā 'jātapathavī'ti vuttā, ayaṁ akappiyapathavī. Yo bhikkhu taṁ evarūpaṁ pathaviṁ sayaṁ khaṇati, khaṇanabhedanavilekhanapacanādīhi vikopeti, tassa payogagaṇanāya pācittiyaṁ. Yo pana khaṇāpeti, vuttanayen'eva vikopāpeti, tassa "imaṁ padesan"ti vā "imaṁ pathavin"ti vā evaṁ niyametvā "khaṇa, bhindā"ti-ādinā nayena āṇāpentassa

1. Vi 2. 50 piṭṭhe.

āṇattiyā dukkaṭaṁ, sakiṁ āṇatte divasampi khaṇante (āṇāpakassa)[1] ekameva pācittiyaṁ, sace itaro punappunaṁ āṇāpeti, vācāya vācāya pācittiyaṁ.

Āḷaviyaṁ Āḷavake bhikkhū ārabbha pathavikhaṇanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, sāṇattikaṁ, pathaviyā vematikassa apathaviyā pathavisaññino c'eva vematikassa ca dukkaṭaṁ. Okāsaṁ aniyametvā "pokkharaṇiṁ khaṇa, āvāṭaṁ khaṇa, kandaṁ khaṇā"ti-ādīni bhaṇantassa, ātapena sussitvā phalitakaddamaṁ vā gokaṇṭakaṁ vā heṭṭhā pathaviyā asambaddhaṁ bhijjitvā patitanaditaṭaṁ vā mahantampi naṅgalacchinnamattikāpiṇḍanti evamādīni sabbañca ajātapathaviṁ vikopentassa, "imassa thambhassa āvāṭaṁ jāna, mattikaṁ dehi, mattikaṁ āhara, paṁsunā me attho, mattikaṁ kappiyaṁ karohī"ti bhaṇantassa, asañcicca rukkhādipavaṭṭanena bhindantassa, asatiyā pādaṅguṭṭhakādīhi vilekhantassa, jātapathavibhāvaṁ vā "khaṇāmi vā ahan"ti ajānantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Jātapathavī pathavisaññitā khaṇanakhaṇāpanānaṁ aññataranti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṁ pana paṇṇattivajjaṁ, ticittaṁ, tivedananti. Pathavīkhaṇanasikkāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Musāvādavaggo paṭhamo.

---

2. Bhūtagāmavagga 1. Bhūtagāmasikkhāpadavaṇṇanā

Bhūtagāmavaggassa paṭhame **bhūtagāmapātabyatāyā**ti ettha bhavanti ahesuñcāti[2] bhūtā, jāyanti vaḍḍhanti jātā vaḍḍhitā cāti attho. **Gāmo**ti rāsi, bhūtānaṁ gāmo, bhūtā eva vā gāmoti bhūtagāmo, patiṭṭhitaharitatiṇarukkhādīnametaṁ adhivacanaṁ. Pātabyassa bhāvo pātabyatā, chedanabhedanādīhi yathāruci paribhuñjitabbatāti attho, tassaṁ bhūtagāmapātabyatāya, nimittatthe c'etaṁ bhummavacanaṁ, bhūtagāmapātabyatāhetu bhūtagāmassa chedanādipaccayā pācittiyanti attho. Tasmā yo

---

1. ( ) Etthantare pāṭho mūlantaresu n'atthi. Vi-Ṭṭha 3. 21 piṭṭhe pana atthi.
2. Ahuvuñcāti Vi-Ṭṭha 3. 26 piṭṭhe. Ahuvatthuñcāti (Yojanā)

bhikkhu pathavi-udakapākārādīsu yatthakatthaci jātaṁ asukkhaṁ antamaso atisukhumatiṇampi sāsapabījakasevālampi uddharaṇacchedanavijjhanādīhi vikopeti vā pathavikhaṇane vuttanayena vikopāpeti vā pācittiyaṁ āpajjati.

Āḷaviyaṁ Āḷavake bhikkhū ārabbha rukkhachindanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, sāṇattikaṁ, bhūtagāmato viyojitamūlabījakhandhabījaphalubīja-aggabījabījabījānaṁ aññataraṁ bhājanagataṁ vā rāsikataṁ vā bhūmiyaṁ ropitampi nikkhantamūlamattaṁ vā nikkhanta-aṅkuramattaṁ vā sacepi'ssa vidatthimattā pattavaṭṭi niggacchati, anikkhante vā mūle nikkhante vā mūle yāva aṅkuro harito na hoti, tāva taṁ vikopentassa dukkaṭaṁ, tathā bhūtagāmabījagāme vematikassa abhūtagāmabījagāme bhūtagāmabījagāmasaññino c'eva vematikassa ca. Ubhayattha pana atathāsaññissa, ummattakādīnañca anāpatti, asañcicca asatiyā ajānitvā vā vikopentassa, 'imaṁ rukkhan'ti evaṁ aniyametvā "rukkhaṁ chinda, valliṁ chindā"ti-ādīni bhaṇantassa, "imaṁ pupphaṁ vā phalaṁ vā jāna, imaṁ dehi, imaṁ āhara, iminā me attho, imaṁ kappiyaṁ karohī"ti bhaṇantassa ca anāpatti. Evaṁ kappiyavacanena bhūtagāmato viyojitaṁ pana bījajātaṁ punapi "kappiyaṁ karohī"ti kāretvā'va paribhuñjitabbaṁ. Evañhi'ssa bījagāmaparimocanampi kataṁ hoti.

Kappiyaṁ karontena pana agginā vā nakhena vā satthena vā kattabbaṁ. Agginā karontena ca yena kenaci agginā ekadese phusantena 'kappiyan'ti vatvā'va kātabbaṁ. Satthena karontena yassa kassaci tikhiṇasatthassa antamaso sūcinakhacchedanādīnampi tuṇḍena vā dhārāya vā vedhaṁ vā chedaṁ vā dassentena tath'eva kātabbaṁ. Nakhena karontena ṭhapetvā gomahiṁsādīnaṁ khure yena kenaci apūtinā manussānaṁ vā tiracchānānaṁ vā nakhena antamaso chinditvā āhaṭen'āpi satthe vuttanayen'eva kātabbaṁ. Tattha sacepi bījānaṁ pabbatamatto rāsi, rukkhasahassaṁ vā chinditvā ekābaddhaṁ, ucchūnaṁ vā mahābhāro bandhitvā ṭhapito hoti, ekasmiṁ bīje vā rukkhasākhāya vā ucchumhi vā kappiye kate sabbaṁ kataṁ hoti. Ucchuṁ "kappiyaṁ karissāmī"ti tehi saddhiṁ baddhaṁ[1] dārukaṁ vijjhati, vaṭṭati yeva. Sace pana yāya valliyā bhāro baddho, taṁ vijjhati[2], na vaṭṭati. Maricapakkādīhi

1. Ekābaddhaṁ (Kaṁ) 2. Vijjhituṁ (Kaṁ)

missetvā bhattaṁ āharanti, “kappiyaṁ karohī”ti vutte sacepi bhattasitthe vijjhati, vaṭṭati yeva, tilataṇḍulesupi es’eva nayo. Yāguyā pakkhittāni pana ekābaddhāni hutvā na santiṭṭhanti, tattha ekekaṁ vijjhitvā’va kātabbaṁ. Kapiṭṭhaphalādīnaṁ anto miñjaṁ kaṭāhaṁ muñcitvā sañcarati, bhindāpetvā kappiyaṁ kāretabbaṁ. Ekābaddhā ce, kaṭāhepi kātuṁ vaṭṭati. Yaṁ pana phalaṁ taruṇaṁ hoti abījaṁ yañca nibbattabījaṁ bījaṁ apanetvā paribhuñjitabbaṁ, tattha kappiyakaraṇakiccaṁ n’atthi. Bhūtagāmo bhūtagāmasaññitā vikopanaṁ vā vikopāpanaṁ vāti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni pathavikhaṇanasadisān’evāti.

Bhūtagāmasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

2. Aññavādakasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye yamatthaṁ saṁghamajjhe vinayadharo pucchati, tato aññaṁ vadatīti **aññavādako,** aññenaññaṁ paṭicaraṇass’etaṁ nāmaṁ. Vihesatīti **vihesako,** tuṇhībhāvass’etaṁ nāmaṁ, tasmiṁ aññavādake vihesake. **Pācittiyan**ti vatthudvaye pācittiyadvayaṁ vuttaṁ. Tasmā yo bhikkhu sāvasesaṁ āpattiṁ āpanno saṁghamajjhe anuyuñjiyamāno taṁ na kathetukāmo aññena vacanena aññaṁ chādento tathā tathā vikkhipati, yo ca tuṇhībhāvena viheseti, tesaṁ yaṁ Bhagavatā aññavādakakammañc’eva vihesakakammañca anuññātaṁ, tasmiṁ saṁghena kate puna tathā karontānaṁ pācittiyaṁ.

Kosambiyaṁ Channattheraṁ ārabbha aññenaññaṁ paṭicaraṇavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, dhammakamme tikapācittiyaṁ, adhammakamme tikadukkaṭaṁ, anāropite pana aññavādake vā vihesake vā tathā karontassa dukkaṭameva. Āpattiṁ āpannabhāvaṁ vā ajānantassa “kiṁ tumhe bhaṇathā”ti pucchato, gelaññena vā, “saṁghassa bhaṇḍanādīni vā bhavissanti, adhammena vā vaggena vā nakammārahassa vā kammaṁ karissantī”ti iminā adhippāyena na kathentassa, ummattakādīnañca anāpatti. Dhammakammena āropitatā āpattiyā vā vatthunā vā anuyuñjiyamānatā

chādetukāmatāya aññenaññaṁ paṭicaraṇaṁ vā tuṇhībhāvo vāti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṁ pana siyā kiriyaṁ, siyā akiriyaṁ, dukkhavedanañca hotīti.

Aññavādakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

3. Ujjhāpanakasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye yena vacanena ujjhāpenti "chandāya itthannāmo idaṁ nāma karotī"ti-ādīni vadantā upasampannaṁ saṁghena sammataṁ senāsanapaññāpakādibhedaṁ tassa ayasakāmā hutvā bhikkhūhi avajānāpenti, avaññāya olokāpenti, lāmakato vā cintāpenti, taṁ vacanaṁ **ujjhāpanakaṁ.** Yena ca tath'eva vadantā khiyyanti, sabbattha tassa avaṇṇaṁ pakāsenti, taṁ **khiyyanakaṁ,** tasmiṁ ujjhāpanake khiyyanake. **Pācittiyan**ti vatthudvaye pācittiyadvayaṁ vuttaṁ. Tasmā yo sammatassa bhikkhuno ayasakāmatāya upasampannassa vadanto ujjhāpeti vā khiyyati vā, tassa pācittiyaṁ hoti.

Rājagahe Mettiyabhūmajake bhikkhū ārabbha ujjhāpanakhiyyanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, yaṁ tassa upasampannassa sammutikammaṁ kataṁ, tasmiṁ Dhammakamme tikapācittiyaṁ, adhammakamme tikadukkaṭaṁ, anupasampannassa pana santike tathā bhaṇantassa, asammatassa ca avaṇṇaṁ yassa kassaci santike bhaṇantassa, anupasampannassa pana sammatassa vā asammatassa vā avaṇṇaṁ yassa kassacideva santike bhaṇantassa ca dukkaṭameva. Pakatiyā'va chandādivasena karontaṁ ujjhāpentassa vā khiyyantassa vā, ummattakādīnañca anāpatti. Dhammakammena sammatatā, upasampannatā, agatigamanābhāvo, tassa avaṇṇakāmatā, yassa santike vadati, tassa upasampannatā, ujjhāpanaṁ vā khiyyanaṁ vāti imān'ettha cha aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Adinnādānasadisāni, idaṁ pana dukkhavedanamevāti.

Ujjhāpanakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Paṭhamasenāsanasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **saṁghikan**ti saṁghassa santakaṁ. Mañcādīsu yokoci mañcasaṅkhepena kato sabbopi **mañco** yeva, **pīṭhe**pi es'eva nayo. Yena kenaci pana coḷena vā kappiyacammena vā chaviṁ katvā ṭhapetvā manussalomaṁ tālīsapattañca[1] yehi kehici lomapaṇṇatiṇavākacoḷehi pūretvā katasenāsanaṁ **bhisī**ti vuccati. Tattha nisīditumpi nipajjitumpi vaṭṭati, pamāṇaparicchedopi c'ettha n'atthi. **Kocchaṁ** pana vāka-usīramuñjapabbajādīnaṁ aññataramayaṁ anto saṁvellitvā baddhaṁ heṭṭhā ca upari ca vitthataṁ paṇavasaṇṭhānaṁ majjhe sīhacammādiparikkhittaṁ hoti, akappiyacammaṁ nām'ettha n'atthi. Senāsanañhi sovaṇṇamayampi vaṭṭati. **Ajjhokāse**ti ettha ye avassikasaṅketā vassānamāsāti evaṁ asaññitā aṭṭha māsā, te ṭhapetvā itaresu catūsu māsesu sacepi devo na vassati. Tathāpi pakati-ajjhokāse ca ovassakamaṇḍape ca santharituṁ na vaṭṭati. Yattha pana hemante vassati, tattha aparepi cattāro māse na vaṭṭati. Gimhe pana sabbattha vigatavalāhakaṁ visuddhaṁ nabhaṁ hoti, tasmā tadā kenacideva karaṇīyena gacchati, vaṭṭati. Kākādīnaṁ nibaddhavāsarukkhamūle pana kadācipi na vaṭṭati. Iti yattha ca yadā ca santharituṁ na vaṭṭati, taṁ sabbamidha ajjhokāsasaṅkhameva gatanti veditabbaṁ.

Santharitvāti tathārūpe ṭhāne attano vā parassa vā atthāya santharitvā. Aññassattāya santhatampi hi yāva so tattha na nisīdati, 'gaccha tvan'ti vā na bhaṇati, tāva santhārakass'eva bhāro. **Santharāpetvā**ti anupasampannena santharāpetvā. Etadeva hi tassa palibodho hoti, upasampannena santhataṁ santhārakass'eva bhāro, tañca kho yāva āṇāpako tattha na nisīdati, 'gaccha tvan'ti vā na bhaṇati. Yasmiñhi attanā santharāpite vā pakatisanthate vā upasampanno nisīdati, sabbaṁ taṁ nisinnass'eva bhāro[2], tasmā santharāpitantv'eva saṅkhaṁ gacchati. **Taṁ pakkamanto n'eva uddhareyya na uddharāpeyyā**ti attano vā uddharitvā patirūpe ṭhāne na ṭhapeyya, parena vā tathā na kārāpeyya. **Anāpucchaṁ vā gaccheyyā**ti yo bhikkhu vā sāmaṇero vā ārāmiko vā

1. Tamālapattañca tālīsapattañca (Kaṁ), Ṭīkā passitabbā.
2. Tāva santhatass'eva bhāro (Kaṁ)

lajjī hoti, attano palibodhaṁ viya maññati, tathārūpaṁ anāpucchitvā taṁ senāsanaṁ tassa aniyyātetvā nirapekkho gacchati, thāmamajjhimassa purisassa leḍḍupātaṁ atikkameyya, tassa ekena pādena leḍḍupātātikkame dukkaṭaṁ, dutiyapādātikkame pācittiyaṁ. Bhojanasālāya ṭhito pana "asukasmiṁ nāma divāvihāraṭṭhāne paññapetvā gacchāhī"ti pesetvā tato nikkhamitvā aññattha gacchanto pāduddhārena kāretabbo.

Sāvatthiyaṁ sambahule bhikkhū ārabbha santhataṁ anuddharitvā anāpucchaṁ pakkamanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ[1], tikapācitthiyaṁ, puggalike tikadukkaṭaṁ, cimilikaṁ vā uttarattharaṇaṁ vā bhūmattharaṇaṁ vā taṭṭikaṁ vā cammakkhaṇḍaṁ vā pādapuñchanaṁ vā phalakapīṭhaṁ vā yaṁ vā panaññaṁ kañci[2] dārubhaṇḍaṁ mattikābhaṇḍaṁ antamaso pattādhārakampi vuttalakkhaṇe ajjhokāse ṭhapetvā gacchantassa dukkaṭameva. Āraññakena pana asati anovassake sabbaṁ rukkhe laggetvāpi yathā vā upacikāhi na khajjati, evaṁ katvāpi gantuṁ vaṭṭati. Abbhokāsikena pana cīvarakuṭikaṁ katvāpi rakkhitabbaṁ. Attano santake, vissāsikapuggalike, uddharaṇādīni katvā gamane, otāpentassa, "āgantvā uddharissāmī"ti gacchato, vuḍḍhatarā uṭṭhāpenti, amanusso tattha nisīdati, koci issaro gaṇhāti, sīhādayo taṁ ṭhānaṁ āgantvā tiṭṭhanti, evaṁ senāsanaṁ palibuddhaṁ hoti, tathā palibuddhe vā senāsane jīvitabrahmacariyantarāyakarāsu āpadāsu vā gacchantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Mañcādīnaṁ saṁghikatā vuttalakkhaṇe dese santharaṇaṁ vā santharāpanaṁ vā apalibuddhatā āpadāya abhāvo nirapekkhatā leḍḍupātātikkamoti imān'ettha cha aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamakathinasadisān'eva, idaṁ pana kiriyākiriyanti.

Paṭhamasenāsanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

5. Dutiyasenāsanasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **vihāre**ti gabbhe vā aññatarasmiṁ vā sabbaparicchanne vuttasenāsane. (**Seyyan**ti)[3] seyyā nāma bhisī cimilikā uttarattharaṇaṁ bhūmattharaṇaṁ

---

1. Sāṇattikaṁ (Sī, Kaṁ) 2. Pana kiñci (Sī, Ka)
3. ( ) Etthantare pāṭho sīhaḷamūle n'atthi.

taṭṭikā cammakkhaṇḍo nisīdanaṁ paccattharaṇaṁ tiṇasanthāro paṇṇasanthāroti vuttaṁ. Tattha **cimilikā** nāma parikammakatāya bhūmiyā vaṇṇānurakkhaṇatthaṁ katā. **Uttarattharaṇaṁ** nāma mañcapīṭhādīnaṁ upari attharitabbayuttakaṁ paccattharaṇaṁ. **Bhūmattharaṇaṁ** nāma cimilikāya sati tassā upari, asati suddhabhūmiyaṁ attharitabbā kaṭasārakādi vikati. **Taṭṭikā** nāma tālapaṇṇādīhi katataṭṭikā. **Cammakkhaṇḍo** nāma yaṁ kiñci cammaṁ, sīhacammādīnañhi pariharaṇe yeva parikkhepo, senāsanaparibhoge pana akappiyacammaṁ nāma n'atthi. **Paccattharaṇaṁ** nāma pāvāro kojavoti ettakameva, sesaṁ pākaṭameva. Iti imāsu dasasu seyyāsu ekampi seyyaṁ attano vassaggena gahetvā vuttalakkhaṇe vihāre santharitvā vā santharāpetvā vā yo bhikkhu disaṁ gamiko yathā ṭhapitaṁ upacikāhi na khajjati, tathā ṭhapanavasena n'eva uddhareyya, na uddharāpeyya, purimasikkhāpade vuttanayena anāpucchaṁ vā gaccheyya, tassa parikkhittassa ārāmassa parikkhepaṁ, aparikkhittassa upacāraṁ atikkamantassa paṭhamapāde dukkaṭaṁ, dutiyapāde pācittiyaṁ. Yattha pana upacikāsaṅkā n'atthi, tato anāpucchāpi gantuṁ vaṭṭati, āpucchanaṁ pana vattaṁ.

Sāvatthiyaṁ sattarasavaggiye bhikkhū ārabbha saṁghike vihāre seyyaṁ santharitvā anuddharitvā anāpucchā pakkamanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ[1], tikapācittiyaṁ, puggalike tikadukkaṭaṁ, vuttalakkhaṇassa pana vihārassa upacāre bahi āsanne upaṭṭhānasālāya vā aparicchannamaṇḍape vā paricchanne vāpi bahūnaṁ sannipātabhūte rukkhamūle vā santharitvā vā santharāpetvā vā, mañcapīṭhañca vihāre vā vuttappakāre vihārūpacāre vā santharitvā vā santharāpetvā vā uddharaṇādīni akatvā gacchantassa dukkaṭameva. Attano santake, vissāsikapuggalike uddharaṇādīni katvā, purimanayen'eva palibuddhaṁ chaḍḍetvā gamane, yo ca "ajj'eva āgantvā paṭijaggissāmī"ti evaṁ sāpekkho nadipāraṁ vā gāmantaraṁ vā gantvā yatthassa gamanacittaṁ uppannaṁ, tatth'eva ṭhito kañci pesetvā vā āpucchati, nadipūrarājacorādīsu vā kena ci palibuddho na sakkoti paccāgantuṁ, tassa ca, āpadāsu ca, ummattakādīnañca anāpatti. Vuttalakkhaṇaseyyā tassā saṁghikatā vuttalakkhaṇe vihāre santharaṇaṁ vā santharāpanaṁ vā apalibuddhatā āpadāya abhāvo anapekkhassa

1. Sāṇattikaṁ (Sī, Kaṁ)

disāpakkamanaṁ upacārasīmātikkamoti imān'ettha satta aṅgāni. Samuṭṭhānādīni anantarasikkhāpade vuttanayān'evāti.

Dutiyasenāsanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Anupakhajjasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **jānan**ti "anuṭṭhāpanīyo ayan"ti jānanto, ten'ev'assa Padabhājane "vuḍḍho'ti jānāti, 'gilāno'ti jānāti, 'saṁghena dinno'ti jānātī"ti[1] vuttaṁ. Vuḍḍho hi attano vuḍḍhatāya anuṭṭhāpanīyo, gilāno gilānatāya, saṁgho pana bhaṇḍāgārikassa vā dhammakathikavinayadharagaṇavācakācariyānaṁ vā bahūpakārataṁ guṇavisiṭṭhatañca sallakkhetvā dhuvavāsatthāya vihāraṁ sallakkhetvā sammannitvā deti, tasmā yassa saṁghena dinno, sopi anuṭṭhāpanīyo. **Pubbupagatan**ti pubbaṁ upagataṁ. **Anupakhajjā**ti mañcapīṭhānaṁ vā tassa vā bhikkhuno pavisantassa vā nikkhamantassa vā upacāraṁ anupavisitvā. Tattha mañcapīṭhānaṁ tāva mahallake vihāre samantā diyaḍḍho hattho upacāro, khuddake yato pahoti, tato diyaḍḍho hattho, tassa pana pavisantassa pādadhovanapāsāṇato yāva mañcapīṭhaṁ, nikkhamantassa mañcapīṭhato yāva passāvaṭṭhānaṁ, tāva upacāro. **Seyyaṁ kappeyyā**ti tassa sambādhaṁ kattukāmatāya tasmiṁ upacāre dasasu seyyāsu ekampi santharantassa vā santharāpentassa vā dukkaṭaṁ, tattha nisīdantassa vā nipajjantassa vā pācittiyaṁ, dvepi karontassa dve pācittiyāni, punappunaṁ karontassa payogagaṇanāya pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye bhikkhū ārabbha anupakhajja seyyakappanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, puggalike tikadukkaṭaṁ, vuttūpacārato vā bahi upaṭṭhānasālādike vā vihārassa upacāre vā santharaṇasantharāpanesupi nisajjasayanesupi dukkaṭameva. Attano vā, vissāsikassa vā santake pana vihāre santharantassa, yo ca gilāno vā sītuṇhapīḷito vā pavisati, tassa ca, āpadāsu ca, ummattakādīnañca anāpatti. Saṁghikavihāratā anuṭṭhāpanīyabhāvajānanaṁ sambādhetukāmatā upacāre nisīdanaṁ vā nipajjanaṁ vāti

1. Vi 2. 63 piṭṭhe.

imān’ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisān’eva, idaṁ pana dukkhavedanamevāti.

Anupakhajjasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

7. Nikkaḍḍhanasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **kupito**ti kuddho. **Anattamano**ti atuṭṭhacitto. **Nikkaḍḍheyya vā nikkaḍḍhāpeyya vā pācittiyan**ti ettha ye anekabhūmakā pāsādā, anekakoṭṭhakāni vā catussālāni, tādisesu senāsanesu gahetvā antarā aṭṭhapetvā eken’eva payogena atikkāmentassa ekaṁ pācittiyaṁ, ṭhapetvā ṭhapetvā[1] nānāpayogehi atikkāmentassa dvāragaṇanāya pācittiyāni, hatthena anāmasitvā ‘nikkhamā’ti vatvā vācāya nikkaḍḍhantass’āpi es’eva nayo. Nikkaḍḍhāpentassa pana ‘nikkaḍḍhā’ti āṇattamatte dukkaṭaṁ, sakiṁ āṇatte pana tasmiṁ bahukepi dvāre nikkhamante itarassa ekameva pācittiyaṁ. Sace pana “ettakāni dvārāni nikkaḍḍhāhī”ti vā “yāva mahādvāraṁ, tāva nikkaḍḍhāhī”ti vā evaṁ niyametvā āṇatto hoti, dvāragaṇanāya pācittiyāni.

Sāvatthiyaṁ Chabbaggiye bhikkhū ārabbha bhikkhuṁ saṁghikā vihārā nikkaḍḍhanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, sāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, puggalike tikadukkaṭaṁ, tassa parikkhāranikkaḍḍhane, upaṭṭhānasālādikā vihārūpacārā tassa vā tassa parikkhārassa vā nikkaḍḍhane, anupasampannassa pana anupasampannaparikkhārassa vā vihāro vā vihārūpacārā vā nikkaḍḍhane nikkaḍḍhāpane ca dukkaṭameva. Tañca kho asambaddhesu parikkhāresu parikkhāragaṇanāya veditabbaṁ. Attano vā vissāsikassa vā santakā vihārā nikkaḍḍhane, sakalasaṁghārāmatopi bhaṇḍanakārakassa vā tassa parikkhārassa vā nikkaḍḍhane nikkaḍḍhāpane vā, attano vasanaṭṭhānato alajjissa, ummattakassa, na sammāvattantānaṁ antevāsikasaddhivihārikānaṁ, tesaṁ parikkhārassa vā nikkaḍḍhane ca, sayaṁ[2] ummattakādīnañca anāpatti.

---

1. Antare ṭhapetvā (Ka, Kaṁ)
2. Sayañca ummattakādīnañca (sabbattha) Vi-Ṭṭha 3. 48; Kaṅkhāmahāṭīkā 3. 383 piṭṭhesu pana passitabbaṁ.

Saṁghikavihāro upasampannassa bhaṇḍanakārakabhāvādivinimuttatā kopena nikkaḍḍhanaṁ vā nikkaḍḍhāpanaṁ vāti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Adinnādānasadisāni, idaṁ pana dukkhavedananti.

Nikkaḍḍhanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

8. Vehāsakuṭisikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **uparivehāsakuṭiyā**ti upari acchannatalāya dvibhūmikakuṭiyā vā tibhūmikakuṭiyā vā. Padabhājane pana idha adhippetaṁ kuṭiṁ dassetuṁ "majjhimassa purisassa asīsaghaṭṭā"ti[1] vuttaṁ. **Āhaccapādakan**ti aṅge vijjhitvā pavesitapādakaṁ. **Abhinisīdeyyā**ti abhibhavitvā ajjhottharitvā nisīdeyya, bhummatthe vā etaṁ upayogavacanaṁ, mañce vā pīṭhe vā nisīdeyya vā nipajjeyya vāti attho. **Abhī**ti idaṁ pana padasobhaṇatthe upasaggamattameva, tasmā yo bhikkhu vuttalakkhaṇāya vehāsakuṭiyā sabbantimena paricchedena yāva pamāṇamajjhimassa purisassa sabbaso heṭṭhimāhi tulāhi sīsaṁ na ghaṭṭeti, ettakaṁ uccāya tulānaṁ upari ṭhapite āhaccapādake mañce vā pīṭhe vā nisīdati vā nipajjati vā, tassa Anupakhajjasikkhāpade vuttanayena payogagaṇanāya pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ aññataraṁ bhikkhuṁ ārabbha uparivehāsakuṭiyā āhaccapādakaṁ mañcaṁ pīṭhaṁ sahasā abhinisīdana-abhinipajjanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, puggalike tikadukkaṭaṁ, attano vā, vissāsikassa vā santake vihāre, avehāsakuṭiyā, sīsaghaṭṭāya, yassa vā heṭṭhā dabbasambhārādīnaṁ nikkhittattā aparibhogaṁ hoti, uparitalaṁ vā padarasañcitaṁ sudhādiparikammakataṁ vā, tattha āhaccapādake nisīdantassa, yo ce tasmiṁ vehāsaṭṭhepi āhaccapādake ṭhito kiñci gaṇhāti vā laggati vā, yassa ca paṭāṇī dinnā hoti, pādasīsānaṁ upari āṇī pavesitā, tattha nisīdantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Saṁghiko vihāro asīsaghaṭṭā vehāsakuṭi heṭṭhā

---

1. Vi 2. 67 piṭṭhe.

saparibhogaṁ apaṭāṇidinne āhaccapādake nisīdanaṁ vā nipajjanaṁ vāti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Eḷakalomasadisānīti.

Vehāsakuṭisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Mahallakavihārasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **mahallakan**ti sassāmikaṁ. **Vihāran**ti ullittāvallittaṁ. **Yāva dvārakosā**ti ettha dvārakoso nāma ukkaṭṭhaparicchedena piṭṭhasaṅghāṭassa sāmantā aḍḍhateyyahattho padeso. **Aggaḷaṭṭhapanāyā**ti sakavāṭakassa dvārabandhassa niccalabhāvatthāya. Kavāṭañhi lahuparivattakaṁ vivaraṇakāle bhittiṁ āhanati, pidahanakāle dvārabandhaṁ. Tena āhanena bhitti kampati, tato mattikā calati, calitvā sithilā vā hoti patati vā, tenāha Bhagavā "yāva dvārakosā aggaḷaṭṭhapanāyā"ti. Tattha kiñcāpi "idaṁ nāma kattabban"ti n'eva Mātikāyaṁ, na Padabhājane vuttaṁ, aṭṭhuppattiyaṁ pana "punappunaṁ chādāpesi, punappunaṁ lepāpesī"ti[1] adhikārato yāva dvārakosā aggaḷaṭṭhapanāya punappunaṁ limpitabbo vā lepāpetabbo vāti evamattho daṭṭhabbo. **Ālokasandhiparikammāyāti** ettha **ālokasandhīti** vātapānakavāṭakā vuccanti. Te vivaraṇakāle vidatthimattampi atirekampi bhittippadesaṁ paharanti, upacāro pan'ettha sabbadisāsu labbhati, tasmā sabbadisāsu kavāṭavitthārappamāṇo okāso ālokasandhiparikammatthāya limpitabbo vā lepāpetabbo vāti ayamettha adhippāyo.

Evaṁ lepakamme yaṁ kattabbaṁ, taṁ dassetvā idāni chadane kattabbaṁ dassetuṁ **dvatticchadanassā**ti-ādimāha. Tattha **dvatticchadanassa pariyāyan**ti chadanassa dvattipariyāyaṁ, **pariyāyaṁ** vuccati parikkhepo, parikkhepadvayaṁ vā parikkhepattayaṁ vā adhiṭṭhātabbanti attho. **Appaharite ṭhitenā**ti aharite ṭhitena. **Haritan**ti c'ettha sattadhaññādibhedaṁ pubbaṇṇaṁ, muggamāsatilakulattha-alābukumbhaṇḍādibhedañca aparaṇṇaṁ adhippetaṁ. Yaṁ tasmiṁ khette

---

1. Vi 2. 68 piṭṭhe.

vuttaṁ na tāva sampajjati, vasse pana patite sampajjissati, tampi haritasaṅkhameva gacchati. Tasmā tasmiṁ ṭhatvā adhiṭṭhahanto dukkaṭaṁ āpajjati. Appaharite ṭhatvā adhiṭṭhahantass'āpi ayaṁ paricchedo, piṭṭhivaṁsassa vā kūṭāgārathūpikāya vā passe nisinno puriso chadanamukhavaṭṭi-antena olokento yasmiṁ bhūmibhāge ṭhitaṁ bhikkhuṁ passati, yasmiñca ṭhito taṁ upari nisinnakaṁ tath'eva ullokento passati, tasmiṁ ṭhātabbaṁ, tassa anto aharitepi ṭhātuṁ na labhati. **Tato ce uttarī**ti maggena chādiyamāne tiṇṇaṁ maggānaṁ, pariyāyena chādiyamāne tiṇṇaṁ pariyāyānaṁ upari iṭṭhakasilāsudhāhi chādiyamāne iṭṭhakasilāsudhāpiṇḍagaṇanāya, tiṇapaṇṇehi chādiyamāne paṇṇagaṇanāya c'eva tiṇamuṭṭhigaṇanāya ca pācittiyaṁ.

Kosambiyaṁ Channattheraṁ ārabbha punappunaṁ chādāpanalepāpanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, ūnadvattipariyāye atirekasaññino vematikassa vā dukkaṭaṁ. Setavaṇṇādikaraṇe, dvattipariyāye vā ūnakadvattipariyāye vā, leṇaguhātiṇakuṭikādīsu, aññassatthāya, attano dhanena kārentassa, vāsāgāraṁ ṭhapetvā sesāni adhiṭṭhahantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Mahallakavihāratā, attano vāsāgāratā, uttari adhiṭṭhānanti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Sañcaritte vuttanayān'evāti.

Mahallakavihārasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Sappāṇakasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **jānaṁ sappāṇakan**ti "sappāṇakaṁ etan"ti disvā vā sutvā vā yena kenaci ākārena jānanto. **Siñceyya vā siñcāpeyya vā**ti tena udakena sayaṁ vā siñceyya, aññaṁ vā āṇāpetvā siñcāpeyya. Tattha dhāraṁ avicchinditvā siñcantassa ekasmiṁ ghaṭe ekā'va āpatti, vicchindantassa payogagaṇanāya āpattiyo. Mātikaṁ pamukhaṁ karoti, divasampi sandatu, ekā'va āpatti. Tattha tattha bandhitvā aññato nentassa payogagaṇanāya āpattiyo. Bahukampi[1] tiṇapaṇṇasākhādiṁ

---

1. Tattha bahukampi (Sī)

ekappayogena udake pakkhipantassa ekāva āpatti, ekekaṁ pakkhipantassa payogagaṇanāya āpattiyo. Idañca yaṁ evaṁ pakkhipiyamāne pariyādānaṁ gacchati, āvilaṁ vā hoti, yathā pāṇakā maranti, tādisaṁ sandhāya vuttaṁ, na mahā-udakaṁ. Siñcāpane āṇattiyā dukkaṭaṁ, ekāṇattiyā bahukampi siñcatu, āṇāpakassa ekameva pācittiyaṁ.

Āḷaviyaṁ Āḷavake bhikkhū ārabbha siñcanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, sāṇattikaṁ, appāṇake sappāṇakasaññino, ubhosu vematikassa dukkaṭaṁ. Appāṇakasaññino, asañcicca assatiyā vā siñcantassa, ajānantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Udakassa sappāṇakatā, "siñcanena pāṇakā marissantī"ti jānanaṁ, tañca udakaṁ tādisameva, vinā vadhakacetanāya yena kenaci karaṇīyena tiṇādīnaṁ siñcananti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Adinnādānasadisāni, idaṁ pana paṇṇattivajjaṁ, ticittaṁ, tivedananti.

Sappāṇakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Bhūtagāmavaggo dutiyo.

---

3. Ovādavagga 1. Ovādasikkhāpadavaṇṇanā

Ovādavaggassa paṭhame **asammato**ti yā aṭṭhaṅgasamannāgatassa bhikkhuno Bhagavatā ñatticatutthena kammena[1] bhikkhunovādakasammuti anuññātā, tāya asammato. **Ovadeyyā**ti bhikkhunisaṁghaṁ vā sambahulā vā[2] ekaṁ bhikkhuniṁ vā "vassasatūpasampannāya bhikkhuniyā tadahupasampannassa bhikkhuno abhivādanaṁ paccuṭṭhānaṁ añjalikammaṁ sāmīcikammaṁ kātabban"ti-ādike[3] aṭṭha garudhamme ovādavasena osārento ovadeyya. **Pācittiyanti** ovādapariyosāne pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye bhikkhū ārabbha ovadanavatthusmiṁ paññattaṁ, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, aññena vā dhammena bhikkhunīsu upasampannamattaṁ vā ovadato dukkaṭaṁ. Sammatass'āpi tañce sammutikammaṁ adhammakammaṁ hoti, tasmiṁ adhammakamme adhammakammasaññino vagge bhikkhunisaṁghe

---

1. Vi 2. 72 piṭṭhe. 2. Sambahulā vā bhikkhuniyo (Kaṁ) 3. Vi 4. 444 piṭṭhe.

ovadato tikapācittiyaṁ, tathā vematikassa dhammakammasaññino cāti nava pācittiyāni, samaggepi bhikkhunisaṁghena vāti adhammakammavasena aṭṭhārasa. Sace pana taṁ dhammakammaṁ hoti, "dhammakamme dhammakammasaññī samaggaṁ bhikkhunisaṁghaṁ samaggasaññī ovadatī"ti[1] idaṁ avasānapadaṁ ṭhapetvā ten'eva nayena sattarasa dukkaṭāni, "samagg'amh'āyyā"ti ca vutte aññaṁ dhammaṁ, "vagg'amh'āyyā"ti ca vutte aṭṭha garudhamme bhaṇantassa, ovādañca aniyyātetvā aññaṁ dhammaṁ bhaṇantassa dukkaṭameva. Yo pana dhammakamme dhammakammasaññī samaggaṁ bhikkhunisaṁghaṁ samaggasaññī ovadati, garudhammapāḷiṁ uddesaṁ deti, paripucchaṁ deti, "osārehi ayyā"ti vuccamāno[1] osāreti, pañhaṁ puṭṭho katheti, bhikkhunīnaṁ suṇamānānaṁ aññassatthāya bhaṇati, sikkhamānāya vā sāmaṇeriyā vā bhaṇati, tassa, ummattakādīnañca anāpatti. Asammatatā bhikkhuniyā paripuṇṇūpasampannatā ovādavasena aṭṭhagarudhammabhaṇananti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni padasodhammasadisānevāti.

Ovādasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

2. Atthaṅgatasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **ovadeyyā**ti aṭṭhagarudhammehi vā aññena vā dhammena ovadantassa sammatass'āpi pācittiyameva.

Sāvatthiyaṁ āyasmantaṁ Cūḷapanthakaṁ ārabbha atthaṅgate sūriye ovadanavatthusmiṁ paññattaṁ, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, sūriye atthaṅgate atthaṅgatasaññino vematikassa vā, ekato-upasampannaṁ ovadantassa ca dukkaṭaṁ. Purimasikkhāpade viya uddesādinayena anāpatti. Atthaṅgatasūriyatā paripuṇṇūpasampannatā ovadananti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Padasodhammasadisān'evāti.

Atthaṅgatasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Vi 1. 76 piṭṭhe.

3. Bhikkhunupassayasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **bhikkhunupassayan**ti bhikkhuniyā ekarattaṁ vasanaṭṭhānampi. **Ovadeyyā**ti idha garudhammehi ovadantass'eva pācittiyaṁ. Sace pana asammato hoti, dve pācittiyāni. Sace pana sūriyepi atthaṅgate ovadati, tīṇi honti. Sammatassa pana rattiṁ ovadantassapi dve eva honti. Sammatattā hi bhikkhussa garudhammovādamūlakaṁ pācittiyaṁ n'atthi. **Gilānā**ti na sakkoti ovādāya vā saṁvāsāya vā gantuṁ.

Sakkesu chabbaggiye bhikkhū ārabbha bhikkhunupassayaṁ upasaṅkamitvā ovadanavatthusmiṁ paññattaṁ, "aññatra samayā"ti ayamettha anupaññatti, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, anupasampannāya upasampannasaññino vematikassa vā, ekato-upasampannaṁ yena kenaci, itaraṁ aññena dhammena ovadantassa ca dukkaṭaṁ. Samaye, anupasampannāya, purimasikkhāpade viya uddesādinayena ca anāpatti. Upassayūpagamanaṁ paripuṇṇūpasampannatā samayābhāvo garudhammehi ovadananti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamakathinasadisāni, idaṁ pana kiriyaṁ hotīti.

Bhikkhunupassayasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Āmisasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **āmisahetū**ti cīvarādīnaṁ aññatarahetu. **Bhikkhū**ti sammatā bhikkhū idh'ādhippetā. **Pācittiyan**ti evarūpe bhikkhū avaṇṇakāmatāya evaṁ bhaṇantassa pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye bhikkhū ārabbha "āmisahetu ovadantī"ti bhaṇanavatthusmiṁ paññattaṁ, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, dhammakamme tikapācittiyaṁ, adhammakamme tikadukkaṭaṁ, asammataṁ upasampannañca, anupasampannañca sammataṁ vā asammataṁ vā evaṁ bhaṇantassa dukkaṭameva. Tattha yo bhikkhu kāle sammutiṁ labhitvā sāmaṇerabhūmiyaṁ saṇṭhito[1], ayaṁ sammato nāma anupasampanno. Pakatiyā cīvarādihetu ovadantaṁ pana evaṁ

1. Puna saṇṭhito (Sī, Kaṁ)

bhaṇantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Upasampannatā dhammena laddhasammutitā anāmisantaratā avaṇṇakāmatāya evaṁ bhaṇananti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṁ pana dukkhavedanamevāti.

Āmisasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

5. Cīvaradānasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame Sāvatthiyaṁ aññataraṁ bhikkhuṁ ārabbha cīvaradānavatthusmiṁ paññattaṁ. Sesakathāmaggo pan'ettha cīvarappaṭiggahaṇasikkhāpade vuttanayen'eva veditabbo. Tatra hi bhikkhu paṭiggāhako, idha bhikkhunī[1], ayaṁ viseso, sesaṁ tādisamevāti.

Cīvaradānasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Cīvarasibbanasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **cīvaranti** nivāsanapārupanupagaṁ. **Sibbeyya vā sibbāpeyyā vā**ti ettha sayaṁ sibbantassa sūciṁ pavesetvā pavesetvā nīharaṇe pācittiyaṁ, satakkhattumpi vijjhitvā sakiṁ nīharantassa ekameva pācittiyaṁ. 'Sibbā'ti vutto[2] pana sacepi sabbaṁ sūcikammaṁ niṭṭhāpeti, āṇāpakassa ekameva pācittiyaṁ. Atha "yaṁ ettha cīvare kattabbaṁ, sabbaṁ taṁ tava bhāro"ti vutto[2] niṭṭhāpeti, tassa ārāpathe ārāpathe pācittiyaṁ. Āṇāpakassa ekavācāya sambahulānipi, punappunaṁ āṇattiyaṁ pana vattabbameva n'atthi.

Sāvatthiyaṁ Udāyittheraṁ ārabbha cīvarasibbanavatthusmiṁ paññattaṁ, asādhāraṇapaññatti, sāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, ñātikāya aññātikasaññino vā vematikassa vā, ekato-upasampannāya sibbantassa ca dukkaṭaṁ. Aññaṁ thavikādiparikkhāraṁ sibbantassa, ñātikāya sikkhamānasāmaṇerīnañca cīvarampi sibbantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Aññātikāya bhikkhuniyā

---

1. Bhikkhunīti (Sī) 2. Vutte (Sī)

santakatā nivāsanapārupanupagatā vuttalakkhaṇaṁ sibbanaṁ vā sibbāpanaṁ vāti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni sañcarittasadisān'evāti.

Cīvarasibbanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

7. Saṁvidhānasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **saṁvidhāyā**ti saṁvidahitvā, gamanakāle saṅketaṁ katvāti attho. **Ekaddhānamaggan**ti ekaṁ addhānasaṅkhātaṁ maggaṁ, ekato vā addhānamaggaṁ. **Satthagamanīyo**ti satthena saddhiṁ gantabbo, sesaṁ uttānapadatthameva. Ayaṁ pan'ettha vinicchayo—akappiyabhūmiyaṁ saṁvidahantassa saṁvidahanapaccayā tāva dukkaṭaṁ. Tattha ṭhapetvā bhikkhunupassayaṁ antarārāmaṁ āsanasālaṁ titthiyaseyyañca sesā akappiyabhūmi, tattha ṭhatvā saṁvidahantassāti attho. Saṁvidahitvā pana "ajja vā sve vā"ti niyamitaṁ kālaṁ visaṅketaṁ akatvā, dvāravisaṅketaṁ pana maggavisaṅketaṁ vā katvāpi bhikkhuniyā saddhiṁ gacchantassa yāva āsannass'āpi aññassa gāmassa "ayaṁ imassa upacāro"ti manussehi ṭhapitaṁ upacāraṁ na okkamati, tāva anāpatti. Taṁ okkamantassa pana paṭhamapāde dukkaṭaṁ, dutiyapāde pācittiyaṁ, iti gāmūpacārokkamanagaṇanāya pācittiyāni. Addhayojanātikkame pana gāme asati addhayojanagaṇanāya pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye bhikkhū ārabbha ekaddhānamaggappaṭipajjanavatthusmiṁ paññattaṁ, "aññatra samayā"ti ayamettha anupaññatti, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, asaṁvidahite saṁvidahitasaññino vematikassa vā yo ca bhikkhuniyā asaṁvidahantiyā kevalaṁ attanā'va saṁvidahati, tassa dukkaṭaṁ. Samaye saṁvidahitvāpi gacchantassa, attanā asaṁvidahantassa, visaṅketena vā āpadāsu gacchantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Dvinnampi saṁvidahitvā maggappaṭipatti avisaṅketatā samayābhāvo anāpadā gāmantarokkamanaṁ vā addhayojanātikkamo vāti imān'ettha pañca aṅgāni. Ekato-upasampannādīhi pana saddhiṁ mātugāmasikkhāpadena āpatti, addhānasamuṭṭhānaṁ, kiriyaṁ, nosaññāvimokkhaṁ, acittakaṁ, paṇṇattivajjaṁ, kāyakammaṁ, vacīkammaṁ, ticittaṁ, tivedananti.

Saṁvidhānasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Nāvābhiruhanasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **saṁvidhāyā**ti kīḷāpurekkhāro saṁvidahitvā, abhiruhanakāle saṅketaṁ katvāti attho. **Uddhaṁgāminin**ti kīḷāvasena uddhaṁ nadiyā paṭisotaṁ gacchantiṁ. **Adhogāminin**ti tath'eva adho anusotaṁ gacchantiṁ. Yaṁ pana titthappaṭipādanatthaṁ uddhaṁ vā adho vā haranti, ettha anāpatti. **Aññatra tiriyaṁ taraṇāyāti** upayogatthe nissakkavacanaṁ, yā tiriyaṁ taraṇā, taṁ ṭhapetvāti attho. **Pācittiyan**ti sagāmakatīrapassena gamanakāle gāmantaragaṇanāya, agāmakatīrapassena vā yojanavitthatāya nadiyā majjhena vā gamanakāle addhayojanagaṇanāya pācittiyaṁ, samudde pana yathāsukhaṁ gantuṁ vaṭṭati.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye bhikkhū ārabbha nāvābhiruhanavatthusmiṁ[1] paññattaṁ, "aññatra tiriyaṁ taraṇāyā"ti ayamettha anupaññatti, sesaṁ anantarasikkhāpade vuttanayen'eva veditabbanti.

Nāvābhiruhanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

9. Paripācitasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **bhikkhuniparipācitan**ti bhikkhuniyā paripācitaṁ, n'eva tassa n'āttano ñātakappavāritānaṁ gihīnaṁ santike bhikkhussa guṇaṁ pakāsetvā "detha ayyassa, karotha ayyassā"ti evaṁ nipphāditaṁ laddhabbaṁ katanti attho. **Pubbe gihisamārambhā**ti ettha **samārambho**ti samāraddhaṁ, paṭiyāditass'etaṁ nāmaṁ. Gihīnaṁ samārambho gihisamārambho, bhikkhuniyā paripācanato pubbe paṭhamataraṁ yeva yaṁ bhikkhūnaṁ atthāya gihīnaṁ paṭiyāditabhattaṁ, ñātakappavāritānaṁ vā santakaṁ, taṁ ṭhapetvā aññaṁ jānaṁ bhuñjantassa pācittiyanti attho. Tañca kho ajjhoharaṇagaṇanāya, paṭiggahaṇe pan'assa dukkaṭaṁ.

Rājagahe Devadattaṁ ārabbha bhikkhuniparipācitapiṇḍapātabhuñjanavatthusmiṁ paññattaṁ, "aññatra pubbe gihisamārambhā"ti ayamettha anupaññatti, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, ekato-upasampannāya paripācitaṁ

---

1. Bhikkhuniyā saddhiṁ nāvābhiruhanavatthusmiṁ (Kaṁ)

bhuñjantassa aparipācite paripācitasaññino ubhayattha vematikassa ca dukkaṭaṁ. Ubhayattha aparipācitasaññino, gihisamārambhe, sikkhamānasāmaṇerādīhi paripācite, pañca bhojanāni ṭhapetvā avasese, ummattakādīnañca anāpatti. Bhikkhuniyā paripācitatā paripācitabhāvajānanaṁ gihisamārambhābhāvo odanādīnaṁ aññataratā tassa ajjhoharaṇanti imān'ettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisāni, idaṁ pana paṇṇattivajjaṁ, ticittaṁ, tivedananti.

Paripācitasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Rahonisajjasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame sabbopi kathāmaggo Dutiya-aniyate vuttanayen'eva veditabbo. Idañhi sikkhāpadaṁ dutiya-aniyatena ca upari Upanandassa catutthasikkhāpadena ca ekaparicchedaṁ, aṭṭhuppattivasena pana visuṁ paññattanti.

Rahonisajjasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Ovādavaggo tatiyo.

---

4. Bhojanavagga 2. Āvasathasikkhāpadavaṇṇanā

Bhojanavaggassa paṭhame **agilānenā**ti addhayojanampi gantuṁ samatthena. **Ekoti** ekadivasiko. **Āvasathapiṇḍo**ti "imesaṁ vā ettakānaṁ vā"ti ekaṁ[1] pāsaṇḍaṁ vā "ettakamevā"ti evaṁ bhattaṁ vā anodissa sālādīsu yattha katthaci puññakāmehi paññattaṁ bhojanaṁ. **Bhuñjitabbo**ti ekakulena vā nānākulehi vā ekato hutvā ekasmiṁ vā ṭhāne, nānāṭhānesu vā "ajja ekasmiṁ sve ekasmin"ti evaṁ aniyataṭṭhāne vā paññatto ekasmiṁ ṭhāne ekadivasameva bhuñjitabbo. **Tato ce uttarī**ti dutiyadivasato paṭṭhāya tasmiṁ vā ṭhāne aññasmiṁ vā ṭhāne tesaṁ santakassa paṭiggahaṇe dukkaṭaṁ, ajjhohāre ajjhohāre pācittiyaṁ.

---

1. Evaṁ (Kaṁ)

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye bhikkhū ārabbha anuvasitvā āvasathapiṇḍabhuñjanavatthusmiṁ paññattaṁ, "agilānenā"ti ayamettha anupaññatti, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, gilānassa agilānasaññino vematikassa vā dukkaṭaṁ. Gilānassa gilānasaññino, yo ca sakiṁ bhuñjati, gacchanto vā antarāmagge ekadivasaṁ, gataṭṭhāne ekadivasaṁ, paccāgantopi antarāmagge ekadivasaṁ, āgataṭṭhāne ekadivasaṁ, 'gamissāmī'ti ca bhuñjitvā nikkhanto kenaci upaddavena nivattitvā khemabhāvaṁ ñatvā gacchanto puna ekadivasaṁ bhuñjati, yassa vā sāmikā nimantetvā denti, yo vā[1] bhikkhūnaṁ yeva uddissa paññattaṁ, na yāvadatthaṁ paññattaṁ, ṭhapetvā vā pañca bhojanāni aññaṁ bhuñjati, tassa ca, ummattakādīnañca anāpatti. Āvasathapiṇḍatā, agilānatā, anuvasitvā paribhojananti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Eḷakalomasikkhāpadasadisānīti.

Āvasathasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Gaṇabhojanasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **gaṇabhojane**ti gaṇassa bhojane. Idha ca **gaṇo**ti cattāro vā tatuttari vā bhikkhū, tesaṁ nimantanato vā viññattito vā laddhe odanādīnaṁ pañcannaṁ bhojanānaṁ aññatarabhojaneti attho. Tatth'āyaṁ vinicchayo— sace hi koci cattāro bhikkhū upasaṅkamitvā yena kenaci vevacanena vā bhāsantarena vā pañcannaṁ bhojanānaṁ nāmaṁ gahetvā "odanena nimantemi, odanaṁ me gaṇhathā"ti-ādinā nayena nimanteti, te ce evaṁ ekato vā nānāto vā nimantitā ekato vā nānāto vā gantvā ekato gaṇhanti, pacchā ekato vā nānāto vā bhuñjanti, gaṇabhojanaṁ hoti. Paṭiggahaṇameva h'ettha pamāṇaṁ. Sace odanādīnaṁ nāmaṁ gahetvā ekato vā nānāto vā viññāpetvā ca gantvā ca ekato gaṇhanti, evampi gaṇabhojanameva. Tassa duvidhass'āpi evaṁ paṭiggahaṇe dukkaṭaṁ, ajjhohāre ajjhohāre pācittiyaṁ. Gilānasamayādīsu yadā pādānampi phalitattā na sakkā piṇḍāya carituṁ,

1. Yaṁ vā (Syā, Ka)

ayaṁ **gilānasamayo.** Atthatakathinānaṁ pañca māsā, itaresaṁ kattikamāsoti ayaṁ **cīvaradānasamayo.** Yadā yo cīvare kariyamāne kiñcideva cīvare kattabbaṁ kammaṁ karoti, ayaṁ **cīvarakārasamayo.** Yadā addhayojanampi gantukāmo vā hoti gacchati vā gato vā, ayaṁ **addhānagamanasamayo. Nāvābhiruhanasamaye**pi es'eva nayo. Yadā gocaragāme cattāro bhikkhū piṇḍāya caritvā na yāpenti, ayaṁ **mahāsamayo.** Yadā yokoci pabbajito bhattena nimanteti, ayaṁ **samaṇabhattasamayo,** etesu samayesu bhuñjituṁ vaṭṭati.

Rājagahe Devadattaṁ ārabbha viññāpetvā bhuñjanavatthusmiṁ paññattaṁ, "aññatra samayā"ti ayamettha sattavidhā anupaññatti, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, nagaṇabhojane gaṇabhojanasaññissa vematikassa vā dukkaṭaṁ. Nagaṇabhojanasaññissa pana, ye ca dve tayo ekato gaṇhanti, bahūnaṁ piṇḍāya caritvā ekato bhuñjantānaṁ, niccabhattikādīsu, pañca bhojanāni ṭhapetvā sabbattha, ummattakādīnañca anāpatti. Gaṇabhojanatā samayābhāvo ajjhoharaṇanti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisān'evāti.

Gaṇabhojanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

3. Paramparabhojanasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **paramparabhojane**ti gaṇabhojane vuttanayen'eva pañcahi bhojanehi nimantitassa yena yena paṭhamaṁ nimantito, tassa tassa bhojanato uppaṭipāṭiyā vā avikappetvā vā parassa parassa bhojane. Tasmā yo bhikkhu pañcasu sahadhammikesu aññatarassa "mayhaṁ bhattapaccāsaṁ tuyhaṁ dammī"ti vā "vikappemī"ti vā evaṁ sammukhā vā "itthannāmassa dammī"ti vā "vikappemī"ti vā[1] evaṁ parammukhā vā paṭhamanimantanaṁ avikappetvā pacchā nimantitakule laddhabhikkhato ekasitthampi ajjhoharati, pācittiyaṁ. Samayā vuttanayā eva.

---

1. Vi 2. 105 piṭṭhe.

Vesāliyaṁ sambahule bhikkhū ārabbha aññatra nimantitabhojanavatthusmiṁ paññattaṁ, "aññatra samayā"ti ayamettha tividhā anupaññatti, parivāre pana vikappanampi gahetvā "catasso anupaññattiyo"ti[1] vuttaṁ, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, naparamparabhojane paramparabhojanasaññino vematikassa vā dukkaṭaṁ. Naparamparabhojanasaññissa pana yo ca samaye vā vikappetvā vā ekasaṁsaṭṭhāni vā dve tīṇi nimantanāni ekato vā katvā bhuñjati, nimantanappaṭipāṭiyā bhuñjati, sakalena gāmena vā pūgena vā nimantito tesu yatthakatthaci bhuñjati, nimantiyamāno vā "bhikkhaṁ gahessāmī"ti vadati, tassa niccabhattikādīsu, pañca bhojanāni ṭhapetvā sabbattha, ummattakādīnañca anāpatti. Paramparabhojanatā samayābhāvo ajjhoharaṇanti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Paṭhamakathinasadisān'eva, idaṁ pana kiriyākiriyanti.

Paramparabhojanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Kāṇamātāsikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **pūvehī**ti paheṇakatthāya paṭiyattehi atirasakamodakasakkhalikādīhi yehi kehici khajjakehi. **Manthehī**ti pātheyyatthāya paṭiyattehi yehi kehici sattutilataṇḍulādīhi. **Dvattipattapūrā**ti mukhavaṭṭiyā heṭṭhimalekhaṁ anatikkantā dve vā tayo vā pattapūrā. **Tato ce uttarī**ti sacepi tatiyaṁ pattaṁ thūpīkataṁ gaṇhāti, mukhavaṭṭiyā heṭṭhimalekhato upariṭṭhitapūvagaṇanāya pācittiyaṁ. **Dvattipattapūre paṭiggahetvā**ti ettha yena dve gahitā honti, tena bahi bhikkhuṁ disvā "ettha mayā dve pattapūrā gahitā, tvaṁ ekaṁ gaṇheyyāsī"ti vattabbaṁ, ten'āpi aññaṁ passitvā "paṭhamaṁ āgatena dve pattapūrā gahitā, mayā eko gahito, tvaṁ mā gaṇhī"ti vattabbaṁ. Yena paṭhamaṁ eko gahito, tass'āpi paramparārocane es'eva nayo. Yena pana sayameva tayo gahihā, tena aññaṁ disvā "mā kho tvaṁ ettha paṭiggaṇhī"ti vattabbaṁ, avadantassa dukkaṭaṁ, taṁ sutvā gaṇhantass'āpi dukkaṭameva. **Tato nīharitvā bhikkhūhi saddhiṁ**

---

1. Vi 5. 29 piṭṭhe.

saṁvibhajitabbanti laddhaṭṭhānato sabbāsannaṁ āsanasālaṁ vā vihāraṁ vā yattha vā pana nibaddhaṁ paṭikkamati, tattha gantvā ekaṁ pattapūraṁ attano ṭhapetvā sesaṁ bhikkhusaṁghassa dātabbaṁ. Yathāmittaṁ pana dātuṁ na labbhati. Yena eko gahito, na tena kiñci akāmā dātabbaṁ, yathāruci kātabbaṁ.

Sāvatthiyaṁ sambahule bhikkhū ārabbha na mattaṁ jānitvā paṭiggahaṇavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, ūnakadvattipattapūre atirekasaññissa vematikassa vā dukkaṭaṁ. Ūnakasaññissa pana na paheṇakatthāya na pātheyyatthāya vā paṭiyattaṁ, tadatthāya paṭiyattasesakaṁ vā gamane vā paṭippassaddhe ñātakappavāritānaṁ vā dentānaṁ, attano dhanena gaṇhantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Vuttalakkhaṇapūvamanthatā asesakatā appaṭippassaddhagamanatā anaññātakāditā atirekappaṭiggahaṇanti imān'ettha pañca aṅgāni, samuṭṭhānādīni sañcarittasadisān'evāti.

Kāṇamātāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

5. Paṭhamapavāraṇāsikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **bhuttāvī**ti bhuttavā, yena pañcannaṁ bhojanānaṁ sāsapamattampi ajjhoharitaṁ, so evaṁ vuccati. **Pavārito**ti "asanaṁ paññāyati, bhojanaṁ paññāyati, hatthapāse ṭhito abhiharati, paṭikkhepo paññāyatī"ti evaṁ Pāḷiyaṁ[1] vuttapañcaṅgavasena katappavāraṇo, katappaṭikkhepoti attho. Tattha yasmā "asanaṁ paññāyatī"ti iminā vippakatabhojano 'pavārito'ti vutto. Yo ca vippakatabhojano, tena kiñci bhuttaṁ, kiñci abhuttaṁ, yañca bhuttaṁ, taṁ sandhāya 'bhuttāvī'tipi saṅkhaṁ[2] gacchati. Tasmā 'bhuttāvī'tivacanena visuṁ kiñci atthasiddhiṁ na passāma, "dirattatirattan"ti-ādīsu[3] pana dirattādivacanaṁ viya pavāritapadassa parivārabhāvena byañjanasiliṭṭhatāya c'etaṁ vuttanti veditabbaṁ.

Pavāraṇaṅgesu pana **asanaṁ paññāyatī**ti vippakatabhojanaṁ dissati, taṁ bhuñjamāno c'esa puggalo hotīti attho. **Bhojanaṁ paññāyatī**ti

---

1. Vi 2. 111 piṭṭhe. 2. Bhuttāti saṅkhaṁ (Sī) 3. Vi 2. 28 piṭṭhe.

pavāraṇappahonakaṁ bhojanaṁ dissati, odanādīnaṁ ce aññataraṁ paṭikkhipitabbaṁ bhojanaṁ hotīti attho. **Hatthapāse ṭhito**ti pavāraṇappahonakaṁ ce bhojanaṁ gaṇhitvā dāyako aḍḍhateyyahatthappamāṇe okāse ṭhito hotīti attho. **Abhiharatī**ti so ce dāyako tassa taṁ bhojanaṁ kāyena abhisaṁharatīti attho. **Paṭikkhepo paññāyatī**ti paṭikkhepo dissati, taṁ ce abhihaṭaṁ so bhikkhu kāyena vā vācāya vā paṭikkhipatīti attho. Evaṁ pañcannaṁ aṅgānaṁ vasena pavārito hoti.

Tatr'āyaṁ vinicchayo—'asanan'ti-ādīsu tāva yañca asnāti, yañca bhojanaṁ hatthapāse ṭhitena abhihaṭaṁ paṭikkhipati, taṁ odano kummāso sattu maccho maṁsanti imesaṁ aññatarameva veditabbaṁ. Tattha **odano** nāma sāli vīhi yavo godhumo kaṅgu varako kudrūsakoti imesaṁ sattannaṁ dhaññānaṁ taṇḍule gahetvā "bhattaṁ pacāmā"ti vā "yāguṁ pacāmā"ti vā yaṁ kiñci sandhāya pacantu, sace uṇhaṁ vā sītalaṁ vā bhuñjantānaṁ bhojanakāle gahitagahitaṭṭhāne odhi paññāyati, odano hoti, pavāraṇaṁ janeti. Yo pana pāyāso vā kambilayāgu vā uddhanato otāritamattā abbhuṇhā sakkā hoti āvijjhitvā pivituṁ, sā yassa hatthena gahitokāsepi odhi na paññāyati, pavāraṇaṁ na janeti. Sace pana usumāya vigatāya ghanabhāvaṁ gacchati, odhiṁ dasseti, puna pavāraṇaṁ janeti, pubbe tanukabhāvo na rakkhati. Sacepi bahū paṇṇaphalakaḷīre pakkhipitvā muṭṭhimatt'āpi taṇḍulā pakkhittā honti, bhojanakāle ce odhi paññāyati, pavāraṇaṁ janeti. Ayāguke nimantane "yāguṁ dassāmā"ti bhatte udakakañjikakhīrādīni ākiritvā "yāguṁ gaṇhathā"ti denti, kiñcāpi tanukā hoti, pavāraṇaṁ janeti yeva. Sace pana pakkuthitesu udakādīsu pakkhipitvā pacitvā denti, yāgusaṅgahameva gacchati. Sace yāguyāpi sāsapamattampi macchamaṁsakkhaṇḍaṁ vā nhāru vā pakkhittaṁ hoti, pavāraṇaṁ janeti. Ṭhapetvā sānulomānaṁ vuttadhaññānaṁ taṇḍule aññehi veḷutaṇḍulādīhi vā kandamūlaphalehi vā yehi kehici katabhattaṁ pavāraṇaṁ na janeti. **Kummāso** nāma yavehi kato. Aññehi pana muggādīhi katakummāso pavāraṇaṁ na janeti. **Sattu** nāma satta dhaññāni bhajjitvā kato. Antamaso kharapākabhajjitānaṁ vihīnaṁ

taṇḍule koṭṭetvā katacuṇṇampi kuṇḍakampi sattusaṅgahameva gacchati. Samapākabhajjitānaṁ pana ātapasukkhānaṁ kuṇḍakaṁ vā ye keci taṇḍulā vā lājā vā lājehi katabhattasattu-ādīni vā na pavārenti. **Macchamaṁsesu** sace yāguṁ pivantassa yāgusitthamattān'eva dve macchakkhaṇḍāni vā maṁsakkhaṇḍāni vā ekabhājane vā nānābhājane vā denti, tāni ce akhādanto aññaṁ pavāraṇappahonakaṁ yaṁ kiñci paṭikkhipati, na pavāreti. Tato ekaṁ khāditaṁ ekaṁ hatthe vā patte vā hoti, sace aññaṁ paṭikkhipati pavāreti. Dvepi khāditāni honti, mukhe sāsapamattampi avasiṭṭhaṁ n'atthi, sacepi aññaṁ paṭikkhipati, na pavāreti. Yo pana akappiyamaṁsaṁ kuladūsanavejjakamma-uttarimanussadhammārocanasāditarūpiyādīhi nibbattaṁ akappiyabhojanañca aññaṁ kappiyaṁ vā akappiyaṁ vā khādanto paṭikkhipati, na pavāreti.

Evaṁ yañca asnāti, yañca bhojanaṁ hatthapāse ṭhitena abhihaṭaṁ paṭikkhipanto pavāraṇaṁ janeti, taṁ ñatvā idāni yathā āpajjati, tassa jānanatthaṁ ayaṁ vinicchayo veditabbo—"asanaṁ bhojanan"ti ettha tāva yena ekasitthampi ajjhohaṭaṁ hoti, so sace pattamukhahatthesu yattha katthaci bhojane sati sāpekkho'va aññaṁ vuttalakkhaṇaṁ bhojanaṁ paṭikkhipati, pavāreti. Sace pana nirapekkho hoti, yaṁ pattādīsu avasiṭṭhaṁ, taṁ na ca ajjhoharitukāmo, aññassa vā dātukāmo, aññatra vā gantvā bhuñjitukāmo, so paṭikkhipantopi na pavāreti. "Hatthapāse ṭhito"ti ettha pana sace bhikkhu nisinno hoti, ānisadassa pacchimantato paṭṭhāya sace ṭhito, paṇhīnaṁ antato paṭṭhāya sace nipanno, yena passena nipanno, tassa pārimantato paṭṭhāya dāyakassa nisinnassa vā ṭhitassa vā nipannassa vā ṭhapetvā pasāritahatthaṁ yaṁ āsannataraṁ aṅgaṁ, tassa orimantena paricchinditvā aḍḍhateyyahattho 'hatthapāso'ti veditabbo. Tasmiṁ ṭhatvā abhihaṭaṁ paṭikkhipantass'eva pavāraṇā hoti, na tato paraṁ. 'Abhiharatī'ti hatthapāsabbhantare ṭhito gahaṇatthaṁ upanāmeti. Sace pana anantaranisinnopi bhikkhu hatthe vā ādhārake vā ṭhitaṁ pattaṁ anabhiharitvāva "bhattaṁ gaṇhathā"ti vadati, taṁ paṭikkhipato pavāraṇā n'atthi. Bhattapacchiṁ ānetvā purato bhūmiyaṁ ṭhapetvā evaṁ vuttepi es'eva nayo. Īsakaṁ pana uddharitvā vā apanāmetvā vā 'gaṇhathā'ti vutte taṁ paṭikkhipato

pavāraṇā hoti. Bhattapacchiṁ gahetvā parivisantassa añño "ahaṁ dhāressāmī"ti gahitamattameva karoti, parivesako yeva pana taṁ dhāreti, tasmā sā abhihaṭāva hoti, tato dātukāmatāya gaṇhantaṁ paṭikkhipantassa pavāraṇā hoti. Sace pana parivesakena phuṭṭhamattā'va hoti, itaro'va naṁ dhāreti, tato dātukāmatāya gaṇhantaṁ paṭikkhipantassa pavāraṇā na hoti. Kaṭucchunā uddhaṭe pana hoti, dvinnaṁ samabhārepi paṭikkhipanto pavāreti yeva. Anantarassa diyyamāne itaro pattaṁ pidahati, aññassa abhihaṭaṁ nāma paṭikkhittaṁ hoti, tasmā pavāraṇā n'atthi. 'Paṭikkhepo'ti ettha vācāya abhihaṭe paṭikkhepo na ruhati, kāyena abhihaṭaṁ pana aṅgulicalanādinā kāyavikārena vā "alaṁ, mā dehī"ti-ādinā vacīvikārena vā paṭikkhipato pavāraṇā hoti.

Eko samaṁsakaṁ rasaṁ abhiharati, "rasaṁ paṭiggaṇhathā"ti vadati, taṁ sutvā paṭikkhipato pavāraṇā n'atthi. 'Maṁsarasan'ti vutte pana paṭikkhipato pavāraṇā hoti. "Imaṁ gaṇhathā"ti vuttepi hoti yeva. Maṁsaṁ visuṁ katvā 'maṁsarasan'ti vuttepi sace sāsapamattampi khaṇḍaṁ atthi, paṭikkhipato pavāraṇā hoti. Sace n'atthi, vaṭṭati. Kaḷīrapanasādīhi missetvā macchamaṁsaṁ pacanti, taṁ gahetvā "kaḷīrasūpaṁ gaṇhatha, panasabyañjanaṁ gaṇhathā"ti vadati, evampi na pavāreti. Kasmā? Apavāraṇārahassa nāmena vuttattā. "Macchamaṁsaṁ byañjanan"ti vā "imaṁ gaṇhathā"ti vā vutte pana pavāreti, ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana Samantapāsādikāyaṁ[1] vutto. Gamanādīsu pana yasmiṁ iriyāpathe pavāreti, taṁ avikopenten'eva bhuñjitabbaṁ.

Anatirittanti na atirittaṁ, na adhikanti attho. Taṁ pana kappiyakatādīhi sattahi vinayakammākārehi akataṁ vā gilānassa anadhikaṁ vā hoti. Tasmā Padabhājane[2] 'akappiyakatan'ti-ādi vuttaṁ, tattha yaṁ phalaṁ vā kandamūlādi vā pañcahi samaṇakappiyehi kappiyaṁ akataṁ, yañca akappiyamaṁsaṁ vā akappiyabhojanaṁ vā, etaṁ akappiyaṁ nāma, taṁ akappiyaṁ "alametaṁ sabban"ti evaṁ atirittaṁ kataṁ **akappiyakatanti** veditabbaṁ. **Appaṭiggahitakatan**ti bhikkhunā appaṭiggahitaṁ yeva purimanayena atirittaṁ kataṁ. **Anuccāritakatan**ti kappiyaṁ kāretuṁ āgatena bhikkhunā īsakampi

---

1. Vi-Ṭṭha 3. 88 piṭṭhe. 2. Vi 2. 111 piṭṭhe.

anukkhittaṁ vā anapanāmitaṁ vā kataṁ. **Ahatthapāse katan**ti kappiyaṁ kāretuṁ āgatassa hatthapāsato bahi ṭhitena kataṁ. **Abhuttāvinā katan**ti yo atirittaṁ karoti, tena pavāraṇappahonakaṁ bhojanaṁ abhuttena kataṁ. **Bhuttāvinā pavāritena āsanā vuṭṭhitena katan**ti idaṁ uttānameva. **"Alametaṁ sabban"ti avuttan**ti vacībhedaṁ katvā evaṁ avuttaṁ hoti. Iti imehi sattahi vinayakammākārehi yaṁ atirittaṁ kappiyaṁ akataṁ, yañca pana na gilānātirittaṁ, tadubhayampi anatirittaṁ. Atirittaṁ pana tass'eva paṭipakkhanayena veditabbaṁ.

Apic'ettha **bhuttāvinā kataṁ hotī**ti[1] antamaso anantaranisinnassa pattato ekampi sitthaṁ vā maṁsahīraṁ vā khāditvā katampi bhuttāvinā[2] kataṁ hoti, yo pāto'va evaṁ bhuttāvī pavārito nisīdati yeva, so upakaṭṭhepi kāle abhihaṭaṁ piṇḍaṁ bhikkhunā upanītaṁ kappiyaṁ kātuṁ labhati. Sace pana tasmiṁ kappiye kate bhuñjantassa aññaṁ āmisaṁ ākiranti, taṁ so puna kātuṁ na labhati. Yañhi akataṁ, taṁ kātabbaṁ. Yena ca akataṁ, tena ca kātabbanti[3] vuttaṁ, tasmā tasmiṁ bhājane kariyamāne paṭhamakatena saddhiṁ kataṁ hotīti taṁ kātuṁ na vaṭṭati. Aññasmiṁ pana bhājane tena vā aññena vā kātuṁ vaṭṭati. Evaṁ kataṁ paṭhamakatena missetvāpi bhuñjituṁ vaṭṭati, na kevalañca tassa yena pana kataṁ, taṁ ṭhapetvā aññesaṁ pavāritānampi bhuñjituṁ vaṭṭati. Yathā pana akatena missaṁ na hoti, evaṁ mukhañca hatthañca suddhaṁ katvā bhuñjitabbaṁ. **Gilānātirittaṁ** pana na kevalaṁ gilānassa bhuttāvasesameva, atha kho yaṁ kiñci gilānaṁ uddissa "ajja vā sve vā yadā vā icchati, tadā khādissatī"ti āhaṭaṁ, taṁ sabbaṁ 'gilānātirittan'ti veditabbaṁ. **Khādanīyaṁ vā bhojanīyaṁ vāti** yaṁ kiñci yāvakālikaṁ. **Khādeyya vā bhuñjeyya vā pācittiyan**ti ettha vuttanayena pavāritassa anatirittaṁ yaṁ kiñci āmisaṁ ajjhoharaṇatthāya paṭiggaṇhato gahaṇe dukkaṭaṁ, ajjhohāre ajjhohāre pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ sambahule bhikkhū ārabbha aññatra bhuñjanavatthusmiṁ paññattaṁ, "anatirittan"ti ayamettha anupaññatti, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, yāmakālikādīni āhāratthāya gaṇhato nirāmisāni ajjhoharato ca dukkaṭaṁ, tathā atiritte anatirittasaññino c'eva

1. Vi 2. 111 piṭṭhe. 2. Bhuttāvināva (Vi-Ṭṭha 3. 96 piṭṭhe.) 3. Vi-Ṭṭha 3. 96 piṭṭhe.

vematikassa ca. Atirittasaññino pana, "atirittaṁ kārāpetvā bhuñjissāmī"ti gaṇhantassa, aññassatthāya gaṇhantassa, yāmakālikādīni tesaṁ anuññātaparibhogavasena nirāmisāni paribhuñjantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Pavāritabhāvo āmisassa anatirittatā kālena ajjhoharaṇanti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamakathinasadisān'eva, idaṁ pana kiriyākiriyanti.

Paṭhamapavāraṇāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Dutiyapavāraṇāsikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **abhihaṭṭhuṁ pavāreyyā**ti abhiharitvā "handa bhikkhu khāda vā bhuñja vā"ti evaṁ pavāreyya. **Jānan**ti sutvā vā disvā vā tassa pavāritabhāvaṁ jānanto. **Āsādanāpekkho**ti āsādanaṁ codanaṁ maṅkukaraṇabhāvaṁ apekkhamāno. **Bhuttasmiṁ pācittiyan**ti ettha abhihāre tāva dukkaṭaṁ, sace so taṁ gaṇhāti, puna abhihārakassa dukkaṭaṁ, tasmiṁ pana bhuñjante abhihārakassa tassa ajjhohāre ajjhohāre dukkaṭaṁ, bhojanapariyosāne pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ aññataraṁ bhikkhuṁ ārabbha anatirittena bhojanena abhihaṭṭhuṁ pavāraṇāvatthusmiṁ paññattaṁ, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, pavārite pavāritasaññino pācittiyaṁ. Vematikassa, yāmakālikādīni āhāratthāya abhiharantassa, tesañca paṭiggahaṇa-ajjhohāresu, appavārite ca pavāritasaññino vematikassa ca dukkaṭaṁ. Appavāritasaññissa pana yo ca atirittaṁ kārāpetvā deti, "kārāpetvā vā bhuñjāhī"ti deti, yo vā "aññass'atthāya haranto gacchāhī"ti deti, yo ca yāmakālikādīni "sati paccaye paribhuñjāhī"ti deti, tassa ummattakādīnañca anāpatti. Pavāritatā pavāritasaññitā āsādanāpekkhatā anatirittena abhihaṭṭhuṁ pavāraṇatā bhojanapariyosānanti imān'ettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṁ pana dukkhavedananti.

Dutiyapavāraṇāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Vikālabhojanasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **vikāle**ti vigate kāle, majjhanhikātikkamanato yāva aruṇuggamanāti adhippāyo. Tasmā yo bhikkhu etasmiṁ antare yaṁ kiñci vanamūlaphalaṁ upādāya āmaṁ vā pakkaṁ vā āmisasaṅkhepagataṁ khādanīyaṁ vā bhojanīyaṁ vā ajjhoharaṇatthāya paṭiggaṇhāti, tassa paṭiggahaṇe dukkaṭaṁ, ajjhohāre ajjhohāre pācittiyaṁ.

Rājagahe sattarasavaggiye bhikkhū ārabbha vikāle bhojanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, yāmakālikādīni āhāratthāya paṭiggahaṇa-ajjhohāresu, kāle vikālasaññissa, vematikassa ca[1] dukkaṭaṁ, kāle kālasaññissa yāmakālikādīni sati paccaye paribhuñjantassa ummattakādīnañca anāpatti. "Anujānāmi bhikkhave romaṭṭhakassa romaṭṭhaṁ, na ca bhikkhave bahimukhadvārā nīharitvā ajjhoharitabban"ti[2] anuññātanayena romaṭṭhakass'āpi anāpatti. Vikālatā yāvakālikatā ajjhoharaṇanti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhādīni eḷakalomasadisānīti.

Vikālabhojanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

8. Sannidhikārakasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **sannidhikārakan**ti kāro karaṇaṁ kiriyāti atthato ekaṁ, sannidhikāro[3] assāti sannidhikāraṁ, sannidhikārameva sannidhikārakaṁ, paṭiggahetvā ekarattiṁ vītināmitass'etaṁ nāmaṁ. Tasmā evaṁ sannidhikataṁ yaṁ kiñci yāvakālikaṁ vā yāmakālikaṁ vā 'ajjhoharissāmī'ti gaṇhantassa paṭiggahaṇe dukkaṭaṁ, ajjhohāre ajjhohāre pācittiyaṁ. Sacepi patto duddhoto hoti, yaṁ aṅguliyā ghaṁsantassa lekhā paññāyati, gaṇṭhikapattassa vā gaṇṭhikantare sneho paviṭṭho hoti, yo uṇhe otāpentassa paggharati, uṇhayāguyā vā gahitāya sandissati, tādise pattepi punadivase bhuñjantassa pācittiyaṁ. Yaṁ pana bhikkhu nirapekkho samaṇerānaṁ pariccajitvā tehi nihitaṁ labhitvā bhuñjati, taṁ

---

1. Vematikādīnañca (Sī, Yojanā) 2. Vi 4. 272 piṭṭhe. 3. Sannidhiṁ kāro (Ka)

vaṭṭati. Sayaṁ paṭiggahetvā apariccattameva hi dutiyadivase kappiyabhojanaṁ bhuñjantassa pācittiyaṁ. Akappiyesu pana manussamaṁse thullaccayena saddhiṁ pācittiyaṁ, sesesu pana dukkaṭena saddhiṁ. Yāmakālikaṁ sati paccaye ajjhoharato pācittiyaṁ, āhāratthāya ajjhoharato dukkaṭena saddhiṁ. Yo pana pavārito hutvā anatirittakataṁ ajjhoharati, tassa sabbavikappesu aparampi pācittiyaṁ vaḍḍhati. Sace vikāle ajjhoharati, anatirittapaccayā sabbavikappesu anāpatti, sati paccaye vikālapaccayā yāmakālikādīsu ca anāpatti. Avasesesu vikālapaccayā pācittiyaṁ vaḍḍhatiyeva. Bhikkhussa pana sannidhi bhikkhuniyā vaṭṭati, bhikkhuniyā ca sannidhi bhikkhussa vaṭṭati, Bhikkhunikkhandhake[1] anuññātattā vaṭṭatīti.

Sāvatthiyaṁ āyasmantaṁ Belaṭṭhasīsaṁ ārabbha sannidhikārakabhojanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, sattāhakālika yāvajīvikānaṁ pana āhāratthāya paṭiggahaṇe ajjhohāre ca dukkaṭaṁ. Yathā c'etāni āhāratthāya na kappanti, evaṁ yāvakālikādīhi saṁsaṭṭhānipi. Vuttañh'etaṁ "yāvakālikena bhikkhave yāmakālikaṁ tadahupaṭiggahitaṁ kāle kappati, vikāle na kappatī"ti-ādi[2]. Tasmā sacepi taṁ taṁ tena tena saddhiṁ saṁsaṭṭhaṁ labhati, sace asambhinnarasaṁ vā hoti sudhotaṁ vā, yathā itarena saṁsaggo na paññāyati, attano kālānurūpena paribhuñjituṁ vaṭṭati.

Sace pana sambhinnarasaṁ vā hoti duddhotaṁ vā, na vaṭṭati. Yāvakālikañhi attanā saddhiṁ sambhinnarasāni tīṇipi yāmakālikādīni attano sabhāvaṁ upaneti, yāmakālikaṁ dvepi sattāhakālikādīni attano sabhāvaṁ upaneti, sattāhakālikaṁ yāvajīvikameva attano sabhāvaṁ upaneti. Tasmā tena tadahupaṭiggahitena saddhiṁ tadahupaṭiggahitaṁ vā pure paṭiggahitaṁ vā yāvajīvikaṁ sattāhaṁ kappati, dvīhappaṭiggahitena chāhaṁ, tīhappaṭiggahitena pañcāhaṁ. -pa- sattāhappaṭiggahitena tadaheva kappatīti veditabbaṁ. Tasmā yeva hi "sattāhakālikena bhikkhave yāvajīvikaṁ tadahupaṭiggahitan"ti avatvā "paṭiggahitaṁ sattāhaṁ kappatī"ti[2] vuttaṁ. Kālayāmasattāhātikkamesu c'ettha Vikālabhojanasannidhibhesajjasikkhāpadānaṁ vasena āpattiyo veditabbo, imesu pana catūsu

1. Vi 4. 462 piṭṭhe.
2. Vi 3. 349 piṭṭhe.

kālikesu yāvakālikaṁ yāmakālikanti imameva dvayaṁ antovuṭṭhañc'eva sannidhikārakañca, sattāhakālikaṁ yāvajīvikañca akappiyakuṭiyaṁ nikkhipitumpi vaṭṭati, sannidhimpi na janeti. Akappiyakuṭiyaṁ antovuṭṭhena pana tena saddhiṁ itaradvayaṁ tadahupaṭiggahitampi na vaṭṭati, mukhasannidhi nāma hoti, Mahāpaccariyaṁ pana antovuṭṭhaṁ hotīti vuttaṁ. Tattha nāmamattameva nānākaraṇaṁ, āpatti pana dukkaṭameva. Tattha **akappiyakuṭi** nāma saṁghassa vā upasampannapuggalassa vā santakaṁ vasanatthāya katagehaṁ. Tattha sahaseyyappahonake padese vuṭṭhaṁ yāvakālikañca yāmakālikañca saṁghikaṁ vā upasampannapuggalassa vā santakaṁ **antovuṭṭhaṁ** nāma hoti, tattha pakkaṁ **antopakkaṁ** nāma, yattha katthaci pana sayaṁ pakkaṁ **sāmaṁ pakkaṁ** nāma, taṁ sabbaṁ anajjhoharaṇīyaṁ. Tena tena saddhiṁ saṁsaṭṭhampi taṁgatikameva, sabbaṁ ajjhoharantassa dukkaṭaṁ. Tasmā antovuṭṭha-antopakkamocanatthaṁ Bhagavatā catasso kappiyabhūmiyo[1] anuññātā, tāsaṁ vinicchayo Samantapāsādikāyaṁ[2] vutto. Yattha pan'etā na santi, tattha anupasampannassa santakaṁ katvā paribhuñjituṁ vaṭṭati. Sāmaṁ pākampi puna pākaṁ vaṭṭati, asannidhikārake sannidhikārakasaññino, vematikassa vā dukkaṭaṁ. Asannidhikārakasaññino, yāvakālikādīni tīṇi[3] nidahitvā sakaṁ sakaṁ kālaṁ anatikkamitvā, yāvajīvikaṁ sadāpi sati paccaye paribhuñjantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Āmisaṁ sannidhibhāvo tassa ajjhoharaṇanti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisān'evāti.

Sannidhikārakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

9. Paṇītabhojanasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **paṇītabhojanānī**ti paṇītasaṁsaṭṭhāni sattadhaññanibbattāni bhojanāni. Yathā hi ājaññayutto ratho 'ājaññaratho'ti vuccati, evamidh'āpi paṇītasaṁsaṭṭhāni bhojanāni paṇītabhojanānīti. Yehi pana paṇītehi saṁsaṭṭhāni, tāni 'paṇītabhojanānī'ti vuccanti, tesaṁ pabhedadassanatthaṁ **seyyathidaṁ sappi navanīta**nti-ādimāha. Tattha **sappi-ā**dīni

---

1. Vi 3. 337 piṭṭhe. 2. Vi-Ṭṭha 3. 379 piṭṭhe. 3. Yāvakālikādīni ca (Kaṁ)

Bhesajjasikkhāpade[1] vuttalakkhaṇen'eva veditabbāni. Macchādīsu pana sabbopi 'odako'ti[2] vuttalakkhaṇo maccho **maccho** yeva. Yesaṁ pana maṁsaṁ kappati, tesaṁ **maṁsañca khīradadhīni** ca idh'ādhippetāni. **Evarūpāni paṇītabhojanānī**ti yāni[3] etehi sappi-ādīhi saṁsaṭṭhattā 'paṇītabhojanānī'ti vuccanti, tathārūpāni paṇītabhojanāni. **Agilāno**ti yassa tehi vināpi phāsu hoti. **Attano atthāya viññāpetvā**ti ettha pana yo agilāno suddhāni sappi-ādīni bhesajjatthāya viññāpeti, so Mahānāmasikkhāpadena[4] kāretabbo, macchādīni cattāri viññāpento sūpodanaviññattiyā[5] kāretabbo, sappi-ādīhi saṁsaṭṭhabhojanāni viññāpento iminā kāretabbo. Tatr'āyaṁ vinicchayo—"sappinā bhattaṁ dehi, sappiṁ ākiritvā dehi, sappimissakaṁ katvā dehi, saha sappinā dehi, sappiñca bhattañca dehī"ti evaṁ viññāpentassa tāva viññattiyā dukkaṭaṁ, paṭiggahaṇe dukkaṭaṁ, ajjhoharaṇe ajjhoharaṇe pācittiyaṁ. "Sappibhattaṁ dehī"ti vutte pana yasmā sālibhattaṁ viya sappibhattaṁ nāma n'atthi, tasmā sūpodanaviññattiyā dukkaṭameva hoti. Sace pana "sappinā bhattaṁ dehī"ti vutte bhattaṁ datvā "sappiṁ katvā bhuñjāhī"ti navanītakhīrādīni vā[6] kappiyabhaṇḍaṁ vā deti "iminā sappiṁ gahetvā[7] bhuñjāhī"ti, yathāvatthukameva. "Gosappinā bhattaṁ dehī"ti vutte pana gosappiṁ vā detu, tasmiṁ asati purimanayena navanītādīni vā, gāviṁ yeva vā detu "ito sappinā bhuñjāhī"ti yathāvatthukameva. Sace pana "gosappinā dehī"ti yācito ajikāsappi-ādīhi deti, visaṅketaṁ. Evañhi sati aññaṁ yācitena aññaṁ dinnaṁ nāma hoti, tasmā anāpatti. Esa nayo "ajikāsappinā dehī"ti-ādīsupi. "Kappiyasappinā dehī"ti vutte akappiyasappinā deti, visaṅketameva. "Akappiyasappinā dehī"ti vutte akappiyasappinā'va deti, paṭiggahaṇepi paribhogepi dukkaṭameva. Iminā nayena sabbapadesu vinicchayo veditabbo. Sace pana sabbehipi sappi-ādīhi ekaṭṭhāne vā nānāṭṭhāne vā viññāpetvā paṭiladdhaṁ ekato sambhinnarasaṁ katvā tato kusaggena ekabindumpi ajjhoharati, nava pācittiyāni.

---

1. Kaṅkhā-Ṭṭha 181 piṭṭhe.
2. Vi 2. 119 piṭṭhe.
3. Yāni panetāni (Kaṁ)
4. Vi 2. 135; Kaṅkhā-Ṭṭha 20 piṭṭhesu.
5. Vi 2. 253; Kaṅkhā-Ṭṭha 31 piṭṭhesu.
6. Navanītaṁ khīradadhiṁ vā.
7. Iminā gahetvā (Sī, Ka)

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye bhikkhū ārabbha paṇītabhojanaviññattivatthusmiṁ paññattaṁ, "agilāno"ti ayamettha anupaññatti, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, gilānassa agilānasaññino vematikassa vā dukkaṭaṁ. Gilānasaññissa, gilānakāle viññāpetvā agilānassa bhuñjato, gilānassa sesake, ñātakappavāritaṭṭhānato, aññassatthāya viññatte[1], attano dhanena gahite, ummattakādīnañca anāpatti. Paṇītabhojanatā agilānatā kataviññattiyā paṭilābho ajjhoharaṇanti imān'ettha cattāri aṅgāni. Addhānasamuṭṭhānaṁ, kiriyaṁ, nosaññāvimokkhaṁ, acittakaṁ, paṇṇattivajjaṁ, kāyakammaṁ, vacīkammaṁ, ticittaṁ, tivedananti.

Paṇītabhojanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Dantaponasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **adinnan**ti kāyena vā kāyappaṭibaddhena vā gaṇhantassa hatthapāse ṭhatvā kāyakāyappaṭibaddhanissaggiyānaṁ aññatarena na dinnaṁ, appaṭiggahitakass'etaṁ nāmaṁ. Appaṭiggahitakañhi bhikkhuno attano santakampi ajjhoharituṁ na vaṭṭati. Paṭiggahitaṁ antamaso vissāsikasantakampi vaṭṭati, tassa lakkhaṇaṁ vuttavipallāsena veditabbaṁ. Sace hi yokoci anupasampanno antamaso tiracchānopi bhikkhussa vā bhikkhuniyā vā hatthapāse[2] ṭhito kāyādīnaṁ aññatarena deti, tañce bhikkhunā yena kenaci sarīrāvayavena vā tappaṭibaddhena vā[3] saṁhārimena ca antamaso mañcen'āpi dhāretuṁ samatthena ca antamaso atatthajātakarukkhapaṇṇen'āpi sūciyā parāmaṭṭhamatten'āpi paṭiggahitaṁ, paṭiggahitameva hoti. Paṭibaddhappaṭibaddhaṁ nāma idha n'atthi, yampi natthukaraṇiyā diyyamānaṁ nāsikāya, akallako vā mukhena paṭiggaṇhāti, sabbaṁ vaṭṭati, ābhogamattameva h'ettha pamāṇaṁ. Pubbābhoge ca sati pacchā niddāyantassa patte dinnampi hatthapāse sati paṭiggahitameva hoti. Yampi "pattena paṭiggaṇhissāmī"ti nisinnass'eva hatthe patati, taṁ vaṭṭati yeva.

---

1. Viññāpentassa (Kaṁ)
2. Bhikkhupi hatthapāse (Kaṁ, Ka)
3. Kāyappaṭibaddhena vā (Kaṁ)

abhihaṭabhājanato patitarajampi vaṭṭati, tattha ṭhitanisinnanipannānaṁ pavāraṇāsikkhāpade vuttanayen'eva hatthapāso veditabbo.

Sace pana dāyakappaṭiggāhakesu eko ākāse hoti, eko bhūmiyaṁ, bhūmaṭṭhassa sīsena ākāsaṭṭhassa ca ṭhapetvā dātuṁ vā gahetuṁ vā pasāritahatthaṁ yaṁ āsannataraṁ aṅgaṁ, tassa orimantena hatthapāsappamāṇaṁ paricchinditabbaṁ. Sacepi eko kūpe hoti eko kūpataṭe, eko vā rukkhe eko pathaviyaṁ, vuttanayen'eva hatthapāsappamāṇaṁ paricchinditabbaṁ. Tasmiṁ ṭhatvā sacepi dve tayo vā sāmaṇerā yaṁ majjhimo puriso ukkhipituṁ sakkoti, evarūpaṁ bhāraṁ pavaṭṭentā bhikkhuno bhūmiyaṁ ṭhapitahatthaṁ āropenti, ukkhipitvā vā bhikkhuno pasāritahatthe ekadesen'āpi ṭhapenti, taṁ paṭiggahitameva hoti. Yaṁ pana piṇḍāya carantassa patte rajaṁ patati, taṁ appaṭiggahitameva hoti, tasmā paṭiggahetvā'va bhikkhā gaṇhitabbā. Appaṭiggahetvā gaṇhantassa vinayadukkaṭaṁ, taṁ pana puna paṭiggahetvā bhuñjantassa anāpatti. Sace "paṭiggahetvā dethā"ti vutte vacanaṁ assutvā vā anādiyitvā vā bhikkhaṁ denti yeva, vinayadukkaṭā muccati, puna paṭiggahetvā aññā bhikkhā paṭiggahetabbā. Sace mahāvāto tato tato rajaṁ pāteti, na sakkā hoti bhikkhaṁ gahetuṁ, "anupasampannassa dassāmī"ti suddhacittena ābhogaṁ katvā gaṇhituṁ vaṭṭati. Taṁ anupasampannassa datvā puna tena dinnaṁ vā tassa vissāsena vā paṭiggahetvā bhuñjituṁ vaṭṭati. Assukheḷasiṅghāṇikādīsu yaṁ[1] ṭhānato cavitvā hatthe vā patte vā patati, taṁ paṭiggahetabbaṁ, aṅgalaggaṁ paṭiggahitameva. Patantampi vocchinnañce antarā na gahetabbaṁ, uggahitakaṁ nāma hoti, taṁ pacchā paṭiggahitampi na vaṭṭati. Yaṁ pana bhesajjaṁ vā mūlaphalaṁ vā mātādīnaṁ atthāya gahetvā chāyatthāya vā phalinisākhaṁ ukkhipitvā gacchati, tato yaṁ icchati, taṁ puna paṭiggahetvā paribhuñjituṁ vaṭṭati. Yo pana tattha jātakaphalinisākhāya vā valliyā vā gahetvā cāleti. Tassa tato laddhaṁ phalaṁ na vaṭṭati, durupaciṇṇadukkaṭañca[2] āpajjati, aññassa taṁ vaṭṭati, phalirukkhaṁ pana apassayituṁ vā ālambituṁ vā vaṭṭati, paṭiggahetvā ṭhapite yaṁ aññaṁ aṅkurādi uppajjati, paṭiggahitameva taṁ. Yāva hi hatthato mutte nirapekkho na hoti, nirapekkhatāya vā hatthato

1. Yaṁ yaṁ (Sī)
2. Durūpaciṇṇadukkaṭameva (Kaṁ)

na muccati, tāva na paṭiggahaṇaṁ vijahati. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana Samantapāsādikāyaṁ[1] vutto.

Mukhadvāranti galanāḷikaṁ. Mukhena vā hi paviṭṭhaṁ hotu, nāsikāya vā, galena ajjhoharaṇīyatāya sabbampi taṁ mukhadvāraṁ pavesitameva hoti. **Āhāran**ti yaṁ kiñci yāvakālikaṁ vā yāmakālikaṁ vā sattāhakālikaṁ vā yāvajīvikaṁ vā. Sabbañh'etaṁ ajjhoharaṇīyattā 'āhāro'ti vuccati, tattha sabbampi dhaññaṁ vā dhaññānulomaṁ vā tālanāḷikerapanasalabuja-alābukumbhaṇḍapussaphalatipusaphala-eḷālukasaṅkhātaṁ navavidhaṁ mahāphalañc'eva aparaṇṇañca, yañc'aññaṁ vanamūlapattapupphaphalādi-āhāratthaṁ pharati, taṁ sabbaṁ yāva majjhanhikakālo, tāva paribhuñjitabbato **yāvakālikaṁ** nāma. Ambapānaṁ jambupānaṁ cocapānaṁ mocapānaṁ madhukapānaṁ muddikapānaṁ sālūkapānaṁ phārusakapānanti imāni aṭṭha pānāni, yāni ca tesaṁ anulomāni vettatintiṇikamātuluṅgakapiṭṭhakosambakaramandādikhuddakaphalapānāni, etāni sabbāni anupasampannehi sītodakena madditvā katāni ādiccapākāni vā yāva rattiyā pacchimayāmaṁ nidahitvā paribhuñjitabbato **yāmakālikāni** nāma. Avasesesu anuññātaphalapattapuppharasesupi es'eva nayo. Sappi-ādīni pañca bhesajjāni sattāhaṁ nidahitvā paribhuñjitabbato **sattāhakālikāni** nāma. Idaṁ pana yāvakālikādittayaṁ kālavimuttañca udakaṁ ṭhapetvā avasesa mūla phalāphalādi yaṁ n'eva khādanīyatthaṁ na bhojanīyatthaṁ pharati, taṁ yāvajīvaṁ nidahitvā sati paccaye paribhuñjitabbato **yāvajīvikaṁ** nāma. **Āhareyyān**ti paveseyya. **Aññatra udakadantaponā**ti idaṁ anāhārepi udake āhārasaññāya, dantapone ca "mukhadvāraṁ āhaṭaṁ idan"ti saññāya kukkuccāyantānaṁ kukkuccavinodanatthaṁ vuttaṁ. Udakañhi yathāsukhaṁ pātuṁ dantakaṭṭhañca dantaponaparibhogena paribhuñjituṁ vaṭṭati. Ṭhapetvā pana idaṁ dvayaṁ avasesaṁ ajjhoharaṇatthāya gaṇhato gahaṇe dukkaṭaṁ, ajjhohāre ajjhohāre pācittiyaṁ. Sacepi dantakaṭṭharaso ajānantassa anto pavisati, pācittiyameva.

Vesāliyaṁ aññataraṁ bhikkhuṁ ārabbha adinnaṁ āhāraṁ āharaṇavatthusmiṁ paññattaṁ, "aññatra udakadantaponā"ti ayamettha anupaññatti,

---

1. Vi-Ṭṭha 2. 108 piṭṭhe.

sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, paṭiggahitake appaṭiggahitasaññino vematikassa vā dukkaṭaṁ. Paṭiggahitasaññissa, udakadantapone, cattāri mahāvikaṭāni sati paccaye asati kappiyakārake sāmaṁ gahetvā paribhuñjantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Ettha dubbacopi asamatthopi kappiyakārako asantapakkhe yeva tiṭṭhati. Chārikāya asati sukkhadāruṁ jhāpetvā tasmiñca asati alladāruṁ rukkhato chinditvāpi kātuṁ[1] mattikatthāya ca pathaviṁ khaṇitumpi vaṭṭati. Idaṁ pana catubbidhampi mahāvikaṭaṁ kālodissaṁ nāma sappadaṭṭhakkhaṇe yeva sāmaṁ gahetuṁ vaṭṭati, aññadā paṭiggāhāpetvā paribhuñjitabbaṁ. Appaṭiggahitakatā ananuññātatā dhūmādi-abbohārikābhāvo ajjhoharaṇanti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānīti.

Dantaponasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Bhojanavaggo catuttho.

---

5. Acelakavagga 1. Acelakasikkhāpadavaṇṇanā

Acelakavaggassa paṭhame etesaṁ acelakādīnaṁ aññatitthiyānaṁ yaṁ kiñci āmisaṁ ekappayogena dentassa ekaṁ pācittiyaṁ, avacchinditvā avacchinditvā dentassa payoge payoge pācittiyaṁ.

Vesāliyaṁ āyasmantaṁ Ānandaṁ ārabbha paribbājikāya dve pūve dānavatthusmiṁ paññattaṁ, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, udakadantaponaṁ dentassa, atitthiye titthiyasaññissa, vematikassa ca dukkaṭaṁ. Atitthiye atitthiyasaññissa, anupasampannena dāpentassa, tesaṁ santike bhājanaṁ nikkhipitvā "idaṁ gaṇhathā"ti bhaṇantassa, tesaṁ vā nikkhittabhājane dentassa, bāhiralepaṁ dentassa, ummattakādīnañca anāpatti. Aññatitthiyatā ananuññātatā ajjhoharaṇīyaṁ ajjhoharaṇatthāya sahatthā anikkhittabhājane dānanti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānīti.

Acelakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Chārikaṁ kātuṁ vaṭṭati (Kaṁ)

2. Uyyojanasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **dāpetvā vā adāpetvā vā**ti yaṁ kiñci āmisaṁ dāpetvā vā na dāpetvā vā. **Uyyojeyyā**ti mātugāmena saddhiṁ hasanakīḷanarahonisajjādīni kattukāmo 'gacchā'ti-ādīni vatvā uyyojeyya. **Etadevā**ti etaṁ anācārameva paccayaṁ karitvā, na aññaṁ patirūpaṁ kāraṇaṁ. **Pācittiyan**ti uyyojanamatte tāva dukkaṭaṁ, yadā pan'assa so dassanūpacāraṁ vā savanūpacāraṁ vā ekena pādena vijahati, aparaṁ dukkaṭaṁ, dutiyena vijahite pācittiyaṁ. Ettha ca dassanūpacārassa ajjhokāse ṭhatvā dvādasahatthappamāṇaṁ, tathā savanūpacārassa. Sace pana antarā kuṭṭadvārapākārādayo honti, tehi antaritabhāvo yeva upacārātikkamo.

Sāvatthiyaṁ Upanandaṁ ārabbha uyyojanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, uyyojanāṇattikāya sāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, anupasampanne tikadukkaṭaṁ, ubhinnampi kalisāsanāropane[1] dukkaṭameva, "ubho ekato na yāpessāmā"ti evamādīhi patirūpakāraṇehi uyyojentassa, ummattakādīnañca anāpatti. Anācāraṁ ācaritukāmatā tadatthameva upasampannassa uyyojanaṁ evaṁ uyyojitassa upacārātikkamoti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisānīti.

Uyyojanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

3. Sabhojanasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye[2] saha ubhohi janehīti **sabhojanaṁ,** tasmiṁ sabhojane. Atha vā **sabhojane**ti sabhoge, rāgapariyuṭṭhitapurisassa hi itthī bhogo, itthiyā ca puriso, ten'ev'assa padabhājane "itthī c'eva hoti, puriso cā"ti-ādi[3] vuttaṁ. **Anupakhajja nisajjaṁ kappeyyā**ti anupavisitvā nisīdeyya, yaṁ tasmiṁ kule sayanigharaṁ, tassa mahācatussālādīsu katassa mahallakassa piṭṭhasaṅghāṭato hatthapāsaṁ vijahitvā anto sayanassa āsanne ṭhāne khuddakassa vā vemajjhaṁ atikkamitvā nisīdeyyāti attho, evaṁ nisinnassa pācittiyaṁ.

---

1. Kalisāsanārocane (Sī, Kaṁ) 2. Tatiye sabhojaneti (Kaṁ) 3. Vi 2. 127 piṭṭhe.

Sāvatthiyaṁ Upanandaṁ ārabbha anupakhajja nisajjanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, asayanighare sayanigharasaññino vematikassa vā dukkaṭaṁ. Nasayanigharasaññissa, vuttalakkhaṇaṁ padesaṁ anatikkamitvā nisinnassa, bhikkhusmiṁ dutiyake sati, ubhosu nikkhantesu vā vītarāgesu vā nisīdantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Avītarāgajāyampatikānaṁ sannihitatā sayanigharatā dutiyassa bhikkhuno abhāvo anupakhajja nisīdananti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisānīti.

Sabhojanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4-5. Rahopaṭicchannarahonisajjasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthapañcamāni Sāvatthiyaṁ Upanandaṁ ārabbha paṭicchannāsane ca raho ca nisajjanavatthusmiṁ paññattāni, sādhāraṇapaññattiyo, etesampi samuṭṭhānādīni Paṭhamapārājikasadisān'eva. Seso kathānayo aniyatadvaye vuttanayen'eva veditabbo.

Rahopaṭicchannarahonisajjasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Cārittasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **nimantito**ti pañcannaṁ bhojanānaṁ aññatarena nimantito. **Sabhatto samāno**ti ten'eva nimantanabhattena sabhatto samāno. **Santaṁ bhikkhuṁ anāpucchā**ti anto-upacārasīmāya dassanūpacāre bhikkhuṁ disvā yaṁ sakkā hoti pakativacanena āpucchituṁ, tādisaṁ "ahaṁ itthannāmassa gharaṁ gacchāmī"ti vā "cārittaṁ āpajjāmī"ti vā īdisena vacanena anāpucchitvā. **Purebhattaṁ vā pacchābhattaṁ vā**ti yena bhattena nimantito, tasmiṁ bhutte vā abhutte vā. **Kulesu cārittaṁ āpajjeyyā**ti yasmiṁ kule nimantito[1], tato aññāni kulāni paviseyya. **Aññatra samayā pācittiyan**ti sace so bhikkhu vuttalakkhaṇaṁ duvidhampi samayaṁ ṭhapetvā

1. Nimantito sabhatto. (Kaṁ)

avītivatte majjhanhike aññaṁ[1] kulaṁ pavisati, athassa gharūpacārokkamane dukkaṭaṁ, paṭhamapādena ummāraṁ atikkamantassa aparampi dukkaṭaṁ, dutiyapādena atikkame pācittiyaṁ.

Rājagahe Upanandaṁ ārabbha cārittāpajjanavatthusmiṁ paññattaṁ, "santaṁ bhikkhuṁ anāpucchā purebhattaṁ pacchābhattaṁ aññatra samayā"ti ayamettha catubbidhā anupaññatti, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, animantite nimantitasaññissa, vematikassa vā dukkaṭaṁ. Tasmiṁ animantitasaññissa, samaye santaṁ bhikkhuṁ āpucchitvā asantaṁ bhikkhuṁ anāpucchitvā pavisato, aññassa gharena vā gharūpacārena vā maggo hoti, tena gacchato, antarārāmabhikkhunupassayatitthiyaseyyapaṭikkamanabhattiyagharāni gacchato, āpadāsu, ummattakādīnañca anāpatti. Pañcannaṁ bhojanānaṁ aññatarena nimantanasādiyanaṁ santaṁ bhikkhuṁ anāpucchanā bhattiyagharato aññagharappavisanaṁ majjhanhikānatikkamo samayassa vā āpadānaṁ vā abhāvoti imān'ettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamakathinasadisān'eva, idaṁ pana kiriyākiriyanti.

Cārittasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Mahānāmasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **catumāsappaccayapavāraṇā**ti cattāro māse gilānappaccayapavāraṇā, sabbañc'etaṁ vatthuvasena vuttaṁ. Ayaṁ pan'ettha attho—catumāsapavāraṇā vā[2] hotu, punapavāraṇā vā, niccapavāraṇā vā, sabbāpi sāditabbā, "idāni mama rogo n'atthī"ti na paṭikkhipitabbā, "roge pana sati viññāpessāmī"ti adhivāsetabbāti. **Tato ce uttari sādiyeyyā**ti ettha sace tattha rattīhi vā bhesajjehi vā paricchedo kato hoti "ettakā yeva rattiyo ettakāni vā bhesajjāni viññāpetabbānī"ti atha tato rattipariyantato vā bhesajjapariyantato vā uttari na bhesajjakaraṇīyena vā[3] bhesajjaṁ aññabhesajjakaraṇīyena vā[3] aññaṁ bhesajjaṁ viññāpentassa pācittiyaṁ.

1. Aññassa (Sī, Syā, Ka)
2. Cātummāsappaccayapavāraṇā vā (Kaṁ)
3. ...karaṇīye vā (Sī, Syā, Kaṁ)

Sakkesu chabbaggiye ārabbha bhesajjaviññāpanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, natatuttari tatuttarisaññino, vematikassa vā dukkaṭaṁ. Natatuttari natatuttarisaññissa, yehi bhesajjehi pavārito, tato aññehi vā adhikatarehi vā atthe sati, yāsu ca rattīsu pavārito, tā atikkamitvāpi atthe sati yathābhūtaṁ ācikkhitvā viññāpentassa, ye ca ñātake vā puggalikappavāraṇāya pavārite vā apariyantapavāraṇāya vā pavārite, aññassa vā atthāya, attano vā dhanena viññāpenti, tesaṁ, ummattakādīnañca anāpatti. Saṁghapavāraṇatā tato bhesajjaviññatti agilānatā pariyantātikkamoti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni sañcarittasadisānīti.

Mahānāmasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

8. Uyyuttasenāsikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **uyyuttan**ti kata-uyyogaṁ, gāmato nikkhantanti attho. **Senan**ti caturaṅginiṁ. **Aññatra tathārūpappaccayā**ti yathārūpe kāraṇe asati kevalaṁ senaṁ dassanatthāya gacchato pade pade dukkaṭaṁ, dassanūpacāre ṭhatvā passato pācittiyaṁ. **Dassanūpacāro** nāma yattha ṭhito passati, taṁ pana vijahitvā punappunaṁ passato payoge payoge pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye ārabbha senādassanavatthusmiṁ paññattaṁ, "aññatra tathārūpappaccayā"ti ayamettha anupaññatti, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, hatthi-ādīsu ekamekaṁ dassanāya gamane vuttanayen'eva dukkaṭaṁ, tathā anuyyutte uyyuttasaññino vematikassa ca dukkaṭaṁ. Anuyyuttasaññino pana ārāme ṭhatvā attano ṭhitokāsaṁ āgataṁ paṭipathaṁ āgacchantañca passato, tathārūpappaccaye, āpadāsu, ummattakādīnañca anāpatti. Uyyuttasenaṁ dassanatthāya gamanaṁ anuññātokāsato aññatra dassanaṁ tathārūpappaccayassa āpadāya vā abhāvoti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisāni, idaṁ pana lokavajjaṁ, akusalacittaṁ, tivedananti.

Uyyuttasenāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Senāvāsasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **tato ce uttarī**ti tirattato uttari catutthadivase atthaṅgate sūriye senāya tiṭṭhatu vā nisīdatu vā sayatu vā, sacepi ākāse iddhiyā kañci iriyāpathaṁ kappeti, pācittiyameva.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye ārabbha atirekatirattaṁ senāya vasanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, ūnakatiratte atirekasaññino vematikassa vā dukkaṭaṁ. Ūnakasaññissa, tatiyāya rattiyā purāruṇā nikkhamitvā puna vasato, gilānassa vā gilānakaraṇīyena vā vasato, paṭisenāruddhāya senāya, kenaci palibuddhassa, āpadāsu, ummattakādīnañca anāpatti. Tirattātikkamo senāya sūriyassa atthaṅgamo gilānatādīnaṁ abhāvoti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisān'evāti.

Senāvāsasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Uyyodhikasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame uggantvā uggantvā ettha yujjantīti **uyyodhikaṁ,** sampahāraṭṭhānass'etaṁ nāmaṁ. Balassa aggaṁ jānanti etthāti **balaggaṁ,** balagaṇanaṭṭhānanti attho. Senāya viyūhaṁ **senābyūhaṁ,** senānivesass'etaṁ nāmaṁ. Anīkassa dassanaṁ **anīkadassanaṁ. Anīkaṁ** nāma "dvādasapuriso hatthī, tipuriso asso, catuppuriso ratho"ti iminā[1] lakkhaṇena tayo hatthī pacchimakaṁ hatthānīkaṁ, assānīkarathānīkesupi es'eva nayo. Cattāro pana āvudhahatthā purisā pacchimakaṁ pattānīkaṁ. Etesu yaṁ kiñci dassanāya gacchato pade pade dukkaṭaṁ, dassanūpacāre ṭhatvā passato pācittiyaṁ, upacāraṁ pana vijahitvā punappunaṁ passato payoge payoge pācittiyaṁ. Sesaṁ Uyyuttasenāsikkhāpade vuttanayen'eva veditabbaṁ, āpattibhedo pan'ettha n'atth'evāti.

Uyyodhikasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Acelakavaggo pañcamo.

---

1. Vi 2. 140 piṭṭhe.

6. Surāpānavagga 1. Surāpānasikkhāpadavaṇṇanā

Surāpānavaggassa paṭhame **surāmerayapāne**ti ettha piṭṭhādīhi kataṁ majjaṁ surā, pupphādīhi kato āsavo merayaṁ, tadubhayampi bījato paṭṭhāya kusaggen'āpi pivato payoge payoge pācittiyaṁ.

Kosambiyaṁ Sāgatattheraṁ ārabbha majjapivanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, amajje majjasaññissa, vematikassa vā dukkaṭaṁ. Amajjasaññissa, amajjaṁ majjavaṇṇagandharasaṁ loṇasovīrakaṁ vā suttaṁ vā pivato, vāsaggāhāpanatthaṁ īsakaṁ majjaṁ pakkhipitvā sūpādīni pacanti, tesu sūpasampākādīsu āmalakarasādīhi amajjaṁ majjasadisaṁ ariṭṭhaṁ karonti, taṁ pivato, ummattakādīnañca anāpatti. Majjabhāvo tassa pānañcāti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisāni, idaṁ pana lokavajjaṁ, akusalacittaṁ, tivedananti.

Surāpānasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

2. Aṅgulipatodakasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **aṅgulipatodake**ti aṅgulīhi upakacchakādighaṭṭanaṁ vuccati. Api ca yena kenaci sarīrāvayavena hasādhippāyassa upasampannaṁ phusato pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye ārabbha aṅgulipatodakena hasanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, anupasampanne tikadukkaṭaṁ, idha pana[1] bhikkhunīpi bhikkhussa bhikkhu ca bhikkhuniyā anupasampanno eva, kāyappaṭibaddhādīsu sabbattha dukkaṭameva. Na hasanādhippāyassa, sati karaṇīye āmasato, ummattakādīnañca anāpatti. Hasādhippāyatā upasampannassa kāyena kāyāmasananti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisān'evāti.

Aṅgulipatodakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Ca (Sī, Kaṁ)

3. Hasadhammasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **udake hasadhamme**ti udakakīḷā[1] vuccati. Tasmā yo bhikkhu uparigopphake udake yeva gacchanto hasādhippāyo nimujjati vā ummujjati vā, tassa nimujjanādīnaṁ atthāya otarantassa hatthavāre padavāre dukkaṭaṁ, nimujjanummujjanesu payoge payoge pācittiyaṁ, nimujjitvā anto-udake yeva gacchantassa hatthavārapadavāresu, tarantassa vā yena yena[2] aṅgena tarati, tassa tassa[3] payoge payoge pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ sattarasavaggiye bhikkhū ārabbha udake kīḷanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, udake ahasadhamme hasadhammasaññino vematikassa vā dukkaṭaṁ, tathā nāvāya kīḷato hatthena vā pādena vā kaṭṭhena vā kathalāya vā udakaṁ paharato[4], bhājanagataṁ udakaṁ vā kañjikādīni vā cikkhallaṁ vā khipanakīḷāya kīḷato dukkaṭaṁ. Atthajotakaṁ[5] pana akkharaṁ chindituṁ vaṭṭati. Na hasādhippāyassa, sati karaṇīye otaritvā nimujjanādīni karontassa, pāraṁ gacchato, āpadāsu, ummattakādīnañca anāpatti. Uparigopphakatā, hasādhippāyena kīḷananti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisānīti.

Hasadhammasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Anādariyasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **anādariye**ti puggalassa vā dhammassa vā anādarakaraṇe. Tasmā yo bhikkhu upasampannena paññattena vuccamāno tassa vā vacanaṁ akattukāmatāya, taṁ vā dhammaṁ asikkhitukāmatāya anādariyaṁ karoti, tassa tasmiṁ anādariye pācittiyaṁ.

Kosambiyaṁ Channattheraṁ ārabbha anādariyakaraṇavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, anupasampanne tikadukkaṭaṁ, upasampannena vā anupasampannena vā "idaṁ na sallekhāya saṁvattatī"ti-

---

1. Udakassa kīḷikā (Ka, Syā)
2. Yenakenaci (Kaṁ)
3. Tassa (Sī, Kaṁ)
4. Hanato (Sī)
5. Taṁ atthajotakaṁ (Mahāṭīkā)

ādinā[1] nayena apaññattena vuccamānassa anādariyepi dukkaṭameva. Paveṇi-āgataṁ pana uggahaṁ gahetvā "evaṁ amhākaṁ ācariyānaṁ uggaho paripucchā"ti[1] bhaṇantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Upasampannassa paññattena vacanaṁ anādariyakaraṇanti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṁ pana dukkhavedananti.

Anādariyasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

5. Bhiṁsāpanasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **bhiṁsāpeyyā**ti bhiṁsāpanatthaṁ rūpādīni upasaṁhareyya, bhayānakakathaṁ vā katheyya. So pana bhāyatu vā mā vā, itarassa pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye bhikkhū ārabbha bhiṁsāpanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ. Anupasampanne tikadukkaṭaṁ, na bhiṁsāpetukāmassa tathā karoto, ummattakādīnañca anāpatti. Upasampannatā tassa dassanasavanavisaye bhiṁsāpetukāmatāya vāyāmananti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni anantarasikkhāpadasadisān'evāti.

Bhiṁsāpanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Jotisikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **visibbanāpekkho**ti tappitukāmo. **Samādaheyyā**ti jāleyya. **Aññatra tathārūpappaccayā**ti padīpujjālanaṁ vā pattapacanādīsu jotikaraṇaṁ vāti evarūpaṁ paccayaṁ vinā. Tatr'āyaṁ vinicchayo—sayaṁ samādahantassa araṇisaṇṭhāpanato paṭṭhāya yāva jālā na uṭṭhahati, tāva sabbappayogesu dukkaṭaṁ, jāluṭṭhāne pācittiyaṁ. Samādahāpentassa āṇattiyā dukkaṭaṁ, sakiṁ āṇattena bahumpi samādahite ekameva pācittiyaṁ.

---

1. Vi 2. 150 piṭṭhe.

Bhaggesu sambahule bhikkhū ārabbha jotiṁ samādahitvā visibbanavatthusmiṁ paññattaṁ, "agilāno, aññatra tathārūpappaccayā"ti imān'ettha dve anupaññattiyo, sādhāraṇapaññatti, sāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, gilānassa agilānasaññino vematikassa vā dukkaṭaṁ, tathā paṭilātaṁ ukkhipantassa, tañca avijjhātaṁ ukkhipitvā yathāṭhāne ṭhapentassa. Vijjhātaṁ pana jālayato pācittiyameva. Gilānassa gilānasaññissa, aññena kataṁ vā vītaccitaṅgāraṁ vā visibbentassa, padīpajotikajantāgharādike tathārūpappaccaye, āpadāsu, ummattakādīnañca anāpatti. Agilānatā anuññātakāraṇābhāvo visibbetukāmatā samādahananti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Sañcaritte vuttanayen'eva veditabbānīti.

Jotisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

7. Nahānasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **nahāyeyyā**ti yo bhikkhu Majjhimadese nahānadivasato paṭṭhāya addhamāse apuṇṇe aññatra samayā "nahāyissāmī"ti cuṇṇaṁ vā mattikaṁ vā abhisaṅkharoti, tassa tato paṭṭhāya sabbappayogesu dukkaṭaṁ, nahānapariyosāne pācittiyaṁ. Samayesu pariveṇasammajjanamattampi **kammasamayo,** addhayojanaṁ gantukāmassa gacchato gatassa vā **addhānagamanasamayo,** sarajena vātena okiṇṇassa dvīsu vā tīsu vā udakaphusitesu kāye patitesu **vātavuṭṭhisamayo**ti veditabbo. Sesaṁ uttānameva.

Rājagahe sambahule bhikkhū ārabbha na mattaṁ jānitvā nahāyanavatthusmiṁ paññattaṁ, "aññatra samayā"ti ayamettha chabbidhā anupaññatti, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, atirekaddhamāse ūnakasaññino vematikassa vā dukkaṭaṁ. Atirekasaññissa, samaye vā nahāyantassa, yo vā nadīpāraṁ gacchanto vālukaṁ ukkiritvā kata-āvāṭesupi nahāyati tassa, paccantime janapade sabbesaṁ, āpadāsu, ummattakādīnañca anāpatti. Majjhimadeso ūnakaddhamāse nahānaṁ samayānaṁ vā nadīpāragamanassa

vā āpadānaṁ vā abhāvoti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisān'evāti.

Nahānasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

8. Dubbaṇṇakaraṇasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame alabhīti[1] labho, labho eva lābho. Kiṁ alabhi?[2] Cīvaraṁ. Kīdisaṁ? Navaṁ, iti "navacīvaralābhenā"ti vattabbe anunāsikalopaṁ akatvā **navaṁcīvaralābhenā**ti vuttaṁ, paṭiladdhanavacīvarenāti attho. Majjhe ṭhitapadadvaye **panā**ti nipātamattaṁ. **Bhikkhunā**ti yena laddhaṁ, tassa nidassanaṁ. Sesaṁ padatthato uttānameva. Ayaṁ pan'ettha vinicchayo—nivāsanapārupanupagaṁ cīvaraṁ labhitvā tassa niṭṭhitarajanassa yasmiṁ vā tasmiṁ vā padese kaṁsanīlena vā pattanīlena vā kaddamena vā yena kenaci kāḷakena vā morakkhimaṇḍalamaṅgulapiṭṭhīnaṁ aññatarappamāṇaṁ kappabinduṁ ādiyitvā taṁ cīvaraṁ paribhuñjitabbaṁ, anādiyitvā paribhuñjantassa pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ sambahule bhikkhū ārabbha attano cīvara-ajānanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, ādinne anādinnasaññino vematikassa vā dukkaṭaṁ. Ādinnasaññissa, kappe naṭṭhe, kappakatokāse jiṇṇe, kappakatena akappakate saṁsibbite, pacchā āropitesu aggaḷa-anuvātaparibhaṇḍesu taṁ paribhuñjantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Vuttappakārassa cīvarassa akatakappakatā na naṭṭhacīvarāditā nivāsanaṁ vā pārupanaṁ vāti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisāni, idaṁ pana kiriyākiriyanti.

Dubbaṇṇakaraṇasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

9. Vikappanasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **vikappetvā**ti ettha dve vikappanā sammukhāvikappanā parammukhāvikappanā ca. Kathaṁ **sammukhāvikappanā** hoti? Cīvarānaṁ ekabahubhāvaṁ

---

1. Alabbhīti (Ka) 2. Kiṁ alabbhi (Ka)

sannihitāsannihitabhāvañca ñatvā ‘imaṁ cīvaran’ti vā ‘imāni cīvarānī’ti vā ‘etaṁ cīvaran’ti vā ‘etāni cīvarānī’ti vā vatvā ‘tuyhaṁ vikappemī’ti vattabbaṁ. Ayamekā sammukhāvikappanā. Ettāvatā nidhetuṁ vaṭṭati, paribhuñjituṁ pana[1] vissajjetuṁ vā adhiṭṭhātuṁ vā na vaṭṭati. “Mayhaṁ santakaṁ, mayhaṁ santakāni paribhuñja vā vissajjehi vā yathāpaccayaṁ karohī”ti[2] evaṁ pana vutte paccuddhāro nāma hoti, tato pabhuti paribhogādayopi vaṭṭanti. Aparo nayo, tath’eva cīvarānaṁ ekabahubhāvaṁ sannihitāsannihitabhāvañca ñatvā tass’eva bhikkhuno santike ‘imaṁ cīvaran’ti vā ‘imāni cīvarānī’ti vā ‘etaṁ cīvaran’ti vā ‘etāni cīvarānī’ti vā vatvā pañcasu sahadhammikesu aññatarassa attanā abhirucitassa yassa kassaci nāmaṁ gahetvā ‘tissassa bhikkhuno vikappemī”ti vā “Tissāya bhikkhuniyā, sikkhamānāya, sāmaṇerassa, tissāya sāmaṇeriyā vikappemī”ti vā vattabbaṁ. Ayaṁ aparāpi sammukhāvikappanā. Ettāvatā nidhetuṁ vaṭṭati, paribhogādīsu ekampi na vaṭṭati. Tena pana bhikkhunā “Tissassa bhikkhuno santakaṁ. -pa- tissāya sāmaṇeriyā santakaṁ paribhuñja vā vissajjehi vā yathāpaccayaṁ karohī”ti vutte paccuddhāro nāma hoti, tato pabhuti paribhogādayopi vaṭṭanti.

Kathaṁ **parammukhāvikappanā** hoti? Cīvarānaṁ tath’eva ekabahubhāvaṁ sannihitāsannihitabhāvañca ñatvā ‘imaṁ cīvaran’ti vā ‘imāni cīvarānī’ti vā ‘etaṁ cīvaran’ti vā ‘etāni cīvarānī’ti vā vatvā “tuyhaṁ vikappanatthāya dammī”ti vattabbaṁ. Tena vattabbo “ko te mitto vā sandiṭṭho vā”ti. Tato itarena purimanayen’eva ‘Tisso bhikkhū’ti vā -pa- ‘Tissā sāmaṇerī’ti vā vattabbaṁ. Puna tena bhikkhunā “ahaṁ Tissassa bhikkhuno dammī”ti vā -pa- “Tissāya sāmaṇeriyā dammī”ti vā vattabbaṁ. Ayaṁ parammukhāvikappanā. Ettāvatā nidhetuṁ vaṭṭati, paribhogādīsu ekampi na vaṭṭati. Tena pana bhikkhunā dutiyasammukhāvikappan’āyaṁ vuttanayen’eva “itthannāmassa santakaṁ paribhuñja vā vissajjehi vā yathāpaccayaṁ karohī”ti vutte paccuddhāro nāma hoti, tato pabhuti paribhogādayopi vaṭṭantīti. Pattavikappanāyampi es’eva nayo. Iti imāsu dvīsu vikappanāsu yāya kāyaci vikappanāya pañcasu sahadhammikesu yassa kassaci cīvaraṁ vikappetvā

1. Vā (Sī) 2. Vi 2. 161 piṭṭhe.

vuttanayena akatappaccuddhāraṁ vā yena vinayakammaṁ kataṁ, tassa vā vissāsena aggahetvā paribhuñjantassa pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ Upanandaṁ ārabbha appaccuddhāraṇaṁ[1] paribhuñjanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, taṁ pana adhiṭṭhahantassa vā vissajjentassa vā dukkaṭaṁ, tathā paccuddhāraṇe appaccuddhāraṇasaññissa[2] vematikassa vā. Paccuddhāraṇasaññissa[3] pana vissāsena paribhuñjantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Sāmaṁ vikappitassa appaccuddhāro vikappanupagacīvaratā paribhogoti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamakathinasadisān'eva, idaṁ pana kiriyākiriyanti.

Vikappanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Apanidhānasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **pattan**ti adhiṭṭhānupagaṁ. **Cīvaran**ti vikappanupagaṁ. **Nisīdanaṁ** nāma dasasaṁ vuccati. **Sūcigharaṁ** nāma sasūcikaṁ vā asūcikaṁ vā. **Kāyabandhanaṁ** nāma paṭṭikā vā sūkarantakaṁ vā. **Apanidheyyāti** apanetvā nidaheyya. **Hasāpekkho**ti hasādhippāyo. **Pācittiyanti** sayaṁ apanidhentassa pācittiyaṁ, aññaṁ āṇāpentassa āṇattiyā dukkaṭaṁ, tena apanihite itarassa pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye ārabbha apanidhānavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, sāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, anupasampanne tikadukkaṭaṁ, vuttappakārāni pana pattādīni ṭhapetvā aññaṁ parikkhāraṁ upasampannassa vā anupasampannassa vā santakaṁ apanidhentassa dukkaṭameva. Dunnikkhittaṁ paṭisāmentassa, "dhammakathaṁ katvā dassāmī"ti paṭisāmentassa, ummattakādīnañca anāpatti. Upasampannassa santakānaṁ pattādīnaṁ apanidhānaṁ vihesetukāmatā vā hasādhippāyatā vāti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisānīti.

Apanidhānasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Surāpānavaggo chaṭṭho.

---

1. Apaccuddhārakaṁ (Sī, Kaṁ)
2. Paccuddhārake apaccuddhārakasaññissa (Sī, Kaṁ)
3. Paccuddhārakasaññissa (Sī, Kaṁ)

7. Sappāṇakavagga 1. Sañciccasikkhāpadavaṇṇanā

Sappāṇakavaggassa paṭhame **pāṇo**ti tiracchānagatapāṇo adhippeto. Taṁ khuddakampi mahantampi mārentassa pācittiyameva, mahante pana upakkamamahantatāya akusalaṁ mahantaṁ hoti.

Sāvatthiyaṁ Udāyittheraṁ ārabbha pāṇaṁ jīvitā voropanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, sāṇattikaṁ pāṇe vematikassa, apāṇe pāṇasaññino vematikassa vā dukkaṭaṁ. Apāṇasaññissa, asañcicca, ajānantassa, namaraṇādhippāyassa, ummattakādīnañca anāpatti. Sesaṁ manussaviggahe vuttanayamevāti.

Sañciccasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

2. Sappāṇakasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **sappāṇakan**ti ye pāṇakā paribhogena maranti, tehi sappāṇakaṁ, tādisañhi jānaṁ paribhuñjantassa payoge payoge pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye ārabbha jānaṁ sappāṇakaṁ udakaṁ paribhuñjanavatthusmiṁ paññattaṁ. Sesamettha Siñcanasikkhāpade vuttanayen'eva veditabbanti.

Sappāṇakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

3. Ukkoṭanasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **yathādhamman**ti yo yassa adhikaraṇassa vūpasamāya dhammo vutto, ten'eva dhammena. **Nihatādhikaraṇan**ti nihitaṁ adhikaraṇaṁ, Samathakkhandhake[1] Satthārā vuttadhammen'eva vūpasamitanti attho. Vūpasamananayaṁ pan'assa adhikaraṇasamathesu dassayissāma. **Punakammāya ukkoṭeyyā**ti tassa tassa bhikkhuno santikaṁ gantvā "akataṁ kamman"ti-ādīni[2] vadanto punakaraṇatthāya uccāleyya. Yathāṭhitabhāvena patiṭṭhātuṁ na dadeyya, tass'eva karontassa pācittiyaṁ. Yaṁ pana dhammena adhikaraṇaṁ

---

1. Vi 4. 188 piṭṭhe. 2. Vi 2. 166 piṭṭhe.

nihataṁ, taṁ sunihatameva. Sace vippakate kamme paṭikkosati, taṁ saññāpetvā kātabbaṁ. Itarathā kammañca kuppati, kārakānañca āpatti.

Sāvatthiyaṁ cabbaggiye bhikkhū ārabbha ukkoṭanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, dhammakamme vematikassa adhammakamme dhammakammasaññino vematikassa vā dukkaṭaṁ. Ubhayesu adhammakammasaññissa, "adhammena vā vaggena vā akammārahassa vā kammaṁ katan"ti jānantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Yathādhammaṁ nihatabhāvo jānanā ukkoṭanāti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṁ pana dukkhavedananti.

Ukkoṭanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Duṭṭhullasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **duṭṭhullan**ti saṁghādisesaṁ adhippetaṁ, taṁ yena kenaci upāyena ñatvā paṭicchādentassa pācittiyaṁ. Sacepi "na dāni naṁ[1] kassaci bhikkhuno ārocessāmī"ti dhuraṁ nikkhipitvā pacchā āroceti, pācittiyaṁ, āpajjitvā'va ārocessati. Sace pana evaṁ dhuraṁ nikkhipitvā paṭicchādanatthameva aññassa āroceti, sopi aññassāti eten'upāyena samaṇasatampi āpajjati yeva tāva, yāva koṭi na chijjati. Kathaṁ pana koṭi chijjati? Sace hi āpanno ekassa āroceti, sopi aññassa āroceti, so nivattitvā yen'assa ārocitaṁ, tass'eva āroceti, evaṁ tatiyena puggalena dutiyassa ārocite koṭi chinnā hoti.

Sāvatthiyaṁ aññataraṁ bhikkhuṁ ārabbha duṭṭhullāpattipaṭicchādanavatthusmiṁ paññattaṁ, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, duṭṭhullāya āpattiyā ādipade pācittiyaṁ, itaresu dvīsu dukkaṭaṁ, aduṭṭhullāya tikadukkaṭaṁ, anupasampannassa duṭṭhulle vā aduṭṭhulle vā ajjhācāre dukkaṭameva. "Saṁghassa bhaṇḍanādīni bhavissantī"ti vā[2] "ayaṁ kakkhaḷo pharuso jīvitantarāyaṁ vā brahmacariyantarāyaṁ vā karissatī"ti vā anārocentassa, patirūpaṁ bhikkhuṁ

---

1. Sace pana dāni na (Kaṁ) 2. Vi 2. 168 piṭṭhe.

apassato, na chādetukāmassa, "paññāyissati sakena kammenā"ti anārocentassa, ummattakādīnañca anāpatti. Upasampannassa duṭṭhullāpattijānanaṁ paṭicchādetukāmatāya "n'ārocessāmī"ti dhuranikkhepoti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni samanubhāsanasadisānevāti.

Duṭṭhullasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

5. Ūnavīsativassasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **ūnavīsativassan**ti paṭisandhiggahaṇato paṭṭhāya aparipuṇṇavīsativassaṁ. **Upasampādeyyā**ti upajjhāyo hutvā upasampādeyya. **So ca puggalo anupasampanno**ti jānanten'āpi ajānanten'āpi upasampādito anupasampanno'va. Sace pana so dasavassaccayena aññaṁ upasampādeti, tañce muñcitvā gaṇo pūrati, sūpasampanno. Sopi yāva na jānāti, tāva tassa n'eva saggantarāyo na mokkhantarāyo, ñatvā pana puna upasampajjitabbaṁ. **Te ca bhikkhū gārayhā**ti ṭhapetvā upajjhāyaṁ avasesā gārayhā honti, sabbe dukkaṭaṁ āpajjanti. **Idaṁ tasmiṁ pācittiyan**ti yo pana upajjhāyo hutvā upasampādeti, tasmiṁ yeva puggale idaṁ pācittiyaṁ veditabbaṁ. Tasmā yo "evaṁ upasampādessāmī"ti gaṇaṁ vā ācariyaṁ vā pattaṁ vā cīvaraṁ vā pariyesati, sīmaṁ vā sammannati[1], udakukkhepaṁ vā paricchindati, so etesu sabbakiccesu ñattiyā dvīsu ca kammavācāsu dukkaṭāni āpajjitvā kammavācāpariyosāne pācittiyaṁ āpajjati.

Rājagahe sambahule bhikkhū ārabbha ūnavīsativassaṁ upasampādanavatthusmiṁ paññattaṁ, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, ūnavīsativasse vematikassa paripuṇṇavīsativasse ūnakasaññino vematikassa ca dukkaṭaṁ. Ubhayattha paripuṇṇasaññissa, ummattakādīnañca anāpatti. Ūnavīsativassatā ūnakasaññitā upasampādananti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṁ pana paṇṇattivajjaṁ, ticittaṁ, tivedananti.

Ūnavīsativassasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Vi 2. 171 piṭṭhe.

6. Theyyasatthasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe ye rājānaṁ vā vañcetvā suṅkaṁ vā pariharitukāmā corā katakammā c'eva akatakammā ca maggappaṭipannā, tesu idha **theyyasattha**saññino[1] tassa theyyasatthabhāvaṁ ñatvā tena saddhiṁ saṁvidhāya gacchantassa saṁvidhāne ca gamane ca Ovādavagge vuttanayena āpattivinicchayo veditabbo.

Sāvatthiyaṁ aññataraṁ bhikkhuṁ ārabbha theyyasatthena saddhiṁ saṁvidhāya ekaddhānamaggaṁ paṭipajjanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, manussesu asaṁvidahantesu sayameva saṁvidahitvā gacchantassa, theyyasatthe vematikassa, atheyyasatthe theyyasatthasaññino vematikassa ca dukkaṭaṁ. Atheyyasatthasaññissa, asaṁvidahitvā vā kālavisaṅketena vā, āpadāsu vā, gacchantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Theyyasatthabhāvo jānanaṁ saṁvidhānaṁ avisaṅketena gamananti imān'ettha cattāri aṅgāni. Theyyasattasamuṭṭhānaṁ, kiriyaṁ, saññāvimokkhaṁ, sacittakaṁ, paṇṇattivajjaṁ, kāyakammaṁ, vacīkammaṁ, ticittaṁ, tivedananti.

Theyyasatthasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

7. Saṁvidhānasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame Sāvatthiyaṁ aññataraṁ bhikkhuṁ ārabbha mātugāmena saddhiṁ[2] ekaddhānamaggaṁ paṭipajjanavatthusmiṁ paññattaṁ. Sesamettha bhikkhuniyā saddhiṁ saṁvidhānasikkhāpade vuttanayen'eva veditabbanti.

Saṁvidhānasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

8. Ariṭṭhasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame saggamokkhānaṁ antarāyaṁ karontīti **antarāyikā,** te kammakilesavipāka-upavādapaññattivītikkamanavasena pañcavidhā. Tesu

---

1. Theyyasatthasaññā (Sī, Kaṁ)
2. Saddhiṁ saṁvidhāya (Sī)

mudukānaṁ attharaṇādīnaṁ phasso[1] viya itthisamphassopi vaṭṭatīti methunavītikkamane dosaṁ adisvā paññattivītikkamantarāyike sandhāya "ye'me antarāyikā dhammā vuttā Bhagavatā, te paṭisevato n'ālaṁ antarāyāyā"ti vuttaṁ. **Anekapariyāyenā**ti "aṭṭhikaṅkalūpamā kāmā"ti-ādīhi[2] anekehi kāraṇehi. **So bhikkhu bhikkhūhī**ti ye passanti vā suṇanti vā, tehi tikkhattuṁ evaṁ vattabbo "mā āyasmā evaṁ avaca -pa- alañca pana te paṭisevato antarāyāyā"ti. Evaṁ vutte appaṭinissajjantassa dukkaṭaṁ, sutvā avadantānampi dukkaṭaṁ. Puna saṁghamajjhampi akaḍḍhitvā tath'eva vattabbo, tatr'āpi tassa appaṭinissajjane, itaresañca avacane dukkaṭameva. Evampi appaṭinissajjanto puna ñatticatutthena kammena yāvatatiyaṁ samanubhāsitabbo, ath'assa appaṭinissajjato puna ñattiyā ca dvīhi ca kammavācāhi dukkaṭaṁ, kammavācāpariyosāne pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ Ariṭṭhaṁ ārabbha pāpikāya diṭṭhiyā appaṭinissajjanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, adhammakamme tikadukkaṭaṁ. Asamanubhāsiyamānassa, paṭinissajjantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Dhammakammatā samanubhāsanā appaṭinissajjananti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni samanubhāsanasadisān'evāti.

Ariṭṭhasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

9. Ukkhittasambhogasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **tathāvādinā**ti "tathāhaṁ Bhagavatā dhamman"ti-ādivādinā. **Akatānudhammenā**ti anudhammo vuccati āpattiyā adassane vā appaṭikamme vā pāpikāya diṭṭhiyā appaṭinissagge vā dhammena vinayena ukkhittakassa anulomavattaṁ disvā kata-osāraṇā, so osāraṇasaṅkhāto anudhammo yassa na kato, ayaṁ akatānudhammo nāma, tādisena saddhinti attho. **Sambhuñjeyya vā**ti āmisasambhogaṁ vā dhammasambhogaṁ vā kareyya. **Saṁvaseyya vā**ti uposathādikaṁ saṁghakammaṁ

---

1. Samphasso (Sī, Kaṁ)
2. Ma 2. 27; Dhi 2. 176; Khu 8. 282 piṭṭhādīsu.

kareyya. **Saha vā seyyaṁ kappeyyā**ti nānūpacārepi ekacchanne nipajjeyya. Tattha āmisaparibhoge ekappayogena bahūpi dadato vā gaṇhato vā ekaṁ pācittiyaṁ, vicchindane sati payoge payoge pācittiyaṁ. Dhammasambhoge padādīhi uddisantassa vā uddisāpentassa vā padasodhamme vuttanayena, saṁvāse kammapariyosānavasena, sahaseyyāya ekasmiṁ nipanne itarassa nipajjanappayogavasena āpattiparicchedo veditabbo.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye ārabbha Ariṭṭhena bhikkhunā saddhiṁ sambhuñjanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, ukkhittake vematikassa, anukkhittake ukkhittakasaññino c'eva vematikassa ca dukkaṭaṁ. Ubhosu anukkhittakasaññissa, "osārito"ti vā "taṁ diṭṭhiṁ paṭinissaṭṭho"ti vā jānantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Akatānudhammatā jānanā[1] sambhogādikaraṇanti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṁ pana paṇṇattivajjaṁ, ticittaṁ, tivedananti.

Ukkhittasambhogasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Kaṇṭakasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **samaṇuddeso**ti sāmaṇero. **Carā**ti gaccha. **Pire**ti para amāmaka. **Vinassā**ti nassa, yattha taṁ na passāma, tattha gacchāti vuttaṁ hoti. **Tathānāsitan**ti ettha saṁvāsanāsanā liṅganāsanā daṇḍakammanāsanāti tisso nāsanā. Tattha āpattiyā adassanādīsu ukkhepanā **saṁvāsanāsanā** nāma. Dūsako nāsetabbo[2], Mettiyaṁ bhikkhuniṁ nāsethāti[3] ayaṁ **liṅganāsanā** nāma. "Ajjatagge te āvuso samaṇuddesa na c'eva so Bhagavā Satthā apadisitabboti[4] ayaṁ **daṇḍakammanāsanā** nāma, ayaṁ idh'ādhippetā. Tena vuttaṁ "tathānāsitan"ti. **Upalāpeyyā**ti "pattaṁ vā cīvaraṁ vā uddesaṁ vā paripucchaṁ vā dassāmī"ti saṅgaṇheyya. **Upaṭṭhāpeyyā**ti cuṇṇamattikādīni sādiyanto

---

1. Jananatā (Sī), jānanaṁ (Kaṁ)
2. Vi 1. 41; Vi 4. 197 piṭṭhesu.
3. Vi 1. 249 piṭṭhe.
4. Vi 2. 183 piṭṭhe.

tena attano upaṭṭhānaṁ kārāpeyya. Sambhogasahaseyyā anantara sikkhāpade vuttanayā eva, tasmā āvattiparicchedo p'ettha tasmiṁ vuttanayen'eva veditabbo.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye bhikkhū ārabbha Kaṇṭakasamaṇuddesa-upalāpanavatthusmiṁ paññattaṁ, sesaṁ Ariṭṭhasikkhāpade vuttasadisamevāti.

Kaṇṭakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Sappāṇakavaggo sattamo.

---

8. Sahadhammikavagga 1. Sahadhammikasikkhāpadavaṇṇanā

Sahadhammikavaggassa paṭhame **sahadhammikaṁ vuccamāno**ti imass'attho Dubbacasikkhāpade vutto. **Etasmiṁ sikkhāpade**ti etasmiṁ sikkhāpade yaṁ vuttaṁ, taṁ na tāva sikkhissāmīti attho. **Pācittiyan**ti ettha pana anādariyabhayā lesena evaṁ vadantassa vācāya vācāya pācittiyaṁ veditabbaṁ. **Sikkhamānenā**ti ovādaṁ sirasā sampaṭicchitvā sikkhitukāmen'eva hutvā. **Aññātabban**ti ājānitabbaṁ. **Paripucchitabban**ti "imassa ko attho"ti paripucchitabbaṁ. **Paripañhitabban**ti cintetabbaṁ tulayitabbaṁ.

Kosambiyaṁ Channattheraṁ ārabbha evaṁ bhaṇanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, anupasampanne tikadukkaṭaṁ, ubhohipi "idaṁ na sallekhāyā"ti-ādinā[1] nayen'eva appaññattena vuccamānass'āpi evaṁ vadato dukkaṭameva. "Jānissāmi sikkhissāmī"ti bhaṇantassa[2], ummattakādīnañca anāpatti. Upasampannassa paññattena vacanaṁ asikkhitukāmatāya evaṁ vacananti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṁ pana dukkhavedananti.

Sahadhammikasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Vi 2. 187 piṭṭhe. 2. Bhaṇantassa pana (Sī, Kaṁ)

2. Vilekhanasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **uddissamāne**ti ācariyena antevāsikassa vuccamāne vā sajjhāyavasena parivattiyamāne vā. **Khuddānukhuddakehī**ti khuddakehi ca anukhuddakehi ca. **Yāvadevā**ti tesaṁ saṁvattanamariyādaparicchedavacanaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti—etāni hi ye uddisanti vā uddisāpenti vā sajjhāyanti vā, tesaṁ tāva saṁvattanti, yāva "kappati nu kho na kappati nu kho"ti kukkuccavippaṭisāro vihesā vicikicchā manovilekhā ca uppajjanti yeva. Atha vā **yāvadevā**ti atisayavavatthāpanaṁ. Tassa 'saṁvattantī'ti iminā sambandho, kukkuccāya vihesāya vilekhāya ativiya saṁvattanti yevāti vuttaṁ hoti. **Sikkhāpadavivaṇṇake**ti evaṁ sikkhāpadānaṁ vivaṇṇake garahaṇe pācittiyaṁ hotīti attho.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye ārabbha vinayavivaṇṇanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, anupasampannassa vivaṇṇane[1] tikadukkaṭaṁ, ubhinnampi aññadhammavivaṇṇane[1] dukkaṭameva. Na vivaṇṇetukāmassa, "iṅgha tāva Suttante vā gāthāyo vā abhidhammaṁ vā pariyāpuṇassu, pacchāpi vinayaṁ pariyāpuṇissasī"ti bhaṇato, ummattakādīnañca anāpatti. Garahitukāmatā ca upasampannassa santike sikkhāpadavivaṇṇanañcāti[2] imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṁ pana dukkhavedananti.

Vilekhanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Mohanasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **anvaḍḍhamāsan**ti anupaṭipāṭiyā addhamāse addhamāse. **Uddissamāne**ti uposathavasena uddisiyamāne. **Yañca tattha āpattiṁ āpanno**ti yaṁ so anācāraṁ ācaritvā aññāṇakena āpannabhāvaṁ jānāpetukāmo evamāha, tasmiṁ anācāre yaṁ āpattiṁ āpanno. **Tañca yathādhammo kāretabbo**ti aññāṇakena āpannattā mokkho n'atthi, yathā pana dhammo ca vinayo ca ṭhito, tathā taṁ āpattiṁ kāretabbo, desanāgāminiyā desāpetabbo, vuṭṭhānagāminiyā

1. Vivaṇṇake (Kaṁ) 2. Sikkhāpadavivaṇṇakañcāti (Kaṁ)

vuṭṭhāpetabboti attho. **Uttari c'assa moho āropetabbo**ti yathādhammakaraṇato ca uttari "tassa te āvuso"ti-ādivacanehi ninditvā tassa puggalassa ñattidutiyakammena moho āropetabbo. **Idaṁ tasmiṁ mohanake pācittiyan**ti yo evaṁ āropite mohe puna moheti, tasmiṁ mohanake puggale idaṁ pācittiyaṁ veditabbaṁ, na anāropite moheti attho.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye ārabbha mohanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, adhammakamme tikadukkaṭaṁ, anāropite mohe dukkaṭameva. Yena na vitthārena sutaṁ, ūnakadvattikkhattuṁ vā vitthārena sutaṁ, ye ca na mohetukāmā tesaṁ, ummattakādīnañca anāpatti. Mohāropanaṁ mohetukāmatā vuttanayena sutabhāvo mohananti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṁ pana dukkhavedananti.

Mohanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Pahārasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **pahāraṁ dadeyyā**ti ettha paharitukāmatāya pahāre dinne sacepi marati, pācittiyameva.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye ārabbha pahāradānavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, anupasampanne tikadukkaṭaṁ, virūpakaraṇādhippāyena pana upasampannassapi kaṇṇādicchedane dukkaṭameva. Kenaci viheṭhiyamānassa pana mokkhādhippāyassa, ummattakādīnañca anāpatti. Kupitatā na mokkhādhippāyatā upasampannassa pahāradānanti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisāni, idaṁ pana dukkhavedananti.

Pahārasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

5. Talasattikasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **talasattikaṁ uggireyyā**ti pahāradānākāraṁ dassento kāyaṁ vā kāyappaṭibaddhaṁ vā uccāreyya. Ettha ca[1] uggiraṇapaccayā pācittiyaṁ. Sace

---

1. Ettāvatā (Sī)

pana uggiritvā viraddho pahāraṁ deti, na paharitukāmatāya dinnattā dukkaṭameva, tena pahārena hatthādīsu yaṁ kiñci bhijjati, dukkaṭameva. Sesamettha sabbaṁ purimasikkhāpade vuttanayen'eva veditabbanti.

Talasattikasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Amūlakasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **amūlakenā**ti diṭṭhādimūlavirahitena. **Anuddhaṁseyyā**ti codeyya vā codāpeyya vā. **Pācittiyan**ti sace cuditako taṅkhaṇaññeva "codeti man"ti jānāti, codakassa pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye ārabbha amūlakena saṁghādisesena anuddhaṁsanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, sāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, ācāravipattiyā vā diṭṭhivipattiyā vā anuddhaṁsane dukkaṭaṁ, anupasampanne tikadukkaṭaṁ. Tathāsaññissa, ummattakādīnañca anāpatti. Upasampannatā saṁghādisesassa amūlakatā anuddhaṁsanā[1] taṅkhaṇavijānanāti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṁ pana dukkhavedananti.

Amūlakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

7. Sañciccasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **kukkuccaṁ upadaheyyā**ti "ūnavīsativasso tvaṁ maññe"ti-ādīni[2] bhaṇanto uppādeyya. Evaṁ aññasmiṁ uppādanapaccaye asati sañcicca uppādentassa vācāya vācāya pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye ārabbha kukkucca-uppādanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, anupasampanne tikadukkaṭaṁ. Na-uppādetukāmassa, kevalaṁ hitesitāya tathā vadantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Upasampannatā aphāsukāmatā kukkuccuppādananti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni anantarasadisānevāti.

Sañciccasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Anuddhaṁsanatā (Ka)
2. Vi 2. 196 piṭṭhe.

8. Upassutisikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **vivādāpannānan**ti bhaṇḍanakalahehi vivaḍḍhitaṁ vivādādhikaraṇaṁ āpannānaṁ. **Upassutin**ti sutisamīpaṁ, yattha ṭhatvā sakkā hoti tesaṁ vacanaṁ sotuṁ, tattha tiṭṭheyyāti attho. "Tattha[1] sossāmī"ti codetukāmatāya gacchato pade pade dukkaṭaṁ, turitagamanepi ohīyamānepi es'eva nayo. Yattha pana ṭhito suṇāti, tattha ṭhitassa pācittiyaṁ, attano ṭhitokāsaṁ āgantvā tesu mantayamānesupi ukkāsitvā "ahaṁ etthā"ti vā vatvā jānāpetabbaṁ, evaṁ akarontass'āpi savane pācittiyameva.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye ārabbha upassutiṭṭhānavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, anupasampanne tikadukkaṭaṁ, "imesaṁ sutvā oramissāmi viramissāmi vūpasamissāmi attānaṁ parimocessāmī"ti[2] gacchato, ummattakādīnañca anāpatti. Upasampannatā codanādhippāyo savananti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Theyyasatthasamuṭṭhānaṁ, (idaṁ pana)[3] siyā kiriyaṁ, siyā akiriyaṁ, saññāvimokkhaṁ, sacittakaṁ, lokavajjaṁ, kāyakammaṁ, vacīkammaṁ, akusalacittaṁ, dukkhavedananti.

Upassutisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

9. Kammappaṭibāhanasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **dhammikānaṁ kammānan**ti dhammena vinayena Satthusāsanena katānaṁ apalokanakammaṁ ñattikammaṁ ñattidutiyakammaṁ ñatticatutthakammanti imesaṁ catunnaṁ kammānaṁ. Tatr'āyaṁ saṅkhepato kammavinicchayo—tatra **apalokanakammaṁ** nāma samaggassa saṁghassa anumatiyā taṁ taṁ vatthuṁ kittetvā "ruccati saṁghassā"ti tikkhattuṁ sāvetvā kattabbaṁ kammaṁ vuccati. Samaggass'eva pana saṁghassa anumatiyā ekāya ñattiyā kattabbaṁ kammaṁ **ñattikammaṁ** nāma. Ekāya ñattiyā c'eva anussāvanāya ca kattabbaṁ kammaṁ **ñattidutiyakammaṁ** nāma.

---

1. Tassa (Kaṁ)
2. Vi 2. 198 piṭṭhe.
3. ( ) Etthantare pāṭho Sīhaḷa-potthake n'atthi.

ekāya pana ñattiyā tīhi ca anussāvanāhi kattabbaṁ kammaṁ **ñatticatutthakammaṁ** nāma.

Tesu apalākanakammaṁ[1] pañca ṭhānāni gacchati osāraṇaṁ nissāraṇaṁ bhaṇḍukammaṁ brahmadaṇḍaṁ kammalakkhaṇanti. Tattha Kaṇṭakasāmaṇerassa nāsanā viya **nissāraṇā,** tādisaṁ yeva sammāvattantaṁ disvā pavesanā **'osāraṇā'**ti veditabbā. Pabbajjāpekkhassa kesacchedanāpucchanaṁ **bhaṇḍukammaṁ**[2] nāma. Mukharassa bhikkhuno bhikkhū duruttavacanehi ghaṭṭentassa "itthannāmo bhikkhu mukharo bhikkhū duruttavacanehi ghaṭṭento viharati, so bhikkhu yaṁ iccheyya, taṁ vadeyya, bhikkhūhi itthannāmo bhikkhu n'eva vattabbo, na ovādānusāsaniṁ kattabbo, na ovaditabbo"ti "saṁghaṁ bhante pucchāmi 'itthannāmassa bhikkhuno brahmadaṇḍassa dānaṁ ruccati saṁghassā'ti, dutiyampi pucchāmi, tatiyampi pucchāmi 'itthannāmassa bhante bhikkhuno brahmadaṇḍassa dānaṁ ruccati saṁghassā'ti" evaṁ kattabbaṁ kammaṁ **brahmadaṇḍaṁ**[3] nāma. Yaṁ pana Bhagavatā bhikkhunīnaṁ ūruṁ vivaritvā dassanādivatthūsu "avandiyo so bhikkhave bhikkhu bhikkhunisaṁghena kātabbo"ti[4] evaṁ avandiyakammaṁ anuññātaṁ, yaṁ bhikkhunīhi "ayye asuko nāma ayyo bhikkhunīnaṁ appasādanīyaṁ dasseti, etassa ayyassa avandiyakaraṇaṁ 'ruccati bhikkhunisaṁghassā'ti" evaṁ upassaye nisinnāh'eva bhikkhunīhi kattabbaṁ, evarūpaṁ kammaṁ yasmā tassa kammaṁ yeva lakkhaṇaṁ na osāraṇādīni, tasmā **kammalakkhaṇan**ti vuccati. Idañca kammalakkhaṇaṁ nāma bhikkhunimūlakaṁ paññattaṁ, api ca bhikkhūnampi labbhati, tasmā bhikkhūhipi acchinnacīvarakādīnaṁ cīvarādīni vā dentehi, paribhuñjitabbāni apanetabbānipi vatthūni paribhuñjantehi vā apanentehi vā tathārūpaṁ vā dhammikaṁ katikaṁ karontehi tikkhattuṁ sāvetvā apalokanakammaṁ kātabbaṁ, sabbañh'etaṁ kammalakkhaṇameva pavisati, iti apalokanakammaṁ pañca ṭhānāni gacchati.

Ñattikammaṁ pana nava ṭhānāni gacchati osāraṇaṁ nissāraṇaṁ uposathaṁ pavāraṇaṁ sammutiṁ dānaṁ paṭiggahaṁ paccukkaḍḍhanaṁ kammalakkhaṇanti. Tattha "suṇātu me bhante saṁgho, itthannāmo itthannāmassa āyasmato upasampadāpekkho, anusiṭṭho so mayā, yadi saṁghassa pattakallaṁ, itthannāmo

---

1. Vi 5. 384; Vi-Ṭṭha 4. 250 piṭṭhesu vitthāro.
2. Vi 3. 107 piṭṭhe.
3. Vi 4. 487 piṭṭhe.
4. Vi 4. 453 piṭṭhe.

āgaccheyya, 'āgacchāhī'ti vattabbo"ti[1] evaṁ upasampadāpekkhassa osāraṇā **osāraṇā** nāma. "Suṇantu me āyasmantā, ayaṁ itthannāmo bhikkhu dhammakathiko, imassa n'eva suttaṁ āgacchati, no suttavibhaṅgo, so atthaṁ asallakkhetvā byañjanacchāyāya atthaṁ paṭibāhati, yad'āyasmantānaṁ pattakallaṁ, itthannāmaṁ bhikkhuṁ vuṭṭhāpetvā avasesā imaṁ adhikaraṇaṁ vūpasameyyāmā"ti evaṁ ubbhāhikavinicchaye[2] dhammakathikassa bhikkhuno nissāraṇā **nissāraṇā** nāma. "Suṇātu me bhante saṁgho, ajjuposatho -pa- uposathaṁ kareyyā"ti[3] evaṁ uposathakammavasena ṭhapitā ñatti **uposatho** nāma. "Suṇātu me bhante saṁgho, ajja pavāraṇā pannarasī, yadi saṁghassa pattakallaṁ, saṁgho pavāreyyā"ti[4] evaṁ pavāraṇākammavasena ṭhapitā ñatti **pavāraṇā** nāma. "Suṇātu me bhante saṁgho, itthannāmo itthannāmassa upasampadāpekkho, yadi saṁghassa pattakallaṁ, ahaṁ itthannāmaṁ anusāseyyan"ti, "yadi saṁghassa pattakallaṁ, itthannāmo itthannāmaṁ anusāseyyā"ti[5] evaṁ attānaṁ vā paraṁ vā sammannituṁ ṭhapitā ñatti **sammuti** nāma. "Suṇātu me bhante saṁgho, imaṁ cīvaraṁ itthannāmassa bhikkhuno nissaggiyaṁ saṁghassa nissaṭṭhaṁ, yadi saṁghassa pattakallaṁ, saṁgho imaṁ cīvaraṁ itthannāmassa bhikkhuno dadeyyā"ti[6] evaṁ nissaṭṭhacīvarapattādīnaṁ dānaṁ **dānaṁ** nāma. "Suṇātu me bhante saṁgho, ayaṁ itthannāmo bhikkhu āpattiṁ sarati vivarati uttāniṁ karoti deseti, yadi saṁghassa pattakallaṁ, ahaṁ itthannāmassa bhikkhuno āpattiṁ paṭiggaṇheyyan"ti, tena vattabbo 'passasī'ti, 'āma passāmī'ti, "āyatiṁ saṁvareyyāsī"ti[7] evaṁ āpattippaṭiggaho **paṭiggaho** nāma. "Suṇantu me āyasmantā āvāsikā, yad'āyasmantānaṁ pattakallaṁ, idāni uposathaṁ kareyyāma, pātimokkhaṁ uddiseyyāma, āgame kāle pavāreyyāmā"ti[8] evaṁ katappavāraṇappaccukkaḍḍhanā **paccukkaḍḍhanā** nāma. Tiṇavatthārakasamathe[9] sabbasaṅgāhikañatti, ekekasmiṁ pakkhe ekekā ñatti cāti tissopi ñattiyo **kammalakkhaṇaṁ** nāma. Iti ñattikammaṁ nava ṭhānāni gacchati.

---

1. Vi 3. 131 piṭṭhe.
2. Vi 4. 224 piṭṭhe.
3. Vi 3. 140 piṭṭhe.
4. Vi 3. 223 piṭṭhe.
5. Vi 3. 131 piṭṭhe.
6. Vi 1. 295 piṭṭhe.
7. Vi 4. 235 piṭṭhe.
8. Vi 3. 260 piṭṭhe.
9. Vi 4. 200 piṭṭhe.

Ñattidutiyakammaṁ satta ṭhānāni gacchati osāraṇaṁ nissāraṇaṁ sammutiṁ dānaṁ uddhāraṁ desanaṁ kammalakkhaṇanti. Tattha bhikkhūnaṁ alābhāya parisakkanādikehi aṭṭhahi aṅgehi samannāgatassa upāsakassa saṁghena asambhogakaraṇatthaṁ pattanikkujjanavasena nissāraṇā **nissāraṇā** nāma. Tass'eva sammāvattantassa pattukkujjanavasena **osāraṇā** ca veditabbā, sā Khuddakakkhandhake Vaḍḍhalicchavivatthusmiṁ[1] vuttā. Sīmāsammuti ticīvarena avippavāsasammuti santhatasammuti bhattuddesakasenāsanaggāhāpakabhaṇḍāgārikacīvarappaṭiggāhakayāgubhāja kaphalabhājakakhajjabhājaka-appamattakavissajjakasāṭiyaggāhāpakapattaggāhāpaka-ārāmikapesakasāmaṇerapesakasammutīti etāsaṁ sammutīnaṁ vasena **sammuti** veditabbā. Kathinacīvaramatakacīvaradānavasena **dānaṁ** veditabbaṁ. Kathinuddhāravasena **uddhāro** veditabbo. Kuṭivatthuvihāravatthudesanāvasena **desanā** veditabbā. Yā pana Tiṇavatthārakasamathe[2] ekasmiṁ pakkhe ekā, ekasmiṁ pakkhe ekāti dve ñattidutiyakammavācā vuttā, yā ca mohāropanādīsu kammavācā[3] vuttā, tāsaṁ vasena **kammalakkhaṇaṁ** veditabbaṁ. Iti ñattidutiyakammaṁ satta ṭhānāni gacchati.

Ñatticatutthakammampi satteva ṭhānāni gacchati osāraṇaṁ nissāraṇaṁ sammutiṁ dānaṁ niggahaṁ samanubhāsanaṁ kammalakkhaṇanti. Tattha tajjanīyakammādīnaṁ[4] sattannaṁ kammānaṁ vasena **nissāraṇā,** tesaṁ yeva kammānaṁ paṭippassambhanavasena **osāraṇā** ca veditabbā, bhikkhunovādakasammutivasena[5] **sammuti,** parivāsadāna [6]mānattadānavasena[7] **dānaṁ,** mūlāya paṭikassanavasena[8] **niggaho,** ukkhittānuvattikā, aṭṭha yāvatatiyakā, Ariṭṭho[9], Caṇḍakāḷī[10] cāti ime te yāvatatiyakāti imāsaṁ ekādasannaṁ samanubhāsanānaṁ vasena **samanubhāsanā,** upasampadākamma-abbhānakammavasena **kammalakkhaṇaṁ** veditabbaṁ. Iti ñatticatutthakammaṁ satta ṭhānāni gacchati.

Imesu pana catūsu kammesu apalokanakammaṁ apaloketvā'va kātabbaṁ, ñattikammādivasena na kātabbaṁ. Ñattikammampi ekaṁ ñattiṁ ṭhapetvāva kātabbaṁ, apalokanakammādivasena na kātabbaṁ. Ñattidutiyakammaṁ pana

---

1. Vi 4. 262-263 piṭṭhe.
2. Vi 4. 209 piṭṭhe.
3. Vi 2. 191 piṭṭhe.
4. Vi 4. 1 (Pa) 68 piṭṭhesu.
5. Vi 2. 72 piṭṭhe.
6. Vi 4. 108, 236 piṭṭhesu.
7. Vi 4. 110 piṭṭhe.
8. Vi 4. 114 piṭṭhe.
9. Vi 2. 175 piṭṭhe.
10. Vi 2. 303 piṭṭhe.

apaloketvā kātabbampi atthi akātabbampi. Tattha sīmāsammuti sīmāsamūhananaṁ[1] kathinacīvaradānaṁ kathinuddhāro kuṭivatthudesanā vihāravatthudesanāti imāni cha kammāni garukāni apaloketvā kātuṁ na vaṭṭanti, ñattidutiyakammavācaṁ sāvetvā'va kātabbāni. Avasesā terasa sammutiyo senāsanaggāhāpakamatakacīvaradānasammutiyo cāti etāni lahukammāni apaloketvāpi kātuṁ vaṭṭanti, ñattikammādivasena pana na kātabbān'eva. Ñatticatutthakammampi sakalakkhaṇen'eva kātabbaṁ, na sesakammavasena. Evaṁ attano attano lakkhaṇen'eva vatthuñatti-anussāvanāsīmāparisāsampattiyā katāni etāni kammāni dhammena vinayena Satthusāsanena katattā dhammo etesu atthīti **dhammikāni** nāma honti, iti etesaṁ dhammikānaṁ **kammānaṁ chandaṁ datvā pacchā khīyanadhammaṁ** āpajjantassa vācāya vācāya pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye ārabbha khīyanadhammāpajjanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, dhammakamme vematikassa, adhammakamme dhammakammasaññino, vematikassa ca dukkaṭaṁ. Adhammakammasaññissa, "ādhammena vā vaggena vā nakammārahassa vā kammaṁ karontī"ti ñatvā khīyantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Dhammakammatā dhammakammasaññitā chandaṁ datvā khīyananti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Adinnādānasadisān'eva[2], idaṁ pana dukkhavedananti.

Kammappaṭibāhanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Chandaṁadatvāgamanasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **vinicchayakathāyāti** yāva ārocitaṁ vatthu avinicchikaṁ, ñattiṁ vā ṭhapetvā kammavācā aniṭṭhāpitā, tāva vinicchayakathā **vattamānā** nāma hoti. Yo bhikkhu etasmiṁ antare kammaṁ kopetukāmatāya parisāya hatthapāsaṁ vijahati, tassa vijahane dukkaṭaṁ, vijahite pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ aññataraṁ bhikkhuṁ ārabbha chandaṁ adatvā pakkamanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, dhammakamme vematikassa,

---

1. Vi 3. 144, 149 piṭṭhesu. 2. Adinnādānasadisānevāti (Sī, Syā, Ka)

adhammakamme dhammakammasaññino vematikassa ca dukkaṭaṁ. Adhammakammasaññissa pana, yo ca "saṁghassa bhaṇḍanādīni vā bhavissanti, adhammena vā vaggena vā nakammārahassa vā kammaṁ karissantī"ti[1] ñatvā gilāno vā hutvā gilānassa vā karaṇīyena uccārādīhi vā pīḷito na ca kammaṁ kopetukāmo "puna paccāgamissāmī"ti gacchati, tassa ummattakādīnañca anāpatti. Vinicchayakathāya vattamānatā dhammakammatā dhammakammasaññitā samānasīmāyaṁ ṭhitatā samānasaṁvāsakatā kopetukāmatāya hatthapāsavijahananti imān'ettha cha aṅgāni. Samanubhāsanasamuṭṭhānaṁ, kiriyākiriyaṁ, saññāvimokkhaṁ, sacittakaṁ, lokavajjaṁ, kāyakammaṁ, vacīkammaṁ, akusalacittaṁ, dukkhavedananti.

Chandaṁadatvāgamanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

11. Dubbalasikkhāpadavaṇṇanā

Ekādasame **samaggena saṁghenā**ti samānasaṁvāsakena samānasīmāyaṁ ṭhitena saṁghena saddhiṁ cīvaraṁ datvā. **Yathāsanthutan**ti yo yo mittasandiṭṭha sambhattavasena santhuto, tassa tassāti attho. **Pācittiyan**ti evaṁ saṁghena saddhiṁ sayameva senāsana paññāpanādivasena sammatassa bhikkhuno cīvaraṁ datvā pacchā khīyantassa vācāya vācāya pācittiyaṁ.

Rājagahe chabbaggiye ārabbha cīvaraṁ datvā pacchā khīyanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, dhammakamme tikapācittiyaṁ, cīvaraṁ ṭhapetvā aññaṁ vissajjiyavebhaṅgiyaṁ parikkhāraṁ datvā pacchā khīyantassa dukkaṭaṁ. **Vissajjiyavebhaṅgiyo** nāma ṭhapetvā pañca garubhaṇḍāni[2] avaseso. Rāsivasena hi pañca garubhaṇḍāni vuttāni, tattha ārāmo ārāmavatthūti ekaṁ, vihāro vihāravatthūti dutiyaṁ, mañco pīṭhaṁ bhisi bimbohananti tatiyaṁ, lohakumbhī lohabhāṇakaṁ lohavārako lohakaṭāhaṁ vāsi parasu[3] kuṭhārī[4] kudālo nikhādananti catutthaṁ, valli veḷu muñjaṁ pabbajaṁ tiṇaṁ

---

1. Vi 2. 201 piṭṭhe. 2. Vi 4. 321 piṭṭhe. 3. Pharasu (Sī, Kaṁ) 4. Kudhārī (Ka)

mattikā dārubhaṇḍaṁ mattikābhaṇḍanti pañcamaṁ. Etāni hi pañca saṁghasantakāni n'eva saṁghassa na gaṇapuggalānaṁ vissajjetuṁ vā vibhajituṁ vā vaṭṭanti, vissajjitavibhattānipi saṁghikān'eva honti. Thāvarena pana thāvaraṁ itarena ca akappiyena mahagghakappiyena vā itaraṁ saṁghassa upakāraṁ sallakkhetvā kappiyaparivattanena parivattetuṁ vaṭṭati, varasenāsanādīnaṁ saṁrakkhaṇatthaṁ lāmakāni vissajjetuṁ vissajjetvā paribhuñjituñca vaṭṭati. Ettha ca purimesu tīsu rāsīsu agarubhaṇḍaṁ nāma kiñci n'atthi, catutthe lohakumbhī arañjarasaṇṭhānaṁ lohabhāṇakaṁ lohakaṭāhanti imāni tīṇi antamaso pasatamatta-udakaggaṇhanakānipi garubhaṇḍāni. Lohavārako pana kāḷalohatambalohakaṁsalohavaṭṭalohānaṁ yena kenaci kato Sīhaḷadīpe pādaggaṇhanako bhājetabbo, **pādo** ca nāma magadhanāḷiyā pañcanāḷimattaṁ gaṇhāti, tato atirekaṁ garubhaṇḍaṁ. Imāni tāva Pāḷiyaṁ āgatāni lohabhājanāni.

Pāḷiyaṁ[1] pana anāgatānipi bhiṅgārapaṭiggaha-uḷuṅkadabbikaṭacchupātitaṭṭakasarakasamugga-aṅgārakapalladhūmakaṭacchu-ādīni khuddakānipi garubhaṇḍān'eva. Ayapatto ayathālakaṁ tambalohathālakanti imāni pana bhājanīyāni, kaṁsalohavaṭṭalohabhājanavikati saṁghikaparibhogena vā gihivikaṭā vā vaṭṭati, puggalikaparibhogena na vaṭṭati. Ṭhapetvā pana taṁ bhājanavikatiṁ aññasmimpi kappiyalohabhaṇḍe añjanī añjanisalākā natthudānaṁ kaṇṇamalaharaṇī sūci khuddako pipphaliko khuddakaṁ ārakaṇṭakaṁ kuñcikā tāḷaṁ kattarayaṭṭhi vedhako bhindivālako[2] yathā tathā ghanakatalohaṁ vippakatalohabhaṇḍañca sabbaṁ bhājanīyaṁ. Dhūmanettaphāladīparukkhadīpakapallika-olambakadīpa-itthipurisatiracchānarūpakāni pana aññāni vā bhitticchadanakavāṭādīsu upanetabbāni, antamaso lohakhilakaṁ upādāya sabbānipi lohabhaṇḍāni garubhaṇḍāni yeva, attano laddhāni pariharitvāpi puggalikaparibhogena na paribhuñjitabbāni, saṁghikaparibhogena vā gihivikaṭāni vā vaṭṭanti, tipubhaṇḍepi es'eva nayo. Khīrapāsāṇamayāni taṭṭakasarakādīni garubhaṇḍāni yeva.

1. Vi 4. 321 piṭṭhe.
2. Bheṇḍivālako (Sī, Ka), Vi-Ṭṭha 4. 80 piṭṭhe pana passitabbaṁ.

Ghaṭako pana telabhājanaṁ vā pādaggaṇhanakato atirekameva garubhaṇḍaṁ, suvaṇṇarajata-ārakūṭajātiphalikabhājanāni gihivikaṭānipi na vaṭṭanti. Senāsanaparibhoge pana āmāsampi anāmāsampi sabbaṁ vaṭṭati.

Vāsiyādīsu pana yāya vāsiyā dantakaṭṭhacchedana-ucchutacchanamattato aññaṁ mahākammaṁ kātuṁ na sakkā, ayaṁ bhājanīyā. Sesā yena kenaci ākārena katā garubhaṇḍaṁ, parasu pana antamaso vejjānaṁ sirāvedhakopi garubhaṇḍameva, tathā kuṭhārī. Yā pana āvudhasaṅkhepena katā, ayaṁ anāmāsā, kudālo daṇḍabandhanikhādanaṁ vā agarubhaṇḍaṁ nāma n'atthi. Sammuñjanidaṇḍakhaṇanakaṁ pana adaṇḍakaṁ phalamattakameva, yaṁ sakkā sipāṭikāya pakkhipitvā pariharituṁ, taṁ bhājanīyaṁ. Sikharampi nikhādanen'eva saṅgahitaṁ, yehi manussehi vihāre vāsi-ādīni dinnāni honti, te ce ghare daḍḍhe vā vilutte vā "detha no bhante upakkhare, puna āharissāmā"ti[1] vadanti, dātabbā. Sace haranti[2], na vāretabbā, anāharantāpi na codetabbā.

Kammāratattakāracundakāranaḷakāramaṇikārapattabandhakānaṁ[3] adhikaraṇimuṭṭhisaṇḍāsatulādīni sabbāni lohamayāni upakaraṇāni saṁghe dinnakālato paṭṭhāya garubhaṇḍāni. Tipukoṭṭakasuvaṇṇakāracammakāra-upakaraṇesupi es'eva nayo. Ayaṁ pana viseso. Tipukoṭṭaka-upakaraṇesu tipucchedanakasatthakaṁ, suvaṇṇakāra-upakaraṇesu suvaṇṇacchedanakasatthakaṁ, cammakāra-upakaraṇesu kataparikammacammacchedanakhuddakasatthanti imāni bhājanīyāni. Nhāpitatunnakāra-upakaraṇesupi ṭhapetvā mahākattariṁ mahāsaṇḍāsaṁ mahāvipphalikañca sabbaṁ vaṭṭati, itarāni garubhaṇḍāni.

Valli-ādīsu vettavalli-ādikā yā kāci aḍḍhabāhuppamāṇā valli saṁghassa dinnā vā tatthajātakā vā rakkhitagopitā'va garubhaṇḍaṁ, sā saṁghakamme ca cetiyakamme ca kate sace atirekā hoti, puggalikakammepi upanetuṁ vaṭṭati, suttamakacivākanāḷikerahīracammamayā rajjukā vā yottāni vā vāke ca nāḷikerahīre ca vaṭṭetvā katā ekavaṭṭā vā dvivaṭṭā vā saṁghassa santakā garubhaṇḍaṁ. Suttaṁ pana avaṭṭetvā dinnaṁ makacivākanāḷikerahīrā ca bhājanīyā. Yehi

1. Āharitvā demāti (Sī) 2. Āharanti (Ka)
3. Kammārarathakāratacchakāra -pa- kānaṁ (Sī, Kaṁ)

panetāni rajjukādīni dinnāni honti, te attano karaṇīyena harantā na vāretabbā.

Yo koci aṭṭhaṅgulasūcidaṇḍakamattopi veḷu saṁghassa dinno vā tatthajātako vā rakkhitagopito garubhaṇḍaṁ, sopi saṁghassa kamme ca cetiyakamme ca kate atireko puggalikakamme dātuṁ vaṭṭati. Pādaggaṇhanakatelanāḷi pana kattarayaṭṭhi upāhanadaṇḍako chattadaṇḍo chattasalākāti idamettha bhājanīyabhaṇḍaṁ, daḍḍhagehamanussā gaṇhitvā gacchantā na vāretabbā.

Muñjañca pabbajañca avasesañca chadanatiṇaṁ muṭṭhippamāṇampi chadanatiṇasaṅkhepagatesu tālapaṇṇādīsu yaṁ kiñci ekapaṇṇampi saṁghassa dinnaṁ vā tatthajātakaṁ vā bahi-ārāme saṁghike tiṇavatthusmiṁ jātakaṁ vā rakkhitagopitaṁ garubhaṇḍaṁ, tampi saṁghakamme ca cetiyakamme ca kate atirekaṁ puggalikakamme dātuṁ vaṭṭati. Daḍḍhagehamanussā gahetvā gacchantā na vāretabbā, aṭṭhaṅgulappamāṇopi rittakapotthako garubhaṇḍameva.

Mattikā pakatimattikā vā hotu pañcavaṇṇā vā sudhā vā sajjurasakaṅguṭṭhasilesādīsu vā yaṁ kiñci dullabhaṭṭhāne ānetvā vā dinnaṁ tatthajātakaṁ vā rakkhitagopitaṁ tālapakkamattaṁ garubhaṇḍaṁ hoti, tampi saṁghakamme ca cetiyakamme ca kate atirekaṁ puggalikakamme dātuṁ vaṭṭati. Hiṅguhiṅgulakaharitālamanosil'añjanādīni pana bhājanīyāni.

Dārubhaṇḍe yo koci veḷumhi vuttappamāṇo dārubhaṇḍako saṁghassa dinno vā tatthajātako vā rakkhitagopito garubhaṇḍaṁ, api ca sabbāpi dāruveḷucammapāsāṇādivikati dārubhaṇḍena saṅgahitā, tattha mañcapīṭhehi asaṅgahitāni āsandikādīni antamaso coḷena vā palālehi vā paṇṇehi vā katapīṭhaṁ upādāya sabbāni āsanāni.

Vaṅkaphalakaṁ dīghaphalakaṁ cīvaradhovanaphalakaṁ ghaṭṭanaphalakaṁ ghaṭṭanamuggaro dantakaṭṭhacchedanagaṇṭhikā daṇḍamuggaro nāvā ambaṇaṁ rajanadoṇi udakapaṭicchako dārumayo vā dantamayo vā veḷumayo vā sapādakopi apādakopi samuggo mañjūsā pādaggaṇhanakato atirekappamāṇo karaṇḍo udakadoṇi udakakaṭāhaṁ uḷuṅko kaṭacchupānīyasarāvaṁ

pānīyasaṅkhoti etesu yaṁ kiñci saṁghe dinnaṁ garubhaṇḍaṁ. Saṅkhathālakaṁ pana bhājanīyaṁ, tathā dārumayo udakatumbo.

Pādakathalikamaṇḍalaṁ dārumayaṁ vā hotu coḷapaṇṇādimayaṁ vā sabbaṁ garubhaṇḍaṁ. Ādhārako pattapidhānaṁ tālavaṇṭaṁ bījanī caṅkoṭakaṁ pacchi yaṭṭhisammuñjanī muṭṭhisammuñjanīti etesupi yaṁ kiñci khuddakaṁ vā mahantaṁ vā dāruveḷupaṇṇacammādīsu yena kenaci kataṁ garubhaṇḍameva.

Thambhatulāsopānaphalakādīsu yaṁ kiñci dārumayaṁ vā pāsāṇamayaṁ vā gehasambhārūpagaṁ yo koci kaṭasārako yaṁ kiñci bhūmattharaṇaṁ yaṁ kiñci akappiyacammaṁ, sabbaṁ saṁghikaṁ garubhaṇḍaṁ, bhūmattharaṇaṁ kātuṁ vaṭṭati. Eḷakacammaṁ pana paccattharaṇagatikaṁ hoti, tampi garubhaṇḍameva, kappiyacammāni bhājanīyāni, **Kurundiyaṁ** pana sabbaṁ mañcappamāṇaṁ cammaṁ garubhaṇḍanti vuttaṁ.

Udukkhalaṁ musalaṁ suppaṁ nisadaṁ[1] nisadapoto pāsāṇadoṇi pāsāṇakaṭāhaṁ sabbaṁ kasibhaṇḍampi garubhaṇḍaṁ, sabbaṁ cakkayuttayānaṁ garubhaṇḍameva. Mañcapīṭhānaṁ pādā ca aṭaniyo ca vāsiparasu-ādīnaṁ daṇḍā cāti etesu yaṁ kiñci aniṭṭhitaṁ bhājanīyaṁ, tacchitamaṭṭhaṁ pana garubhaṇḍaṁ hoti, anuññātavāsiyā daṇḍo chattaṁ muṭṭhipaṇṇaṁ kattarayaṭṭhi upāhanā[2] araṇisahitaṁ dhammakaraṇo pādagganhanakato anatirittaṁ āmalakatumbaṁ āmalakaghaṭo lābukatumbaṁ lābukaghaṭo visāṇatumbanti sabbametaṁ bhājanīyaṁ, tato paraṁ garubhaṇḍaṁ.

Hatthidanto vā yaṁ kiñci visāṇaṁ vā atacchitaṁ yathāgatameva bhājanīyaṁ, tehi katamañcapīṭhapādādīsu purimasadiso'va vinicchayo. Tacchitaniṭṭhitopi hiṅgukaraṇḍako añjanikaraṇḍako gaṇṭhiko vidho añjanī añjanisalākā udakapuñchanīti idaṁ sabbaṁ bhājanīyameva.

Mattikābhaṇḍe sabbaṁ manussānaṁ upabhogaparibhogaṁ ghaṭapiṭharādikulālabhājanaṁ[3], pattakaṭāhaṁ aṅgārakaṭāhaṁ dhūmadānakaṁ dīparukkhako dīpakapallikā cayaniṭṭhakā chadaniṭṭhakā thupikāti sabbaṁ garubhaṇḍaṁ, etesu pana vuttanayesu garubhaṇḍesu yaṁ kiñci veḷu-ādiṁ attano atthāya gaṇhantena samakaṁ vā atirekaṁ vā phātikammaṁ katvā gahetabbaṁ.

1. Nisado (Sī), nisadā (Kaṁ); Vi-Ṭṭha 4. 83 piṭṭhe pana passitabbaṁ.
2. Upāhanadaṇḍako (Sī)
3. Ghaṭapidhānādikulālabhājanaṁ (Syā, Ka)

Pādaggaṇhanakato anatirittappamāṇo pana ghaṭako patto thālakaṁ kañcanako kuṇḍikāti idamettha bhājanīyaṁ. Yathā ca mattikābhaṇḍe evaṁ lohabhaṇḍepi kuṇḍikā bhājanīyakoṭṭhāsameva bhajati. Iti yaṁ bhājanīyaṁ vissajjanīyampi taṁ[1] evaṁ vissajjiyavebhaṅgiyasaṅkhātaṁ aññaṁ parikkhāraṁ datvā khīyantassa dukkaṭaṁ, itaraṁ pana dātumeva na vaṭṭati. Issaravatāya dento thullaccayaṁ āpajjati, theyyacittena gaṇhanto bhaṇḍaṁ agghāpetvā kāretabbo. Yathā ca aññaṁ parikkhāraṁ datvā khīyantassa dukkaṭaṁ, tathā saṁghena asammatassa cīvaraṁ vā aññaṁ vā parikkhāraṁ datvā khīyantassa dukkaṭameva, anupasampanne sabbattha tikadukkaṭaṁ. Pakatiyā pana chandādivasena[2] karontaṁ disvā "ko attho tassa dinnena, laddhāpi vinipātessati, na sammā upanessatī"ti khīyantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Upasampannatā, dhammena laddhasammutitā, saṁghena saddhiṁ vikappanupagacīvaradānaṁ, pacchā khīyitukāmatāya khīyanāti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṁ pana dukkhavedananti.

Dubbalasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

12. Pariṇāmanasikkhāpadavaṇṇanā

Dvādasame sabbaṁ Tiṁsakakaṇḍe Pariṇāmanasikkhāpade vuttanayameva. Ayameva hi viseso. Tattha attano pariṇāmitattā nissaggiyaṁ pācittiyaṁ, idha puggalassa pariṇāmitattā suddhikapācittiyanti.

Pariṇāmanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Sahadhammikavaggo aṭṭhamo.

---

9. Ratanavagga 1. Antepurasikkhāpadavaṇṇanā

Ratanavaggassa paṭhame **khattiyassā**ti khattiyajātikassa, **muddhābhisittassā**ti khattiyābhisekena muddhani abhisittassa. Anikkhanto rājā

---

1. Etaṁ (Sī, Kaṁ) 2. Vi 2. 203 piṭṭhe.

itoti anikkhantarājakaṁ, tasmiṁ **anikkhantarājake,** sayanighareti attho. **Ratanaṁ** vuccati mahesī, **niggatan**ti nikkhantaṁ[1], aniggataṁ[2] ratanaṁ itoti aniggataratanakaṁ[3], tasmiṁ **aniggataratanake**[4], sayanighareti attho. **Indakhīlaṁ atikkameyyā**ti ettha attano āgatabhāvaṁ ajānāpetvā sayanigharassa ummāraṁ paṭhamaṁ pādaṁ atikkāmentassa dukkaṭaṁ, dutiyaṁ[5] pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ āyasmantaṁ Ānandaṁ ārabbha rañño antepurappavisanavatthusmiṁ paññattaṁ, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, paṭisaṁvidite appaṭisaṁviditasaññino, vematikassa ca dukkaṭaṁ. Paṭisaṁviditasaññissa, na khattiyassa vā na khattiyābhisekena abhisittassa vā ubhosu vā ubhinnaṁ vā aññatarasmiṁ nikkhante sayanigharaṁ pavisantassa, asayanighare, ummattakādīnañca anāpatti. Khattiyatā abhisittatā ubhinnampi sayanigharato anikkhantatā appaṭisaṁviditatā indakhīlātikkamoti imān'ettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamakathinasadisāni, idaṁ pana kiriyākiriyanti.

Antepurasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Ratanasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **ratanan**ti muttādidasavidhaṁ. **Ratanasammatan**ti yaṁ kiñci manussānaṁ upabhogaparibhogaṁ. **Ajjhārāme vā**ti parikkhittassa antoparikkhepe aparikkhittassa dvinnaṁ leḍḍupātānaṁ anto. **Ajjhāvasathe**ti parikkhittassa antopaṭikkhepe, aparikkhittassa musalapātabbhantare. Ayaṁ pan'ettha vinicchayo—jātarūparajataṁ attano atthāya uggaṇhantassa vā uggaṇhāpentassa vā nissaggiyaṁ pācittiyaṁ. Saṁghagaṇapuggalacetiyanavakammānaṁ atthāya dukkaṭaṁ, avasese muttādiratane sabbesampi atthāya dukkaṭameva. Kappiyavatthuṁ vā akappiyavatthuṁ vā antamaso mātusantakampi bhaṇḍāgārikasīsena paṭisāmentassa pācittiyaṁ, tādisaṁ pana attano santakaṁ katvā paṭisāmetuṁ vaṭṭati. "Idaṁ paṭisāmethā"ti vutte pana

---

1. Anībhatanti anikkhanti (Sī, Syā, Kaṁ)
2. Anībhataṁ (Sī, Syā, Kaṁ)
3. Anībhataratanakaṁ (Sī, Syā, Kaṁ)
4. Anībhataratanake (Sī, Syā, Kaṁ)
5. Dutiye (Sī), Mahāṭīkā 4. 273 piṭṭhe.

"na vaṭṭatī"ti paṭikkhipitabbaṁ. Sace kupitā pātetvā gacchanti, palibodho nāma hoti, paṭisāmetabbaṁ. Vihāre kammaṁ karontā vaḍḍhakī-ādayo vā rājavallabhā vā "yaṁ kiñci upakaraṇaṁ vā sayanabhaṇḍaṁ vā paṭisāmetvā dethā"ti vadanti, chandenapi bhayenapi na kātabbameva, guttaṭṭhānaṁ pana dassetuṁ vaṭṭati.

Ajjhārāma-ajjhāvasathesupi yādise ṭhāne "bhikkhūhi vā sāmaṇerehi vā gahitaṁ bhavissatī"ti āsaṅkā uppajjati, tādise yeva ṭhāne uggahetvā vā uggahāpetvā vā saññāṇaṁ katvā nikkhipitabbaṁ, "yassa bhaṇḍaṁ naṭṭhaṁ, so āgacchatū"ti ca ācikkhitabbaṁ. Atha yo āgacchati, so "kīdisaṁ te bhaṇḍaṁ naṭṭhan"ti pucchitabbo, sace saññāṇena sampādeti, dātabbaṁ. No ce, 'vicināhī'ti vattabbo. Tamhā āvāsā pakkamantena[1] patirūpānaṁ bhikkhūnaṁ hatthe, tesu asati patirūpānaṁ gahapatikānaṁ hatthe nikkhipitvā pakkamitabbaṁ. Yo pana n'eva pakkamati, na sāmikaṁ passati, tena thāvaraṁ senāsanaṁ vā cetiyaṁ vā pokkharaṇiṁ vā kāretabbo. Sace dīghassa addhuno accayena sāmiko āgacchati, taṁ dassetvā 'anumodāhī'ti vattabbo. Sace n'ānumodati, "dehi me dhanan"ti codeti, samādapetvā dātabbaṁ.

Sāvatthiyaṁ aññataraṁ bhikkhuṁ ārabbha ratana-uggaṇhanavatthusmiṁ paññattaṁ, "aññatra ajjhārāmā vā ajjhāvasathā vā"ti ayamettha duvidhā anupaññatti, sādhāraṇapaññatti, sāṇattikaṁ, anuññātaṭṭhāne anādariyena uggahetvā anikkhipantassa dukkaṭaṁ. Anuññātaṭṭhāne gahetvā nikkhipantassa, yaṁ hoti āmāsaṁ ratanasammataṁ, taṁ vissāsaṁ vā tāvakālikaṁ vā uggaṇhantassa, paṁsukūlasaññāya gaṇhato, ummattakādīnañca anāpatti. Ananuññātakaraṇaṁ[2] parasantakatā vissāsagāhapaṁsukūlasaññānaṁ abhāvo uggahaṇaṁ vā uggahāpanaṁ vāti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni sañcarittasadisānīti.

Ratanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Pakkamantenapi (Sī), Vi 2. 213 piṭṭhe pana passitabbaṁ.
2. Ananuññātakāraṇaṁ (Sī, Ka)

3. Vikālagāmappavesanasikkāpadavaṇṇanā

Tatiye **santaṁ bhikkhuṁ anāpucchā**ti idaṁ cāritte vuttanayameva. **Vikāle**ti majjhanhikātikkamato paṭṭhāya anto-aruṇe, etasmiṁ antare "vikāle gāmappavesanaṁ āpucchāmī"ti vā "gāmaṁ pavisissāmī"ti vā anāpucchitvā asati tathārūpe accāyike karaṇīye parikkhittassa gāmassa parikkhepaṁ atikkamantassa aparikkhittassa upacāraṁ okkamantassa paṭhamapāde dukkaṭaṁ, dutiyapāde pācittiyaṁ. Sacepi sambahulā kenaci kammena gāmaṁ pavisanti, sabbehi aññamaññaṁ āpucchitabbaṁ. "Tasmiṁ gāme taṁ kammaṁ na sampajjatī"ti aññaṁ gāmaṁ gacchantānaṁ puna āpucchanakiccaṁ n'atthi. Sace pana ussāhaṁ paṭippassambhetvā vihāraṁ gacchantā antarā aññaṁ gāmaṁ pavisitukāmā honti, āpucchitabbameva. Kulaghare vā āsanasālāyaṁ vā bhattakiccaṁ katvā telabhikkhāya vā sappibhikkhāya vā caritukāmena sace passe bhikkhu atthi, āpucchitabbo, asante 'n'atthī'ti gantabbaṁ. Vīthiṁ otaritvā pana bhikkhuṁ disvāpi āpucchanakiccaṁ n'atthi. Yo pana gāmamajjhena maggo hoti, sace tena gacchantassa "telādīnaṁ atthāya carissāmī"ti cittaṁ uppajjati, passe bhikkhuṁ disvā āpucchitabbaṁ. Maggā anokkamma carantassa pana āpucchanakiccaṁ n'atthi, okkamantassa vuttanayen'eva pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye ārabbha vikāle gāmappavesanavatthusmiṁ paññattaṁ, "santaṁ bhikkhun"ti ca "anāpucchā"ti ca "aññatra tathārūpā accāyikā karaṇīyā"ti[1] ca imā pan'ettha tisso anupaññattiyo, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, kāle vikālasaññino, vematikassa ca dukkaṭaṁ. Kālasaññino pana, yo ca accāyike vā karaṇīye[2], santaṁ vā āpucchitvā, asantaṁ vā anāpucchitvā pavisati, antarārāmabhikkhunupassayatitthiyaseyyapaṭikkamanesu vā aññataraṁ gacchati, tassa, gāmena maggo hoti, tena gacchato, āpadāsu, ummattakādīnañca anāpatti. Santaṁ bhikkhuṁ anāpucchatā, anuññātakāraṇābhāvo, vikāle gāmappavisananti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni kathinasadisān'eva, idaṁ pana kiriyākiriyanti. Vikālagāmappavesanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Tathārūpā accāyikā (Sī, Ka)
2. Accāyikena vā karaṇīyena (Ka)

4. Sūcigharasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe bhedanameva bhedanakaṁ, taṁ assa atthīti **bhedanakaṁ.** Tasmā evarūpe sūcighare karaṇakārāpanesu dukkaṭaṁ, paṭilābhena pana taṁ bhinditvā pācittiyaṁ desetabbaṁ.

Sakkesu sambahule bhikkhū ārabbha bahusūcigharaviññāpanavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, sāṇattikaṁ, attanā vippakataṁ attanā vā parehi vā parehi vippakatampi attanā vā parehi vā pariyosāpetvā labhantassa catukkapācittiyaṁ. Aññassatthāya karaṇakārāpanesu, aññena kataṁ paṭilabhitvā paribhuñjane dukkaṭaṁ. Gaṇṭhike araṇike vidhe añjaniyā añjanisalākāya vāsijaṭe udakapuñchaniyāti etesu yaṁ kiñci aṭṭhi-ādīhi karontassa, ummattakādīnañca anāpatti. Sūcigharatā, aṭṭhimayāditā, attano atthāya karaṇaṁ vā kārāpetvā vā paṭilābhoti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni sañcarittasadisānīti.

Sūcigharasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

5. Mañcapīṭhasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **mañcan**ti masārakādīsu aññataraṁ. **Pīṭham**pi tādisameva, taṁ pana mañco viya atidīghaṁ, āsandiko viya ca samaṁ caturassaṁ na hoti. **Chedanakaṁ** bhedanakasadisameva.

Sāvatthiyaṁ Upanandaṁ ārabbha ucce mañce sayanavatthusmiṁ paññattaṁ, pamāṇikaṁ karontassa, pamāṇātikkantaṁ labhitvā chinditvā yathā pamāṇameva upari dissati, evaṁ nikhaṇitvā vā, uttānaṁ vā katvā, aṭṭakaṁ vā bandhitvā paribhuñjantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Pamāṇātikkantamañcapīṭhatā, attano atthāya karaṇaṁ vā kārāpetvā vā paṭilābhoti imān'ettha dve aṅgāni. Sesaṁ sabbaṁ Sūcigharasikkhāpadasadisamevāti.

Mañcapīṭhasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Tūlonaddhasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe tūlaṁ onaddhametthāti **tūlonaddhaṁ,** cimilikaṁ pattharitvā tūlaṁ pakkhipitvā upari cimilikāya[1] onaddhanti vuttaṁ hoti. **Uddālanakaṁ** bhedanakasadisameva.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye ārabbha tūlonaddhakārāpanavatthusmiṁ paññattaṁ, āyoge kāyabandhane aṁsabaddhake pattatthavikāya parissāvane bimbohane, aññena kataṁ tūlonaddhaṁ paṭilabhitvā uddāletvā paribhuñjantassa, ummattakādīnañca anāpatti. **Bimbohanañ**c'ettha sīsappamāṇameva vaṭṭati, sīsappamāṇaṁ nāma yassa vitthārato tīsu koṇesu dvinnaṁ antaraṁ vidatthicaturaṅgulaṁ hoti, majjhe muṭṭhiratanaṁ, dīghato diyaḍḍharatanaṁ vā dviratanaṁ vā. Tūlonaddhamañcapīṭhatā, attano atthāya karaṇaṁ vā kārāpetvā vā paṭilābhoti imān'ettha dve aṅgāni. Sesaṁ vuttanayen'eva veditabbanti.

Tūlonaddhasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

7. Nisīdanasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **nisīdanan**ti santhatasadisaṁ santharitvā ekasmiṁ ante Sugatavidatthippamāṇaṁ dvīsu ṭhānesu phāletvā katāhi tīhi dasāhi yuttassa parikkhārass'etaṁ nāmaṁ.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye ārabbha appamāṇikāni nisīdanāni dhāraṇavatthusmiṁ paññattaṁ, "dasā vidatthī"ti ayamettha anupaññatti, asādhāraṇapaññatti, pamāṇikaṁ vā ūnakaṁ vā karontassa, aññena kataṁ pamāṇātikkantaṁ paṭilabhitvā chinditvā paribhuñjantassa, vitānādīsu yaṁ kiñci karontassa, ummattakādīnañca anāpatti. Nisīdanassa pamāṇātikkantatā attano atthāya karaṇaṁ vā kārāpetvā vā paṭilābhoti imān'ettha dve aṅgāni. Sesaṁ vuttanayen'eva veditabbanti.

Nisīdanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Cilimikāya (Sī, Syā, Kaṁ)

8. Kaṇḍuppaṭicchādisikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **kaṇḍuppaṭicchādin**ti adhonābhi-ubbhajāṇumaṇḍalaṁ kaṇḍupīḷaka-assāvathullakacchābādhānaṁ paṭicchādanatthaṁ anuññātaṁ cīvaraṁ.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiye ārabbha appamāṇikāyo kaṇḍuppaṭicchādikāyo dhāraṇavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, sesaṁ Nisīdane vuttanayen'eva veditabbanti.

Kaṇḍuppaṭicchādisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

9. Vassikasāṭikasikkhāpadavaṇṇanā

Navame Sāvatthiyaṁ chabbaggiye ārabbha appamāṇikāyo vassikasāṭikāyo dhāraṇavatthusmiṁ paññattaṁ. Sesamettha yaṁ vattabbaṁ, taṁ Nisīdane vuttanayamevāti.

Vassikasāṭikasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Nandasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame Sāvatthiyaṁ āyasmantaṁ Nandaṁ ārabbha Sugatacīvarappamāṇaṁ cīvaraṁ dhāraṇavatthusmiṁ paññattaṁ, sādhāraṇapaññatti, sesaṁ Nisīdane vuttanayamevāti.

Nandasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Ratanavaggo navamo.

Kaṅkhāvitaraṇiyā pātimokkhavaṇṇanāya

Suddhapācittiyavaṇṇanā niṭṭhitā.

Pāṭidesanīyakaṇḍa

1. Paṭhamapāṭidesanīyasikkhāpadavaṇṇanā

Pāṭidesanīyesu paṭhame **antaragharaṁ paviṭṭhāyā**ti vacanato sace tassā antarārāmādīsu ṭhatvāpi dadamānāya hatthato sayaṁ rathiyābyūhasiṅghāṭakagharānaṁ aññatarasmiṁ ṭhitopi gaṇhāti, doso n'atthi. Tassā pana rathiyādīsu ṭhatvā dadamānāya rathiyādīsu vā antarārāmādīsu vā ṭhatvāpi yaṁ kiñci āmisaṁ ajjhoharaṇatthāya gaṇhato paṭiggahaṇe dukkaṭaṁ, ajjhohāre ajjhohāre pāṭidesanīyaṁ. Tassa desetabbākāro **gārayhaṁ āvuso**ti-ādinā nayena sikkhāpade dassito yeva.

Sāvatthiyaṁ aññataraṁ bhikkhuṁ ārabbha aññātikāya bhikkhuniyā antaragharaṁ paviṭṭhāya hatthato āmisaṁ paṭiggahaṇavatthusmiṁ paññattaṁ, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, yathā c'etaṁ, tathā sesānipi, tikapāṭidesanīyaṁ, yāmakālikādīsu paṭiggahaṇepi ajjhoharaṇepi dukkaṭaṁ, ekato-upasampannāya yāvakālikepi tath'eva, ñātikāya aññātikasaññivematikānampi es'eva nayo. Ñātikasaññino pana, ñātikāya vā dāpentiyā, upanikkhipitvā vā dadamānāya, yā ca antarārāmabhikkhunupassayatitthiyaseyyapaṭikkamanesu ṭhatvā gāmato bahi nīharitvā, yāmakālikādīni vā "sati paccaye paribhuñjā"ti deti, tassa, sikkhamānasāmaṇerīnañca hatthato gahetvā paribhuñjantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Paripuṇṇūpasampannatā aññātikatā antaraghare ṭhitāya hatthato sahatthā paṭiggahaṇaṁ yāvakālikatā ajjhoharaṇanti imān'ettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānīti.

Paṭhamapāṭidesanīyasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

2. Dutiyapāṭidesanīyasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **idha sūpan**ti-ādi vosāsanākāradassanaṁ. **Apasakka tāva bhaginī**ti-ādi apasādetabbākāradassanaṁ. Tatr'āyaṁ vinicchayo—

eken'āpi bhikkhunā[1] anapasādite ajjhoharaṇatthāya āmisaṁ gaṇhantānaṁ paṭiggahaṇe dukkaṭaṁ, ajjhohāre ajjhohāre pāṭidesanīyanti.

Rājagahe chabbaggiye ārabbha bhikkhuniyā vosāsantiyā nanivāraṇavatthusmiṁ paññattaṁ, tikapāṭidesanīyaṁ, ekato-upasampannāya vosāsantiyā nanivārentassa dukkaṭaṁ, tathā anupasampannāya upasampannasaññino vematikassa ca. Anupasampannasaññino, pana yo ca attano vā bhattaṁ dāpentiyā, aññesaṁ vā bhattaṁ dentiyā, yaṁ vā na dinnaṁ, taṁ dāpentiyā, yattha vā na dinnaṁ, tattha, sabbesaṁ vā samakaṁ dāpentiyā, sikkhamānāya vā sāmaṇeriyā vā vosāsantiyā paṭiggahetvā bhuñjati, tassa pañca bhojanāni ṭhapetvā sabbattha, ummattakādīnañca anāpatti. Paripuṇṇūpasampannatā pañcabhojanatā antaraghare anuññātapakārato aññathā vosāsanā anivāraṇā, ajjhoharaṇanti imān'ettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni kathinasadisānīti.

Dutiyapāṭidesanīyasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Tatiyapāṭidesanīyasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **sekkhasammatānī**ti laddhasekkhasammutikāni. **Pubbe animantito**ti gharūpacārokkamanato paṭhamataraṁ upacāraṁ anokkamante yeva pubbe animantito. **Agilāno** nāma yo sakkoti piṇḍāya carituṁ. **Pāṭidesanīyan**ti gharūpacāraṁ okkamitvā āmisaṁ gaṇhantassa paṭiggahaṇe tāva dukkaṭaṁ, taṁ gahetvā yattha katthaci bhuñjantassa ajjhohāre ajjhohāre pāṭidesanīyanti.

Sāvatthiyaṁ sambahule bhikkhū ārabbha na mattaṁ jānitvā paṭiggahaṇavatthusmiṁ paññattaṁ, "pubbe animantito agilāno"ti imā pan'ettha dve anupaññattiyo, tikapāṭidesanīyaṁ, yāmakālikādīsu paṭiggahaṇepi ajjhohārepi dukkaṭaṁ, tathā asekkhasammate sekkhasammatasaññino vematikassa ca. Asekkhasammatasaññino pana yo ca pubbe nimantito

1. Ettha ṭhāne 'evan'ti pāṭho Kambodiyamūle atthi.

vā gilāno vā aññassa vā tesaṁ ghare paññattaṁ bhikkhaṁ gaṇhāti, yassa ca gharato nīharitvā, āsanasālādīsu vā bhikkhuṁ adisvā paṭhamaṁ yeva nīharitvā, dvāramūle vā ṭhapitaṁ denti, tassa taṁ bhuñjantassa, niccabhattake, salākabhatte, pakkhike, uposathike, pāṭipadike, yāmakālikādiṁ[1] "sati paccaye paribhuñjā"ti dinnaṁ[2] paribhuñjantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Sekkhasammatatā pubbe animantitatā agilānatā gharūpacārokkamanaṁ ṭhapetvā niccabhattakādīni aññaṁ āmisaṁ gahetvā bhuñjananti imān'ettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānīti.

Tatiyapāṭidesanīyasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Catutthapāṭidesanīyasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **yāni kho pana tāni āraññakānī**ti-ādi Cīvaravippavāsasikkhāpade vuttanayen'eva veditabbaṁ. **Pubbe appaṭisaṁviditan**ti ettha yaṁ itthiyā vā purisena vā gahaṭṭhena vā pabbajitena vā ārāmaṁ vā ārāmūpacāraṁ vā pavisitvā "itthannāmassa bhante kulassa khādanīyaṁ vā bhojanīyaṁ vā āhariyissatī"ti[3] ārocitaṁ, taṁ pacchā yathā-ārocitameva vā āhariyatu, tassa parivāraṁ katvā aññaṁ vā tena saddhiṁ bahukampi, "itthannāmaṁ kulaṁ paṭisaṁviditaṁ katvā khādanīyaṁ vā bhojanīyaṁ vā gahetvā gacchatī"ti sutvā aññāni vā kulāni tehi saddhiṁ āharantu, taṁ sabbaṁ **paṭisaṁviditaṁ** nāma. Yaṁ pana evaṁ anārocitaṁ anāhaṭañca, taṁ **appaṭisaṁviditaṁ** nāma. **Agilāno** nāma yo sakkoti piṇḍāya gantuṁ. **Pāṭidesanīyan**ti evarūpaṁ antamaso ārāmamajjhena gacchantehi addhikehi dinnampi ārāme vā ārāmūpacāre vā paṭiggahetvā ajjhoharantassa paṭiggahaṇe dukkaṭaṁ, ajjhohāre ajjhohāre pāṭidesanīyanti.

Sakkesu sambahule bhikkhū ārabbha ārāme core paṭivasante anārocanavatthusmiṁ paññattaṁ, "agilāno"ti ayamettha ekā anupaññatti,

---

1. Yāmakālikādīni (Sī), yāmakālikādīsu yaṁkiñci (Kaṁ)
2. Aññena dinnaṁ (Kaṁ)
3. Vi 2. 237 piṭṭhe.

tikapāṭidesanīyaṁ, yāmakālikādīsu āhāratthāya paṭiggahaṇepi ajjhohārepi dukkaṭameva, tathā paṭisaṁvidite appaṭisaṁviditasaññino vematikassa ca, paṭisaṁviditasaññino, pana gilānassa, yo ca paṭisaṁviditaṁ katvā āhaṭaṁ vā gilānāvasesakaṁ vā bahārāme vā paṭiggahitaṁ, tatthajātakameva vā mūlaphalādiṁ, yāmakālikādīsu vā yaṁkiñci "sati paccaye paribhuñjā"ti laddhaṁ paribhuñjantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Yathāvutta-āraññakasenāsanatā yāvakālikassa atatthajātakatā agilānatā agilānāvasesakatā appaṭisaṁviditatā ajjhārāme paṭiggahaṇaṁ ajjhoharaṇanti imān'ettha satta aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Kathinasadisān'eva, idaṁ pana kiriyākiriyanti.

Catutthapāṭidesanīyasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Kaṅkhāvitaraṇiyā pātimokkhavaṇṇanāya

Pāṭidesanīyavaṇṇanā niṭṭhitā.

Sekhiyakaṇḍa

1. Parimaṇḍalasikkhāpadavaṇṇanā

Sekhiyesu[1] paṭhame **parimaṇḍalan**ti samantato maṇḍalaṁ. **Sikkhā karaṇīyā**ti "evaṁ nivāsessāmī"ti ārāmepi antaragharepi sabbattha sikkhā kātabbā, ettha ca yasmā Vattakkhandhake vuttavattānipi sikkhitabbattā[2] sekhiyān'eva honti, tasmā pārājikādīsu viya paricchedo na kato. Cārittavinayadassanatthañca "yo pana bhikkhu olambento nivāseyya, dukkaṭan"ti evaṁ āpattināmena avatvā "sikkhā karaṇīyā"ti evaṁ sabbasikkhāpadesu Pāḷi āropitā, Padabhājane[3] pana "āpatti dukkaṭassā"ti vuttattā sabbattha anādariyakaraṇe dukkaṭaṁ veditabbaṁ.

Idāni **parimaṇḍalan**ti ettha nābhimaṇḍalaṁ paṭicchādetvā jāṇumaṇḍalassa heṭṭhā jaṅghaṭṭhikato paṭṭhāya aṭṭhaṅgulamattaṁ nivāsanaṁ otāretvā nivāsentena parimaṇḍalaṁ nivatthaṁ nāma hoti, evaṁ anivāsetvā anādariyena purato vā pacchato vā olambetvā nivāsentassa dukkaṭaṁ. Na kevalañca tass'eva, ye c'aññe "tena kho pana samayena chabbaggiyā gihinivatthaṁ nivāsenti, hatthisoṇḍakaṁ macchavālakaṁ catukkaṇṇakaṁ tālavaṇṭakaṁ satavalikaṁ nivāsenti, saṁvalliyaṁ nivāsentī"ti Khandhake[4] nivāsanadosā vuttā, tathā nivāsentassapi dukkaṭameva.

Tattha **hatthisoṇḍakaṁ** nāma nābhimūlato hatthisoṇḍasaṇṭhānaṁ olambakaṁ katvā nivatthaṁ coḷika-itthīnaṁ[5] nivāsanaṁ viya. **Macchavālakaṁ** nāma ekato dasantaṁ ekato pāsantaṁ olambetvā nivatthaṁ. **Catukkaṇṇakaṁ** nāma upari dve, heṭṭhato dveti evaṁ cattāro kaṇṇe dassetvā nivatthaṁ. **Tālavaṇṭakaṁ** nāma tālavaṇṭākārena sāṭakaṁ olambetvā nivatthaṁ. **Satavalikaṁ** nāma dīghasāṭakaṁ anekakkhattuṁ obhujitvā[6] ovaṭṭikaṁ karontena nivatthaṁ, vāmadakkhiṇapassesu vā nirantaraṁ valiyo dassetvā nivatthaṁ. Sace pana jāṇuto paṭṭhāya ekā vā dve vā valiyo paññāyanti, vaṭṭati.

---

1. Chabbīsatisāruppā (Kaṁ)
2. Tathāsikkhitabbattā (Sī)
3. Vi 2. 239 piṭṭhe.
4. Vi 4. 277 piṭṭhe.
5. Nivatthacoḷakitthīnaṁ (Sī)
6. Obhañjitvā (Sī, Kaṁ), Vi-Ṭṭha 4. 54 piṭṭhe.

Saṁvalliyanti mallakammakārādīhi viya kacchaṁ bandhitvā nivatthaṁ. Evaṁ nivāsetuṁ gilānass'āpi maggappaṭipannass'āpi na vaṭṭati. Yampi maggaṁ gacchantā ekaṁ vā dve vā kaṇṇe ukkhipitvā antaravāsakassa upari lagganti, anto vā ekaṁ kāsāvaṁ tathā nivāsetvā bahi aparaṁ nivāsenti, sabbaṁ na vaṭṭati.

Gilāno pana antokāsāvassa ovaṭṭikaṁ dassetvā aparaṁ upari nivāsetuṁ labhati, agilānena dve nivāsentena saguṇaṁ katvā nivāsetabbāni. Iti imaṁ Khandhake paṭikkhittañca olambakañca sabbaṁ vivajjetvā vuttalakkhaṇasampannaṁ nibbikāraṁ parimaṇḍalaṁ nivāsetabbaṁ, tathā anivāsetvā yaṁ kiñci vikāraṁ karontassa dukkaṭaṁ.

"Nidānaṁ puggalaṁ vatthun"ti-ādike[1] pana vinicchaye surusurukārakaṁ Kosambiyaṁ paññattaṁ, sāmisena hatthena pānīyathālakasasitthakapattadhovanapaṭisaṁyuttadvayaṁ Bhaggesu sambahule bhikkhū ārabbha, sesāni sabbān'eva Sāvatthiyaṁ chabbaggiye ārabbha olambetvā nivāsanādivatthusmiṁ paññattāni. Sūpodanaviññattiyaṁ dhammadesanādīsu ca gilānavasena ekā anupaññatti, sabbāni sādhāraṇapaññattiyo, anāṇattikāni, sabbesu dukkaṭameva, añño āpattibhedo n'atthi, vipattivicāraṇā vuttā yeva, samuṭṭhānādīni sabbesaṁ avasāne dassayissāma. Anāpattimattaṁ pana aṅgañca sabbattha vattabbaṁ, tayidaṁ vuccati. Imasmiṁ tāva sikkhāpade asañcicca, assatiyā, ajānantassa, gilānassa, āpadāsu, ummattakādīnañca anāpatti.

Tattha **asañciccā**ti "aparimaṇḍalaṁ nivāsessāmī"ti evaṁ asañcicca atha kho "parimaṇḍalaṁ yeva nivāsessāmī"ti virajjhitvā aparimaṇḍalaṁ nivāsentassa anāpatti. **Assatiyā**ti aññāvihitass'āpi tathā nivāsentassa anāpatti. **Ajānantassā**ti parimaṇḍalaṁ nivāsetuṁ ajānantassa anāpatti, api ca nivāsanavattaṁ uggahetabbaṁ. Yo pana sukkhajaṅgho vā hoti mahāpiṇḍikamaṁso vā, tassa sāruppatthāya aṭṭhaṅgulādhikampi otāretvā nivāsetuṁ vaṭṭati. **Gilānassā**ti yassa jaṅghāya vā pāde vā vaṇo hoti, tassa ukkhipitvā vā otāretvā vā nivāsetuṁ vaṭṭati. **Āpadāsū**ti vāḷā vā corā vā anubandhanti, evarūpāsu āpadāsu

---

1. Kaṅkhā-Ṭṭha 109 piṭṭhe.

anāpatti. **Ummattakā**dayo vuttanayā eva. Anādariyaṁ anāpattikāraṇābhāvo aparimaṇḍalanivāsananti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Yathā c'ettha, evaṁ sabbattha purimāni dve tattha tattha vuttappaṭipakkhakaraṇañcāti tīṇi yeva honti, tasmā ito paraṁ tānipi avatvā anāpattimattameva vakkhāmāti.

2. Dutiyaparimaṇḍalasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye "na bhikkhave gihipārutaṁ pārupitabban"ti[1] evaṁ paṭikkhittaṁ gihipārutaṁ apārupitvā ubho kaṇṇe samaṁ katvā pārupanaṁ **parimaṇḍalapārupanaṁ** nāma, tattha yaṁ kiñci setapaṭapārutaṁ paribbājakapārutaṁ ekasāṭakapārutaṁ surāsoṇḍapārutaṁ antepurikapārutaṁ mahājeṭṭhapārutaṁ kuṭippavesakapārutaṁ brāhmaṇapārutaṁ pāḷikārakapārutanti evamādi parimaṇḍalalakkhaṇato aññathā pārutaṁ, sabbametaṁ **gihipārutaṁ** nāma. Tasmā yathā setapaṭā aḍḍhapālakanigaṇṭhā pārupanti, yathā ca ekacce paribbājakā uraṁ vivaritvā dvīsu aṁsakūṭesu pāvuraṇaṁ ṭhapenti, yathā ca ekasāṭakā manussā nivatthasāṭakassa ekena antena piṭṭhiṁ pārupitvā ubho kaṇṇe ubhosu aṁsakūṭesu ṭhapenti, yathā ca surāsoṇḍādayo sāṭakena gīvaṁ parikkhipitvā ubho ante ure vā olambenti, piṭṭhiyaṁ vā khipanti, yathā ca antepurikāyo akkhitārakamattaṁ dassetvā oguṇṭhitaṁ pārupanti, yathā ca mahājeṭṭhā dīghasāṭakaṁ nivāsetvā tass'eva ekenantena sakalasarīraṁ pārupanti, yathā ca kassakā khettakuṭiṁ pavisantā sāṭakaṁ paliveṭhetvā upakacchake pakkhipitvā tass'eva ekenantena sarīraṁ pārupanti, yathā ca brāhmaṇā ubhinnaṁ upakacchakānaṁ antare sāṭakaṁ pavesetvā aṁsakūṭesu pakkhipanti, yathā ca Pāḷikārako bhikkhu ekaṁsapārupanena pārutaṁ vāmabāhuṁ vivaritvā cīvaraṁ aṁsakūṭe āropeti, evaṁ apārupitvā sabbepi ete aññe ca evarūpe pārupanadose vajjetvā nibbikāraṁ parimaṇḍalaṁ pārupitabbaṁ. Tathā apārupitvā ārāme vā antaraghare vā anādarena yaṁ kiñci vikāraṁ karontassa dukkaṭaṁ, anāpatti purimasadisā yeva, yathā c'ettha, evaṁ sabbattha. Yattha pana viseso bhavissati, tattha vakkhāmāti.

---

1. Vi 4. 278 piṭṭhe.

3-4. Suppaṭicchannasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **suppaṭicchanno**ti suṭṭhu paṭicchanno, gaṇṭhikaṁ paṭimuñcitvā anuvātantena gīvaṁ paṭicchādetvā ubho kaṇṇe samaṁ katvā paṭisaṅgharitvā yāva maṇibandhaṁ paṭicchādetvā antaraghare gamissāmīti attho, tathā akatvā pana jāṇuṁ vā uraṁ vā vivaritvā gacchantassa dukkaṭaṁ.

Catutthe galavāṭakato paṭṭhāya sīsaṁ maṇibandhato paṭṭhāya hatthe, piṇḍikamaṁsato paṭṭhāya pāde vivaritvā sesaṁ chādetvā nisinno **suppaṭicchanno** nāma hoti, ettha pana vāsūpagatassa anāpatti.

5-6. Susaṁvutasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **susaṁvuto**ti hatthaṁ vā pādaṁ vā akīḷāpento suvinītoti attho. Chaṭṭhepi es'eva nayo.

7-8. Okkhittacakkhusikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **okkhittacakkhū**ti heṭṭhā khittacakkhu hutvā purato yugamattaṁ bhūmibhāgaṁ pekkhamāno, ekasmiṁ pana ṭhāne ṭhatvā hatthi-assādiparissayābhāvaṁ oloketuṁ vaṭṭati. Aṭṭhamepi es'eva nayo.

9-10. Ukkhittakasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **ukkhittakāyāti** ukkhepena, itthambhūtalakkhaṇe karaṇavacanaṁ, ekato vā ubhato vā ukkhittacīvaro hutvāti attho, anto indakhīlato paṭṭhāya evaṁ na gantabbaṁ.

Dasame nisinnakāle dhamakaraṇaṁ nīharanten'āpi cīvaraṁ anukkhipitvā'va nīharitabbaṁ, vāsūpagatassa pana anāpatti.

11-12. Ujjagghikasikkhāpadavaṇṇanā

Ekādasame **ujjagghikāyā**ti mahāhasitaṁ hasantoti attho. Idh'āpi hi itthambhūtalakkhaṇe yeva karaṇavacanaṁ.

Dvādasamepi es'eva nayo. Ubhayattha hasanīyasmiṁ vatthusmiṁ mihitamattaṁ[1] karontassa anāpatti.

---

1. Hasitamattaṁ (Kaṁ)

13-14. Uccasaddasikkhāpadavaṇṇanā

Terasame **appasaddoti** na uccāsaddamahāsaddo hutvā[1]. Cuddasamepi es'eva nayo. Ayaṁ pan'ettha appasaddatāparicchedo[2]—sace dvādasahatthe gehe ādimhi saṁghatthero, majjhe dutiyatthero, ante tatiyattheroti evaṁ nisinnesu yaṁ saṁghatthero dutiyattherena saddhiṁ manteti, dutiyatthero ca tassa saddaṁ suṇāti, kathañca vavatthapeti. Tatiyatthero pana saddameva suṇāti, kathaṁ na vavatthapeti, ettāvatā **appasaddo** hoti. Sace pana tatiyatthero kathañca vavatthapeti, **mahāsaddo** nāma hoti.

15-20. Kāyappacālakādisikkhāpadavaṇṇanā

Ito paresu chasu **kāyappacālakan**ti kāyaṁ cāletvā cāletvā, esa nayo sabbattha. Tasmā kāyādīni paggahetvā niccalāni ujukāni ṭhapetvā gantabbañc'eva nisīditabbañca, nisīdanappaṭisaṁyuttesu tīsu vāsūpagatassa anāpatti.

21-22. Khambhakatasikkhāpadavaṇṇanā

Ekavīsadvāvīsesu **khambhakato**ti kaṭiyaṁ hatthaṁ ṭhapetvā katakhambho.

23-24. Oguṇṭhitasikkhāpadavaṇṇanā

Tevīsacatuvīsesu **oguṇṭhito**ti sasīsaṁ pāruto.

25. Ukkuṭikasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcavīse **ukkuṭikā** vuccati paṇhiyo ukkhipitvā aggapādeheva, aggapāde vā ukkhipitvā paṇhīhi yeva bhūmiyaṁ phusantassa gamanaṁ, karaṇavacanaṁ pan'ettha vuttalakkhaṇameva.

---

1. Hutvāti attho (Syā, Kaṁ)
2. Appasaddākāraparicchedo (Syā, Kaṁ)

26. Pallatthikasikkhāpadavaṇṇanā

Chabbīse **na pallatthikāyā**ti hatthapallatthikāya vā dussapallatthikāya vā na nisīditabbaṁ. Anādarena nisīdantassa dukkaṭaṁ, vāsūpagatassa pana idhāpi purimesu ca dvāvīsacatuvīsesu anāpatti[1].

Chabbīsatisāruppasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

27. Sakkaccapaṭiggahaṇasikkhāpadavaṇṇanā

Bhojanappaṭisaṁyuttesu paṭhame **sakkaccan**ti satiṁ upaṭṭhāpetvā.

28. Pattasaññīpaṭiggahaṇasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye patte saññā pattasaññā, sā assa atthīti **pattasaññī,** attano bhājane upanibaddhasaññī hutvāti attho.

29. Samasūpakapaṭiggahaṇasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **samasūpako** nāma yattha muggamāsehi vā kulatthādīhi vā kato hatthahāriyo sūpo bhattassa catutthabhāgappamāṇo hoti, tato hi adhikaṁ gaṇhantassa dukkaṭaṁ. Ṭhapetvā pana sūpaṁ avasesā sabbāpi sūpeyyabyañjanavikati **rasaraso** nāma hoti, tasmiṁ rasarase, ñātakānaṁ vā pavāritānaṁ vā aññassatthāya vā attano dhanena vā idha anāpatti.

30-32. Samatittikasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **samatittikan**ti samapuṇṇaṁ samabharitaṁ adhiṭṭhānupagapattassa antomukhavaṭṭilekhaṁ anatikkamitvā racitaṁ. **Piṇḍapātan**ti yaṁ kiñci yāvakālikaṁ. Anadhiṭṭhānupage pana yāvakālikaṁ yāmakālikādīni ca yattha katthaci thūpīkatānipi vaṭṭanti, yaṁ pana dvīsu pattesu gahetvā ekaṁ pūretvā vihāraṁ harati, yaṁ vā pakkhipiyamānaṁ pūva-ucchukkhaṇḍaphalāphalādi heṭṭhā orohati, takkolavaṭaṁsakādayo vā upari ṭhapetvā diyyanti, yañca paṇṇe vā thālake vā pakkhipitvā pattamatthake ṭhapitaṁ hoti, na taṁ thūpīkataṁ nāma, tasmā taṁ sabbaṁ vaṭṭati. Idha pana gilānass’āpi anāpatti n’atthi, tasmā tena pi

---

1. Dvīsu anāpatti (Sī)

samatittiko yeva gahetabbo. Sabbattha pana paṭiggahetumeva na vaṭṭati, paṭiggahitaṁ pana suppaṭiggahitaṁ paribhuñjituṁ vaṭṭati. Pañcamachaṭṭhāni vuttanayān'eva.

33-34. Sapadānasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **sapadānan**ti tattha tattha odhiṁ akatvā anupaṭipāṭiyā. Yo pana aññesaṁ vā dento, aññabhājane vā ākiranto tato tato omasati, tassa uttaribhaṅgañca uppaṭipāṭiyā gaṇhantass'āpi idha anāpatti. Aṭṭhamaṁ vuttanayameva.

35. Thūpakatasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **thūpakato**ti matthakato vemajjhatoti attho. Yo pana parittake sese ekato saṅkaḍḍhitvā omadditvā bhuñjati, tass'āpi anāpatti.

36. Odanappaṭicchādanasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame yassa bhattasāmikā Māghātasamayādīsu byañjanaṁ paṭicchādetvā denti, yo ca na bhiyyokamyatāya paṭicchādeti, tesaṁ[1] anāpatti, gilānassa pana anāgatattā āpatti yeva.

37. Sūpodanaviññattisikkhāpadavaṇṇanā

Ekādasame ñātakānaṁ vā pavāritānaṁ vā aññassatthāya attano dhanenāti idaṁ anāpattiyaṁ adhikaṁ.

38. Ujjhānasaññīsikkhāpadavaṇṇanā

Dvādasame ujjhāne saññā ujjhānasaññā, sā assa atthīti **ujjhānasaññī.** Idh'āpi gilāno na muccati, "dassāmī"ti vā "dāpessāmī"ti vā olokentassa pana na ujjhānasaññissa ca anāpatti.

39. Kabaḷasikkhāpadavaṇṇanā

Terasame **nātimahantan**ti mayūraṇḍaṁ atimahantaṁ, kukkuṭaṇḍaṁ atikhuddakaṁ, tesaṁ vemajjhappamāṇaṁ. Mūlakhādanīyādibhede pana sabbakhajjake phalāphale ca anāpatti.

---

1. Tesampi (Syā, Kaṁ)

40. Ālopasikkhāpadavaṇṇanā

Cuddasame **parimaṇḍalan**ti adīghaṁ. Idha pana khajjakaphalāphalehi[1] saddhiṁ uttaribhaṅgepi anāpatti.

41-42. Anāhaṭasikkhāpadavaṇṇanā

Pannarasame **anāhaṭe**ti anāharite, mukhadvāraṁ asampatteti attho. Soḷasame **sabbahatthan**ti sakalaṁ hatthaṁ.

43. Sakabaḷasikkhāpadavaṇṇanā

Sattarasame **sakabaḷenā**ti ettha yattakena vacanaṁ aparipuṇṇaṁ hoti, tattake sati kathentassa āpatti. Yo pana dhammaṁ kathento hariṭakādīni mukhe pakkhipitvā katheti, yattakena vacanaṁ aparipuṇṇaṁ na hoti, tattake (mukhamhi)[2] sati vaṭṭati.

44. Piṇḍukkhepakasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhārasame **piṇḍukkhepakan**ti piṇḍaṁ ukkhipitvā ukkhipitvā, idh'āpi khajjakaphalāphalesu anāpatti.

45. Kabaḷāvacchedakasikkhāpadavaṇṇanā

Ekūnavīsatime[3] **kabaḷāvacchedakan**ti kabaḷaṁ avacchinditvā avacchinditvā, idha khajjakaphalāphalehi saddhiṁ uttaribhaṅgepi anāpatti.

46. Avagaṇḍakārakasikkhāpadavaṇṇanā

Vīsatime **avagaṇḍakārakan**ti makkaṭo viya gaṇḍe katvā katvā, idha phalāphalamattake anāpatti.

47. Hatthaniddhunakasikkhāpadavaṇṇanā

Ekavīsatime **hatthaniddhunakan**ti hatthaṁ niddhunitvā niddhunitvā, anāpattiyaṁ pan'ettha "kacavaraṁ chaḍḍento hatthaṁ niddhunātī"ti[4] idaṁ adhikaṁ.

---

1. Sabbakhajjakaphalāphalehi (Syā, Kaṁ)
2. ( ) Etthantare pāṭho (Sī, Syā, Kaṁ) mūle n'atthi.
3. Ekūnavīse (Sī, Ka), Mahāṭīkā 4. 352 piṭṭhe.
4. Vi 2. 257 piṭṭhe.

48. Sitthāvakārakasikkhāpadavaṇṇanā

Dvāvīsatime **sitthāvakārakan**ti sitthāni avakiritvā avakiritvā, idh'āpi "kacavaraṁ chaḍḍento sitthaṁ chaḍḍayatī"ti[1] idaṁ anāpattiyaṁ adhikaṁ.

49. Jivhānicchārakasikkhāpadavaṇṇanā

Tevīsatime **jivhānicchārakan**ti jivhaṁ nicchāretvā nicchāretvā.

50-51. Capucapukārakasikkhāpadavaṇṇanā

Catuvīsatime **capucapukārakan**ti capu capūti evaṁ saddaṁ katvā katvā. Pañcavīsatimepi es'eva nayo.

52-54. Hatthanillehakādisikkhāpadavaṇṇanā

Chabbīsatime **hatthanillehakan**ti hatthaṁ nillehitvā nillehitvā. Bhuñjantena hi aṅgulimattampi nillehituṁ na vaṭṭati. Ghanayāguphāṇitapāyāsādike pana aṅgulīhi gahetvā aṅguliyo mukhe pavesetvā bhuñjituṁ vaṭṭati, sattavīsatima-aṭṭhavīsatimesupi es'eva nayo. Tasmā ekaṅguliyāpi patto na nillehitabbo, eka-oṭṭhopi ca jivhāya na nillehitabbo, oṭṭhamaṁsehi eva pana gahetvā anto pavesetuṁ vaṭṭati.

55. Sāmisasikkhāpadavaṇṇanā

Ekūnatiṁsatime **na sāmisenā**ti etaṁ paṭikūlavasena paṭikkhittaṁ, tasmā saṁghikampi puggalikampi gihisantakampi attano santakampi saṅkhopi sarāvakampi thālakampi na gahetabbameva, gaṇhantassa dukkaṭaṁ. Sace pana hatthassa ekadeso āmisamakkhito na hoti, tena padesena gahetuṁ vaṭṭati, idha "dhovissāmīti vā dhovāpessāmīti vā paṭiggaṇhātī"ti[2] anāpattiyaṁ adhikaṁ.

56. Sasitthakasikkhāpadavaṇṇanā

Tiṁsatime "uddharitvā vā bhinditvā vā paṭiggahe[3] vā nīharitvā vā chaḍḍetī"ti idaṁ anāpattiyaṁ adhikaṁ. Tattha **uddharitvā vā**ti sitthāni

1. Vi 2. 257 piṭṭhe. 2. Vi 2. 261 piṭṭhe.
3. Paṭiggahetvā (Sī), Vi 2. 261 piṭṭhe pana passitabbaṁ.

udakato uddharitvā, ekasmiṁ ṭhāne rāsiṁkatvā udakaṁ chaḍḍeti. **Bhinditvā vā**ti sitthāni bhinditvā udakagatikāni katvā chaḍḍeti. **Paṭiggahe vā**ti paṭiggahena paṭicchantānaṁ paṭiggahe chaḍḍeti. **Nīharitvā**ti bahi nīharitvā chaḍḍeti, evaṁ chaḍḍentassa anāpatti.

Tiṁsabhojanappaṭisaṁyuttasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

57. Chattapāṇisikkhāpadavaṇṇanā

Dhammadesanāpaṭisaṁyuttesu paṭhame yaṁ kiñci chattaṁ pāṇimhi assāti **chattapāṇi.** So taṁ chattaṁ yattha katthaci sarīrāvayave ṭhapetvāpi yāva hatthena na muñcati, tāv'assa dhammaṁ desetuṁ na vaṭṭati. Sace pan'assa añño chattaṁ dhāreti, passe vā ṭhitaṁ[1] hoti, hatthato apagatamatte chattapāṇi nāma na hoti, tassa desetuṁ vaṭṭati. Dhammaparicchedo c'ettha Padasodhamme vuttanayen'eva veditabbo.

58-59. Daṇḍapāṇisikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **daṇḍo** nāma majjhimassa purisassa catuhatthappamāṇo, daṇḍapāṇibhāvo pan'assa chattapāṇimhi vuttanayen'eva veditabbo. Tatiyepi es'eva nayo. Asiṁ sannahitvā ṭhitopi hi satthapāṇisaṅkhyaṁ na gacchati.

60. Āvudhapāṇisikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe sabbāpi dhanuvikati saddhiṁ saravikatiyā **āvudhan**ti veditabbā, tasmā saddhiṁ vā sarena dhanuṁ gahetvā, suddhadhanuṁ vā suddhasaraṁ vā sajiyadhanuṁ vā nijjiyadhanuṁ vā gahetvā ṭhitassa vā nisinnassa vā dhammaṁ desetuṁ na vaṭṭati. Sace pan'assa dhanu khandhepi paṭimukkaṁ hoti, yāva na gaṇhāti, tāva vaṭṭati.

61-62. Pādukasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **pādukāruḷhassā**ti chattadaṇḍake aṅgulantarikaṁ appavesetvā kevalaṁ akkantassa vā, pavesetvā ṭhānavasena paṭimukkassa vā. Chaṭṭhe pi

---

1. Thapitaṁ (Sī)

es'eva nayo. Idha pana yv'āyaṁ paṇhikabandhaṁ omuñcitvā ṭhānavasena "omukko"ti vuccati, tass'āpi na vaṭṭati.

63. Yānasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame sacepi dvīhi janehi hatthasaṅghāṭena gahito, sāṭake vā ṭhapetvā vaṁsena vayhati, ayutte vā vayhādike yāne visaṅkharitvā vā ṭhapite cakkamattepi nisinno hoti, **yānagato** tv'eva saṅkhaṁ gacchati. Sace pana dvepi ekayāne nisinnā honti, vaṭṭati. Visuṁ nisinnesupi ucce yāne nisinnena nīce nisinnassa desetuṁ vaṭṭati, samappamāṇepi vaṭṭati, tathā purime nisinnena pacchime nisinnassa. Pacchime pana uccatarepi nisinnena desetuṁ na vaṭṭati.

64. Sayanasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **sayanagatassāti** antamaso kaṭasārakepi pakatibhūmiyampi nipannassa uccepi mañce vā pīṭhe vā bhūmippadese vā ṭhitena nisinnena vā desetuṁ na vaṭṭati. Sayanagatena pana sayanagatassa uccatare vā samappamāṇe vā nipannena[1] desetuṁ vaṭṭati. Nipannena pana ṭhitassa vā nisinnassa vā nipannassa vā, nisinnena ca ṭhitassa vā nisinnassa vā, ṭhitena ṭhitass'eva vaṭṭati.

65. Pallatthikasikkhāpadavaṇṇanā

Navame hatthapallatthikādīsu yāya kāyaci nisinnassa desetuṁ na vaṭṭati.

66. Veṭhitasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **veṭhitasīsassāti** dussaveṭhena vā moḷi-ādīhi vā yathā kesanto na dissati, evaṁ veṭhitasīsassa, ten'ev'assa anāpattiyaṁ "kesantaṁ vivarāpetvā desetī"ti[2] vuttaṁ.

67. Oguṇṭhitasikkhāpadavaṇṇanā

Ekādasame **oguṇṭhitasīsassāti** sasīsaṁ pārutassa, anāpattiyaṁ pan'ettha "sīsaṁ vivarāpetvā desetī"ti[2] adhikaṁ.

---

1. Nisinnena (Kaṁ)

2. Vi 2. 266 piṭṭhe.

68. Chamāsikkhāpadavaṇṇanā

Dvādasame **chamāyaṁ nisīditvā**ti bhūmiyaṁ nisīditvā. **Āsane**ti antamaso vatthampi tiṇānipi santharitvā nisinnassa.

69. Nīcāsanasikkhāpadavaṇṇanā

Terasame **ucce āsane**ti antamaso bhūmippadesepi unnatappadese nisinnassa.

70. Ṭhitasikkhāpadavaṇṇanā

Cuddasame **na ṭhito nisinnassā**ti sace therassa upaṭṭhānaṁ gantvā ṭhitaṁ daharaṁ āsane nisinno mahāthero pañhaṁ pucchati, na kathetabbaṁ. Gāravena pana theraṁ "uṭṭhahitvā pucchā"ti vattuṁ na sakkā, tasmā "passe ṭhitassa bhikkhuno kathessāmī"ti kathetuṁ vaṭṭati.

71. Pacchatogamanasikkhāpadavaṇṇanā

Pannarasame sace purato gacchanto pañhaṁ pucchati, tassa taṁ akathetvā "pacchimassa bhikkhuno kathessāmī"ti kathetabbaṁ. Saddhiṁ uggahitadhammaṁ pana sajjhāyituṁ, samadhurena vā gacchantassa kathetuṁ vaṭṭati.

72. Uppathenagamanasikkhāpadavaṇṇanā

Soḷasame **na uppathenā**ti ettha sace dvepi sakaṭamaggasmiṁ ekekacakkapathena vā uppathena vā samadhuraṁ gacchanti, vaṭṭati.

73. Ṭhito-uccārasikkhāpadavaṇṇanā

Sattarasame "asañciccā"ti anāpattiyaṁ[1] sace paṭicchannaṭṭhānaṁ gacchantassa sahasā uccāro vā passāvo vā nikkhamati, asañcicca kato nāma hoti.

74. Harite-uccārasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhārasame yampi jīvamānarukkhassa mūlaṁ pathaviyaṁ dissamānaṁ gacchati, sākhā vā bhūmilaggā gacchati, sabbaṁ haritasaṅkhātameva. Khandhe nisīditvā pana

---

1. Anāpatti-adhikaṁ (Kaṁ)

appaharitaṭṭhāne pātetuṁ vaṭṭati. Sace appaharitaṭṭhānaṁ olokentass'eva sahasā nikkhamati, gilānaṭṭhāne ṭhito hoti, "appaharite kato haritaṁ ottharatī"ti[1] idamettha anāpattiyaṁ adhikaṁ. Tattha sacepi appaharitaṁ alabhantena tiṇaṇḍupakaṁ vā palalaṇḍupakaṁ vā ṭhapetvā kato pacchā haritaṁ ottharati, vaṭṭati yeva. Kheḷena c'ettha siṅghāṇikāpi saṅgahitā.

75. Udake-uccārasikkhāpadavaṇṇanā

Ekūnavīsatime **na udaketi** etaṁ paribhoga-udakameva sandhāya vuttaṁ, vaccakuṭisamuddādi-udakesu pana aparibhogesu anāpatti. Deve vassante samantato udakoghe jāte anudakaṭṭhānaṁ alabhantena udake kātuṁ[2] vaṭṭati, idh'āpi "thale kato udakaṁ ottharatī"ti[3] idaṁ anāpattiyaṁ adhikaṁ, sesaṁ sabbasikkhāpadesu uttānameva.

Samuṭṭhānādidīpanatthāya pan'ettha idaṁ pakiṇṇakaṁ—ujjagghika-uccāsaddappaṭisaṁyuttāni cattāri, sakabaḷena mukhena byāharaṇaṁ ekaṁ, chamānīcāsananisinnaṭhitapacchatogamana-uppathagamanappaṭisaṁyuttāni pañcāti imāni dasa sikkhāpadāni samanubhāsanasamuṭṭhānāni, ekekamettha kiriyaṁ, saññāvimokkhaṁ, sacittakaṁ, lokavajjaṁ, kāyakammaṁ, vacīkammaṁ, akusalacittaṁ, dukkhavedanaṁ. Sūpodanaviññattisikkhāpadaṁ theyyasatthasamuṭṭhānaṁ, kiriyaṁ, saññāvimokkhaṁ, sacittakaṁ, lokavajjaṁ, kāyakammaṁ, vacīkammaṁ, akusalacittaṁ, dukkhavedanaṁ. Chattapāṇidaṇḍapāṇisatthapāṇi-āvudhapāṇipādukā-upāhanayānasayanapallatthikaveṭhita-oguṇṭhitanāmakāni ekādasa dhammadesanāsamuṭṭhānāni, kiriyākiriyāni, saññāvimokkhāni, sacittakāni, lokavajjāni, vacīkammāni, akusalacittāni, dukkhavedanāni. Sesāni tepaṇṇāsa Paṭhamapārājikasamuṭṭhānādibhedānīti.

Ekūnavīsatidhammadesanāpaṭisaṁyuttasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Kaṅkhāvitaraṇiyā pātimokkhavaṇṇanāya

Sekhiyavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Vi 2. 270 piṭṭhe. 2. Pātetuṁ Mahāṭīkā 4. 369 piṭṭhe. 3. Vi 2. 271 piṭṭhe.

Adhikaraṇasamathavaṇṇanā

Adhikaraṇasamathesu **sattā**ti tesaṁ gaṇanaparicchedo. Adhikaraṇāni samenti vūpasamentīti **adhikaraṇasamathā. Uddesaṁ āgacchantī**ti āpattādhikaraṇasaṅkhātāsu ca avasesādhikaraṇattayapaccayāsu ca āpattīsu parisuddhabhāvaṁ pucchanatthaṁ uddisitabbataṁ āgacchanti. **Uppannuppannānanti** uppannānaṁ uppannānaṁ. **Adhikaraṇānan**ti vivādādhikaraṇaṁ anuvādādhikaraṇaṁ āpattādhikaraṇaṁ kiccādhikaraṇanti imesaṁ catunnaṁ. **Samathāya vūpasamāyā**ti samanatthañc'eva vūpasamanatthañca sammukhāvinayo dātabbo -pa- tiṇavatthārakoti ime satta samathā dātabbā. Tatr'āyaṁ vinicchayo—adhikaraṇesu tāva "dhammo"ti vā "adhammo"ti vā aṭṭhārasahi vatthūhi vivadantānaṁ bhikkhūnaṁ yo vivādo, idaṁ **vivādādhikaraṇaṁ** nāma. Sīlavipattiyā vā ācāradiṭṭhi-ājīvavipattiyā vā anuvadantānaṁ yo anuvādo upavadanā c'eva codanā ca, idaṁ **anuvādādhikaraṇaṁ** nāma. Mātikāya āgatā pañca, Vibhaṅge dveti sattapi āpattikkhandhā **āpattādhikaraṇaṁ** nāma. Yaṁ saṁghassa apalokanādīnaṁ catunnaṁ kammānaṁ karaṇaṁ, idaṁ **kiccādhikaraṇaṁ** nāma.

Tattha **vivādādhikaraṇaṁ**[1] dvīhi samathehi sammati sammukhāvinayena ca yebhuyyasikāya ca, sammukhāvinayen'eva sammamānaṁ yasmiṁ vihāre uppannaṁ, tasmiṁ yeva vā, aññattha vūpasametuṁ gacchantānaṁ antarāmagge vā yattha gantvā saṁghassa niyyātitaṁ[2], tattha saṁghena vā vūpasametuṁ asakkonte tatth'eva ubbāhikāya sammatapuggalehi vā vinicchitaṁ sammati, evaṁ sammamāne ca pana tasmiṁ yā saṁghasammukhatā dhammasammukhatā vinayasammukhatā puggalasammukhatā ayaṁ **sammukhāvinayo** nāma. Tattha ca kārakasaṁghassa saṁghasāmaggivasena sammukhībhāvo **saṁghasammukhatā,** sametabbassa vatthuno bhūtatā **dhammasammukhatā,** yathā taṁ sametabbaṁ, tath'ev'assa samanaṁ **vinayasammukhatā,** yo ca vivadati, yena ca vivadati, tesaṁ ubhinnaṁ atthapaccatthikānaṁ[3] sammukhībhāvo **puggalasammukhatā.** Ubbāhikāya vūpasamane pan'ettha saṁghasammukhatā parihāyati, evaṁ tāva sammukhāvinayen'eva sammati.

1. Vi 4. 220 piṭṭhe.
2. Niyyātenti, taṁ (Sī, Kaṁ, Ka)
3. Attapaccatthikānaṁ (Sī) Mahāṭīkā passitabbā.

Sace pan’evampi na sammati, atha naṁ ubbāhikāya sammatā bhikkhū “na mayaṁ sakkoma vūpasametun”ti saṁghass’eva niyyātenti, tato saṁgho pañcaṅgasamannāgataṁ bhikkhuṁ salākaggāhāpakaṁ sammannitvā tena guḷhakavivaṭṭakasakaṇṇajappakesu tīsu salākaggāhesu aññataravasena salākaṁ gāhetvā sannipatitaparisāya dhammavādīnaṁ yebhuyyatāya yathā te dhammavādino vadanti, evaṁ vūpasantaṁ adhikaraṇaṁ sammukhāvinayena ca yebhuyyasikāya ca vūpasantaṁ hoti. Tattha sammukhāvinayo vuttanayo eva, yaṁ pana yebhuyyasikakammassa karaṇaṁ. Ayaṁ **yebhuyyasikā** nāma, evaṁ vivādādhikaraṇaṁ dvīhi samathehi sammati.

Anuvādādhikaraṇaṁ[1] catūhi samathehi sammati sammukhāvinayena ca sativinayena ca amūḷhavinayena ca tassapāpiyasikāya ca. Sammukhāvinayen’eva sammamānaṁ yo ca anuvadati, yañca anuvadati, tesaṁ vacanaṁ sutvā sace kāci āpatti n’atthi, ubho khamāpetvā, sace atthi, “ayaṁ nām’ettha āpattī”ti evaṁ vinicchitaṁ vūpasammati, tattha sammukhāvinayalakkhaṇaṁ vuttanayameva. Yadā pana khīṇāsavassa bhikkhuno amūlikāya sīlavipattiyā anuddhaṁsitassa sativinayaṁ yācamānassa saṁgho ñatticatutthena kammena[1] sativinayaṁ deti, tadā sammukhāvinayena ca sativinayena ca vūpasantaṁ hoti, dinne pana sativinaye puna tasmiṁ puggale kassaci anuvādo na ruhati. Yadā ummattako bhikkhu ummādavasena gate assāmaṇake ajjhācāre “sarat’āyasmā evarūpiṁ āpattin”ti bhikkhūhi codiyamāno “ummattakena me āvuso etaṁ kataṁ, n’āhaṁ taṁ sarāmī”ti bhaṇantopi bhikkhūhi codiyamāno’va puna acodanatthāya amūḷhavinayaṁ yācati, saṁgho c’assa ñatticatutthena kammena amūḷhavinayaṁ deti. Tadā sammukhāvinayena ca amūḷhavinayena ca vūpasantaṁ hoti, dinne pana amūḷhavinaye puna tasmiṁ puggale kassaci tappaccayā anuvādo na ruhati.

Yadā pana pārājikena vā pārājikasāmantena vā codiyamānassa aññen’aññaṁ paṭicarato pāpussannatāya pāpiyassa puggalassa “sac’āyaṁ acchinnamūlo bhavissati, sammā vattitvā osāraṇaṁ labhissati, sace chinnamūlo, sayamev’assa nāsanā bhavissatī”ti maññamāno saṁgho

---

1. Vi 4. 229 piṭṭhe.

ñatticatutthena kammena tassapāpiyasikaṁ kammaṁ karoti, tadā sammukhāvinayena ca tassapāpiyasikāya ca vūpasantaṁ hoti, evaṁ anuvādādhikaraṇaṁ catūhi samathehi sammati.

Āpattādhikaraṇaṁ[1] tīhi samathehi sammati sammukhāvinayena ca paṭiññātakaraṇena ca tiṇavatthārakena ca. Tassa sammukhāvinayen'eva vūpasamo n'atthi, yadā pana ekassa vā bhikkhuno nissaggiyavaṇṇanāyaṁ vuttanayena saṁghagaṇamajjhesu vā bhikkhu lahukaṁ āpattiṁ deseti, tadā āpattādhikaraṇaṁ sammukhāvinayena ca paṭiññātakaraṇena ca vūpasammati. Tattha sammukhāvinaye tāva yo ca deseti, yassa ca deseti, tesaṁ sammukhībhāvo puggalasammukhatā, sesaṁ vuttanayameva. Puggalassa ca gaṇassa ca desanākāle saṁghasammukhatā parihāyati.

Yā pan'ettha "ahaṁ bhante itthannāmaṁ āpattiṁ āpanno"ti ca, "passasī"ti, "āma passāmī"ti ca paṭiññā, tāya "āyatiṁ saṁvareyyāsī"ti karaṇaṁ paṭiññātakaraṇaṁ nāma. Saṁghādisese parivāsādiyācanā paṭiññā, parivāsādīnaṁ dānaṁ paṭiññātakaraṇaṁ nāma. Dvepakkhajātā pana bhaṇḍanakārakā bhikkhū bahuṁ assāmaṇakaṁ ajjhācāraṁ caritvā puna lajjidhamme uppanne "sace mayaṁ imāhi āpattīhi aññamaññaṁ karissāma, siyāpi taṁ adhikaraṇaṁ kakkhaḷatthāya vāḷatthāya saṁvatteyyā"ti aññamaññaṁ āpattiyā kārāpane dosaṁ disvā yadā tiṇavatthārakakammaṁ karonti, tadā āpattādhikaraṇaṁ sammukhāvinayena ca tiṇavatthārakena ca sammati. Tatra hi yattakā hatthapāsūpagatā "na m'etaṁ khamatī"ti evaṁ diṭṭhāvikammaṁ akatvā niddampi okkamantā honti, sabbesaṁ ṭhapetvā thullavajjañca gihippaṭisaṁyuttañca sabbāpattiyo vuṭṭhahanti, evaṁ āpattādhikaraṇaṁ tīhi samathehi sammati.

Kiccādhikaraṇaṁ[2] ekena samathena sammati sammukhāvinayen'eva. Iti imāni cattāri adhikaraṇāni yathānurūpaṁ imehi sattahi samathehi sammanti, tena vuttaṁ "uppannuppannānaṁ adhikaraṇānaṁ samathāya vūpasamāya

---

1. Vi 4. 233 piṭṭhe. 2. Vi 4. 238 piṭṭhe.

sammukhāvinayo dātabbo -pa- tiṇavatthārako"ti. Ayamettha vinicchayanayo. Vitthāro pana Samathakkhandhake[1] āgato yeva, vinicchayopi'ssa Samantapāsādikāyaṁ vutto.

Tatth'āyasmante pucchāmi, kacci'ttha parisuddhāti tesu sattasu adhikaraṇasamathesu kacci'ttha parisuddhā, n'atthi vo kiñci samathehi vūpasametabbanti pucchāmi, etena sabbāpattīhi parisuddhabhāvo pucchito hoti.

Uddiṭṭhaṁ kho āyasmanto nidānanti-ādi nigamanavacanaṁ. Tattha **ettakan**ti ettakaṁ sikkhāpadaṁ. **Suttāgatan**ti sutte pātimokkhe āgataṁ. **Suttapariyāpannan**ti tatth'eva antogadhaṁ. **Anvaddhamāsaṁ uddesaṁ āgacchatī**ti addhamāse addhamāse uposathavasena[2] uddisitabbataṁ āgacchati. **Samaggehīti** kāyasāmaggivasena samaggehi. **Sammodamānehī**ti cittasāmaggivasena ekajjhāsayatāya suṭṭhu modamānehi. **Avivadamānehī**ti aṭṭhārasasu vivādavatthūsu aññataravasen'āpi avivadamānehi. **Sikkhitabban**ti taṁ taṁ sikkhāpadaṁ avītikkamantehi adhisīlasikkhā sampādetabbā. Antarantarā pana yaṁ na vuttaṁ, taṁ sabbaṁ purime purime sikkhāpade vuttattā c'eva uttānatthattā cāti.

Adhikaraṇasamathavaṇṇanā niṭṭhitā.

Kaṅkhāvitaraṇiyā pātimokkhavaṇṇanāya

Bhikkhupātimokkhavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Vi 4. 188 piṭṭhe.
2. Uposathadivase (Kaṁ)

Bhikkhunīpātimokkhavaṇṇanā

Namo tassa Bhagavato Arahato SammāsamBuddhassa.

Pārājikakaṇḍa

Bhikkhunīnaṁ hitatthāya, pātimokkhaṁ pakāsayi.
Yaṁ Nātho, tassa dān'eso, sampatto vaṇṇanākkamo.

Sādhāraṇapārājika

1 -pa- 4. Methunadhammasikkhāpadavaṇṇanā

Tattha **suṇātu me**ti-ādīnaṁ bhikkhupātimokkhavaṇṇanāyaṁ vuttanayen'eva attho veditabbo. Kevalañhi bhante, ayyeti-ādivasena tasmiñca idha ca abhilāpamattameva liṅgabhedamattañca viseso. Yasmā ca bhikkhuniyā sikkhāpaccakkhānaṁ nāma n'atthi, tasmā bhikkhūnīnaṁ "sikkhāsājīvasamāpannā sikkhaṁ apaccakkhāya dubbalyaṁ anāvikatvā"ti avatvā **yā pana bhikkhunī chandaso methunaṁ dhammaṁ paṭiseveyyā**ti vuttaṁ. Tattha **chandaso**ti methunarāgappaṭisaṁyuttena chandena c'eva ruciyā ca. Chande pana asati balakkārena padhaṁsitāya anāpatti, tasmā yā paripuṇṇūpasampadā bhikkhunī manussāmanussatiracchānajātīsu purisa-ubhatobyañjanakapaṇḍakānaṁ yassa kassaci sajīvassa vā nijjīvassa vā santhatassa vā asanthatassa vā akkhāyitassa vā yebhuyyena akkhāyitassa vā aṅgajātassa attano vaccamaggapassāvamaggamukhesu tīsu yattha katthaci santhate vā asanthate vā pakativātena asaṁphuṭṭhe allokāse antamaso tilaphalamattampi padesaṁ chandaso paveseti, parena vā pavesiyamānā pavesanapaviṭṭhaṭṭhita-uddharaṇesu yaṁ kiñci sādiyati, ayaṁ pārājikā hoti. Sesamettha ito paresu ca sādhāraṇasikkhāpadesu vuttanayānusāren'eva veditabbaṁ.

Asādhāraṇapārājika

5. Ubbhajāṇumaṇḍalikāsikkhāpadavaṇṇanā

Asādhāraṇesu pana catunnaṁ tāva pārājikānaṁ paṭhame **avassutā**ti kāyasaṁsaggarāgena tintā, kilinnāti attho. Dutiyapadepi es'eva nayo. **Purisapuggalassā**ti kāyasaṁsaggaṁ samāpajjituṁ viññussa manussajātikassa purisasaṅkhātassa puggalassa. **Adhakkhakan**ti attano akkhakānaṁ adho. **Ubbhajāṇumaṇḍalan**ti jāṇumaṇḍalānaṁ upari, ettha ca ubbhakapparampi ubbhajāṇumaṇḍalen'eva saṅgahitaṁ. **Āmasanan**ti āmajjanaṁ phuṭṭhokāsaṁ anatikkamitvā[1] tatth'eva saṁghaṭṭanaṁ. **Parāmasanan**ti ito c'ito ca sañcaraṇaṁ. **Gahaṇan**ti gahitamattaṁ. **Chupanan**ti saṁghaṭṭetvā phuṭṭhamattaṁ. **Paṭipīḷananti** aṅge gahetvā nippīḷanaṁ. **Sādiyeyyā**ti yā bhikkhunī attano yathāparicchinne kāye purisassa etaṁ āmasanādiṁ sādiyati, sayaṁ vā pana tena kāyena purisassa yaṁ kiñci kāyappadesaṁ sādayamānā chupati, ayaṁ ubbhajāṇumaṇḍalikā nāma pārājikāti ayamettha saṅkhepo.

"Nidānaṁ puggalaṁ vatthun"ti-ādike[2] pana vitthāravinicchaye yasmā sabbān'eva asādhāraṇapaññattiyo honti, tasmā ito paṭṭhāya santiṁ anupaññattiṁ vatvā sādhāraṇapaññattīti vā asādhāraṇapaññattīti vā na vakkhāma, āṇattiyaṁ yattha āṇatti n'atthi, tattha kiñci avatvā yattha atthi, tatth'eva vakkhāma, vipattivicāraṇā vuttā yeva.

Avasesaṁ pana sabbattha vattabbaṁ, tayidaṁ vuccati, Idaṁ tāva sikkhāpadaṁ Sāvatthiyaṁ Sundarīnandaṁ ārabbha kāyasaṁsaggaṁ samāpajjanavatthusmiṁ paññattaṁ, ekato-avassute[3] yathāparicchinnena kāyena purisassa kāyaṁ ubhato-avassutepi kāyena kāyappaṭibaddhaṁ yathāparicchinnakāyappaṭibaddhena vā avasesakāyena vā tassa kāyaṁ āmasantiyā thullaccayaṁ, yakkhapetapaṇḍakatiracchānagatamanussaviggahānaṁ ubhato-avassute yathāparicchinnena kāyena kāyaṁ āmasantiyāpi thullaccayaṁ, sace pana purisassa kāyasaṁsaggarāgo n'atthi, pārājikakkhettepi thullaccayameva. Avasese pana kāyappaṭibaddhena kāyappaṭibaddhādibhede methunarāgagehasitapemesu ca sabbattha dukkaṭaṁ. Asañcicca, assatiyā, ajānantiyā,

---

1. Anatikkamitvāpi (Sī, Kaṁ)
2. Kaṅkhā-Ṭṭha 109 piṭṭhe.
3. Avassave (Sī, uparipi)

asādiyantiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Aṅgāni samuṭṭhānādīni ca Bhikkhupātimokkhe Kāyasaṁsagge vuttanayen'eva veditabbānīti.

Ubbhajāṇumaṇḍalikāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Vajjappaṭicchādikāsikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **gaṇassā**ti aññāsaṁ bhikkhunīnaṁ. **Ṭhitā**ti saliṅge ṭhitā. **Cutā**ti kālaṅkatā. **Nāsitā**ti liṅganāsanāya sayaṁ vā naṭṭhā, aññehi vā nāsitā. **Avassaṭā**ti titthāyatanaṁ saṅkantā. **Pubbe'v'āhaṁ ayye aññāsin**ti idaṁ tassā vacanakāladassanaṁ, saliṅge ṭhitāya pana pārājikabhāvaṁ ñatvā "na dāni naṁ kassaci ārocessāmī"ti dhure nikkhittamatte yeva ayaṁ vajjappaṭicchādikā nāma pārājikā hotīti.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha n'eva-attanāpaṭicodanā nagaṇassa ārocanavatthusmiṁ paññattaṁ, Sesamettha Sappāṇakavaggamhi Duṭṭhullāpattippaṭicchādanasikkhāpade vuttanayen'eva veditabbaṁ. Tatra hi pācittiyaṁ, idha pārājikanti ayameva viseso, sesaṁ tādisamevāti.

Vajjappaṭicchādikāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

7. Ukkhittānuvattikāsikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **ukkhittan**ti āpattiyā adassanādīsu ukkhittaṁ. **Dhammenā**ti bhūtena vatthunā. **Vinayenā**ti codetvā sāretvā. **Satthusāsanenā**ti idh'āpi codetvā sāretvā karaṇameva Satthusāsanaṁ nāma. **Anādaran**ti yena saṁghena ukkhepaniyakammaṁ kataṁ, tasmiṁ vā, tattha pariyāpannagaṇe vā ekapuggale vā tasmiṁ vā kamme ādaravirahitaṁ, sammāvattanāya avattamānanti attho. **Appaṭikāran**ti paṭikārarahitaṁ, anosāritanti attho. **Akatasahāyan**ti ekakammādike saṁvāse saha ayanabhāvena samānasaṁvāsakā bhikkhū sahāyā nāma, yassa pana so saṁvāso tehi saddhiṁ n'atthi na tena te sahāyā katā

honti, iti so akatasahāyo nāma, taṁ akatasahāyaṁ, samānasaṁvāsakabhāvaṁ anupagatanti attho. **Tamanuvatteyyā**ti taṁ ukkhittakaṁ ukkhittakabhāve yeva ṭhitaṁ bhikkhuṁ yā bhikkhunī yaṁdiṭṭhiko so hoti, tāya diṭṭhiyā gahaṇabhāvena anuvatteyya. Sā bhikkhunī bhikkhunīhi Saṁghabhedasikkhāpadādīsu vuttanayena visuṁ saṁghamajjhe ca vuccamānā taṁ vatthuṁ appaṭinissajjantī samanubhāsanakammapariyosāne ukkhittānuvattikā nāma pārājikā hotīti.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha ukkhittānuvattanavatthusmiṁ paññattaṁ, ñattiyā dukkaṭaṁ, dvīhi kammavācāhi dve thullaccayā, "yassā na kkhamati, sā bhāseyyā"ti evaṁ **yya**-kārappattāya tatiyakammavācāya pārājikaṁ, adhammakamme tikadukkaṭaṁ, sesaṁ Saṁghabhedasikkhāpadādīsu vuttanayen'eva veditabbaṁ.

Ukkhittānuvattikāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

8. Aṭṭhavatthukāsikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **avassutā**ti lokassādamittasanthavavasena kāyasaṁsaggarāgena tintā. Ayameva hi attho Sīhaḷamātikāṭṭhakathāyaṁ vutto, Samantapāsādikāyaṁ[1] pan'assa vicāraṇā katā, dutiyapadepi es'eva nayo. **Purisapuggalassa hatthaggahaṇaṁ vā**ti-ādīsu pana yaṁ purisapuggalena hatthe gahaṇaṁ kataṁ, taṁ "purisapuggalassa hatthaggahaṇan"ti vuttaṁ, es'eva nayo saṅghāṭikaṇṇaggahaṇepi. **Hatthaggahaṇan**ti ettha ca yassa kassaci apārājikakkhettabhūtassa aṅgassa gahaṇaṁ hatthaggahaṇaṁ, yassa kassaci nivatthassa vā pārutassa vā gahaṇaṁ **saṅghāṭikaṇṇaggahaṇaṁ. Santiṭṭheyya vā**ti-ādīsu kāyasaṁsaggasaṅkhātassa asaddhammassa paṭisevanatthāya purisassa hatthapāse santiṭṭheyya vā, tattha ṭhitā sallapeyya vā, purisena vā "itthannāmaṁ ṭhānaṁ āgacchā"ti vuttā taṁ saṅketaṁ gaccheyya, tassa vā purisassa abbhāgamanaṁ[2] sādiyeyya, yena kenaci vā paṭicchannaṁ

---

1. Vi-Ṭṭha 3. 177 piṭṭhe.
2. Āgamanaṁ (Sī, Kaṁ)

okāsaṁ paviseyya, purisassa hatthapāse ṭhatvā kāyaṁ upasaṁhareyyāti evamattho daṭṭhabbo. **Ayampi pārājikā**ti yathā purimāyo, evaṁ ayampi bhikkhunī etassa kāyasaṁsaggasaṅkhātassa asaddhammassa paṭisevanatthāya etāni aṭṭha vatthūni paṭipāṭiyā vā uppaṭipāṭiyā vā pūretvā aṭṭhavatthukā nāma pārājikā hotīti.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiyā bhikkhuniyo ārabbha aṭṭhamaṁ vatthuṁ paripūraṇavatthusmiṁ paññattaṁ, saṅketagamane pade pade dukkaṭaṁ, purisassa hatthapāsaṁ okkantamatte thullaccayaṁ, purisassa abbhāgamanasādayamānepi dukkaṭaṁ. Hatthapāsokkamane thullaccayaṁ, sesesu ekekasmiṁ thullaccayameva, aṭṭhame paripuṇṇe pārājikaṁ. Ekekasmiṁ pana vatthusmiṁ satakkhattumpi vītikkante tā āpattiyo desetvā muccati, apic'ettha **gaṇanūpikā** āpatti veditabbā, "idāni n'āpajjissāmī"ti hi dhuranikkhepaṁ katvā desitā gaṇanūpikā, desitagaṇanaṁ upeti, pārājikassa aṅgaṁ na hoti. Tasmā yā ekaṁ āpannā dhuranikkhepaṁ katvā desetvā puna kilesavasena āpajjati, punapi deseti, evaṁ aṭṭhamaṁ paripūrentīpi pārājikā na hoti. Yā pana āpajjitvā "punapi aññaṁ vatthuṁ āpajjissāmī"ti sa-ussāhāva deseti, tassā sā āpatti agaṇanūpikā, desitāpi adesitā hoti, pārājikassa aṅgaṁ hoti. Asañcicca, assatiyā, ajānantiyā asādiyantiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Kāyasaṁsaggarāgo, sa-ussāhatā, aṭṭhamassa vatthussa pūraṇanti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samanubhāsanasamuṭṭhānaṁ, kiriyākiriyaṁ, saññāvimokkhaṁ, sacittakaṁ, lokavajjaṁ, kāyakammaṁ, vacīkammaṁ, akusalacittaṁ, dvivedananti.

Aṭṭhavatthukāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Uddiṭṭhā kho ayyāyo aṭṭha pārājikā dhammāti bhikkhū ārabbha paññattā sādhāraṇā cattāro ime cattāroti evaṁ pātimokkhuddesamaggena aṭṭha pārājikā dhammā uddiṭṭhāti evamettha attho veditabbo, sesaṁ bhikkhupāmokkhavaṇṇanāyaṁ vuttanayamevāti.

Kaṅkhāvitaraṇiyā pātimokkhavaṇṇanāya

Bhikkhunipātimokkhe

Pārājikavaṇṇanā niṭṭhitā.

Saṁghādisesakaṇḍa

1. Ussayavādikāsikkhāpadavaṇṇanā

Saṁghādisesesu paṭhame **ussayavādikā**ti mānussayavasena kodhussayavasena aḍḍakaraṇatthāya vinicchayamahāmattānaṁ santike vivadamānā. **Gahapatinā vā**ti-ādīhi ṭhapetvā pañca sahadhammike avasesā gahaṭṭhapabbajitā saṅgahitā. **Ayaṁ bhikkhunī paṭhamāpattikan**ti ādimhi paṭhamaṁ āpatti etassāti paṭhamāpattiko, vītikkamakkhaṇe yeva āpajjitabboti attho, taṁ paṭhamāpattikaṁ. **Āpannā**ti aḍḍapariyosāne āpannā. Bhikkhuniṁ saṁghato nissāretīti **nissāraṇīyo,** taṁ nissāraṇīyaṁ. **Saṁghādisesan**ti evaṁnāmakaṁ.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha ussayavādikavatthusmiṁ paññattaṁ, sāṇattikaṁ, "aḍḍaṁ karissāmī"ti yaṁ kiñci dutiyikaṁ vā sakkhiṁ vā sahāyaṁ vā pariyesantiyā pariyesane dukkaṭaṁ, yattha ṭhitāya "aḍḍaṁ kātuṁ gacchāmī"ti cittaṁ uppajjati, tato paṭṭhāya gacchantiyā pade pade dukkaṭaṁ, yattha katthaci antamaso bhikkhunupassayaṁ āgatepi vohārike disvā attano kathaṁ ārocentiyā dukkaṭaṁ. Itarena attano kathāya ārocitāya bhikkhuniyā thullaccayaṁ, paṭhamaṁ itarena pacchā bhikkhuniyā ārocanepi es'eva nayo. Sace pana bhikkhunī taṁ vadati "mama ca tava ca kathaṁ tvaṁ yeva ārocehī"ti, so attano vā kathaṁ paṭhamaṁ ārocetu, tassā vā, paṭhamārocane bhikkhuniyā dukkaṭaṁ, dutiye thullaccayaṁ, tena evaṁ vuttāya bhikkhuniyā ārocanepi es'eva nayo. Sace pana bhikkhunī aññena kathāpeti, tatr'āpi es'eva nayo. Yathā vā tathā vā hi ārociyamāne paṭhamārocane bhikkhuniyā dukkaṭaṁ, dutiye thullaccayaṁ. Ubhinnaṁ pana kathaṁ sutvā vohārikehi vinicchaye kate aḍḍapariyosānaṁ nāma hoti, tasmiṁ aḍḍapariyosāne bhikkhuniyā jayepi parājayepi saṁghādiseso.

Yā pana paccatthikamanussehi dūtaṁ vā pahiṇitvā sayaṁ vā āgantvā "ehi ayye"ti ākaḍḍhiyamānā gacchati, yā vā upassaye aññehi kataṁ anācāraṁ anodissa ācikkhantī rakkhaṁ yācati, yāya ca kiñci

avuttā vohārikā aññato sutvā sayameva aḍḍaṁ pariyosāpenti, tassā, ummattikādīnañca anāpatti. Aññehi anākaḍḍhitāya aḍḍakaraṇaṁ aḍḍapariyosānanti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamakathinasadisāni, idaṁ pana kiriyamevāti.

Ussayavādikāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

2. Corivuṭṭhāpikāsikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye yāya pañcamāsagghanakato paṭṭhāya yaṁ kiñci parasantakaṁ avaharitaṁ[1], ayaṁ **corī** nāma, taṁ coriṁ. **Vajjhaṁ viditan**ti tena kammena "vadhārahā ayan"ti evaṁ viditaṁ. **Anapaloketvā**ti anāpucchā. **Gaṇan**ti mallagaṇabhaṭiputtagaṇādikaṁ[2]. **Pūgan**ti dhammagaṇaṁ. **Seṇin**ti gandhikaseṇidussikaseṇi-ādikaṁ. Yattha yattha hi rājāno gaṇādīnaṁ gāmanigame niyyātenti "tumh'eva ettha anusāsathā"ti, tattha tattha te yeva issarā honti, tasmā te sandhāya idaṁ vuttaṁ. Ettha ca rājānaṁ vā gaṇādike vā apaloketvāpi bhikkhunisaṁgho apaloketabbo'va. **Aññatra kappā**ti titthiyesu vā aññabhikkhunīsu vā pabbajitapubbā kappā nāma, taṁ ṭhapetvā aññaṁ upasampādentiyā gaṇa-ācarinī[3] pattacīvarapariyesanesu sīmāsammutiyā ñattiyā ca dukkaṭaṁ, dvīhi kammavācāhi thullaccayaṁ, kammavācāpariyosāne saṁghādiseso.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha coriṁ vuṭṭhāpanavatthusmiṁ paññattaṁ, coriyā vematikāya dukkaṭaṁ, tathā acoriyā corisaññāya c'eva vematikāya ca. Acorisaññāya, ajānantiyā, apaloketvā vuṭṭhāpentiyā, kappaṁ vuṭṭhāpentiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Coritā corisaññitā aññatra anuññātakāraṇā vuṭṭhāpananti, imān'ettha tīṇi aṅgāni. Corivuṭṭhāpanasamuṭṭhānaṁ, kiriyākiriyaṁ, saññāvimokkhaṁ, sacittakaṁ, paṇṇattivajjaṁ, kāyakammaṁ, vacīkammaṁ, ticittaṁ, tivedananti.

Corivuṭṭhāpikāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Haritaṁ (Sī, Kaṁ), ādinnaṁ (Ka)
2. Bhaṭṭiputtagaṇādikaṁ (Sī, Kaṁ)
3. Gaṇācariṇī (Sī), Vi 2. 292 piṭṭhe pana passitabbaṁ.

3. Ekagāmantaragamanasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **gāmantaran**ti-ādīsu sakagāmato tāva nikkhamantiyā anāpatti, nikkhamitvā pana aññaṁ gāmaṁ gacchantiyā pade pade dukkaṭaṁ, ekena pādena itarassa gāmassa parikkhepe vā upacāre vā atikkante thullaccayaṁ, dutiyena atikkantamatte saṁghādiseso, tato nikkhamitvā puna sakagāmaṁ pavisantiyāpi es'eva nayo. Sace pana khaṇḍapākārena vā vaticchiddena vā bhikkhunivihārabhūmiṁ yeva sakkā hoti pavisituṁ, evaṁ pavisamānāya kappiyabhūmiyā paviṭṭhā nāma hoti, tasmā vaṭṭati. Bahigāme ṭhatvā yaṁ kiñci sakagāmaṁ vā paragāmaṁ vā akappiyabhūmiṁ padasā pavisantiyā āpattīti ayamettha saṅkhepo.

Nadipāragamane vuttalakkhaṇāya nadiyā dutiyikaṁ vinā paratīraṁ gacchantiyā vā antarānadiyaṁ[1] dutiyikāya saddhiṁ bhaṇḍitvā puna orimatīrameva paccuttarantiyā vā paṭhamapādaṁ uddharitvā tīre ṭhapitakkhaṇe thullaccayaṁ, dutiyapāduddhare saṁghādiseso. Iddhisetuyānanāvāhi pana paratīraṁ otarituṁ, nahānādikāraṇena ca otiṇṇāya orimatīraṁ padasāpi paccuttarituṁ vaṭṭati.

Rattivippavāse "pure aruṇe yeva dutiyikāya hatthapāsaṁ okkamissāmī"ti ābhogaṁ vinā ekagabbhepi dutiyikāya hatthapāsātikkame ṭhatvā aruṇaṁ uṭṭhāpentiyā āpatti.

Ekā vā gaṇamhāti ettha pana ekā bhikkhunīpi gaṇo yeva. **Ohīyeyyā**ti avahīyeyya, dassanūpacāraṁ vā savanūpacāraṁ vā vijaheyyāti attho. Tasmā indakhīlātikkamato paṭṭhāya bahigāme rukkhathambhasāṇipākārādi-antaritabhāven'āpi dutiyikāya dassanūpacāre vijahite sacepi savanūpacāro atthi, āpatti yeva. Ajjhokāse pana dūrepi dassanūpacāro hoti, tattha maggamūḷhasaddena viya dhammassavanārocanasaddena viya ca 'ayye'ti saddāyantiyā saddassavanātikkame āpatti yeva. Sace pana maggaṁ gacchantī ohīyitvā "idāni pāpuṇissāmī"ti sa-ussāhā[2] anubandhati, vaṭṭati.

1. Antarāya nadiyā (Sī)
2. Sa-ussāhaṁ (Sī)

Sāvatthiyaṁ aññataraṁ bhikkhuniṁ ārabbha gāmantaragamanavatthusmiṁ paññattaṁ, "ekā vā nadipāran"ti-ādikā ettha tividhā anupaññatti, pure aruṇe sakagāmato nikkhamitvā aruṇuggamanakāle gāmantarapariyāpannaṁ nadipāraṁ okkamanantiyā pana catassopi āpattiyo ekakkhaṇe yeva honti. Vuttampi c'etaṁ—

"Sikkhāpadā Buddhavarena vaṇṇitā,
Saṁghādisesā caturo bhaveyyuṁ.
Āpajjeyya ekapayogena sabbā,
Pañhā m'esā kusalehi cintitā"ti[1].

Etenupāyena tiṇṇaṁ, dvinnañca ekatobhāvo veditabbo. Dutiyikāya pana pakkantāya vā vibbhantāya vā kālaṅkatāya vā pakkhasaṅkantāya vā āpadāsu vā gāmantaragamanādīni karontiyā ummattikādīnañca anāpatti. Antarāyena ekatobhāvo gāmantaragamanādīsu aññataratāpajjanaṁ, āpadāya abhāvoti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisāni, idaṁ pana paṇṇattivajjaṁ, ticittaṁ, tivedananti.

Ekagāmantaragamanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Ukkhittaka-osāraṇasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **ukkhittan**ti āpattiyā adassanādīsu ukkhittaṁ. **Anaññāya gaṇassa chandan**ti tass'eva kārakasaṁghassa chandaṁ ajānitvā. **Osāreyyā**ti osāraṇakammaṁ kareyya. Tassā evaṁ karontiyā, gaṇapariyesane sīmāsammutiyā ñattiyā ca dukkaṭaṁ, dvīhi kammavācāhi thullaccayaṁ, kammavācāpariyosāne saṁghādiseso.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha evaṁ osāraṇavatthusmiṁ paññattaṁ, tikasaṁghādisesaṁ, adhammakamme tikadukkaṭaṁ, kārakasaṁghaṁ vā āpucchitvā gaṇassa vā chandaṁ jānitvā vatte vā vattantiṁ asante kārakasaṁghe osārentiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Dhammakammena ukkhittatā aññatra

1. Vi 5. 374 piṭṭhe.

anuññātakāraṇā osāraṇanti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Saṁghabhedasikkhāpade vuttanayān'eva, idaṁ pana kiriyākiriyanti.

Ukkhittaka-osāraṇasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

5. Bhojanappaṭiggahaṇapaṭhamasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **avassutā**ti chandarāgena tintā. **Avassutassā**ti tādisass'eva. **Khādeyya vā bhuñjeyya vā**ti ettha paṭiggahaṇe thullaccayaṁ, ajjhohāre ajjhohāre saṁghādiseso.

Sāvatthiyaṁ Sundarīnandaṁ ārabbha avassutāya avassutassa hatthato āmisappaṭiggahaṇavatthusmiṁ paññattaṁ, ekato-avassute paṭiggahaṇe dukkaṭaṁ, ajjhohāre ajjhohāre thullaccayaṁ, yakkhapetapaṇḍakatiracchānagatamanussaviggahānaṁ hatthato ubhato-avassutepi sati es'eva nayo. Tattha pana ekato-avassute sati dukkaṭaṁ, sabbattha udakadantaponaggahaṇepi paribhogepi dukkaṭameva. Ubhosu anavassutesu, "anavassuto"ti vā ñatvā gaṇhantiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Udakadantaponato aññaṁ ajjhoharaṇīyaṁ ubhato-avassutatā sahatthā gahaṇaṁ ajjhoharaṇanti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisānīti.

Bhojanappaṭiggahaṇapaṭhamasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Bhojanappaṭiggahaṇadutiyasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **yato tvan**ti yasmā tvaṁ. **Iṅghā**ti uyyojanatthe nipāto. **Ayampī**ti yā evaṁ uyyojeti, sā evaṁ uyyojanena ca tena vacanena itarissā paṭiggahaṇena ca dukkaṭāni ajjhohāragaṇanāya thullaccayāni ca āpajjitvā bhojanapariyosāne saṁghādisesaṁ āpajjati.

Sāvatthiyaṁ aññataraṁ bhikkhuniṁ ārabbha evaṁ uyyojanavatthusmiṁ paññattaṁ, sāṇattikameva, purisassa vā yakkhādīnaṁ vā hatthato udakadantaponappaṭiggahaṇuyyojane ca tesaṁ paribhoge ca dukkaṭaṁ, esa nayo yakkhādīnaṁ hatthato avasesaggahaṇatthaṁ uyyojane tesaṁ gahaṇe ajjhohāre ca. Bhojanapariyosāne pana thullaccayaṁ. "Anavassuto"ti

ñatvā vā "kupitā na paṭiggaṇhatī"ti vā "kulānuddayatāya na paṭiggaṇhatī"ti vā uyyojentiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Manussapurisatā aññatra anuññātakāraṇā "khādanīyaṁ bhojanīyaṁ gahetvā bhuñjā"ti uyyojanā tena vacanena gahetvā itarissā bhojanapariyosānanti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisānīti.

Bhojanappaṭiggahaṇadutiyasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7-9. Sañcarittādisikkhāpadavaṇṇanā

Sattama-aṭṭhamanavamasikkhāpadānaṁ sañcarittādittaye vuttanayen'eva vinicchayo veditabbo.

Sañcarittādisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Sikkhaṁpaccācikkhaṇasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **kiṁ nu'mā'va samaṇiyo**ti kiṁ nu imā eva samaṇiyo. **Tās'āhan**ti tāsaṁ ahaṁ. **Yāvatatiyaka**padattho Bhikkhupātimokkhavaṇṇanāyaṁ[1], avasesavinicchayo ca tatth'eva Saṁghabhedasikkhāpadavaṇṇanāyaṁ vuttanayen'eva veditabbo. Idaṁ pana Sāvatthiyaṁ Caṇḍakāḷibhikkhuniṁ[2] ārabbha "Buddhaṁ paccācikkhāmī"ti-ādivacanavatthusmiṁ paññattaṁ, evaṁ vacanameva c'ettha catūsu aṅgesu paṭhamaṁ aṅganti ayaṁ viseso, sesaṁ tādisamevāti.

Sikkhaṁpaccācikkhaṇasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

11. Adhikaraṇakupitasikkhāpadavaṇṇanā

Ekādasame **kismiñcideva adhikaraṇe**ti catunnaṁ aññatarasmiṁ. **Paccākatā**ti parājitā. Idampi Sāvatthiyaṁ Caṇḍakāḷiṁ ārabbha "chandagāminiyo ca bhikkhuniyo"ti-ādivacanavatthusmiṁ paññattaṁ, sesaṁ dasame vuttanayen'eva veditabbanti.

Adhikaraṇakupitasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Kaṅkhā-Ṭṭha 144 piṭṭhe.
2. Vi 2. 303 piṭṭhe.

12. Pāpasamācārapaṭhamasikkhāpadavaṇṇanā

Dvādasame **saṁsaṭṭhāti** pabbajitānaṁ ananulomena gihīnaṁ koṭṭanapacanasāsanaharaṇādinā kāyikavācasikena missībhūtā. Pāpo kāyikavācasiko ācāro etāsanti **pāpācārā.** Pāpo kittisaddo etāsanti **pāpasaddā.** Pāpo ājīvasaṅkhāto siloko etāsanti **pāpasilokā. Bhikkhunisaṁghassa vihesikā**ti aññamaññissā kamme kariyamāne paṭikkosanena vihesikā. **Vajjappaṭicchādikā**ti khuddānukhuddakassa vajjassa paṭicchādikā.

Sāvatthiyaṁ sambahulā bhikkhuniyo ārabbha saṁsaṭṭhavihāravatthusmiṁ paññattaṁ, sesametth'āpi dasame vuttanayen'eva veditabbaṁ, samanubhāsanakammakāle pana dve tisso ekato samanubhāsitabbāti.

Pāpasamācārapaṭhamasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

13. Pāpasamācāradutiyasikkhāpadavaṇṇanā

Terasame **evaṁ vadeyyā**ti tā samanubhaṭṭhā bhikkhuniyo evaṁ vadeyya. **Evācārā**ti evaṁ ācārā, yādiso tumhākaṁ ācāro, tādiso ācāroti attho, esa nayo sabbattha. **Uññāyā**ti avaññāya nīcaṁ katvā jānanāya. **Paribhavenā**ti "kiṁ imā karissantī"ti evaṁ paribhavitvā jānanena. **Akkhantiyāti** asahanatāya, kodhenāti attho. **Vebhassiyā**ti[1] balavantassa bhāvena, attano balappakāsanena samutrāsenāti attho. **Dubbalyā**ti tumhākaṁ dubbalabhāvena, sabbattha uññāya ca paribhavena cāti evaṁ samuccayattho daṭṭhabbo. **Viviccathā**ti nānā hotha, ananulomikaṁ kāyikavācasikasaṁsaggaṁ pajahathāti attho.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha "saṁsaṭṭhāva ayye tumhe viharatha, mā tumhe nānā viharitthā"ti uyyojanavatthusmiṁ paññattaṁ, sesametth'āpi dasame vuttanayen'eva veditabbanti.

Pāpasamācāradutiyasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Vebhassāti (Sī, Kaṁ)

14. Saṁghabhedakādisikkhāpadavaṇṇanā

Saṁghabhedādīsu catūsu vuttanayen'eva vinicchayo veditabbo. Kevalañhi bhikkhunī saṁghaṁ na bhindati, bhedāya pana parakkamati c'eva anuvattati ca. **Uddiṭṭhā kho ayyāyo sattarasa saṁghādisesā dhammā**ti bhikkhū ārabbha paññattā sādhāraṇā satta, asādhāraṇā dasāti evaṁ sattarasa. **Ubhatosaṁghe pakkhamānattaṁ caritabban**ti bhikkhuniyā hi āpattiṁ chādentiyāpi parivāso nāma n'atthi, chādanapaccayāpi na dukkaṭaṁ āpajjati, tasmā chādetvāpi achādetvāpi ekaṁ pakkhamānattameva caritabbaṁ. Taṁ bhikkhunīhi attano sīmaṁ sodhetvā vihārasīmāya vā, sodhetuṁ asakkontīhi khaṇḍasīmāya vā sabbantimena paricchedena catuvaggaṁ gaṇaṁ sannipāpetvā dātabbaṁ. Sace ekā āpatti hoti, ekissā vasena, sace dve vā tisso vā sambahulā vā ekavatthukā vā nānāvatthukā vā, tāsaṁ tāsaṁ vasena Bhikkhupātimokkhavaṇṇanāyaṁ vuttavatthugottanāma-āpattibhedesu yaṁ yaṁ icchati, taṁ taṁ ādāya yojanā kātabbā.

Tatr'idaṁ paṭhamāpattivasena mukhamattanidassanaṁ—tāya āpannāya bhikkhuniyā[1] bhikkhunisaṁghaṁ upasaṅkamitvā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā vuḍḍhānaṁ bhikkhunīnaṁ pāde vanditvā ukkuṭikaṁ nisīditvā añjaliṁ paggahetvā evamassavacanīyo "ahaṁ ayye ekaṁ āpattiṁ āpajjiṁ ussayavādaṁ, s'āhaṁ ayye saṁghaṁ ekissā āpattiyā ussayavādāya pakkhamānattaṁ yācāmī"ti, evaṁ tikkhattuṁ yācāpetvā byattāya bhikkhuniyā paṭibalāya saṁgho ñāpetabbo—

"suṇātu me ayye saṁgho, ayaṁ itthannāmā bhikkhunī ekaṁ āpattiṁ āpajjiṁ ussayavādaṁ, sā saṁghaṁ ekissā āpattiyā ussayavādāya pakkhamānattaṁ yācati, yadi saṁghassa pattakallaṁ, saṁgho itthannāmāya bhikkhuniyā ekissā āpattiyā ussayavādāya pakkhamānattaṁ dadeyya, esā ñatti.

Suṇātu me ayye saṁgho, ayaṁ itthannāmā bhikkhunī -pa-. Dutiyampi -pa-. Tatiyampi etamatthaṁ vadāmi. Suṇātu me ayye saṁgho -pa- sā bhāseyya. Dinnaṁ saṁghena itthannāmāya bhikkhuniyā ekissā

---

1. Āpannāya (Syā, Ka)

āpattiyā ussayavādāya pakkhamānattaṁ. Khamati saṁghassa, tasmā tuṇhī, evametaṁ dhārayāmī"ti.

Kammavācāpariyosāne "vattaṁ samādiyāmi, mānattaṁ samādiyāmī"ti samādiyitvā saṁghassa ārocetvā nikkhittavattena[1] tāva vasitukāmāya tatth'eva saṁghamajjhe vā pakkantāsu bhikkhunīsu ekabhikkhuniyā vā dutiyikāya vā santike "vattaṁ nikkhipāmi, mānattaṁ nikkhipāmī"ti nikkhipitabbaṁ. Aññissā pana āgantukāya santike ārocetvā nikkhipitabbaṁ, nikkhittakālato paṭṭhāya pakatattaṭṭhāne tiṭṭhati, tato pure-aruṇe yeva catūhi bhikkhunīhi taṁ bhikkhuniṁ gahetvā gāmūpacārato ca bhikkhūnaṁ vihārūpacārato ca dve leḍḍupāte atikkamitvā mahāmaggā okkamma gumbavati-ādīhi paṭicchanne okāse nisīditabbaṁ. Catūhi bhikkhūhipi tattha gantabbaṁ, gantvā bhikkhunīnaṁ avidūre visuṁ nisīditabbaṁ. Atha tāya bhikkhuniyā vuttanayen'eva vattaṁ samādiyitvā bhikkhunisaṁghassa tāva evaṁ ārocetabbaṁ—

"ahaṁ ayye ekaṁ āpattiṁ āpajjiṁ ussayavādaṁ, s'āhaṁ saṁghaṁ ekissā āpattiyā ussayavādāya pakkhamānattaṁ yāciṁ, tassā me saṁgho ekissā āpattiyā ussayavādāya pakkhamānattaṁ adāsi, s'āhaṁ mānattaṁ carāmi, vedayām'ahaṁ ayye, 'vedayatī'ti maṁ saṁgho dhāretū"ti.

Tato bhikkhusaṁghassa santikaṁ gantvā evaṁ ārocetabbaṁ "ahaṁ ayyā ekaṁ āpattiṁ āpajjiṁ -pa- vedayām'ahaṁ ayyā, 'vedayatī'ti maṁ saṁgho dhāretū"ti. Ārocetvā bhikkhunisaṁghass'eva santike nisīditabbaṁ, tato paṭṭhāya bhikkhūsu vā dutiyikaṁ ṭhapetvā bhikkhunīsu vā pakkantāsupi ubhatosaṁghe mānattaṁ ciṇṇameva hoti. Yāva aruṇaṁ na uṭṭhahati, tāva yaṁ paṭhamaṁ passati bhikkhuṁ vā bhikkhuniṁ vā, tassā ārocetabbaṁ. Uṭṭhite aruṇe vattaṁ nikkhipitvā upassayaṁ gantabbaṁ, evaṁ pañcadasa aruṇā gahetabbā.

Anikkhittavattāya pana āgantukesu asati catunnaṁ bhikkhūnañca bhikkhunīnañca devasikaṁ ārocetvā āgantukesu sati sabbesampi āgantukānaṁ

---

1. Nikkhittavattāya tāya (Sī, Kaṁ)

ārocentiyā pañcadasa divasāni Pārivāsikakkhandhake[1] vuttanayen'eva sammā vattitabbanti ayamettha saṅkhepo. Vitthāro pana Samantapāsādikāyaṁ[2] vutto. **Ciṇṇamānattāya bhikkhuniyā**ti yadā evaṁ ciṇṇamānattā bhikkhunī hoti, ath'assā **yattha siyā vīsatigaṇo bhikkhunisaṁgho**ti vuttanayen'eva abbhānakammaṁ kātabbaṁ, sesaṁ uttānamevāti.

Kaṅkhāvitaraṇiyā pātimokkhavaṇṇanāya

Bhikkhunipātimokkhe

Saṁghādisesavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Vi 4. 82 piṭṭhe. 2. Vi-Ṭṭha 4. 6 piṭṭhādīsu.

Nissaggiyakaṇḍa

1. Pattasannicayasikkhāpadavaṇṇanā

Nissaggiyesu ādivaggassa tāva paṭhame **pattasannicayaṁ kareyyā**ti pattasannidhiṁ kareyya, ekāhaṁ anadhiṭṭhahitvā vā avikappetvā vā adhiṭṭhānupagaṁ pattaṁ ṭhapeyyāti attho.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiyā bhikkhuniyo ārabbha pattasannicayavatthusmiṁ paññattaṁ, sesakathāmaggo bhikkhupātimokkhavaṇṇanāyaṁ vuttanayen'eva veditabbo. Tatra hi dasāhātikkame āpatti, idha ekāhātikkameti ettakameva tassa ca imassa ca nānākaraṇaṁ, sesaṁ tādisamevāti.

Pattasannicayasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

2. Akālacīvarasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **akālacīvaran**ti atthate kathine kathinamāsehi, anatthate cīvaramāsato aññasmiṁ kāle uppannaṁ, yaṁ vā pana kālepi ādissa dinnaṁ. **Ādissa dinnaṁ** nāma "sampattā bhājentū"ti vatvā vā "idaṁ gaṇassa, idaṁ tumhākaṁ dammī"ti vatvā vā, dātukāmatāya pādamūle ṭhapetvā vā dinnaṁ. Icc'etaṁ akālacīvaraṁ "kālacīvaran"ti adhiṭṭhahitvā bhājāpentiyā payoge dukkaṭaṁ, yaṁ attanā laddhaṁ, taṁ nissaggiyaṁ hoti. Nissaṭṭhaṁ paṭilabhitvāpi yathādāne yeva upanetabbaṁ. Aññasmimpi evarūpe sikkhāpade es'eva nayo.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha akālacīvaraṁ "kālacīvaran"ti adhiṭṭhahitvā bhājanavatthusmiṁ paññattaṁ, akālacīvare vematikāya, kālacīvare akālacīvarasaññāya c'eva vematikāya ca dukkaṭaṁ. Ubhosu kālacīvarasaññāya, ummattikādīnañca anāpatti. Akālacīvaratā tathāsaññitā "kālacīvaran"ti adhiṭṭhāya lesena bhājāpanaṁ paṭilābhoti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisānīti.

Akālacīvarasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Cīvaraparivattanasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **handā**ti gaṇha. **Acchindeyyā**ti sayaṁ acchindantiyā bandhitvā ṭhapitesu bahūsupi ekāpatti, itaresu vatthugaṇanāya āpattiyo. Acchindāpane pana ekāya āṇattiyā bahūsu acchinnesupi ekā'v'āpatti.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha cīvaraṁ parivattetvā acchindanavatthusmiṁ paññattaṁ, sāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, aññasmiṁ parikkhāre tikadukkaṭaṁ, anupasampannāya cīvarepi tikadukkaṭameva. Yā pana tāya vā diyyamānaṁ, tassā vā vissāsaṁ[1] gaṇhāti, tassā, ummattikādīnañca anāpatti. Upasampannatā parivattitacīvarassa vikappanupagatā sakasaññāya acchindanaṁ vā acchindāpanaṁ vāti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṁ pana dukkhavedananti.

Cīvaraparivattanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Aññaviññāpanasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **viññāpetvā**ti jānāpetvā, "idaṁ nāma āharā"ti yācitvā vā. **Aññaṁ viññāpeyyā**ti yaṁ pubbe "kinte ayye aphāsu, kiṁ āhariyatū"ti vuttāya viññāpitaṁ, taṁ paṭikkhipitvā tañc'eva aññañca gahetukāmā tato aññaṁ viññāpeyya, tassā viññattiyā dukkaṭaṁ, paṭilābhena nissaggiyaṁ hoti.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha aññaṁ viññāpetvā aññaṁ viññāpanavatthusmiṁ paññattaṁ, tikapācittiyaṁ, anaññe dvikadukkaṭaṁ. Anaññe anaññasaññāya pana tasmiṁ appahonte puna taññeva aññenapi atthe sati tena saddhiṁ aññañca yañca viññattaṁ, tato ce aññaṁ samagghataraṁ hoti, imaṁ ānisaṁsaṁ dassetvā suddhaṁ aññameva ca viññāpentiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Lesena gahetukāmatā aññassa viññāpanaṁ paṭilābhoti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni sañcarittasadisānīti.

Aññaviññāpanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Vissāsā (Sī)

5. Aññacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **aññaṁ cetāpetvā**ti attano kappiyabhaṇḍena "idaṁ nāma āharā"ti aññaṁ parivattāpetvā. **Aññaṁ cetāpeyyā**ti "evaṁ me idaṁ datvā aññampi āharissatī"ti maññamānā "na me iminā attho, idaṁ nāma me āharā"ti tato aññaṁ cetāpeyya. Tassā cetāpanappayoge dukkaṭaṁ, paṭilābhena tena vā aññena vā mūlena[1] āhaṭaṁ[2] nissaggiyaṁ hoti, sesaṁ catutthasadisamevāti.

Aññacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. PaṭhamaSaṁghikacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **aññadatthikenā**ti aññassatthāya dinnena. **Aññuddisikenā**ti aññaṁ uddisitvā dinnena. **Saṁghikenā**ti saṁghassa pariccattena. **Parikkhārenā**ti kappiyabhaṇḍena. **Aññaṁ cetāpeyyā**ti "idaṁ nāma paribhuñjeyyāthā"ti yaṁ uddisitvā niyametvā yo parikkhāro dinno, tato aññaṁ parivattāpeyya, tassā payoge dukkaṭaṁ, paṭilābhena nissaggiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ sambahulā bhikkhuniyo ārabbha tādisena parikkhārena aññaṁ cetāpanavatthusmiṁ paññattaṁ, tikapācittiyaṁ, anaññadatthike dvikadukkaṭaṁ. Tasmiṁ pana anaññadatthikasaññāya, sesakaṁ upanentiyā, "tumhehi etadatthāya dinno, amhākañca iminā nāma attho"ti sāmike apaloketvā upanentiyā, yadā bhikkhuniyo vihārampi chaḍḍetvā pakkamanti, evarūpāsu āpadāsu upanentīnaṁ, ummattikādīnañca anāpatti. Sesaṁ catutthasadisamevāti.

Paṭhamasaṁghikacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

7. DutiyaSaṁghikacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **saññācikenā**ti sayaṁ yācitakenāpi. Etadev'ettha nānākaraṇaṁ, sesaṁ chaṭṭhasadisamevāti.

Dutiyasaṁghikacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Aññena mūlena (Sī) 2. Ābhataṁ (Sī)

8. Paṭhamagaṇikacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **mahājanikenā**ti gaṇassa pariccattena, idamettha chaṭṭhato nānākaraṇaṁ.

Paṭhamagaṇikacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

9. Dutiyagaṇikacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **saññācikenā**ti idaṁ aṭṭhamato atirittaṁ, sesaṁ dvīsupi chaṭṭhasikkhāpadasadisamevāti.

Dutiyagaṇikacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Puggalikacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **puggalikenā**ti ekabhikkhuniyā pariccattena. **Saññācikenā**ti sayaṁ yācitakena ca. **Aññaṁ cetāpeyyā**ti yaṁ uddisitvā dinnaṁ, tato aññaṁ cetāpentiyā payoge dukkaṭaṁ, paṭilābhena nissaggiyaṁ hoti.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha tādisena parikkhārena aññaṁ cetāpanavatthusmiṁ paññattaṁ, sesaṁ chaṭṭhasadisamevāti.

Puggalikacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Pattavaggo paṭhamo.

---

11. Garupāvuraṇasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiyassa paṭhame **garupāvuraṇan**ti sītakāle pāvuraṇaṁ. **Catukkaṁsaparaman**ti **kaṁso** nāma catukkahāpaṇiko hoti, tasmā soḷasakahāpaṇagghanakaṁ. **Cetāpetabban**ti ṭhapetvā sahadhammike ca ñātakappavārite ca aññena kismiñcideva guṇe parituṭṭhena "vadeth'āyye, yen'attho"ti vuttāya viññāpetabbaṁ. **Tato ce uttarī**ti tatuttari viññāpentiyā dukkaṭaṁ, paṭiladdhaṁ nissaggiyaṁ hoti.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha rājānaṁ kambalaṁ viññāpanavatthusmiṁ paññattaṁ, tikapācittiyaṁ, ūnakacatukkaṁse dvikadukkaṭaṁ. Tasmiṁ pana ūnakasaññāya catukkaṁsaparamaṁ cetāpentiyā ñātakappavārite vā aññassa vā atthāya, attano vā dhanena, mahagghaṁ cetāpentaṁ appagghaṁ[1] cetāpentiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Garupāvuraṇatā atirekacatukkaṁsatā ananuññātaṭṭhāne viññatti paṭilābhoti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni sañcarittasadisānīti.

Garupāvuraṇasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

12. Lahupāvuraṇasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **lahupāvuraṇan**ti uṇhakāle pāvuraṇaṁ. **Aḍḍhateyyakaṁsaparaman**ti dasakahāpaṇagghanakaṁ, sesaṁ paṭhamasadisamevāti.

Lahupāvuraṇasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Ito parāni imasmiṁ vagge aṭṭha tatiyavagge dasāti imāni aṭṭhārasa sikkhāpadāni Bhikkhupātimokkhavaṇṇanāyaṁ vuttanayen'eva veditabbānīti.

Jātarūpavaggo tatiyo.

Uddiṭṭhā kho ayyāyo tiṁsa nissaggiyā pācittiyā dhammāti bhikkhū ārabbha paññattā sādhāraṇā aṭṭhārasa asādhāraṇā dvādasāti evaṁ tiṁsa. Sesaṁ sabbattha uttānamevāti.

Kaṅkhāvitaraṇiyā pātimokkhavaṇṇanāya

Bhikkhunipātimokkhe

Nissaggiyapācittiyavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Samagghaṁ (Syā, Kaṁ, Ka)

Pācittiyakaṇḍa

1. Lasuṇavagga 2. Lasuṇasikkhāpadavaṇṇanā

Pācittiyesu Lasuṇavaggassa tāva paṭhame **lasuṇan**ti Magadharaṭṭhe jātaṁ āmakaṁ bhaṇḍikalasuṇameva[1], na ekadvitimiñjakaṁ. Tañhi "khādissāmī"ti paṭigganhantiyā dukkaṭaṁ, ajjhohāre ajjhohāre pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha lasuṇaṁ harāpanavatthusmiṁ paññattaṁ, tikapācittiyaṁ, alasuṇe dvikadukkaṭaṁ. Tasmiṁ pana alasuṇasaññāya, palaṇḍuke, bhañjanake, haritake, cāpalasuṇe, sūpasampāke, maṁsasampāke, telasampāke, sāḷave, uttaribhaṅge, ummattikādīnañca anāpatti. Āmakalasuṇañc'eva ajjhoharaṇañcāti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānīti.

Lasuṇasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

2. Sambādhalomasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **sambādhe**ti paṭicchannokāse, upakacchakesu ca muttakaraṇe cāti attho. **Saṁharāpeyyā**ti ettha khurasaṇḍāsakattari-ādīsu yena kenaci saṁharāpentiyā payogagaṇanāya pācittiyaṁ, na lomagaṇanāya.

Sāvatthiyaṁ Chabbaggiyā bhikkhuniyo ārabbha sambādhe lomaṁ saṁharāpanavatthusmiṁ paññattaṁ, attano atthāya aññaṁ āṇāpentiyā sāṇattikaṁ, āpattibhedo n'atthi. Ābādhapaccayā, ummattikādīnañca anāpatti. Ābādhābhāvo sambādhe lomasaṁharaṇanti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni bhikkhuniyā saddhiṁ ekaddhānamaggagamanasikkhāpadasadisānīti.

Sambādhalomasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Gaṇḍikalasuṇameva (Pācityādiyojanā 1. 116 piṭṭhe.)

3. Talaghātakasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **talaghātake**ti antamaso uppalakesaren’āpi muttakaraṇassa talaghātane muttakaraṇamhi pahāradāne pācittiyanti attho.

Sāvatthiyaṁ dve bhikkhuniyo ārabbha talaghātakaraṇavatthusmiṁ paññattaṁ, purimanayen’eva sāṇattikaṁ, āpattibhedo n’atthi. Ito paraṁ pana yattha n’atthi, tattha avatvā’va gamissāma. Ābādhapaccayā gaṇḍaṁ vā vaṇaṁ vā paharantiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Ābādhābhāvo muttakaraṇe pahāradānaṁ phassasādiyananti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisānīti.

Talaghātakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Jatumaṭṭhakasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **jatumaṭṭhake**ti jatunā kate maṭṭhadaṇḍake. Vatthuvasen’etaṁ vuttaṁ, kāmarāgena pana uppalakesarampi pavesentiyā āpatti.

Sāvatthiyaṁ aññataraṁ bhikkhuniṁ ārabbha jatumaṭṭhakasādiyanavatthusmiṁ paññattaṁ, sesaṁ tatiyasadisamevāti.

Jatumaṭṭhakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Udakasuddhikasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **udakasuddhikan**ti muttakaraṇassa dhovanaṁ. **Ādiyamānāyā**ti karontiyā. **Dvaṅgulapabbaparamaṁ ādātabban**ti dvīsu aṅgulīsu ekekaṁ katvā dvaṅgulapabbaparamaṁ ādātabbaṁ. **Taṁ atikkāmentiyā**ti sace dhovanakāle rāgavasena vitthārato tatiyāya aṅguliyā aggapabbaṁ gambhīrato ekissāva aṅguliyā tatiyapabbaṁ paveseti pācittiyaṁ.

Sakkesu aññataraṁ bhikkhuniṁ ārabbha atigambhīraṁ udakasuddhikaṁ ādiyanavatthusmiṁ paññattaṁ, tikapācittiyaṁ, ūnakadvaṅgulapabbe dvikadukkaṭaṁ. Tasmiṁ

pana ūnakasaññāya, dvaṅgulapabbaparamaṁ ādiyantiyā, ābādhapaccayā atirekampi, ummattikādīnañca anāpatti, sesaṁ tatiyasadisamevāti.

Udakasuddhikasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Upatiṭṭhanasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **bhuñjantassā**ti pañcannaṁ bhojanānaṁ aññataraṁ bhuñjato. **Pānīyenā**ti suddhena vā udakena, takkādīsu vā aññatarena. **Vidhūpanenāti** yāya kāyaci bījaniyā. **Upatiṭṭheyyā**ti yā etesu dvīsu aññataraṁ gahetvā hatthapāse tiṭṭhati, tassā pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ aññataraṁ bhikkhuniṁ ārabbha bhuñjantassa evaṁ tiṭṭhanavatthusmiṁ paññattaṁ, tikapācittiyaṁ, hatthapāsaṁ vijahitvā khādanīyaṁ khādantassa upatiṭṭhantiyā dukkaṭaṁ, anupasampanne tikadukkaṭaṁ. "Imaṁ pivatha, iminā bījathā"ti evaṁ dentiyā vā dāpentiyā vā anupasampannaṁ vā upatiṭṭhāpanatthaṁ āṇāpentiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Bhuñjantassa bhikkhuno hatthapāse ṭhānaṁ pānīyassa vā vidhūpan'assa vā gahaṇanti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānīti.

Upatiṭṭhanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

7. Āmakadhaññasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **viññatvā**ti antamaso mātarampi yācitvā. **Bhuñjeyyā**ti ajjhohareyya. Ettha ca viññatti c'eva bhojanañca pamāṇaṁ, tasmā sayaṁ viññatvā aññāya bhajjanādīni kārāpetvā vā aññāya viññāpetvā sayaṁ bhajjanādīni katvā vā paṭiggahaṇato paṭṭhāya yāva dantehi saṁkhādanaṁ, tāva pubbappayogesu dukkaṭāni, ajjhohāre ajjhohāre pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ sambahulā bhikkhuniyo ārabbha āmakadhaññaṁ viññāpanavatthusmiṁ paññattaṁ, sayaṁ vā aññāya vā aviññattiyā laddhaṁ bhajjanādīni

katvā vā kāretvā vā bhuñjantiyā dukkaṭaṁ, aññāya viññattiyā laddhaṁ pana sayaṁ bhajjanādīni katvāpi kāretvāpi bhuñjantiyā dukkaṭameva. Ābādhe sati sedakammādīnaṁ atthāya viññāpentiyā, aviññattiyā labbhamānaṁ navakammatthāya sampaṭicchantiyā, ñātakappavāritaṭṭhāne muggamāsādi-aparaṇṇaṁ viññāpentiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Sattannaṁ dhaññānaṁ aññatarassa viññāpanaṁ vā viññāpāpanaṁ vā paṭilābho bhajjanādīni katvā vā kāretvā vā ajjhoharaṇanti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni addhānamaggasikkhāpadasadisānīti.

Āmakadhaññasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

8. Paṭhama-uccārachaḍḍanasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **saṅkāran**ti kacavaraṁ. **Vighāsan**ti yaṁ kiñci paribhuttāvasesaṁ ucchiṭṭhodakampi dantakaṭṭhampi, aṭṭhikacalakesu pana vattabbameva n'atthi. **Tirokuṭṭe vā tiropākāre vā**ti yassa kassaci kuṭṭassa vā pākārassa vā parato. **Chaḍḍeyya vā chaḍḍāpeyya vā**ti sabbāni p'etāni ekato chaḍḍentiyā ekappayoge ekāpatti, sakiṁ āṇattiyā bahukepi chaḍḍite ekā'va.

Sāvatthiyaṁ aññataraṁ bhikkhuniṁ ārabbha uccāraṁ tirokuṭṭe chaḍḍanavatthusmiṁ paññattaṁ, sāṇattikaṁ, bhikkhussa dukkaṭaṁ, oloketvā vā avalañje vā chaḍḍentiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Uccārādibhāvo anolokanaṁ valañjanaṭṭhānaṁ tirokuṭṭatiropākāratā chaḍḍanaṁ vā chaḍḍāpanaṁ vāti imān'ettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni sañcarittasadisāni, idaṁ pana kiriyākiriyanti.

Paṭhama-uccārachaḍḍanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

9. Dutiya-uccārachaḍḍanasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **harite**ti khette vā nāḷikerādi-ārāme vā yattha katthaci ropimaharitaṭṭhāne. Tāni vatthūni chaḍḍentiyā vā chaḍḍāpentiyā vā

purimanayen'eva āpatti, tādise ṭhāne nisīditvā antamaso udakaṁ pivitvā matthakacchinnaṁ nāḷikerampi chaḍḍentiyā āpatti yeva.

Sāvatthiyaṁ sambahulā bhikkhuniyo ārabbha uccārādīni harite chaḍḍanavatthusmiṁ paññattaṁ, sāṇattikaṁ, tikapācittiyaṁ, bhikkhuno dukkaṭaṁ, bhikkhuniyāpi nikkhittabīje khette yāva aṅkuro na uṭṭhahati, tāva dukkaṭaṁ, aharite dvikadukkaṭaṁ. Tasmiṁ pana aharitasaññāya chaḍḍitakhette vā sāmike apaloketvā vā chaḍḍentiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Sesaṁ aṭṭhamasadisamevāti.

Dutiya-uccārachaḍḍanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Naccagītasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **naccan**ti antamaso moranaccampi. **Gītan**ti antamaso Dhammabhāṇakagītampi. **Vāditan**ti antamaso udakabherivāditampi. **Dassanāyā**ti etesu yaṁ kiñci dassanāya gacchantiyā pade pade dukkaṭaṁ, yattha ṭhitā passati vā suṇāti vā, ekappayoge ekāpatti, taṁ taṁ disaṁ olokentiyā payoge payoge āpatti.

Rājagahe chabbaggiyā bhikkhuniyo ārabbha naccādīni dassanāya gamanavatthusmiṁ paññattaṁ, sayaṁ tāni vatthūni karontiyā aññaṁ vā āṇāpentiyā, "cetiyassa upahāraṁ dethā"ti īdisena pariyāyena vā bhaṇantiyā, "cetiyassa upahāraṁ karomā"ti vā vutte "sādhū"ti sampaṭicchantiyā ca pācittiyamevāti sabba-aṭṭhakathāsu vuttaṁ[1], bhikkhuno sabbattha dukkaṭaṁ. "Tumhākaṁ cetiyassa upaṭṭhānaṁ karomā"ti vutte pana "upaṭṭhānakaraṇaṁ nāma sundaran"ti īdisaṁ pariyāyaṁ bhaṇantiyā, ārāme ṭhatvā passantiyā vā suṇantiyā vā, tathā attano ṭhitokāsaṁ āgantvā payojitaṁ paṭipathaṁ gacchantiyā sammukhībhūtaṁ salākabhattādike sati karaṇīye gantvā āpadāsu vā samajjaṭṭhānaṁ pavisitvāpi passantiyā vā suṇantiyā vā, ummattikādīnañca anāpatti. Naccādīnaṁ aññataratā aññatra anuññātakāraṇā gamanaṁ dassanaṁ vā

---

1. Vi-Ṭṭha 3. 201 piṭṭhe.

savanaṁ vāti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisāni, idaṁ pana lokavajjaṁ, akusalacittaṁ, tivedananti.

Naccagītasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Lasuṇavaggo paṭhamo.

---

2. Rattandhakāravagga 1. Rattandhakārasikkhāpadavaṇṇanā

Andhakāravaggassa paṭhame **rattandhakāre**ti ratti-andhakāre[1]. **Appadīpe**ti pajjotacandasūriya-aggīsu ekeken'āpi anobhāsite. **Purisenā**ti santiṭṭhituṁ sallapituñca viññunā manussapurisena saddhiṁ. **Santiṭṭheyya vā**ti hatthapāse ṭhitamattāya pācittiyaṁ. **Sallapeyyā**ti tattha ṭhatvā gehasitakathaṁ kathentiyāpi pācittiyameva.

Sāvatthiyaṁ aññataraṁ bhikkhuniṁ ārabbha evaṁ santiṭṭhanavatthusmiṁ paññattaṁ, purisassa hatthapāsaṁ vijahitvā yakkhādīnaṁ hatthapāsaṁ avijahitvāpi santiṭṭhantiyā, sallapentiyā vā dukkaṭaṁ, yaṁ kiñci viññuṁ dutiyaṁ gahetvā evaṁ karontiyā, arahopekkhāya, aññavihitāya, ummattikādīnañca anāpatti. Rattandhakāratā purisassa hatthapāse ṭhānaṁ vā sallapanaṁ vā sahāyābhāvo rahopekkhatāti imān'ettha cattāri aṅgāni. Theyyasatthasamuṭṭhānaṁ, kiriyaṁ, saññāvimokkhaṁ, sacittakaṁ, lokavajjaṁ, kāyakammaṁ, vacīkammaṁ, akusalacittaṁ, tivedananti.

Rattandhakārasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

2. Paṭicchannokāsasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **paṭicchanne okāse**ti kuṭṭādīsu yena kenaci paṭicchanne, idamev'ettha nānattaṁ.

Paṭicchannokāsasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Rattiṁ andhakāre (Sī, Kaṁ)

3. Ajjhokāsasallapanasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **ajjhokāse**ti nānaṁ[1], sesaṁ ubhayatth'āpi paṭhamasadisamevāti.

Ajjhokāsasallapanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Dutiyika-uyyojanasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **rathikāyā**ti racchāyaṁ. **Byūhe**ti anividdharacchāyaṁ. **Siṅghāṭake**ti caccare. **Nikaṇṇikaṁ vā jappeyyā**ti kaṇṇamūle kiñci jappeyya. **Uyyojeyyā**ti anācāraṁ caritukāmatāya "gaccha tvan"ti dutiyikaṁ uyyojeyya. **Pācittiyan**ti purimanayen'eva tāva santiṭṭhanādīsu tīṇi pācittiyāni, uyyojentiyā pana uyyojane ca hatthapāsavijahane ca dukkaṭaṁ, vijahite pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha evaṁ santiṭṭhanavatthusmiṁ paññattaṁ, sesaṁ purimattayasadisameva. Anāpattiyaṁ pana "na anācāraṁ ācaritukāmā sati karaṇīye dutiyikaṁ bhikkhuniṁ uyyojetī"ti[2] ettakaṁ adhikanti.

Dutiyika-uyyojanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

5. Anāpucchāpakkamanasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **purebhattan**ti aruṇuggamanaṁ upādāya yāva majjhanhikaṁ. **Āsaneti** pallaṅkass'okāsabhūte. **Sāmike anāpucchā**ti tasmiṁ kule yaṁ kiñci viññuṁ manussaṁ anāpucchā. **Pakkameyyā**ti ettha channassa anto nisīditvā anovassakaṁ ajjhokāse upacāraṁ atikkāmentiyā paṭhamapāde dukkaṭaṁ, dutiye pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ aññataraṁ bhikkhuniṁ ārabbha anāpucchā pakkamanavatthusmiṁ paññattaṁ, tikapācittiyaṁ, pallaṅkassa anokāse dukkaṭaṁ, tathā

---

1. Nānattaṁ (Sī)   2. Vi 2. 356 piṭṭhe.

āpucchite anāpucchitasaññāya c'eva vematikāya ca. Āpucchitasaññāya pana asaṁhārime gilānāya āpadāsu ummattikādīnañca anāpatti. Purebhattatā antaraghare nisajjā āsanassa pallaṅkokāsatā aññatra anuññātakāraṇā anāpucchanaṁ vuttaparicchedātikkamoti imān'ettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni kathinasadisāni, idaṁ pana kiriyākiriyanti.

Anāpucchāpakkamanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Anāpucchā-abhinisīdanasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **pacchābhattan**ti majjhanhike vītivatte yāva sūriyassa atthaṅgamā[1]. **Abhinisīdeyya vā**ti ādimhi nisīditvā gacchantiyā ekā āpatti, anisīditvā nipajjitvāva gacchantiyāpi ekā, nisīditvā nipajjantiyā dve.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha āsane abhinisīdanavatthusmiṁ paññattaṁ, sesaṁ pañcamasadisameva. Yathā pana tattha asaṁhārime, evamidha dhuvapaññatte anāpattīti.

Anāpucchā-abhinisīdanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

7. Anāpucchāsantharaṇasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **vikāle**ti atthaṅgate sūriye. **Seyyan**ti antamaso paṇṇasanthārampi. Sesaṁ chaṭṭhasadisameva.

Idaṁ pana Sāvatthiyaṁ sambahulā bhikkhuniyo ārabbha vikāle kulāni upasaṅkamitvā sāmike anāpucchitvā seyyaṁ santharitvā abhinisīdanavatthusmiṁ paññattaṁ, anāpattiyañc'ettha dhuvapaññattaṁ nāma n'atthīti.

Anāpucchāsantharaṇasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Atthaṅgamanā (Syā, Kaṁ, Ka)

8. Para-ujjhāpanakasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **duggahitena dūpadhāritenā**ti yaṁ vuttaṁ, tato aññathā gahitena ca upadhāritena ca. **Paran**ti "ahaṁ kirayye ayyaṁ na sakkaccaṁ upaṭṭhahāmī"ti-ādinā[1] nayena upasampannaṁ ujjhāpentiyā pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ aññataraṁ bhikkhuniṁ ārabbha evaṁ paraṁ ujjhāpanavatthusmiṁ paññattaṁ, tikapācittiyaṁ, anupasampannāya tikadukkaṭaṁ, ummattikādīnaṁ yeva anāpatti. Duggahitatā ujjhāpanaṁ yaṁ ujjhāpeti, tassā upasampannatāti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṁ pana dukkhavedananti.

Para-ujjhāpanakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

9. Para-abhisapanasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **abhisapeyyā**ti sapathaṁ kareyya. Tattha "niraye upapajjāmi, niraye upapajjatū"ti evamādīni vadamānā **nirayena abhisapati** nāma, akkosatīti attho. "Gihinī homi, gihinī hotū"ti evamādīni vadamānā **brahmacariyena.** Tassā vācāya vācāya pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ Caṇḍakāḷiṁ ārabbha evaṁ abhisapanavatthusmiṁ paññattaṁ, tikapācittiyaṁ, anupasampannāya tikadukkaṭaṁ, tiracchānayoniyā vā pettivisayena vā manussadobhaggena vā abhisapane dukkaṭaṁ. Atthadhammānusāsanipurekkhārānaṁ ummattikādīnañca anāpatti. Nirayena vā brahmacariyena vā[2] abhisapanaṁ upasampannatā atthadhammapurekkhārādīnaṁ[3] abhāvoti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni aṭṭhamasadisān'evāti.

Para-abhisapanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Rodanasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **vadhitvā**ti hatthādīhi paharitvā, ubhayaṁ karontiyā'va pācittiyaṁ.

---

1. Vi 2. 362 piṭṭhe.
2. Nirayabrahmacariyehi (Syā, Kaṁ, Ka)
3. Atthapurekkhāratādīnaṁ (Sī)

Sāvatthiyaṁ Caṇḍakāḷiṁ ārabbha attānaṁ vadhitvā rodanavatthusmiṁ paññattaṁ, kevalaṁ vadhantiyā vā rodantiyā vā dukkaṭameva. Ñātirogabhogabyasanehi phuṭṭhāya kevalaṁ rodantiyā eva na vadhantiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Attānaṁ vadhanañc'eva rodanañcāti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni samanubhāsanasadisāni, idaṁ pana kiriyamevāti.

Rodanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Rattandhakāravaggo dutiyo.

---

3. Naggavagga 1. Naggasikkhāpadavaṇṇanā

Naggavaggassa paṭhame **naggā**ti anivatthā vā apārutā vā. Evañhi nahāyantiyā sabbappayogesu dukkaṭaṁ, nahānapariyosāne pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ sambahulā bhikkhuniyo ārabbha evaṁ nahānavatthusmiṁ paññattaṁ, udakasāṭikacīvare acchinne vā naṭṭhe vā "mahagghaṁ idaṁ disvā corāpi hareyyun"ti evarūpāsu āpadāsu vā nahāyantiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Naggatā anuññātakāraṇābhāvo nahānapariyosānanti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādi eḷakalomasadisānīti.

Naggasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

2. Udakasāṭikasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye Sāvatthiyaṁ chabbaggiyā bhikkhuniyo ārabbha appamāṇikāyo udakasāṭikāyo dhāraṇavatthusmiṁ paññattaṁ, Sesamettha sabbaṁ Ratanavagge Nisīdanasikkhāpade vuttanayen'eva veditabbanti.

Udakasāṭikasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

3. Cīvarasibbanasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **visibbetvā**ti dussibbitaṁ punasibbanatthāya visibbetvā. **Anantarāyikinī**ti dasasu antarāyesu ekekasmimpi asati. **Aññatra**

catūhapañcāhāti visibbitadivasato pañca divase atikkāmetvā "n'eva sibbissāmi, na sibbāpanāya ussukkaṁ karissāmī"ti dhuraṁ nikkhittamatte pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha cīvaraṁ visibbetvā na sibbanavatthusmiṁ paññattaṁ, tikapācittiyaṁ, anupasampannāya tikadukkaṭaṁ, tathā ubhinnampi aññasmiṁ parikkhāre. Yā pana antarāyikinī vā hoti, pariyesitvā vā kiñci na labhati, karontī vā pañcāhaṁ atikkāmeti, tassā ca, gilānāya ca, āpadāsu ca, ummattikādīnañca anāpatti. Nivāsanapārupanupagacīvaratā, upasampannāya santakatā, sibbanatthāya visibbanaṁ vā visibbāpanaṁ vā, aññatra anuññātakāraṇā pañcāhātikkamo, dhuranikkhepoti imān'ettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni samanubhāsanasadisānīti.

Cīvarasibbanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Saṅghāṭicārasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe pañca ahāni pañcāhaṁ, pañcāhameva **pañcāhikaṁ.** Saṅghāṭīnaṁ cāro **saṅghāṭicāro,** paribhogavasena vā otāpanavasena vā saṅghaṭitaṭṭhena 'saṅghāṭī'ti laddhanāmaṁ ticīvaraṁ udakasāṭikā saṁkaccikāti imesaṁ pañcannaṁ cīvarānaṁ parivattananti attho. **Atikkāmeyya pācittiyan**ti chaṭṭhe aruṇuggamane ekasmiṁ cīvare vuttanayena aparivattite ekā āpatti, pañcasu pañca.

Sāvatthiyaṁ sambahulā bhikkhuniyo ārabbha cīvaraṁ nikkhipitvā santaruttarena janapadacārikaṁ pakkamanavatthusmiṁ paññattaṁ, tikapācittiyaṁ, pañcāhānatikkante dvikadukkaṭaṁ. Tasmiṁ pana anatikkantasaññāya, pañcamaṁ divasaṁ pañca cīvarāni nivāsentiyā vā pārupantiyā vā otāpentiyā vā, gilānāya, "idaṁ me cīvaraṁ mahagghaṁ īdise corabhaye na sakkā dhāretun"ti evarūpāsu āpadāsu, ummattikādīnañca anāpatti. Pañcannaṁ cīvarānaṁ aññataratā pañcāhātikkamo anuññātakāraṇābhavo aparivattananti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni kathinasadisānīti.

Saṅghāṭicārasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Cīvarasaṅkamanīyasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **cīvarasaṅkamanīyan**ti saṅkametabbaṁ cīvaraṁ, aññissā santakaṁ anāpucchā gahitaṁ puna paṭidātabbaṁ[1] pañcannaṁ aññataraṁ cīvaranti attho. **Dhāreyyā**ti sace taṁ nivāseti vā pārupati vā pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ aññataraṁ bhikkhuniṁ ārabbha bhikkhuniyā cīvaraṁ ādāya anāpucchā pārupanavatthusmiṁ paññattaṁ, tikapācittiyaṁ, anupasampannāya tikadukkaṭaṁ. Yā pana tāya vā dinnaṁ, taṁ vā āpucchā, acchinnanaṭṭhacīvarikā vā hutvā, "idaṁ me cīvaraṁ mahagghaṁ īdise corabhaye na sakkā dhāretun"ti evarūpāsu āpadāsu vā dhāreti, tassā, ummattikādīnañca anāpatti. Cīvarasaṅkamanīyatā upasampannāya santakatā anuññātakāraṇābhāvo dhāraṇanti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamakathinasadisāni, idaṁ pana kiriyākiriyanti.

Cīvarasaṅkamanīyasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Gaṇacīvarasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **gaṇassā**ti bhikkhunisaṁghassa. **Cīvaralābhan**ti vikappanupagampi pacchimaṁ labhitabbaṁ cīvaraṁ. **Antarāyaṁ kareyyā**ti yathā te dātukāmā na denti, evaṁ parakkameyya. **Pācittiyan**ti sace tassā vacanena te na denti, bhikkhuniyā pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha gaṇassa cīvaralābhantarāyakaraṇavatthusmiṁ paññattaṁ, aññasmiṁ parikkhāre dukkaṭaṁ, sambahulānaṁ pana ekabhikkhuniyā vā cīvaralābhepi dukkaṭameva. "Samagghakāle dassathā"ti evaṁ ānisaṁsaṁ dassetvā nivārentiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Vikappanupagapacchimatā[2] saṁghassa pariṇatabhāvo vinā ānisaṁsadassanena antarāyakaraṇanti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisānīti.

Gaṇacīvarasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Dātabbaṁ (Sī) 2. Vikappanupagapacchimacīvaratā (Kaṁ, Ka)

7. Paṭibāhanasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **dhammikaṁ cīvaravibhaṅgan**ti samaggena saṁghena sannipatitvā karīyamānaṁ cīvaravibhaṅgaṁ. **Paṭibāheyyā**ti paṭisedheyya, evaṁ paṭisedhentiyā pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha dhammikaṁ cīvaravibhaṅgaṁ paṭibāhanavatthusmiṁ paññattaṁ, dhammike vematikāya, adhammike dhammikasaññāya c'eva vematikāya ca dukkaṭaṁ. Ubhayattha adhammikasaññāya, ānisaṁsaṁ dassetvā paṭibāhantiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Cīvaravibhaṅgassa dhammikatā dhammikasaññitā vinā ānisaṁsena paṭibāhananti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisān'evāti.

Paṭibāhanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

8. Cīvaradānasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **samaṇacīvaran**ti kappakataṁ nivāsanapārupanupagaṁ, evarūpaṁ ṭhapetvā pañca sahadhammike mātāpitaro ca yassa kassaci gahaṭṭhassa vā pabbajitassa vā pariccajitvā dentiyā pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha agārikassa samaṇacīvaradānavatthusmiṁ paññattaṁ, bhikkhuno dukkaṭaṁ. Mātāpitūnaṁ pariccajitvāpi, aññesaṁ tāvakālikameva dentiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Samaṇacīvaratā ṭhapetvā sahadhammike ca mātāpitaro ca aññesaṁ dānaṁ atāvakālikatāti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Sañcarittasadisānīti.

Cīvaradānasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

9. Kāla-atikkamanasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **dubbalacīvarapaccāsāyā**ti dubbalāya cīvarapaccāsāya, "sace sakkoma dassāmā"ti ettakamattaṁ sutvā uppāditāya āsāyā ti

attho. **Cīvarakālasamayaṁ atikkāmeyyā**ti vassaṁvuṭṭhabhikkhunīhi kālacīvare bhājiyamāne "āgameyyātha ayye, atthi saṁghassa cīvarapaccāsā"ti vatvā taṁ cīvaravibhaṅgaṁ cīvarakālaṁ atikkāmeyya, tassā anatthate kathine vassānassa pacchimamāsaṁ atthate kathine kathinubbhāradivasaṁ atikkāmentiyā pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha dubbalacīvarapaccāsāya cīvarakālasamayaṁ atikkamanavatthusmiṁ paññattaṁ, dubbalacīvare vematikāya, adubbalacīvare dubbalacīvarasaññāya c'eva vematikāya ca dukkaṭaṁ. Ubhayattha adubbalacīvarasaññāya, kiñcāpi 'na sakkomā'ti vadanti, "idāni pana tesaṁ kappāso vā uppajjissati, saddho vā puriso āgamissati, tasmiṁ āgate addhā dassantī"ti evaṁ ānisaṁsaṁ dassetvā nivārentiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Dubbalacīvaratā dubbalasaññitā vinā ānisaṁsena nivāraṇanti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Adinnādānasadisānīti.

Kāla-atikkamanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Kathinuddhārasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **Dhammikaṁ kathinuddhāran**ti sabbāsaṁ bhikkhūnīnaṁ akālacīvaraṁ dātukāmena upāsakena yattako atthāramūliko ānisaṁso, tato adhikaṁ vā samakaṁ vā datvā yācitena samaggena bhikkhunisaṁghena yaṁ kathinaṁ ñattidutiyakammena antarā uddharīyati, tassa so uddhāro 'dhammiko'ti vuccati, evarūpaṁ kathinuddhāranti attho. **Paṭibāheyyā**ti nivāreyya, tassa evarūpaṁ kathinuddhāraṁ nivārentiyā pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha kathinuddhāraṁ paṭibāhanavatthusmiṁ paññattaṁ, sesaṁ sattame vuttanayen'eva veditabbanti.

Kathinuddhārasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Naggavaggo tatiyo.

4. Tuvaṭṭavagga 1. Ekamañcatuvaṭṭanasikkhāpadavaṇṇanā

Tuvaṭṭavaggassa paṭhame **tuvaṭṭayyun**ti nipajjeyyuṁ. Tāsu pana ekāya vā nipannāya aparā nipajjatu, dvepi vā saheva nipajjantu, dvinnampi pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ sambahulā bhikkhuniyo ārabbha dvinnaṁ ekamañce tuvaṭṭanavatthusmiṁ[1] paññattaṁ, sace pana ekāya nipannāya ekā nisīdati, ubho vā nisīdanti, tāsaṁ, ummattikādīnañca anāpatti. Ekamañcatā dvinnaṁ tuvaṭṭananti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānīti.

Ekamañcatuvaṭṭanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

2. Ekattharaṇatuvaṭṭanasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye ekaṁ attharaṇañc'eva pāvuraṇañca etāsanti **ekattharaṇapāvuraṇā,** saṁhārimānaṁ pāvārattharaṇakaṭasārakādīnaṁ ekaṁ antaṁ attharitvā ekaṁ pārupitvā tuvaṭṭentīnametaṁ adhivacanaṁ. **Pācittiyan**ti taṁ yeva attharitvā taṁ pārupitvā nipajjantīnaṁ pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ sambahulā bhikkhuniyo ārabbha evaṁ tuvaṭṭanavatthusmiṁ paññattaṁ, tikapācittiyaṁ, attharaṇe vā pāvuraṇe vā ekasmiṁ dukkaṭaṁ, nānattharaṇapāvuraṇe dvikadukkaṭaṁ. Tasmiṁ pana nānattharaṇapāvuraṇasaññāya, vavatthānaṁ dassetvā nipajjantiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Sesaṁ paṭhamasadisamevāti.

Ekattharaṇatuvaṭṭanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

3. Aphāsukaraṇasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **aphāsun**ti "iminā imissā aphāsu[2] bhavissatī"ti anāpucchā purato caṅkamanaṭṭhānanissajjādayo vā uddisa-uddisāpanaparipucchanasajjhāyaṁ[3] vā karontiyā caṅkamane nivattanagaṇanāya ṭhānādīsu payogagaṇanāya uddesādīsu padagaṇanāya pācittiyaṁ.

---

1. Nipajjanavatthusmiṁ (Sī)
2. Aphāsukaṁ (Sī, Kaṁ)
3. Uddesa uddisāpana sajjhāyaṁ vā (Sī, Kaṁ)

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha sañcicca aphāsukaraṇavatthusmiṁ paññattaṁ, tikapācittiyaṁ, anupasampannāya tikadukkaṭaṁ, na aphāsukāmatāya, āpucchā purato caṅkamanādīni karontiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Upasampannatā aphāsukāmatā aphāsukaraṇaṁ anāpucchananti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Adinnādānasadisāni, idaṁ pana kiriyākiriyaṁ, dukkhavedananti.

Aphāsukaraṇasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Na-upaṭṭhāpanasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **dukkhitanti** gilānaṁ. **Sahajīvininti** saddhivihāriniṁ. **N'eva upaṭṭhaheyyāti** tassā upaṭṭhānaṁ sayaṁ vā akarontiyā parehi vā akārentiyā dhuraṁ nikkhittamatte pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha dukkhitaṁ sahajīviniṁ anupaṭṭhānavatthusmiṁ paññattaṁ, antevāsiniyā vā anupasampannāya vā dukkaṭaṁ, dasasu aññatarantarāye sati pariyesitvā alabhantiyā, gilānāya, āpadāsu, ummattikādīnañca anāpatti. Gilānatā saddhivihāritā anuññātakāraṇābhāvo upaṭṭhāne dhuranikkhepoti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Samanubhāsanasadisānīti.

Na-upaṭṭhāpanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

5. Nikkaḍḍhanasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **upassayaṁ datvāti** sakavāṭabaddhaṁ attano puggalikavihāraṁ datvā. **Nikkaḍḍheyyāti** bahūnipi dvārāni ekappayogena nikkaḍḍhentiyā ekā āpatti, nānāpayogehi payogagaṇanāya āpattiyo, āṇattiyampi es'eva nayo. Sace pana "imañc'imañca dvāraṁ atikkāmehī"ti āṇāpeti, ekāya āṇattiyā eva dvāragaṇanāya āpattiyo.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha etādise vatthusmiṁ paññattaṁ, tikapācittiyaṁ, akavāṭabaddhato dukkaṭaṁ, anupasampannāya tikadukkaṭaṁ, sakavāṭabaddhato vā akavāṭabaddhato vā ubhinnampi parikkhāranikkaḍḍhane dukkaṭameva, sesaṁ Saṁghikavihāranikkaḍḍhanasikkhāpade vuttanayamevāti.

Nikkaḍḍhanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Saṁsaṭṭhasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhaṁ uttānapadatthameva. Sāvatthiyaṁ Caṇḍakāḷiṁ ārabbha saṁsaṭṭhavihāravatthusmiṁ paññattaṁ. Sesamettha Paṭhama-ariṭṭhasikkhāpade vuttavinicchayasadisamevāti.

Saṁsaṭṭhasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

7. Antoraṭṭhasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **antoraṭṭhe**ti yassa vijite viharati, tassa raṭṭhe. **Asatthikā cārikan**ti vinā satthena gacchantiyā, gāmantaragaṇanāya, agāmake araññe addhayojanagaṇanāya pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ sambahulā bhikkhuniyo ārabbha vuttanayen'eva desacārikaṁ[1] pakkamanavatthusmiṁ paññattaṁ. Satthena saha gacchantiyā, kheme appaṭibhaye, āpadāsu, ummattikādīnañca anāpatti. Antoraṭṭhatā akhematā anuññātakāraṇābhāvo cārikaṁ pakkamananti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānīti.

Antoraṭṭhasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

8. Tiroraṭṭhasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **tiroraṭṭhe**ti yassa vijite viharati, taṁ ṭhapetvā aññassa raṭṭhe. Sesaṁ sattame vuttanayen'eva veditabbaṁ. Nagaraṁ pan'ettha Rājagahanti.

Tiroraṭṭhasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Padese cārikaṁ (Sī)

9. Antovassasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **antovassan**ti purimaṁ vā temāsaṁ, pacchimaṁ vā temāsaṁ avasitvā tassa vassassa anto yeva. Idha sattāhakaraṇīyena vā kenaci ubbaḷhāya vā āpadāsu vā gacchantiyā ummattikādīnañca anāpatti. Sesaṁ aṭṭhamasadisamevāti.

Antovassasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Cārikanapakkamanasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **vassaṁvuṭṭhā**ti purimaṁ vā temāsaṁ pacchimaṁ vā temāsaṁ vuṭṭhā. **Chappañcayojanānī**ti ettha pavāretvā pañca yojanāni gantumpi vaṭṭati, chasu vattabbameva n'atthi. Sace pana tīṇi gantvā ten'eva maggena paccāgacchati, na vaṭṭati, aññena āgantuṁ vaṭṭati. "Vuttappamāṇaṁ[1] addhānaṁ na gacchissāmī"ti dhure nikkhittamatte pācittiyaṁ.

Rājagahe sambahulā bhikkhuniyo ārabbha vassaṁ vasitvā cārikaṁ apakkamanavatthusmiṁ paññattaṁ. Antarāye sati, pariyesitvā dutiyikaṁ bhikkhuniṁ alabhantiyā, gilānāya, āpadāsu, ummattikādīnañca anāpatti. Vassaṁvuṭṭhatā anuññātakāraṇābhāvo pañcayojanānatikkamoti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisāni, idaṁ pana akiriyaṁ, dukkhavedananti.

Cārikanapakkamanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Tuvaṭṭavaggo catuttho.

---

5. Cittāgāravagga 1. Rājāgārasikkhāpadavaṇṇanā

Cittāgāravaggassa paṭhame **rājāgāran**ti rañño kīḷanagharaṁ[2]. **Cittāgāran**ti kīḷanacittasālaṁ. **Ārāman**ti kīḷana-upavanaṁ. **Uyyānan**ti kīḷanuyyānaṁ. **Pokkharaṇin**ti kīḷanapokkharaṇiṁ. **Dassanāyā**ti "etesu yaṁ kiñci

---

1. Vuttappakāraṁ (Sī)
2. Kīḷāgharaṁ (Sī, Kaṁ)

passissāmī"ti gacchantiyā pade pade dukkaṭaṁ, yattha ṭhatvā passati, tattha padaṁ anuddharitvā pañc'āpi passantiyā ekā'va āpatti. Sace pana taṁ taṁ viloketvā passati, gīvaṁ parivattanappayogagaṇanāya āpattiyo, na ummīlanagaṇanāya.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiyā bhikkhuniyo ārabbha cittāgāraṁ dassanāya gamanavatthusmiṁ paññattaṁ, bhikkhussa sabbattha dukkaṭaṁ, avaseso vinicchayo Naccadassanasikkhāpade vuttanayen'eva veditabboti.

Rājāgārasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

2. Āsandiparibhuñjanasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **āsandī** nāma atikkantappamāṇā vuccati. **Pallaṅko** nāma saṁhārimena vāḷena[1] katoti vutto. **Paribhuñjeyyā**ti ettha pana nisīdananipajjanappayogagaṇanāya pācittiyaṁ veditabbaṁ.

Sāvatthiyaṁ sambahulā bhikkhuniyo ārabbha āsandipallaṅkaparibhogavatthusmiṁ paññattaṁ, āsandiyā pāde chinditvā, pallaṅkassa vāḷe bhinditvā paribhuñjantiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Āsandipallaṅkatā nisīdanaṁ nipajjanaṁ vāti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānīti.

Āsandiparibhuñjanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

3. Suttakantanasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **suttan**ti channaṁ aññataraṁ. **Kanteyyā**ti ettha yattakaṁ hatthena añchitaṁ hoti, tasmiṁ takkamhi veṭhite ekā āpatti. Idañhi sandhāya Padabhājanīye[2] "ujjavujjave"ti vuttaṁ.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiyā bhikkhuniyo ārabbha suttaṁ kantanavatthusmiṁ paññattaṁ, kantanato pubbe kappāsavicinanaṁ ādiṁ katvā sabbappayogesu

---

1. Āharimehi vāḷehi, Vi 2. 393 piṭṭhe. 2. Vi 2. 394 piṭṭhe.

hatthavāragaṇanāya dukkaṭaṁ. Kantitasuttaṁ kantantiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Akantitatā kantananti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānīti.

Suttakantanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Gihiveyyāvaccasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **gihiveyyāvaccan**ti gihīnaṁ veyyāvaccaṁ. Sacepi hi mātāpitaro attano kiñci kammaṁ akārāpetvā tesaṁ yāgupacanādīni karonti, pubbappayogesu payogagaṇanāya dukkaṭāni āpajjitvā yāgu-ādīsu bhājanagaṇanāya, khādanīyādīsu pūvagaṇanāya pācittiyaṁ āpajjati.

Sāvatthiyaṁ sambahulā bhikkhuniyo ārabbha gihīnaṁ veyyāvaccakaraṇavatthusmiṁ paññattaṁ, manussehi saṁghassa yāgupāne vā bhatte vā cetiyapūjāya vā karīyamānāya tesaṁ sahāyabhāvena yāgupacanādīni, attano veyyāvaccakarassa ca tāni yeva karontiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Gihiveyyāvaccakaraṇaṁ anuññātakāraṇābhāvoti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisān'evāti.

Gihiveyyāvaccasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

5. Adhikaraṇasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **adhikaraṇan**ti catunnaṁ aññataraṁ. **Pācittiyan**ti idha cīvarasibbane viya dhuraṁ nikkhittamatte pācittiyaṁ, ekāhampi parihāro n'atthi.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha adhikaraṇaṁ navūpasamanavatthusmiṁ paññattaṁ, Sesamettha Cīvarasibbanasikkhāpade vuttanayen'eva veditabbanti.

Adhikaraṇasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Bhojanadānasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **sahatthā**ti kāyena vā kāyappaṭibaddhena vā nissaggiyena vā ṭhapetvā pañcasahadhammike avasesānaṁ aññatra udakadantaponā yaṁ kiñci ajjhoharaṇīyaṁ dadantiyā pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha agārikassa khādanīyabhojanīyadānavatthusmiṁ paññattaṁ, udakadantapone dukkaṭaṁ. Yā pana dāpeti na deti, upanikkhipitvā deti, bāhiralepaṁ deti, tassā, ummattikādīnañca anāpatti. Aññatra udakadantaponā ajjhoharaṇiyaṁ ṭhapetvā pañca sahadhammike aññassa sahatthā dānanti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānīti.

Bhojanadānasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

7. Āvasathacīvarasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **āvasathacīvaran**ti "utuniyo bhikkhuniyo paribhuñjantū"ti dinnacīvaraṁ. **Anissajjitvā**ti catutthe divase dhovitvā aññissā antamaso sāmaṇeriyāpi utuniyā adatvā. **Pācittiyan**ti evaṁ anissajjitvā paribhuñjantiyā pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha āvasathacīvaraṁ anissajjitvā paribhuñjanavatthusmiṁ paññattaṁ, tikapācittiyaṁ, nissajjite dvikadukkaṭaṁ. Tasmiṁ pana nissajjitasaññāya[1], puna pariyāyena vā, aññāsaṁ utunīnaṁ abhāvena vā[2], acchinnanaṭṭhacīvarikāya[3] vā, āpadāsu vā paribhuñjantiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Āvasathacīvaratā catutthadivasatā dhovitvā anissajjanaṁ anuññātakāraṇābhāvoti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni kathinasadisāni, idaṁ pana kiriyākiriyanti.

Āvasathacīvarasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Tasmiṁ pana nissajjite (Sī, Kaṁ)
2. Abhāve vā (Sī)
3. Ettha ṭhāne mūlantaresu 'tatthā'ti pāṭho atthi.

8. Āvasathavihārasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **āvasathan**ti kavāṭabaddhavihāraṁ. **Anissajjitvā**ti rakkhaṇatthāya adatvā, "idaṁ jaggeyyāsī"ti evaṁ anāpucchitvāti attho. **Cārikaṁ pakkameyya pācittiyan**ti ettha sakagāmato aññaṁ gāmaṁ ekarattivāsatthāyapi pakkamantiyā parikkhittassa āvasathassa parikkhepaṁ aparikkhittassa upacāraṁ paṭhamapādena atikkantamatte dukkaṭaṁ, dutiyena pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha āvasathaṁ anissajjitvā cārikaṁ pakkamanavatthusmiṁ paññattaṁ, tikapācittiyaṁ, akavāṭabaddhe dukkaṭaṁ, nissajjite dvikadukkaṭaṁ. Tasmiṁ pana nissajjitasaññāya[1], sati antarāye, paṭijaggikaṁ pariyesitvā alabhantiyā, gilānāya, āpadāsu, ummattikādīnañca anāpatti. Sakavāṭabaddhatā vuttanayena pakkamanaṁ anuññātakāraṇābhāvoti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni kathinasadisānīti, idaṁ pana kiriyākiriyanti.

Āvasathavihārasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

9. Tiracchānavijjāpariyāpuṇanasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **tiracchānavijjan**ti yaṁ kiñci bāhirakaṁ anatthasaṁhitaṁ hatthi-assarathadhanutharusippa-āthabbaṇakhilan'āsīkaraṇasosāpanamantāgadappayogādibhedaṁ parūpaghātakaraṁ vijjaṁ. **Pariyāpuṇeyyā**ti ettha yassa kassaci santike taṁ padādivasena pariyāpuṇantiyā padagaṇanāya c'eva akkharagaṇanāya ca pācittiyanti.

Tiracchānavijjāpariyāpuṇanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Tiracchānavijjāvācanasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **vāceyyā**ti padaṁ viseso. Ubhayampi Sāvatthiyaṁ chabbaggiyā c'eva sambahulā bhikkhuniyo ca ārabbha tiracchānavijjaṁ pariyāpuṇanavācanavatthusmiṁ paññattaṁ. Lekhe dhāraṇāya ca guttatthāya ca

---

1. Tasmiṁ pana nissajjite (Sī, Kaṁ)

yakkhaparittanāgamaṇḍalādike sabbaparitte, ummattikādīnañca anāpatti. Tiracchānavijjatā pariyāpuṇanavācanā anuññātakāraṇābhāvoti imān'ettha dvīsupi tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni padasodhammasadisānīti.

Tiracchānavijjāvācanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Cittāgāravaggo pañcamo.

---

6. Ārāmavagga 1. Ārāmapavisanasikkhāpadavaṇṇanā

Ārāmavaggassa paṭhame **sabhikkhukaṁ ārāman**ti yattha bhikkhū rukkhamūlepi vasanti, taṁ padesaṁ. **Anāpucchā**ti ettha bhikkhusāmaṇera-ārāmikesu yaṁ kiñci anāpucchā, parikkhittassa ārāmassa parikkhepaṁ atikkamantiyā, aparikkhittassa upacāraṁ okkamantiyā paṭhamapāde dukkaṭaṁ, dutiyapāde pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ sambahulā bhikkhuniyo ārabbha anāpucchā ārāmaṁ pavisanavatthusmiṁ paññattaṁ, "santaṁ bhikkhuṁ anāpucchā"ti ca "jānaṁ sabhikkhukan"ti ca imān'ettha dve anupaññattiyo, sabhikkhuke vematikāya, abhikkhuke sabhikkhukasaññāya c'eva vematikāya ca dukkaṭaṁ. Tasmiṁ pana duvidhepi abhikkhukasaññāya, santaṁ bhikkhuṁ āpucchā pavisantiyā, paṭhamappaviṭṭhānaṁ vā bhikkhunīnaṁ sīsaṁnulokikāya, yattha vā bhikkhuniyo sannipatitā, tattha "tāsaṁ santikaṁ gacchāmī"ti saññāya, ārāmena vā maggo hoti, tena gacchantiyā, āpadāsu, ummattikādīnañca anāpatti. Sabhikkhukārāmatā, sabhikkhukasaññitā vuttaparicchedātikkamo anuññātakāraṇābhāvoti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samanubhāsanasamuṭṭhānaṁ, kiriyākiriyaṁ, saññāvimokkhaṁ, sacittakaṁ, paṇṇattivajjaṁ, kāyakammaṁ, vacīkammaṁ, ticittaṁ, tivedananti.

Ārāmapavisanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

2. Bhikkhu-akkosanasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **akkoseyyā**ti dasannaṁ akkosavatthūnaṁ aññatarena sammukhā vā parammukhā vā akkoseyya. **Paribhāseyyā**ti bhayamassa upadaṁseyya[1]. **Pācittiyan**ti tassā evaṁ karontiyā pācittiyaṁ.

1. Upadasseyya (Ka)

Vesāliyaṁ chabbaggiyā bhikkhuniyo ārabbha āyasmantaṁ Upāliṁ akkosanavatthusmiṁ paññattaṁ, tikapācittiyaṁ, anupasampanne tikadukkaṭaṁ, atthadhamma-anusāsanipurekkhārāya, ummattikādīnañca anāpatti. Upasampannatā akkosanaparibhāsanaṁ atthapurekkhāratādīnaṁ[1] abhāvoti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṁ pana dukkhavedananti.

Bhikkhu-akkosanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

3. Gaṇaparibhāsanasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **caṇḍikatā**ti kuddhā. **Gaṇan**ti bhikkhunisaṁghaṁ. **Paribhāseyyā**ti ettha "bālā etā abyattā etā, n'etā jānanti kammaṁ vā kammadosaṁ vā kammasampattiṁ vā kammavipattiṁ vā"ti evaṁ yattha katthaci paribhāsantiyā pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha gaṇaṁ paribhāsanavatthusmiṁ paññattaṁ, sambahulā vā ekaṁ vā anupasampannaṁ vā paribhāsantiyā dukkaṭaṁ. Sesaṁ dutiyasadisamevāti.

Gaṇaparibhāsanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Pavāritasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe gaṇabhojane vuttanayena **nimantitā,** pavāraṇāsikkhāpade vuttanayena **pavāritā** veditabbā. **Pācittiyan**ti tassā purebhattaṁ ṭhapetvā yāguñc'eva sesāni ca tīṇi kālikāni aññaṁ yaṁ kiñci āmisaṁ ajjhoharaṇatthāya paṭiggaṇhantiyā gahaṇe dukkaṭaṁ, ajjhohāre ajjhohāre pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ sambahulā bhikkhuniyo ārabbha aññatra bhuñjanavatthusmiṁ paññattaṁ, tīṇi kālikāni āhāratthāya paṭiggaṇhantiyāpi ajjhoharantiyāpi dukkaṭaṁ. Yā pana nimantitā appavāritā yāguṁ pivati, sāmike

---

1. Na-atthapurekkhārāditāti (Sī)

apaloketvā bhuñjati, tīṇi kālikāni sati paccaye paribhuñjati, tassā, ummattikādīnañca anāpatti. Nimantitā vā pavāritā vā taṁ ubhayaṁ vā purebhattaṁ vuttalakkhaṇassa āmisassa ajjhohāro sāmikānaṁ anāpucchananti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Addhānasamuṭṭhānaṁ, nimantitāya anāpucchā bhuñjantiyā āpattisambhavato siyā kiriyākiriyaṁ, pavāritāya kappiyaṁ kāretvāpi akāretvāpi paribhuñjantiyā āpattisambhavato siyā kiriyaṁ, nosaññāvimokkhaṁ, acittakaṁ, paṇṇattivajjaṁ kāyakammaṁ, vacīkammaṁ, ticittaṁ, tivedananti.

Pavāritasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

5. Kulamaccharinīsikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame kule maccharo kulamaccharo, kulamaccharo etissā atthi, kulaṁ vā maccharāyatīti **kulamaccharinī. Assā**ti yā īdisī bhaveyya. **Pācittiyan**ti tassā "yaṁ kulaṁ bhikkhunīnaṁ paccaye dātukāmaṁ, kathaṁ nāma tattha bhikkhuniyo na gaccheyyun"ti bhikkhunīnaṁ vā santike kulassa, "kathaṁ nāma ime tāsaṁ kiñci na dajjeyyun"ti kulassa vā santike bhikkhunīnaṁ avaṇṇaṁ bhāsantiyā pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ aññataraṁ bhikkhuniṁ ārabbha kulamaccharāyanavatthusmiṁ paññattaṁ. Amaccharāyitvā santaṁ yeva ādīnavaṁ ācikkhantiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Bhikkhunīnaṁ alābhakāmatā kulassa vā santike bhikkhunīnaṁ bhikkhunīnaṁ vā santike kulassa avaṇṇabhaṇananti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṁ pana dukkhavedananti.

Kulamaccharinīsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Abhikkhukāvāsasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe sace[1] bhikkhunupassayato addhayojanabbhantare ovādadāyakā bhikkhū na vasanti, maggo vā akhemo hoti na sakkā anantarāyena

1. Sace te (Sī)

gantuṁ, ayaṁ **abhikkhuko** nāma **āvāso.** Tattha "vassaṁ vasissāmī"ti senāsanapaññāpanapānīya-upaṭṭhāpanādīni karontiyā dukkaṭaṁ, saha aruṇuggamanā pācittiyaṁ. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana Samantapāsādikāyaṁ[1] vutto.

Sāvatthiyaṁ sambahulā bhikkhuniyo ārabbha abhikkhuke āvāse vassaṁ vasanavatthusmiṁ paññattaṁ, yattha pana vassūpagatā bhikkhū pakkantā vā hoti vibbhantā vā kālaṅkatā vā pakkhasaṅkantā vā tattha vasantiyā, āpadāsu, ummattikādīnañca anāpatti. Abhikkhukāvāsatā vassūpagamanaṁ aruṇuggamananti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisān'evāti.

Abhikkhukāvāsasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

7. Apavāraṇāsikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **vassaṁvuṭṭhā**ti purimaṁ vā pacchimaṁ vā temāsaṁ vuṭṭhā. **ubhatosaṁghe**ti bhikkhunisaṁghe c'eva bhikkhusaṁghe ca. Ayaṁ pan'ettha vinicchayakathā—bhikkhunīhi cātuddase yeva sannipatitvā "suṇātu me ayye saṁgho, ajja pavāraṇā cātuddasī, yadi saṁghassa pattakallaṁ, saṁgho pavāreyyā"ti evaṁ sabbasaṅgāhikañattiṁ vā, "tevācikaṁ pavāreyyā"ti evaṁ tevācikañattiṁ vā, sati antarāye "dvevācikaṁ, ekavācikaṁ, samānavassikaṁ pavāreyyā"ti evaṁ dvevācikādiñattiṁ vā ṭhapetvā sabbasaṅgāhikañatti ce ṭhapitā[2], "saṁghaṁ ayye pavāremi diṭṭhena vā sutena vā parisaṅkāya vā, vadantu maṁ ayyāyo anukampaṁ upādāya, passantī paṭikarissāmī"ti[3] evaṁ sakiṁ vā "dutiyampi ayye saṁghaṁ -pa-. Tatiyampi ayye saṁghaṁ -pa- paṭikarissāmī"ti evaṁ dvattikkhattuṁ vā vatvā paṭipāṭiyā pavāretabbaṁ. Tevācikāya ñattiyā vacanaṁ[4] na hāpetabbaṁ, dvevācikādīsu vaḍḍhetuṁ vaṭṭati, hāpetuṁ na vaṭṭati. Evaṁ bhikkhunisaṁghe pavāretvā tatth'eva ekā bhikkhunī Bhikkhunikkhandhake[5] vuttena ñattidutiyakammena bhikkhunisaṁghassatthāya bhikkhusaṁghaṁ pavāretuṁ sammannitabbā. Tāya sammatāya bhikkhuniyā

---

1. Vi-Ṭṭha 3. 52 piṭṭhādīsu.
2. Ñattiyā ca thapitāya (Sī)
3. Vi 2. 413; Vi 4. 469 piṭṭhesu.
4. Thapitavacanaṁ (Sī)
5. Vi 4. 469 piṭṭhe.

pannarase bhikkhunisaṁghaṁ ādāya bhikkhusaṁghaṁ upasaṅkamitvā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā añjaliṁ paggahetvā evamassa vacanīyo “bhikkhunisaṁgho ayya bhikkhusaṁghaṁ pavāreti diṭṭhena vā sutena vā parisaṅkāya vā, vadat’āyya bhikkhusaṁgho bhikkhunisaṁghaṁ anukampaṁ upādāya, passanto paṭikarissati. Dutiyampi ayya -pa-. Tatiyampi ayya -pa- passanto paṭikarissatī”ti evaṁ pavāretabbaṁ.

Sace pañcavaggo bhikkhunisaṁgho na pūrati, catūhi vā tīhi vā gaṇañattiṁ ṭhapetvā dvīhi vinā ñattiyā aññamaññaṁ pavāretabbaṁ. Ekāya “ajja me pavāraṇā”ti adhiṭṭhātabbaṁ.

Vihāraṁ pana gantvā “bhikkhuniyo ayya bhikkhusaṁghaṁ pavārenti diṭṭhena vā sutena vā parisaṅkāya vā, vadat’āyya bhikkhusaṁgho bhikkhuniyo anukampaṁ upādāya, passantiyo paṭikarissantī”ti ca, “ahaṁ ayya bhikkhusaṁghaṁ pavāremi diṭṭhena vā sutena vā parisaṅkāya vā, vadatu maṁ ayya bhikkhusaṁgho anukampaṁ upādāya, passantī paṭikarissāmī”ti ca evaṁ tikkhattuṁ vattabbaṁ.

Sace bhikkhusaṁgho na pūrati, “bhikkhunisaṁgho ayya ayye pavāreti diṭṭhena vā sutena vā parisaṅkāya vā, vadantu ayyā bhikkhunisaṁghaṁ anukampaṁ upādāya, passanto paṭikarissatī”ti ca “bhikkhunisaṁgho ayya ayyaṁ pavāreti diṭṭhena vā sutena vā parisaṅkāya vā, vadat’āyyo bhikkhunisaṁghaṁ anukampaṁ upādāya, passanto paṭikarissatī”ti ca evaṁ tikkhattuṁ vattabbaṁ.

Ubhinnaṁ aparipūriyā “bhikkhuniyo ayyā ayye pavārenti diṭṭhena vā sutena vā parisaṅkāya vā, vadantāyyā bhikkhuniyo anukampaṁ upādāya, passantiyo paṭikarissantī”ti ca “bhikkhuniyo ayya ayyaṁ pavārenti diṭṭhena vā sutena vā parisaṅkāya vā, vadatāyyo bhikkhuniyo anukampaṁ upādāya, passantiyo paṭikarissantī”ti ca “ahaṁ ayyā ayye pavāremi diṭṭhena vā sutena vā -pa- vadantu maṁ ayyā anukampaṁ upādāya, passantī paṭikarissāmī”ti ca “ahaṁ ayya ayyaṁ pavāremi diṭṭhena vā sutena vā -pa- vadatu maṁ ayyo anukampaṁ upādāya, passantī paṭikarissāmī”ti ca evaṁ tikkhattuṁ vattabbaṁ. Sabbāh’eva hi iminā nayena

ubhatosaṁghe pavāritā hoti, yā pana vassaṁvuṭṭhā "ubhatosaṁghe evaṁ na pavāressāmī"ti dhuraṁ nikkhipati, tassā saha dhuranikkhepena pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ sambahulā bhikkhuniyo ārabbha vassaṁ vasitvā na pavāraṇāvatthusmiṁ paññattaṁ. Antarāye pana sati, pariyesitvā bhikkhū alabhantiyā, gilānāya, āpadāsu, ummattikādīnañca anāpatti. Vassaṁvuṭṭhatā na ubhatosaṁghe pavāraṇā anuññātakāraṇābhāvoti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni samanubhāsanasadisānīti.

Apavāraṇāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

8. Ovādasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **ovādāyā**ti garudhammassavanatthāya. **Saṁvāsāyā**ti uposathapucchanatthāya c'eva pavāraṇatthāya ca. **Pācittiyan**ti "etesaṁ atthāya na gacchāmī"ti dhuraṁ[1] nikkhittamatte pācittiyaṁ.

Sakkesu chabbaggiyā bhikkhuniyo ārabbha ovādāya agamanavatthusmiṁ paññattaṁ. Antarāye pana sati, pariyesitvā dutiyikaṁ alabhantiyā, gilānāya, āpadāsu, ummattikādīnañca anāpatti. Ovādasaṁvāsānaṁ atthāya agamanaṁ anuññātakāraṇābhāvoti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisāni, idaṁ pana akiriyaṁ, dukkhavedananti.

Ovādasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

9. Ovādūpasaṅkamanasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **anvaddhamāsan**ti addhamāse addhamāse. **Uposathapucchakan**ti uposathapucchanaṁ. **Ovādūpasaṅkamanan**ti ovādatthāya upasaṅkamanaṁ. **Taṁ atikkāmentiyā**ti ettha bhikkhunīhi terase vā cātuddase vā ārāmaṁ gantvā "ayaṁ uposatho cātuddaso pannaraso"ti[2] pucchitabbaṁ,

---

1. Dhure (Sī, Kaṁ)
2. Cātuddasiyo pannarasiyo (Sī)

uposathadivase nidānavaṇṇanāyaṁ vuttanayena ovādūpasaṅkamanaṁ yācitabbaṁ. Yā bhikkhunī vuttappakāre kāle tadubhayaṁ na karoti, sā taṁ atikkāmeti nāma, tassā "uposathampi na pucchissāmi, ovādampi na yācissāmī"ti dhuraṁ[1] nikkhittamatte pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ sambahulā bhikkhuniyo ārabbha uposatha-ovādānaṁ apucchana-ayācanavatthusmiṁ paññattaṁ, anāpatti aṭṭhamasadisā yeva. Uposathovādānaṁ apucchana-ayācanāyaṁ dhuranikkhepo anuññātakāraṇābhāvoti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni samanubhāsanasadisānīti.

Ovādūpasaṅkamanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Pasākhejātasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **pasākhe**ti nābhiyā heṭṭhā jāṇumaṇḍalānaṁ uparipadese. Tato hi yasmā rukkhassa sākhā viya ubho ūrū pabhijjitvā gatā, tasmā so "pasākho"ti vuccati, tasmiṁ pasākhe. **Gaṇḍan**ti yaṁ kiñci gaṇḍaṁ. **Rudhitan**ti vaṇaṁ. **Bhedāpeyya vā**ti-ādīsu sace "bhinda phālehī"ti sabbāni āṇāpeti, so ca tath'eva karoti, cha dukkaṭāni cha ca pācittiyāni. Ath'āpi "yaṁ kiñci ettha kattabbaṁ, taṁ sabbaṁ karohī"ti evaṁ āṇāpeti, so ca sabbānipi bhedanādīni karoti, ekavācāya cha dukkaṭāni cha ca pācittiyāni. Sace pana bhedanādīsu ekaṁ yeva "idaṁ nāma karohī"ti āṇāpeti, so ca sabbāni karoti. Yaṁ āṇattaṁ, tass'eva karaṇe pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ aññataraṁ bhikkhuniṁ ārabbha pasākhe jātaṁ gaṇḍaṁ purisena bhedāpanavatthusmiṁ paññattaṁ, apaloketvā vā viññuṁ vā yaṁ kañci dutiyikaṁ gahetvā evaṁ karontiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Pasākhe jātatā anapalokanaṁ dutiyikābhāvo purisena bhedādīnaṁ kārāpananti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Kathinasadisāni, idaṁ pana kiriyākiriyanti.

Pasākhejātasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Ārāmavaggo chaṭṭho.

---

1. Dhure (Sī)

7. Gabbhinīvagga 1. Gabbhinīsikkhāpadavaṇṇanā

Gabbhinivaggassa paṭhame **"gabbhinī"**ti jānitvā upajjhāyāya vuṭṭhāpentiyā gaṇapariyesanādīsu ca ñattikammavācādvaye ca[1] dukkaṭaṁ, kammavācāpariyosāne pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ sambahulā bhikkhuniyo ārabbha gabbhiniṁ vuṭṭhāpanavatthusmiṁ paññattaṁ, gabbhiniyā vematikāya, agabbhiniyā gabbhinisaññāya c'eva vematikāya ca dukkaṭaṁ. Ubhosu agabbhinisaññāya, ummattikādīnañca anāpatti. Gabbhinitā 'gabbhinī'ti jānanaṁ vuṭṭhāpananti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Adinnādānasadisāni, idaṁ pana paṇṇattivajjaṁ, ticittaṁ, tivedananti.

Gabbhinisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

2. Pāyantīsikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **pāyantin**ti thaññaṁ pāyamānaṁ, yaṁ pāyeti, tassa mātā vā, dhāti vā. Idaṁ vatthumattamev'ettha viseso, sesaṁ paṭhamasikkhāpadasadisamevāti.

Pāyantisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

3. Paṭhamasikkhamānasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **dve vassānī**ti pavāraṇāvasena dve saṁvaccharāni. **Chasu dhammesū**ti pāṇātipātāveramaṇi-ādīsu vikālabhojanāveramaṇipariyosānesu chasu sikkhāpadesu. **Asikkhitasikkhan**ti Padabhājane[2] vuttanayen'eva adinnasikkhaṁ vā kupitasikkhaṁ vā. **Sikkhamānaṁ vuṭṭhāpeyyā**ti tesu chasu dhammesu[2] sikkhanato, te vā sikkhāsaṅkhāte dhamme mānanato evaṁladdhanāmaṁ anupasampannaṁ upasampādeyya. **Pācittiyan**ti paṭhamasikkhāpade vuttanayen'eva kammavācāpariyosāne pācittiyaṁ.

---

1. Ñattikammavācāya ca (Sī) 2. Vi 2. 419 piṭṭhe. 3. Tesu dhammesu (Sī)

Sāvatthiyaṁ sambahulā bhikkhuniyo ārabbha evarūpaṁ sikkhamānaṁ vuṭṭhāpanavatthusmiṁ paññattaṁ, dhammakamme tikapācittiyaṁ, adhammakamme tikadukkaṭaṁ. Dve vassāni chasu dhammesu sikkhitasikkhaṁ sikkhamānaṁ vuṭṭhāpentiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Vuttanayena asikkhitasikkhatā dhammakammatā kammavācāpariyosānanti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhame vuttanayān'evāti.

Paṭhamasikkhamānasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Dutiyasikkhamānasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **saṁghena asammatan**ti yassā saṁghena antamaso upasampadāmāḷakepi Padabhājane[1] vuttā upasampadāsammuti na dinnā hoti, taṁ. Imā dvepi **mahāsikkhamānā** nāma. Idha saṁghena sammataṁ vuṭṭhāpentiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Sesaṁ tatiye vuttasadisameva, idaṁ pana kiriyākiriyaṁ hotīti.

Dutiyasikkhamānasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

5. Paṭhamagihigatasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **gihigatan**ti purisantaragataṁ, idh'āpi idaṁ vatthumattameva[2] viseso. Ūnadvādasavassañca paripuṇṇasaññāya vuṭṭhāpentiyā kiñcāpi anāpatti, sā pana anupasampannā'va hoti. Sesaṁ paṭhamasikkhāpadasadisamevāti.

Paṭhamagihigatasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6-7. Dutiyatatiyagihigatasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe sabbaṁ tatiye vuttanayena. Sattamepi sabbaṁ catutthe vuttanayen'eva veditabbanti.

Dutiyatatiyagihigatasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Vi 2. 422 piṭṭhe.
2. Vatthumeva (Sī)

8. Paṭhamasahajīvinisikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **sahajīvinin**ti saddhivihāriniṁ. **N'eva anuggaṇheyyā**ti sayaṁ uddesādīhi nānuggaṇheyya. **Na anuggaṇhāpeyyā**ti "imissā ayye uddesādīni dehī"ti evaṁ na aññāya anuggaṇhāpeyya. **Pācittiyan**ti dhure nikkhittamatte pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha evarūpe vatthusmiṁ paññattaṁ, Sesamettha Tuvaṭṭavagge Dukkhitasahajīvinisikkhāpade vuttasadisamevāti.

Paṭhamasahajīvinisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

9. Nānubandhanasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **vuṭṭhāpitaṁ pavattinin**ti vuṭṭhāpitaṁ pavattiniṁ[1] yāya upasampāditā, taṁ upajjhāyininti attho. **N'ānubandheyyā**ti cuṇṇena mattikāya dantakaṭṭhena mukhodakenāti evaṁ tena tena karaṇīyena na upaṭṭhaheyya. **Pācittiyanti** n'ānubandhissanti dhure nikkhittamatte pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ sambahulā bhikkhuniyo ārabbha nānubandhanavatthusmiṁ paññattaṁ. Bālaṁ pana alajjiniṁ vā ananubandhantiyā, gilānāya, āpadāsu, ummattikādīnañca anāpatti. Vuṭṭhāpitappavattinitā dve vassāni ananubandhane dhuranikkhepo anuññātakāraṇābhāvoti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisāni, idaṁ pana akiriyaṁ, dukkhavedananti.

Nānubandhanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Dutiyasahajīvinisikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **n'eva vūpakāseyyā**ti na gahetvā gaccheyya. **Na vūpakāsāpeyyā**ti "imaṁ ayye gahetvā gacchāhī"ti aññaṁ na āṇāpeyya. **Pācittiyan**ti dhure nikkhittamatte pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha sahajīviniyā avūpakāsanavatthusmiṁ paññattaṁ. Sati pana antarāye, pariyesitvā dutiyikaṁ alabhantiyā,

---

1. Vuṭṭhāpitapavattiniṁ (Sī)

gilānāya, āpadāsu, ummattikādīnañca anāpatti. Sahajīvinitā vūpakāsavūpakāsāpane dhuranikkhepo anuññātakāraṇābhāvoti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Samanubhāsanasadisānīti.

Dutiyasahajīvinisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Gabbhinivaggo sattamo.

---

8. Kumāribhūtavagga

1-3. Paṭhamakumāribhūtādisikkhāpadavaṇṇanā

Kumāribhūtavaggassa paṭhamadutiyatatiyāni tīhi gihigatasikkhāpadehi sadisān'eva. Yā pana tā sabbapaṭhamā dve mahāsikkhamānā, tā atikkantavīsativassāti veditabbā. Tā hi gihigatā vā hontu agihigatā vā, sammutikammādīsu "sikkhamānā"icc'eva vattabbā, "gihigatā"ti vā "kumāribhūtā"ti vā na vattabbā. Gihigatāya dasavassakāle sikkhāsammutiṁ datvā dvādasavassakāle upasampadā kātabbā, ekādasavassakāle datvā terasavassakāle kātabbā, dvādasaterasacuddasapannarasasoḷasasattarasa-aṭṭhārasavassakāle sikkhāsammutiṁ datvā vīsativassakāle upasampadā kātabbā. Aṭṭhārasavassakālato paṭṭhāya ca pan'āyaṁ "gihigatā"tipi "kumāribhūtā"tipi vattuṁ vaṭṭati. Yā pan'āyaṁ "kumāribhūtā"ti vuttā sāmaṇerī, sā "gihigatā"ti na vattabbā, "kumāribhūtā"icc'eva vattabbā. Sikkhāsammutidānavasena pana sabbāpi "sikkhamānā"ti vattuṁ vaṭṭatīti.

Paṭhamakumāribhūtādisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Ūnadvādasavassasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **ūnadvādasavassā**ti upasampadāvasena aparipuṇṇadvādasavassā. **Pācittiyan**ti upajjhāyā hutvā vuṭṭhāpentiyā vuttanayen'eva dukkaṭāni antarā, kammavācāpariyosāne pācittiyanti.

Ūnadvādasavassasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Paripuṇṇadvādasavassasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **saṁghena asammatā**ti yassā saṁghena padabhājane[1] vuttā vuṭṭhāpanasammuti na dinnā. Sesaṁ ubhayatthāpi Mahāsikkhamānāsikkhāpadadvayasadisamevāti.

Paripuṇṇadvādasavassasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Khīyanadhammasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **alaṁ tāva te ayye vuṭṭhāpitenāti vuccamānā**ti vuṭṭhāpanasammutiyā yācitāya saṁghena upaparikkhipitvā "yasmā bālā abyattā ca alajjinī ca hoti, tasmā alaṁ tāva tuyhaṁ upasampāditenā"ti evaṁ nivārīyamānā. **Pacchā khīyanadhamman**ti pacchā aññāsaṁ byattānaṁ lajjinīnaṁ vuṭṭhāpanasammutiṁ diyyamānaṁ disvā "ahameva nūna bālā"ti-ādīni bhaṇamānā yattha katthaci khīyeyya. **Pācittiyan**ti evaṁ khīyanadhammaṁ āpajjantiyā pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ Caṇḍakāḷiṁ ārabbha evaṁ khīyanadhammaṁ āpajjanavatthusmiṁ paññattaṁ, pakatiyā chandādīnaṁ vasena karontīnaṁ khīyantiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Vuṭṭhāpanasammutiyā yācanaṁ upaparikkhitvā na chandādivasena paṭikkhittāya "sādhū"ti paṭissavo pacchākhīyananti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṁ pana dukkhavedananti.

Khīyanadhammasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7-8. Sikkhamāna navuṭṭhāpanapaṭhamadutiyasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **sā pacchā**ti sikkhamānāya upasampadāya yāciyamānāya sā bhikkhunī evaṁ vatvā laddhe cīvare pacchā asati antarāye "n'eva vuṭṭhāpessāmi, na vuṭṭhāpanāya ussukkaṁ karissāmī"ti dhuraṁ nikkhipeyya, tassā saha dhuranikkhepena pācittiyanti. Aṭṭhamepi es'eva nayo.

Ubhayampi[2] Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha etesu vatthūsu paññattaṁ, dvīsupi sati antarāye, pariyesitvā alabhantiyā, gilānāya, āpadāsu,

---

1. Vi 2. 435 piṭṭhe.   2. Ubhayaṁ (Syā, Kaṁ, Ka)

ummattikādīnañca anāpatti. Ubhayattha "ev'āhaṁ taṁ vuṭṭhāpessāmī"ti paṭiññā ākaṅkhitanipphatti pacchā dhuranikkhepo anuññātakāraṇābhāvoti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni samanubhāsanasadisānīti.

Sikkhamāna navuṭṭhāpanapaṭhamadutiyasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

9. Sokāvāsasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **sokāvāsan**ti saṅketaṁ katvā āgacchamānā[1] purisānaṁ antosokaṁ pavesetīti sokāvāsā, taṁ sokāvāsaṁ. Atha vā gharaṁ viya gharasāmikā ayampi purisasamāgamaṁ alabhamānā sokaṁ āvisati, iti yaṁ āvisati, sv'āssā āvāso hotīti sokāvāsā. Ten'ev'assa Padabhājane[2] "sokāvāsā nāma paresaṁ dukkhaṁ uppādeti, sokaṁ āvisatī"ti dvidhā attho vutto. **Pācittiyan**ti evarūpaṁ vuṭṭhāpentiyā vuttanayen'eva kammavācāpariyosāne upajjhāyāya pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha evarūpaṁ sikkhamānaṁ vuṭṭhāpanavatthusmiṁ paññattaṁ. Ajānantiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Sokāvāsatā jānanaṁ vuṭṭhāpananti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni gabbhinivuṭṭhāpanasadisān'evāti.

Sokāvāsasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Ananuññātasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **mātāpitūhī**ti vijātamātarā ca janakapitarā ca. **Sāmikenā**ti yena pariggahitā, tena. **Ananuññātan**ti upasampadatthāya ananuññātaṁ. Dvikkhattuñhi bhikkhunīhi āpucchitabbaṁ, pabbajjākāle[3] ca upasampadākāle ca, bhikkhūnaṁ pana sakiṁ āpucchitepi vaṭṭati. Tasmā yā upasampadākāle anāpucchā upasampādeti, tassā vuttanayen'eva pācittiyaṁ.

---

1. Agacchamānā (Vi-Ṭṭha 3. 223 piṭṭhe.)
2. Vi 2. 446 piṭṭhe.
3. Pabbajanakāle (Sī, Ka)

Sāvatthiyaṁ Thullanandaṁ ārabbha ananuññātavuṭṭhāpanavatthusmiṁ paññattaṁ. Apaloketvā vuṭṭhāpentiyā, tesaṁ atthibhāvaṁ ajānantiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Anapalokanaṁ atthibhāvajānanaṁ vuṭṭhāpananti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Ananuññātasamuṭṭhānaṁ, kiriyākiriyaṁ, nosaññāvimokkhaṁ, acittakaṁ, paṇṇattivajjaṁ, kāyakammaṁ, vacīkammaṁ, ticittaṁ, tivedananti.

Ananuññātasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

11. Pārivāsikasikkhāpadavaṇṇanā

Ekādasame **pārivāsikachandadānenā**ti pārivāsiyena chandadānena. Tattha catubbidhaṁ pārivāsiyaṁ parisapārivāsiyaṁ rattipārivāsiyaṁ chandapārivāsiyaṁ ajjhāsayapārivāsiyanti.

Tattha parisapārivāsiyaṁ nāma bhikkhū kenacideva karaṇīyena sannipatitā honti, atha megho vā uṭṭhahati, ussāraṇā vā karīyati, manussā vā ajjhottharantā āgacchanti, bhikkhū "anokāsā mayaṁ, aññatra gacchāmā"ti chandaṁ avissajjitvā'va uṭṭhahanti, idaṁ **parisapārivāsiyaṁ** nāma, kiñcāpi parisapārivāsiyaṁ, chandassa pana avissaṭṭhattā kammaṁ kātuṁ vaṭṭati.

Puna bhikkhū "uposathādīni karissāmā"ti rattiṁ sannipatitvā "yāva sabbe sannipatanti, tāva dhammaṁ suṇissāmā"ti ekaṁ ajjhesanti, tasmiṁ Dhammakathaṁ kathente yeva aruṇo uggacchati. Sace "cātuddasikaṁ uposathaṁ karissāmā"ti nisinnā, "pannaraso"ti kātuṁ vaṭṭati. Sace pannarasikaṁ kātuṁ nisinnā, pāṭipade anuposathe uposathaṁ kātuṁ na vaṭṭati. Aññaṁ pana saṁghakiccaṁ kātuṁ vaṭṭati. Idaṁ **rattipārivāsiyaṁ** nāma.

Puna bhikkhū "kiñcideva abbhānādisaṁghakammaṁ karissāmā"ti sannisinnā honti, tatr'eko nakkhattapāṭhako bhikkhu evaṁ vadati "ajja nakkhattaṁ dāruṇaṁ, mā idaṁ kammaṁ karothā"ti. Te tassa vacanena chandaṁ vissajjetvā tatth'eva nisinnā honti, ath'añño āgantvā "nakkhattaṁ patimānentaṁ,

attho bālaṁ upajjhagā[1], kiṁ nakkhattena karothā"ti vadati, idaṁ **chandapārivāsiya**ñc'eva **ajjhāsayapārivāsiya**ñca. Etasmiṁ pārivāsiye puna chandapārisuddhiṁ anāharitvā kammaṁ kātuṁ na vaṭṭati, idaṁ sandhāya vuttaṁ "pārivāsikachandadānenā"ti. **Pācittiyan**ti evaṁ vuṭṭhāpentiyā vuttanayen'eva kammavācāpariyosāne pācittiyaṁ.

Rājagahe Thullanandaṁ ārabbha evaṁ vuṭṭhāpanavatthusmiṁ paññattaṁ. Chandaṁ avissajjetvā'va avuṭṭhitāya parisāya vuṭṭhāpentiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Pārivāsikachandadānatā, vuṭṭhāpananti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni gabbhinisikkhāpadasadisān'evāti.

Pārivāsikasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

12. Anuvassasikkhāpadavaṇṇanā

Dvādasame **anuvassan**ti anusaṁvaccharaṁ. Evaṁ vuṭṭhāpentiyāpi vuttanayen'eva pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ sambahulā bhikkhuniyo ārabbha anuvassaṁ vuṭṭhāpanavatthusmiṁ paññattaṁ. Ekantarikaṁ vuṭṭhāpentiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Anuvassatā, vuṭṭhāpananti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni ekādasame vuttanayān'evāti.

Anuvassasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

13. Ekavassasikkhāpadavaṇṇanā

Terasame ekantarikaṁ ekaṁ vuṭṭhāpentiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Sesaṁ dvādasamena sadisamevāti.

Ekavassasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Kumāribhūtavaggo aṭṭhamo.

---

1. Khu 5. 12 piṭṭhe Jātake.

9. Chattupāhanavagga 1. Chattupāhanasikkhāpadavaṇṇanā

Chattavaggassa paṭhame **chattupāhanan**ti Padabhājane[1] vuttalakkhaṇaṁ chattañca upāhanāyo ca. **Dhāreyyā**ti paribhogavasena maggagamane ekappayogen'eva divasampi dhārentiyā ekā[2] āpatti. Sace pana tādisaṁ ṭhānaṁ patvā chattampi apanāmetvā upāhanāpi omuñcitvā punappunaṁ dhāreti, payogagaṇanāya pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiyā bhikkhuniyo ārabbha chattupāhanadhāraṇavatthusmiṁ paññattaṁ, "agilānā"ti ayamettha anupaññatti, chattass'eva upāhanānaṁ yeva vā dhāraṇe dukkaṭaṁ, agilānāya tikapācittiyaṁ, gilānāya dvikadukkaṭaṁ. Gilānasaññāya pana ārāme ārāmūpacāre dhārentiyā, āpadāsu, ummattikādīnañca anāpatti. Ubhinnaṁ dhāraṇaṁ anuññātakāraṇābhāvoti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānīti.

Chattupāhanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Yānasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **yānenā**ti vayhādinā. Etth'āpi orohitvā punappunaṁ abhiruhantiyā payogagaṇanāya pācittiyaṁ. Anāpattiyaṁ "ārāme ārāmūpacāre"ti n'atthi, sesaṁ paṭhame vuttanayen'eva veditabbanti.

Yānasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Saṅghāṇisikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **saṅghāṇin**ti yaṁ kiñci kaṭūpagaṁ. **Dhāreyyā**ti kaṭiyaṁ paṭimuñceyya. Etth'āpi omuñcitvā omuñcitvā dhārentiyā payogagaṇanāya pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ aññataraṁ bhikkhuniṁ ārabbha saṅghāṇiṁ dhāraṇavatthusmiṁ paññattaṁ. Ābādhapaccayā kaṭisuttaṁ dhārentiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Sesaṁ vuttanayen'eva veditabbaṁ, idaṁ pana akusalacittanti.

Saṅghāṇisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Vi 2. 451 piṭṭhe. 2. Ekāva (Sī, Kaṁ)

4. Itthālaṅkārasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **itthālaṅkāran**ti sīsūpagādīsu aññataraṁ yaṁ kiñci piḷandhanaṁ. Idha tassa tassa vasena vatthugaṇanāya āpatti veditabbā.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiyā bhikkhuniyo ārabbha itthālaṅkāraṁ dhāraṇavatthusmiṁ paññattaṁ, ābādhapaccayā kiñcideva dhārentiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Sesaṁ vuttasadisamevāti.

Itthālaṅkārasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

5. Gandhavaṇṇakasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **gandhavaṇṇakenā**ti yena kenaci gandhena ca vaṇṇakena ca. Idha gandhādiyojanato paṭṭhāya pubbapayoge dukkaṭaṁ, nahānapariyosāne pācittiyaṁ. Ābādhapaccayā, ummattikādīnañca anāpatti. Sesaṁ catutthasadisamevāti.

Gandhavaṇṇakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Vāsitakasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **vāsitakenā**ti gandhavāsitakena. **Viññākenā**ti tilapiṭṭhena. Sesaṁ pañcamasadisamevāti.

Vāsitakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

7. Bhikkhuni-ummaddāpanasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **ummaddāpeyyā**ti ubbaṭṭāpeyya. **Parimaddāpeyyā**ti sambāhāpeyya. Ettha ca hatthaṁ amuñcitvā ubbaṭṭane ekā’va āpatti, mocetvā mocetvā ubbaṭṭane payogagaṇanāya āpattiyo. Sambāhanepi es’eva nayo.

Sāvatthiyaṁ sambahulā bhikkhuniyo ārabbha bhikkhuniyā ummaddāpanaparimaddāpanavatthusmiṁ paññattaṁ, gilānāya, āpadāsu, ummattikādīnañca anāpatti. Idha maggagamanaparissamopi gelaññaṁ, corabhayādīhi sarīrakampanādayopi āpadā. Sesaṁ catutthe vuttanayen'eva veditabbanti.

Bhikkhuni-ummaddāpanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

8-9-10. Sikkhamāna-ummaddāpanādisikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhamanavamadasamesupi sikkhamānāya sāmaṇeriyā gihiniyāti ettakameva nānaṁ. Sesaṁ sattamasadisamevāti.

Sikkhamāna-ummaddāpanādisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

11. Anāpucchāsikkhāpadavaṇṇanā

Ekādasame **bhikkhussa purato**ti na abhimukhamevāti attho, idaṁ pana upacāraṁ sandhāya kathitanti veditabbaṁ. Tasmā bhikkhussa upacāre antamaso chamāyapi "nisīdāmi ayyā"ti anāpucchitvā nisīdantiyā pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ sambahulā bhikkhuniyo ārabbha anāpucchā nisīdanavatthusmiṁ paññattaṁ, tikapācittiyaṁ, āpucchite dvikadukkaṭaṁ. Tasmiṁ āpucchitasaññāya, gilānāya, āpadāsu, ummattikādīnañca anāpatti. Bhikkhussa anāpucchā upacāre nisajjā anuññātakāraṇābhāvoti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni kathinasadisāni, idaṁ pana kiriyākiriyanti.

Anāpucchāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

12. Pañhāpucchanasikkhāpadavaṇṇanā

Dvādasame **anokāsakatan**ti "asukasmiṁ nāma ṭhāne pucchāmī"ti evaṁ akata-okāsaṁ, tasmā Suttante[1] okāsaṁ kārāpetvā vinayaṁ vā abhidhammaṁ vā pucchantiyā pācittiyaṁ. Sesesupi es'eva nayo, sabbaso akārite pana vattabbameva n'atthi.

---

1. Suttantena (Sī), Vi 2. 460 piṭṭhe pana passitabbaṁ.

Sāvatthiyaṁ sambahulā bhikkhuniyo ārabbha anokāsakataṁ bhikkhuṁ pañhaṁ pucchanavatthusmiṁ paññattaṁ. Tattha tattha okāsaṁ kārāpetvā pucchantiyā, anodissa okāsaṁ kārāpetvā yattha katthaci pucchantiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Bhikkhussa anokāsakārāpanaṁ pañhaṁ pucchananti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni padasodhammasadisāni, idaṁ pana kiriyākiriyanti.

Pañhāpucchakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

13. Asaṁkaccikasikkhāpadavaṇṇanā

Terasame **asaṁkaccikāti** adhakkhaka-ubbhanābhimaṇḍalasaṅkhātassa sarīrassa paṭicchādanatthaṁ anuññātasaṁkaccikavirahitā. **Gāmaṁ paviseyyāti** ettha parikkhittassa gāmassa parikkhepaṁ aparikkhittassa upacāraṁ atikkamantiyā vā okkamantiyā vā paṭhamapāde dukkaṭaṁ, dutiye pācittiyaṁ.

Sāvatthiyaṁ aññataraṁ bhikkhuniṁ ārabbha asaṁkaccikāya gāmaṁ pavisanavatthusmiṁ paññattaṁ. Yassā pana saṁkaccikacīvaraṁ acchinnaṁ vā naṭṭhaṁ vā, tassā, gilānāya, āpadāsu, ummattikādīnañca anāpatti. Asaṁkaccikatā vuttaparicchedātikkamo anuññātakāraṇābhāvoti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānīti.

Asaṁkaccikasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Chattupāhanavaggo navamo.

10-16. Musāvādādivagga

Musāvādādisikkhāpadavaṇṇanā

Ito paresu[1] Musāvādavaggādīsu sattasu vaggesu Bhikkhupātimokkhavaṇṇanāyaṁ vuttanayen'eva vinicchayo veditabboti.

Soḷasamavaggo.

---

1. Paraṁ (Sī)

Uddiṭṭhā kho ayyāyo chasaṭṭhisatā pācittiyā dhammāti bhikkhū ārabbha paññattā sādhāraṇā sattati, asādhāraṇā channavutīti evaṁ chasaṭṭhisatā. Sesaṁ sabbattha uttānamevāti.

Kaṅkhāvitaraṇiyā pātimokkhavaṇṇanāya

Bhikkhunipātimokkhe

Suddhapācittiyavaṇṇanā niṭṭhitā.

Tatr'āyaṁ saṅkhepato asādhāraṇasikkhāpadesu samuṭṭhānavinicchayo—giraggasamajjā Cittāgārasikkhāpadaṁ Saṅghāṇī Itthālaṅkāro Gandhavaṇṇako Vāsitakapiññāko bhikkhuni-ādīhi ummaddanaparimaddanāti imāni dasa sikkhāpadāni acittakāni lokavajjāni akusalacittāni. Ayaṁ pan'ettha adhippāyo, vināpi cittena āpajjitabbattā acittakāni, citte pana sati akusalen'eva āpajjitabbattā lokavajjāni c'eva akusalacittāni cāti. Avasesāni sacittakāni paṇṇattivajjān'eva. Corivuṭṭhāpanaṁ Gāmantaraṁ Ārāmasikkhāpadaṁ Gabbhinivagge ādito paṭṭhāya satta, Kumāribhūtavagge ādito paṭṭhāya pañca Purisādisaṁsaṭṭhaṁ Pārivāsikachandadānaṁ Anuvassavuṭṭhāpanaṁ ekantarikavuṭṭhāpananti imāni ekūnavīsati sikkhāpadāni sacittakāni paṇṇattivajjāni. Avasesāni sacittakāni lokavajjān'evāti.

Pāṭidesanīyakaṇḍa

1. Sappiviññāpanasikkhāpadavaṇṇanā

Pāṭidesanīyesu paṭhame **sappin**ti pubbe vuttavinicchayaṁ Pāḷi-āgataṁ[1] gosappi-ādimeva. **Viññāpetvā bhuñjeyyā**ti ettha "viññattiyā paṭiladdhaṁ bhuñjissāmī"ti gahaṇe dukkaṭaṁ, gahitassa ajjhohāre ajjhohāre pāṭidesanīyaṁ.

Sāvatthiyaṁ chabbaggiyā bhikkhuniyo ārabbha sappiṁ viññāpetvā bhuñjanavatthusmiṁ paññattaṁ, "agilānā"ti ayamettha anupaññatti, tikapāṭidesanīyaṁ, gilānāya dvikadukkaṭaṁ. Yā pana gilānā gilānasaññā, gilānakāle vā viññāpetvā pacchā agilānā hutvā bhuñjati, gilānāya vā sesakaṁ, ñātakappavāritaṭṭhānato vā viññattaṁ, aññassa vā atthāya, attano vā dhanena gahitaṁ bhuñjati, tassā, ummattikādīnañca anāpatti. Vuttalakkhaṇasappitā anuññātakāraṇābhāvo viññatti ajjhohāroti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Addhānasadisānīti.

Sappiviññāpanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

2. Telaviññāpanādisikkhāpadavaṇṇanā

Dutiyādīsupi **telā**dīni pubbe vuttavinicchayāni Pāḷiyaṁ[2] āgatān'eva. Pāḷiyaṁ anāgatesu pana aṭṭhasupi dukkaṭameva. Sesaṁ sabbattha paṭhame vuttasadisamevāti.

Telaviññāpanādisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Kaṅkhāvitaraṇiyā pātimokkhavaṇṇanāya

Bhikkhunipātimokkhe

Pāṭidesanīyavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Vi 2. 464 piṭṭhe. 2. Vi 2. 466 piṭṭhe.

1. Parimaṇḍalādisikkhāpadavaṇṇanā

Ito paraṁ pana sekhiyāni c'eva adhikaraṇasamathā ca sabbapakārato bhikkhupātimokkhavaṇṇanāyaṁ vuttanayen'eva veditabbāti.

Kaṅkhāvitaraṇiyā pātimokkhavaṇṇanāya

Bhikkhunipātimokkhavaṇṇanā niṭṭhitā.

Nigamanakathā

Ettāvatā ca—

Vaṇṇanaṁ pātimokkhassa, **Soṇattherena** yācito.
Vinaye jātakaṅkhānaṁ, kaṅkhāvitaraṇatthiko[1].

Ārabhiṁ yamahaṁ sabbaṁ, Sīhaḷaṭṭhakathānayaṁ,
Mahāvihāravāsīnaṁ, vācanāmagganissitaṁ.

Nissāya sā ayaṁ niṭṭhaṁ, gatā ādāya sabbaso.
Sabbaṁ Aṭṭhakathāsāraṁ, Pāḷiyatthañca kevalaṁ.

Na h'ettha taṁ padaṁ atthi, yaṁ virujjheyya Pāḷiyā,
Mahāvihāravāsīnaṁ, Porāṇaṭṭhakathāhi vā.

Yasmā tasmā akatvā'va, ettha kaṅkhaṁ hitesinā,
Sikkhitabbā'va sakkaccaṁ, **Kaṅkhāvitaraṇī** ayaṁ.

Yathā ca niṭṭhaṁ sampattā, Kaṅkhāvitaraṇī ayaṁ.
Dvāvīsati bhāṇavāra-parimāṇāya Pāḷiyā.

Evaṁ anantarāyena, niṭṭhaṁ kalyāṇanissitā.
Aciraṁ sabbasattānaṁ, yantu sabbe manorathāti.

---

1. Kaṅkhānittharaṇatthiko (Sī)

Paramavisuddhasaddhābuddhivīriyappaṭimaṇḍitena sīlācārajjavamaddavādiguṇasamudayasamuditena sakasamayasamayantaragahanajjhogāhaṇasamatthena paññāveyyattiyasamannāgatena Tipiṭakapariyattippabhede sāṭṭhakathe Satthusāsane appaṭihatañāṇappabhāvena mahāveyyākaraṇena karaṇasampattijanitasuviniggatamadhurodāravacanalāvaṇṇayuttena[1] yuttamuttavādinā vādīvarena mahākavinā pabhinnapaṭisambhidāparivāre chaḷabhiññādippabhedaguṇappaṭimaṇḍite uttarimanussadhamme suppatiṭṭhitabuddhīnaṁ Theravaṁsappadīpānaṁ therānaṁ Mahāvihāravāsīnaṁ vaṁsālaṅkārabhūtena vipulavisuddhabuddhinā **Buddhaghoso**ti garūhi gahitanāmadheyyena therena katā ayaṁ **Kaṅkhāvitaraṇī** nāma pātimokkavaṇṇanā—

Tāva tiṭṭhatu lokasmiṁ, lokanittharaṇesinaṁ,
Dassentī kulaputtānaṁ, nayaṁ sīlavisuddhiyā.

Yāva "Buddho"ti nāmampi, suddhacittassa tādino,
Lokamhi Lokajeṭṭhassa, pavattati Mahesinoti.

Kaṅkhāvitaraṇī-aṭṭhakathā niṭṭhitā.

1. ...vacananelavaṇṇayuttena (Ka) Vi-Ṭṭha 4. 264 piṭṭhe pana passitabbaṁ.

Kaṅkhāvitaraṇī-aṭṭhakathāya

Saṁvaṇṇitapadānaṁ anukkamaṇikā

Kaṅkhāvitaraṇī-aṭṭhakathāya

Lakkhitabbānaṁ anukkamaṇikā

Kaṅkhāvitaraṇī-aṭṭhakathāya

Nāmānaṁ anukkamaṇikā

Kaṅkhāvitaraṇī-aṭṭhakathāya

Nānāpāṭhā

Paṭhamo mūlapāṭho, Sī = Sīhaḷapotthakaṁ, Syā = Syāmapotthakaṁ, Kaṁ = Kambojapotthakaṁ, Ka = kesuci Marammapotthakesu dissamānapāṭho, Mahāṭīkā = Kaṅkhāyojanāmahāṭīkā, Yojanā = Pācityādiyojanā, Ṭṭha = Aṭṭhakathā.

Kaṅkhāvitaraṇī-aṭṭhakathāya

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Aññatarena = Aññatarena ākārena (Sī)	99
Aṭṭhuppattiyaṁ = Atthuppattiyaṁ (Ka, Kaṁ)	139
Aṇunimitte = Anunimitte (Mahāṭīkā)	114
Atthajotakaṁ = Taṁ atthajotakaṁ (Mahāṭīkā)	239
Atthapaccatthikānaṁ = Attapaccatthikānaṁ (Sī) Mahāṭīkā	289
Atthīti = Mutaṁ atthīti (Sī)	139
Adhiṭṭhetīti = Adhiṭṭhātīti (Sī, Kaṁ, Ka) (Vi 5. 214)	154
Anadhiṭṭhitaṁ avikappitañca = Anadhiṭṭhitaṁ vā avikappitaṁ vā (Syā, Kaṁ)	155
Ananuññātakaraṇaṁ = Ananuññātakāraṇaṁ (Sī, Ka)	267
Anāṇattikaṁ = Sāṇattikaṁ (Sī, Kaṁ)	202-3
Aniggataṁ = Anībhataṁ (Sī, Syā, Kaṁ)	266
Aniggataratanakaṁ = Anībhataratanakaṁ (Sī, Syā, Kaṁ)	266
Aniggataratanake = Anībhataratanake (Sī, Syā, Kaṁ)	266
Anuddhaṁsanā = Anuddhaṁsanatā (Ka)	254
Antarāyaṁ karoti = Antarāyakaro (Sī-Ka)	103
Antogadhesu = Antogatesu (Sī)	143
Appagghaṁ = Samagghaṁ (Syā, Kaṁ, Ka)	312
Appaccuddhāraṇaṁ = Apaccuddhārakaṁ (Sī, Kaṁ)	244
Aphāsu = Aphāsukaṁ (Sī, Kaṁ)	327
Ayaṁ pana anāpatti = Ayaṁ anāpatti (Syā, Kaṁ) Ayaṁ panāpatti (Sī)	114

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Ayathākatikāya = Aññāya katikāya (Kaṁ)	195
Ayoguḷampi = Ayagūthaṁ (Sī, Syā, Kaṁ) Ayaguḷo (Vi-Ṭṭha 3. 319 piṭṭhe)	89
Avalañjito = Avalañjo (Sī) Avalañjiyamāno (Syā)	89
(Avasiṭṭhaṁ) = ( ) (Syā)	178
Avassute = Avassave (Sī-Uparipi)	294
Ahesuñcāti = Ahuvuñcāti (Vi-Ṭṭha 3. 26) Ahuvatthuñcāti (Yojanā)	197
[Ā]	
Āgacchamānā = Agacchamānā (Vi-Ṭṭha 3. 223)	347
(Āṇāpakassa) = ( ) Etthantare pāṭho mūlantaresu natthi. Vi-Ṭṭha 3. 21 piṭṭhe pana atthi.	197
Āhaṭaṁ = Ābhataṁ (Sī)	310
Āḷavike = Āḷavaka (Vi 1. 218)	135
[I-U]	
(Idaṁ pana) = ( ) (Sī)	255
Uddissake = Uddesike (Vi-Ṭṭha 2. 43)	121
Uddissānuddissabhedato = Uddisakānuddisakabhedato (?)	121
Upadaṁseyya = Upadasseyya (Ka)	335
[E]	
Ekakammādikova tividhopi vidhi saṁvāso = Ekakammādiko vidhi (Syā, Kaṁ) Ekakammādiko tividho (Sī)	109
Ekaccaṁ vā = Ekadesaṁ vā (Sī, Syā, Kaṁ)	147
Ekūnavīsatime = Ekūnavīse (Sī, Ka, Mahāṭīkā 4. 352)	283
Evamevaṁ = Evameva (Ka)	101
.... evāti = ... eva vā (Ka)	86

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[O]	
Ottharitvā = Otaritvā (Ka) Osaritvā (Sī, Syā, Kaṁ)	91
Obhujitvā = Obhañjitvā (Sī, Kaṁ) (Vi-Ṭṭha 4. 54)	276
[Ka-Kha]	
Kaṅkhāvitaraṇatthiko = Kaṅkhānittharaṇatthiko (Sī)	356
Kammārataṭṭakāra -pa- kānaṁ = Kammārarathakāratacchakāra -pa- kānaṁ (Sī, Kaṁ)	262
...karaṇīyena vā = ...karaṇīye vā (Sī, Syā, Kaṁ)	235
Kalisāsanāropane = Kalisāsanārocane (Sī, Kaṁ)	233
(Kāmañcesa dasāhaparamaṁ -pa- ṭhapitaṁ) = ( ) Pamādapāṭhoti Ṭīkāyaṁ vutto. (Vi-Ṭṭha 2. 306)	187
Kātuṁ = Pātetuṁ (Mahāṭīkā 4. 369)	288
Kālasaññāya = Kālasaññitāya (Syā, Kaṁ)	100
Kiṁ = Kinti (Ka)	134
Kīḷanagharaṁ = Kīḷāgharaṁ (Sī, Kaṁ)	330
Kuṭhārī = Kudhārī (Ka)	260
Kulumpasutta = Kulumbasutta (Kaṁ)	192
Kusaṁ = Īsakaṁ (Kaṁ)	119
Koṇesu = Kaṇṇesu (Sī)	115
Kosiyamissakabhāvo = Kosiyabhāvo (Mahāṭīkā, Sī)	172
Khajjakaphalāphalehi = Sabbakhajjakaphalāphalehi (Syā, Kaṁ)	283
[Ga-Gha-Ca]	
Gaṇa-ācarinī = Gaṇācariṇī (Sī) (Vi 2. 292)	299
Ghaṭapiṭharādikulālabhājanaṁ = Ghaṭapidhānādikulālabhājanaṁ (Syā, Ka)	264
Catumāsapavāraṇā vā = Cātummāsappaccayapavāraṇā vā (Kaṁ)	235
Cātuddaso pannarasoti = Cātuddasiyo pannarasiyo (Sī)	340
Cimilikāya = Cilimikāya (Sī, Syā, Kaṁ)	270
[Ja-Ña]	
Jānanā = Jananatā (Sī) Jānanaṁ (Kaṁ)	250
Ñattikammavācādvaye ca = Ñattikammavācāya ca (Sī)	342

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Ṭha-Ta-Da]

Ṭhapetvā = Thapetvā puna (Syā, Kaṁ) 118
Taṁ natthi = Kātabbanti natthi (Syā, Kaṁ, Vi-Ṭṭha 2. 237)
Kammaṁ kātabbaṁ natthi (Sī) 158
Taṅkhaṇavijānananti = Taṅkhaṇaṁ vijānananti (Sī, Syā, Kaṁ) 130
Taṅkhaṇūpapannampi = Taṅkhaṇuppannampi (Sī, Syā, Kaṁ) 123
Tālīsapattañca = Tamālapattañca tālīsapattañca (Kaṁ) Ṭīkā passitabbā. 201
Tuvaṭṭanavatthusmiṁ = Nipajjanavatthusmiṁ (Sī) 327
Dutiyaṁ = Dutiye (Sī, Mahāṭīkā 4. 273) 266
Durupaciṇṇadukkaṭañca = Durūpaciṇṇadukkaṭameva (Kaṁ) 230
Dūsito = Dusito (?) 136
Desacārikaṁ = Padese cārikaṁ (Sī) 329

[Dha-Na]

Dhuraṁ = Dhure (Sī, Kaṁ) 340-1
Dhotaṁ = Dhovitaṁ (Syā, Kaṁ) 164
Nappamāṇaṁ = Nappamāṇā (Sī) 119
Nānaṁ = Nānattaṁ (Sī, Syā, Kaṁ) 157
Nāvābhiruhanavatthusmiṁ = Bhikkhuniyā saddhiṁ
nāvābhiruhanavatthusmiṁ (Kaṁ) 214
Nikkhantaṁ = Anībhatanti anikkhanti (Sī, Syā, Kaṁ) 266
Nikkhittavattena = Nikkhittavattāya tāya (Sī, Kaṁ) 306
Nidānuddeso tāva = Nidānuddeso nāma (Sī)
Nidānuddeso (Ka) 84
Nisadaṁ = Nisado (Sī) Nisadā (Kaṁ) (Vi-Ṭṭha 4. 83) 264

[Pa]

Pakkamantena = Pakkamantenapi (Sī) (Vi 2. 213) 267
Paccuddhāraṇasaññissa = Paccuddhārakasaññissa (Sī, Kaṁ) 244
Paccuddhāraṇe appaccuddhāraṇasaññissa = Paccuddhārake
apaccuddhārakasaññissa (Sī, Kaṁ) 244

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Pa-Ba]	
Paṭiggahe = Paṭiggahetvā (Sī, Vi 2. 261)	284
Pana = Ca (Syā, Kaṁ)	182
Pana tassa = Panassa (Syā)	84
Pabbajjākāle = Pabbajanakāle (Sī, Ka)	347
"Parakkamī"ti padena "aṭṭhāsī"ti padena = Parakkamipadena ca aṭṭhāsipadena ca (Sī)	141
Parasu = Pharasu (Sī, Kaṁ)	260
Parājito = Parājitova (Ka)	109
Pariyiṭṭhimatteyeva = Pariyiṭṭhamatteneva (Vi-Ṭṭha 2. 41)	122
Paharato = Hanato (Sī)	239
Pāsādikabhāvasaṁvattanikena = Pāsādiyasaṁvattanikena (Sī)	143
Pesitaṁ = Ṭhapitaṁ (Syā, Kaṁ, Ka, Sī-Ṭī Abhinava)	165
Balibaddhehi = Balibaddehi (Sī)	135
[Bha]	
Bhaṭiputtagaṇādikaṁ = Bhaṭṭiputtagaṇādikaṁ (Sī, Kaṁ)	299
Bhaṇḍadeyyameva = Bhaṇḍādeyyamevāti (Ka)	118
Bhaṇḍikalasuṇameva = Gaṇḍikalasuṇameva (Pācityādiyojanā 1. 116)	313
Bhindivālako = Bheṇḍivālako (Sī, Ka) (Vi-Ṭṭha 4. 80)	261
Bhuttāvinā = Bhuttāvināva (Vi-Ṭṭha 3. 96)	223
Bhuttāvītipi saṅkhaṁ = Bhuttāti saṅkhaṁ (Sī)	219
[Ma]	
Mahantampi ekampi bahūnipi vaṭṭanti = Mahantampi vaṭṭati ekampi vaṭṭati bahūnipi vaṭṭanti (Syā, Kaṁ) (Vi-Ṭṭha 2. 227)	154
(Mukhamhi) = ( ) (Sī, Syā, Kaṁ)	283
[Ra-La]	
Ratti-andhakāre = Rattimandhakāre (Sī, Kaṁ)	318
Lāmakaparicchedena = Omakaparicchedena (Sī)	153

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Va]	
...vacanalāvaṇṇayuttena = ...vacananelavaṇṇayuttena (Ka) (Vi-Ṭṭha 4. 264)	357
Vatāni = Vattāni (Syā, Kaṁ)	105
Vattayissāmi = Kathayissāmi (Sī) Vaṇṇayissāmi (Ka)	82
Vāyāmeyya = Vāyameyya (Ka, Kaṁ)	141
Vikkhittopi = Vikkhittacittopi (Syā, Kaṁ)	151
Viñjhāṭavi-ādīsu = Vijjhāṭavi-ādīsu (Ka)	90
Vivaṇṇane = Vivaṇṇake (Kaṁ)	252
Vissāsaṁ = Vissāsā (Sī)	309
Vebhassiyāti = Vebhassāti (Sī, Kaṁ)	304
Vematikassa ca = Vematikādīnañca (Sī, Yojanā)	225
[Sa]	
Saṁhārimena vāḷena = Āharimehi vāḷehi (Vi 2. 393)	331
Saṇṭhamānakaṁ = Saṇṭhahanakaṁ (Sī)	89
Sannidhikāro = Sannidhiṁkāro (Ka)	225
Samatittikaṁ = Samatitthikaṁ (Ka)	76
(Samāpannoti) = ( ) (Sī)	107
Sayaṁ = Sayañca ummattakādīnañca (sabbattha) (Vi-Ṭṭha 3. 48, Kaṅkhāmahāṭīkā 3. 383)	205
Sāpattikena = Sāpattikena bhikkhunā (Ka)	99
Sikkhāpadavivaṇṇanañcāti = Sikkhāpadavivaṇṇakañcāti (Kaṁ)	252
Sukkavissaṭṭhīti = Sukkavisaṭṭhīti (Sī, Syā)	127
Sutvā vacanaṁ = Sutvā (Syā, Ka)	191
Suntante = Suttantena (Sī, Vi 2. 460)	352
(Seyyanti) = ( ) (Sī)	202

Kaṅkhāvitaraṇī-aṭṭhakathāya

Gāthāsūci